

Folketingets
ombudsmands
beretning
for året
1967

A/s J. H. SCHULTZ
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1968

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
Indledning	5
 I. Embedets almindelige forhold:	
A. Personaleforhold	7
B. Inspektioner	7
 II. Oversigt over sagsbehandlingen i 1967:	
A. Statistiske oplysninger	9
B. Kritik	12
C. Henstillinger m. v.	13
D. Andre sager	13
 III. Supplerende oplysninger vedrørende sager omtalt i tidligere beretninger:	
A. Beretningen for året 1959: ad 43. Offentliggørelse af politivedtægten for København	15
B. Beretningen for året 1960: ad 46. Flytning af lig af tyske flygtninge	15
C. Beretningen for året 1965: ad 8. Kundgørelse af forslag til bygningsvedtægt	16
D. Beretningen for året 1966: ad 11. Udbetaling af forfatterhonorarer for radioudsendelser	16
ad 14. Tavshedspligt for grupperådgivere i statsfængsel	16
ad 30. Forenelighed af kommunale tjenester og hverv	17
ad 33. Opførelse af gartneri i yderzone	17
ad 35. Godtgørelse for bortfaldet ferie	18
ad 36. Godkendelse af kørselsregnskaber	18
 IV. Sager, der har givet anledning til kritik, henstillinger m. v., samt andre sager af mere almindelig interesse:	
1. Behandlingen af en <i>ægteskabssag</i>	19
2. Aftaler om <i>samkvemsret</i>	22
3. <i>Ekspeditionsfejl</i> i Invalideforsikringsretten	23
4. Boligministeriets godkendelse af <i>byplanvedtægtsforslag</i>	25
5. Henlæggelser til <i>investeringsfond</i>	28
6. Forlængelse af <i>byggeforbud</i> i henhold til byplanloven	30
7. Kontant udbetaling af <i>udtrædelsesgodtgørelse</i>	33
8. Beregning af <i>værnepligtstid</i>	35
9. Affattelse af <i>tilsigelse</i> til afsoning	37
10. Landpostbuds virksomhed som <i>kørelærer</i>	38
11. Flytning af tyske <i>krigsgrave</i>	39
12. <i>Fangers</i> adgang til at købe <i>tandpasta</i> med fluor	41
13. Lommepege til <i>mentalobservander</i>	41
14. <i>Ekspeditionsfejl</i> i Direktoratet for Ulykkesforsikringen	42
15. <i>Partsoffentlighedsloven</i> og strafferetsplejen	44
16. Forevisning af <i>forbudt film</i> i foreninger	44
17. <i>Anmeldelse</i> af partier til deltagelse i <i>folketingsvalg</i>	45

	side
18. Bevilling som <i>fiskeauktionsmester</i>	50
19. <i>Gardehusarkasernen</i> i Næstved	52
20. <i>Sjælsmark</i> kaserne	53
21. <i>Østerbrogades</i> kaserne	53
22. Fristen for ekspedition af <i>tinglysningsskemaer</i>	54
23. Slettelse af <i>arbejdsløshedskasse</i>	56
24. Udîærdigelsen af en ny <i>apotekervareanordning</i>	58
25. <i>Indberetning</i> om ordination af <i>euforiserende stoffer</i>	65
26. <i>Kommunalbestyrelse</i> overskredet sin <i>kompetence</i>	67
27. Resolution om <i>børnebidrag</i>	69
28. <i>Politirapporters</i> udfærdigelse	72
29. <i>Erstatningskrav</i> i forbindelse med <i>byplanvedtægt</i> m. v.	74
30. <i>Tjenestefrihed</i> for at afgive <i>vidneforklaring</i>	77
31. <i>Indlæggelse</i> på sindssygehospital	78
32. <i>Mentalobservation</i> på Sikringsanstalten	79
33. <i>Partsoffentlighed</i> — værnepligtige	81
34. Overførelse af <i>hædersgave</i>	84
35. <i>Kropsvisitering</i> af indsatte i forvaringsanstalt	85
36. <i>Løntilbageholdelse</i> til dækning af <i>skat</i>	87
37. <i>Genoptagelse</i> af en ulykkesforsikringssag	88
38. Anbringelsen af <i>sikkerhedsforvarede</i>	94
39. <i>Sagsbehandling</i> i Ankenævnet for Invalideforsikringsretten	95
40. <i>Boligtilsynsråds</i> udøvelse af skøn	96
41. Udlevering af <i>fotografier</i> til <i>fanger</i>	101
42. Betingelser for <i>udstykningsstilladelse</i>	102
43. Arbejdsløshedskassernes <i>dagpengesatser</i>	105
44. <i>Lønningssag</i> stillet i bero på disciplinærsag	107
Sagregister til beretningerne 1955-67	113

Til Folketinget.

I medfør af § 10 i loven om folketingets ombudsmand, lovbekendtgørelse nr. 342 af 1. december 1961, afgiver jeg hermed beretning for året 1967.

Afsnit I (s. 7) omtaler embedets almindelige forhold, og i afsnit II (s. 9) findes statistiske oplysninger m. v. angående de i 1967 indkomne sager. Afsnit III (s. 15) indeholder supplerende oplysninger om 9 sager, som er omtalt i tidligere beretninger. I afsnit IV (s. 19) redegøres der for 44 sager, der har givet anledning til kritik, henstillinger m. v., eller som i øvrigt er af mere almindelig interesse.

København, i september 1968.

STEPHAN HURWITZ

I. Embedets almindelige forhold.

A. Personaleforhold.

Folketingets Præsidium gav den 22. september 1967 tilladelse til, at ekspeditionssekretær Preben Kiørboe blev udlånt til Danmarks Forvaltningshøjskole yderligere i et år fra den 1. oktober 1967 at regne.

Sekretær Vagn Carstensen fratrådte med udgangen af juli måned 1967 sin stilling for at overtage en stilling ved Århus Universitet. I hans sted ansattes den 1. oktober s. å. cand. jur. Per Magid som sekretær.

Med udgangen af december måned 1967 fratrådte sekretær Knud-Erik Ziirsén sin stilling for at overtage en stilling i Akademikerens Samarbejdsudvalg. I hans sted ansattes den 1. januar 1968 cand. jur. Karoly Laszlo Nemeth som sekretær.

B. Inspektioner.

I løbet af 1967 har jeg foretaget uanmeldte besøg ved Gardehusarregimentet i Næstved, Falsterske Fodregiment i Vordingborg, Østerbrogades Kaserne med Avedørelejren, Kronens Artilleriregiment i Sjølsmark og Sjællandske Ingeniørregiment i Farum.

På *Næstved Kaserne* besigtigede jeg især kantiner, belægningsområder, infirmeriet, arresten og kostforplejningen. Da toiletforholdene ved kantinerne fandtes utilfredsstillende, rettede jeg henvendelse til Forsvarsministeriet om dette forhold samt om nogle træbarakker, der anvendtes til indkvartering, se nærmere herom under afsnit IV, sag nr. 19.

Under en samtale med talsmændene fremkom der ingen klager, som gav anledning til undersøgelse, men der blev fremsat en del ønsker som blev drøftet med regimentet, der senere indsendte en supplerende rapport om nogle af disse forhold.

På *Vordingborg Kaserne* besigtigede jeg ligeledes kantiner, belægningsområder, infirmeriet, arresten og kostforplejningen. De bygningsmæssige forhold fandtes tilfredsstillende, og ved samtaler med talsmændene fremkom der ingen klager, der gav grundlag for under-

søgelse. Ligesom i Næstved fremkom der forskellige ønsker, som blev drøftet med regimentschefen, der senere indsendte en supplerende rapport om enkelte af disse forhold.

På *Østerbrogades Kaserne* besigtigede jeg kantiner, belægningsområder og kostforplejningen. Da toiletforholdene ved kantinerne fandtes utilfredsstillende, rettede jeg henvendelse til Forsvarsministeriet om dette forhold og om et enkelt af belægningsområderne, se nærmere herom under afsnit IV, sag nr. 21.

Heller ikke under samtale med talsmændene på denne kaserne fremkom der klager, som kunne give grundlag for undersøgelse. En del ønsker blev drøftet med regimentschefen.

I *Avedørelejren* besigtigede jeg især arresten og kostforplejningen.

Under samtale med talsmændene blev der udtrykt utilfredshed med de gældende regler vedrørende frirejser, der kun omfatter statslige transportmidler, idet Avedørelejren er således beliggende, at man er henvist til at benytte private og kommunale transportmidler. Om dette forhold har jeg rettet henvendelse til Forsvarsministeriet, se nærmere herom under afsnit IV, sag nr. 21.

Talsmændene fremsatte dernæst en del ønsker med henblik på forbedring af især de hygiejniske forhold i kostforplejningen, hvor der kort forinden havde været en éndags spisevægring. I denne forbindelse fremkom der også ønsker om en bedre orientering om kostforplejningskommissionens møder. De fremsatte ønsker blev drøftet med kommandanten, der senere afgav en rapport om de forbedringer, som var blevet indført.

Fra talsmændene fremkom der ikke klager, som gav grundlag for undersøgelse, men et enkelt forhold gav anledning til at indhente en redegørelse fra regimentschefen.

På *Sjølsmark Kaserne* besigtigede jeg kantiner, belægningsområder, infirmeriet, arresten og kostforplejningen.

Under samtale med talsmændene fremkom

der ingen klager, som gav anledning til undersøgelse. Ligesom ved de andre garnisoner fremkom der derimod en del ønsker, som blev drøftet med regimentschefen. Endvidere rejste talsmændene spørgsmålet om, i hvilket omfang der kunne foretages eftersyn af de værnepligtiges private effekter. I den anledning orienterede Hærkommandoen regimentet om den ved de andre værn fulgte praksis og anmodede regimentet om at følge samme praksis. Efter at have orienteret talsmændene om den almindeligt fulgte praksis, gav dette

forhold mig ikke grundlag for at foretage videre, se nærmere herom under afsnit IV, sag nr. 20.

På *Farum Kaserne* besigtigede jeg kantine, belægningsområder, herunder nogle forsøgstuer, infirmeriet, arresten og kostforplejningen, men de bygningsmæssige forhold gav mig ikke anledning til at foretage noget.

Heller ikke ved samtale med talsmændene fremkom der klager, som gav anledning til undersøgelse. Nogle ønsker blev drøftet med regimentschefen.

II. Oversigt over sagsbehandlingen i 1967.

A. Statistiske oplysninger.

I 1967 blev der registreret 1.095 sager, hvoraf 132 vedrørte den kommunale forvaltning, 14 sager blev optaget af egen drift, heraf 5 vedrørende den kommunale forvaltning. Nedenfor er sagerne fordelt på de enkelte måneder i 1967, og til sammenligning er anført de tilsvarende tal for 1965 og 1966.

	1967	1966	1965
Januar	90	176	131
Februar	105	119	104
Marts	100	115	126
April	86	75	101
Maj	89	73	95
Juni	81	94	82
Juli	85	72	78
August	90	66	84
September	76	82	90
Oktober	119	80	79
November	108	79	95
December	66	75	81
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1095	1106	1146

Sagerne er i den følgende statistik delt i 2 hovedgrupper, nemlig 1. Afviste sager og 2. Undersøgte sager. En sag er henført til gruppe 2, når der er taget stilling til sagsbehandlingen eller til sagens realitet.

1. Afviste sager.

Af de i 1967 registrerede 1.095 sager blev 766 afvist, og heraf blev 295 oversendt til andre myndigheder. 123 af de afviste sager angik den kommunale forvaltning, og i den nedenstående oversigt er antallet af disse sager dels anført i parentes, dels anført under c).

De 766 sager blev afvist af følgende årsager:

a) Klagen var for sent indgivet (4)	30
b) Klagen angik domme og dommers embedsførelse	114

c) Klagen angik kommunale forhold, der ikke henhørte under ombudsmandens kompetence	42
d) Klagen vedrørte andre forhold udenfor ombudsmandens kompetence, herunder lovgivningsspørgsmål, private retsforhold o. lign.	101
e) Klagen kunne indbringes for højere administrativ myndighed (66)	313
f) Tilbagekaldte klager (3)	23
g) Forespørgsler m. v. uden egentlig klage (8)	78
h) Andre henvendelser, herunder anonyme og åbenbart grundløse	65
	<hr/>
	766

I de under c) nævnte 42 sager afvistes klagen af følgende årsager:

Klagen angik den samlede kommunalbestyrelse	7
Klagen angik sagsområder, hvor der ikke er rekurs til en statsmyndighed	35
	<hr/>
	42

2. Undersøgte sager.

Pr. 1. juni 1967 henstod 2 af de i 1965 og 21 af de i 1966 til behandling optagne sager som uafsluttede.

Den 1. juni 1968 var behandlingen af 1965-sagerne, 15 af 1966-sagerne og 321 af de 329 i 1967 til realitetsbehandling optagne sager afsluttet, således at sagsrestancen pr. 1. juni 1968 udgjorde 14 sager.

Nedenstående oversigt omhandler herefter 338 sager, heraf 9 vedrørende den kommunale forvaltning. I de tilfælde, hvor sagen har vedrørt mere end én myndighed, er den henført under den myndighed, den i det væsentlige har vedrørt.

	Sager ialt	Kritik og eventuelt henstilling m. v.	Henstilling m. v. alene	Sager, der hverken gav anledning til kritik eller henstilling m. v.
<i>1. Ministerierne:</i>				
Arbejdsministeriet	2			2
Boligministeriet	13	1	1	11
Finansministeriet:				
Finansdepartementet	2			2
Skattedepartementet	14			14
Tolddepartementet	5			5
Fiskeriministeriet	1		1	0
Forsvarsministeriet	12	2	1	9
Handelsministeriet	4		1	3
Indenrigsministeriet	11		1	10
Justitsministeriet:				
Departementet	78		3	75
Direktoratet for Fængselsvæsenet	19	1		18
Kirkeministeriet	4	1		3
Landbrugsministeriet	1			1
Ministeriet for Familiens Anliggender	3			3
Ministeriet for Grønland	1			1
Ministeriet for kulturelle Anliggender	1			1
Ministeriet for offentlige Arbejder	3			3
Socialministeriet	10			10
Undervisningsministeriet	10	2		8
Økonomiministeriet	3			3
	197	7	8	182
<i>2. Politiet og anklagemyndigheden:</i>				
Rigsadvokaten og statsadvokaterne	10			10
Politiets virksomhed med straffesager	11	2		9
Politiets virksomhed i øvrigt	4	1		3
	25	3	0	22
<i>3. Andre statsmyndigheder:</i>				
Amter	8	2		6
Ankenævnet for Invalideforsikringsretten	7	1		6
Arbejdsdirektoratet	1			1
Boligtilsynet	1			1
Danmarks Radio	2			2
Direktoratet for Arbejdstilsynet	1			1
Direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorgen	1			1
Direktoratet for Revalidering og Forsorg	4			4

	Sager ialt	Kritik og eventuelt henstilling m. v.	Henstilling m. v. alene	Sager, der hverken gav anledning til kritik eller henstilling m. v.
Direktoratet for Ulykkesforsikringen.....	3	1		2
Ekspropriationskommissariater...	2			2
Forsikringsrådet.....	3			3
Forvaringsanstalter.....	1	1		0
Fængselsnævnet.....	2			2
Invalideforsikringsretten.....	14	4		10
Kgl. Grønlandske Handel.....	1	1		0
Landsskatteretten.....	16	1		15
Omsnævnet.....	1			1
Postvæsenet.....	3			3
Regimenter.....	2			2
Revalideringscentre.....	1	1		0
Skyldråd.....	1			1
Statens Ligningsdirektorat.....	1	1		0
Statens Skibstilsyn.....	1			1
Statsbanerne.....	9			9
Statsfængsler.....	1			1
Sundhedsstyrelsen.....	3	1		2
Taksationskommissioner.....	1			1
Udvalg.....	1			1
Ulykkesforsikrings-Rådet.....	3	1		2
Vejdirektoratet.....	6	1		5
Veterinærdirektoratet.....	6			6
	107	16	0	91
<i>4. Kommunale myndigheder:</i>				
Bygningsvæsener.....	1			1
Byråd.....	2	1		1
Hospitaler.....	1	1		0
Skattevæsener.....	2	1		1
Sundhedskommissioner.....	3			3
	9	3	0	6
Ialt...	338	29	8	301

Følgende oversigt belyser de forhold, som de 338 sager i det væsentlige vedrørte:

	Generelle spørgsmål	Afgørelser	Ansættelse, afskedigelse, lønning, pension m. m.	Sagsbehandling	Behandlingstid	Optræden, udtalelser m. m.	Ialt
Ministerierne	27	118	17	13	18	4	197
Politiet og anklagemyndigheden	1	15		5	1	3	25
Andre statsmyndigheder	10	39	7	18	30	3	107
Kommunale myndigheder	1	3		3	2		9
Ialt	39	175	24	39	51	10	338

B. Kritik.

En del af de sager, der gav anledning til kritik, er ikke medtaget i afsnit IV, idet de kritiserede forhold var rene ekspeditionsfejl eller af mindre væsentlig betydning.

I sag nr. 1 (s. 19) kritiserede jeg myndighedernes mangelfulde behandling af en ægteskabssag, der herved var blevet forsinket og besværliggjort i urimelig grad.

Anset det for en fejl, at parterne under en ægteskabssag ikke var blevet underrettet om, at en aftale om samkvemsret ikke er bindende for overøvrigheden (sag nr. 2, s. 22).

Invalideforsikringsrettens behandling af to ansøgninger om hjælp til henholdsvis oprettelse af telefon og anskaffelse af bil gav på enkelte punkter anledning til kritik (sag nr. 3, s. 23).

I sag nr. 9 (s. 37) udtalte jeg, at det var beklageligt, at politiet havde affattet en tilsigelse til at møde til afsoning af en straf således, at de tilsagte ikke blev underrettet om formålet med tilsigelsen.

Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet burde have underrettet en advokat og mig om, at det havde stillet behandlingen af en sag, som jeg havde modtaget fra vedkommende advokat og oversendt til generaldirektoratet til behandling, i bero (sag nr. 10, s. 38).

I sag nr. 14 (s. 42) kritiserede jeg, at en sag i Direktoratet for Ulykkesforsikringen var blevet henlagt ved en fejltagelse, og at to skrivelser ikke var blevet besvaret.

Efter besøg på Gardehusarkasernen i Næstved og Østerbrogades kaserne udtalte jeg overfor Forsvarsministeriet, at jeg fandt toiletforholdene ved kantinerne på begge kaserner

klart utilfredsstillende (sag nr. 19, s. 52, og sag nr. 21, s. 53). Sagerne gav også anledning til henstillinger til Forsvarsministeriet, se nedenfor under afsnit C.

Sundhedsstyrelsens behandling af en sag om en læges indberetninger om ordinationer af euforiserende stoffer gav på et enkelt punkt anledning til kritik (sag nr. 25, s. 65).

I sag nr. 26 (s. 67) kritiserede jeg, dels at en kommunalbestyrelse uden den fornødne kompetence havde meddelt en bygherre tilladelse til at overskride udnyttelsesgraden i bygningsvedtægten, dels at kommunalbestyrelsen havde været urimelig længe om at besvare Boligministeriets henvendelser om sagen.

Udtalt overfor Boligministeriet, at det ville have været ønskeligt, om erstatningskravene i forbindelse med en byudviklingsplan på et tidligere tidspunkt end sket var blevet sendt til udtalelse hos den kommitterede, selv om det måtte stille sig tvivlsomt, om sagens behandling ville være blevet fremskyndet væsentligt derved (sag nr. 29, s. 74).

De nærmere omstændigheder ved en patients indlæggelse på Sct. Hans Hospital gav på et enkelt punkt anledning til kritik (sag nr. 31, s. 78).

I sag nr. 35 (s. 85) kritiserede jeg, at overlægen ved Forvaringsanstalten og Særfængslet i Horsens havde givet Justitsministeriet urigtige oplysninger om en indsat.

Kritiseret, at en kommune havde ladet foretage tilbageholdelse i en skatteydners løn med et beløb, der oversteg det i kommuneskatteloven fastsatte maksimum (sag nr. 36, s. 87).

I sag nr. 37 (s. 88) udtalte jeg overfor Ulykkesforsikrings-Rådet, at jeg under hensyn til den i ulykkesforsikringslovens § 1 B indeholdte

formodningsregel måtte anse det for tvivlsomt, om der havde været rimelig grund til at antage, at en tilskadekommens invaliditet ikke helt igennem skyldtes det ulykkestilfælde, som han havde været udsat for i 1957. Sagen kunne imidlertid ikke længere genoptages.

Det ville have været ønskeligt, om Ankenævnet for Invalideforsikringsretten havde besvaret en anmodning om et personligt møde med nævnet, selv om vedkommende kort forinden havde været på nævnets kontor (sag nr. 39, s. 95).

Den tid, der var medgået til Vejdirektoratets behandling af en sag om tilladelse til udstykning, gav anledning til kritik (sag nr. 42, s. 102).

Anset det for en fejl, at Undervisningsministeriet havde ladet et spørgsmål om vederlag til lederen af Byggeadministrationen for de højere Læreanstalter afvente udfaldet af nogle disciplinærsager (sag nr. 44, s. 107). Sagen gav endvidere anledning til en henstilling, se nedenfor under afsnit C.

C. Henstillinger m. v.

I en del sager fandt jeg anledning til at rette henstillinger o. l. til vedkommende myndighed enten vedrørende den konkrete sag eller vedrørende generelle spørgsmål. Nogle af sagerne gav også grundlag for kritik og er derfor tillige omtalt foran i afsnit B.

I sag nr. 6 (s. 30) henstillede jeg til Boligministeriet at overveje at søge formuleringen af byplanlovens § 8, stk. 2, punktum 2, tydeliggjort, således at der blev overensstemmelse mellem lovens tekst og dens motiver.

Under behandlingen af en sag vedrørende kontant udbetaling af en udtrædelsesgodtgørelse fra en pensionskasse anmodede jeg Handelsministeriet om at overveje en ændring af pensionskasselovens § 9, stk. 3 (sag nr. 7, s. 33).

Henstillet til Fiskeriministeriet at søge den lovbestemmelse, hvorefter der kræves bopæl i vedkommende kommune for at opnå bevilling som fiskeauktionsmester, tydeliggjort (sag nr. 18, s. 50).

I sag nr. 19 (s. 52) henstillede jeg til Forsvarsministeriet at overveje en forbedring af nogle belægningsområder samt toiletforholdene ved kantinerne på Gardehusarkasernen i Næstved, og i sag nr. 21 (s. 53) henstillede jeg til ministeriet at overveje en forbedring af et

enkelt belægningsområde og toiletforholdene ved kantinerne på Østerbrogades kaserne. I samme forbindelse anmodede jeg ministeriet om at overveje spørgsmålet om omfanget af de værnepligtiges frirejser.

Henstillet til Justitsministeriet at søge bestemmelsen i tinglysningslovens § 16, stk. 4, ændret, idet jeg måtte finde det principielt betænkeligt, at der i en lov indeholdes en tilsyneladende ubetinget frist, som ikke kan påregnes overholdt (sag nr. 22, s. 54).

I sag nr. 30 (s. 77) henstillede jeg til Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet at tage en sag om tjenestefrihed uden lønafkorting til en tjenestemand, der havde været tilsagt til at afgive vidneforklaring for retten, op til fornyet overvejelse.

Anmodet Justitsministeriet om at overveje, om Sikringsanstalten ved Statshospitalet i Nykøbing S. er et egnet anbringelsessted for mentalobservander, og om det er muligt at nedbringe ventetiden for mentalundersøgelser (sag nr. 32, s. 79).

I sag nr. 33 (s. 81) henstillede jeg til Justitsministeriet at søge spørgsmålet om partsøffentlighedslovens anvendelse på indberetninger om tjenstlige forseelser, begået af værnepligtige, afklaret ved en kommende revision af loven.

Henstillet til Indenrigsministeriet, at en hædersgave efter den berettigedes død blev overført til hans enke i henhold til et givet tilsagn (sag nr. 34, s. 84).

I sag nr. 44 (s. 107) henstillede jeg til Undervisningsministeriet at tage spørgsmålet om ydelse af vederlag til den fhv. chef for byggeadministrationen for de højere læreanstalter op til fornyet overvejelse.

D. Andre sager.

I afsnit IV er der yderligere medtaget nogle sager, som ikke har givet anledning til kritik eller henstillinger, men som skønnes at have en mere almen interesse.

I sag nr. 4 (s. 25) omtales Boligministeriets godkendelse af et forslag til en byplanvedtægt og i forbindelse hermed spørgsmålet om meddelelse af begrundelse for afvisning af de fremsatte indsigelser mod et sådant forslag.

Formkrav ved henlæggelse til investeringsfond. Myndighederne ændrede praksis med hensyn til skatteydernes adgang til at berigtige eventuelle formelle fejl (sag nr. 5, s. 28).

I sag nr. 8 (s. 35) omtales spørgsmålet om,

hvorvidt frivillig militærtjeneste fuldt ud kan medregnes ved beregning af værnepligtstid efter overflytning til andet værn.

Kirkeministeriets opfattelse, hvorefter nogle tyske krigsgrave på Birkerød Kirkegård ikke var omfattet af undtagelsesbestemmelsen i artikel 10 i overenskomsten af 3. oktober 1962 mellem Forbundsrepublikken Tyskland og den danske regering, gav ikke anledning til kritik (sag nr. 11, s. 39).

I sag nr. 12 (s. 41) omtales spørgsmålet om fangers adgang til at købe tandpasta med fluor.

Spørgsmålet om tilvejebringelse af en ordning, således at der udbetales lommepenge til mentalobservander, omhandles i sag nr. 13 (s. 41).

Statsadvokatens erklæring i en sag vedrørende undladelse af tiltalerejsning anset for omfattet af udtrykket »sager indenfor strafferechtsplejen« i partsoffentlighedslovens § 11 (sag nr. 15, s. 44).

I sag nr. 16 (s. 44) omtales spørgsmålet om forevisning indenfor en forening af film, der ikke er godkendt af Statens Filmcensur.

Forskellige spørgsmål vedrørende anmeldelsen af partier til deltagelse i folketingsvalg omhandles i sag nr. 17 (s. 45). Kompetencen til at behandle klager vedrørende valgspørgsmål henhører under Folketinget.

I sag nr. 20 (s. 53) redegøres der for reglerne vedrørende rutinemæssige eftersyn af værnepligtiges private mapper.

Spørgsmålet om myndighedernes kontrol med arbejdsløshedskassernes slettelse af med-

lemmer på grund af kontingentrestance omhandles i sag nr. 23 (s. 56).

I sag nr. 24 (s. 58) redegøres der for arbejdet med at udfærdige en ny bekendtgørelse om, hvilke lægemidler der helt eller delvis kan udbydes, forhandles eller udleveres udenfor apotekerne.

Spørgsmålet om, hvorvidt en resolution om børnebidrag, der er udfærdiget, mens barnet er inddraget under børneforsorg, også har gyldighed, efter at barnet er udgået af for sorgen, omhandles i sag nr. 27 (s. 69).

Efter de gældende regler er der ikke noget ubetinget krav om, at politirapporter skal oplæses for og vedstås af den afhørte. Fundet det ønskeligt, at sigtede og vidner gøres bekendt med den optagne rapport, når forholdene muliggør dette (sag nr. 28, s. 72).

Anbringelsen af andre end sikkerhedsforvarere i sikkerhedsafdelingen fandtes ikke at stride mod straffelovens § 67 (sag nr. 38, s. 94).

Til støtte for udøvelsen af skønnet over, om manglerne ved en ejendom forøger sundheds- og brandfaren, er Boligtilsynsrådet berettiget til at drage sammenligninger med bestemmelserne i byggelov og bygningsvedtægt (sag nr. 40, s. 96).

I sag nr. 41 (s. 101) redegøres der for de af Direktoratet for Fængselsvæsenet fastsatte retningslinier for udlevering af fotografier af pårørende til fanger.

Arbejdsdirektoratet har hjemmel til at kræve en af en arbejdsløshedskasse fastsat dagpengesats forhøjet (sag nr. 43, s. 105).

III. Supplerende oplysninger vedrørende sager omtalt i tidligere beretninger.

De ved de enkelte sager anførte numre refererer til beretningen for det pågældende år.

A. Beretningen for året 1959.

43. *Offentliggørelse af politivedtægten for København. (J. nr. 708/59; beretn. 1959, s. 146-147).*

Ved Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 430 af 21. november 1967 er udstedt en ny politivedtægt for København, der trådte i kraft den 1. januar 1968.

Vedtægten forhandles gennem Statens Trykningskontor.

B. Beretningen for året 1960.

46. *Flytning af de tyske soldater- og flygtningegrave her i landet fra sidste verdenskrig. (J. nr. 362/65; beretn. 1960, s. 184-87, jfr. beretn. 1965, s. 16-18).*

Nogle menighedsråd anlagde retssag mod Kirkeministeriet og påstod ministeriet tilpligtet at anerkende, at det ikke har kompetence til at pålægge dem at tåle opgravning af de på de respektive kirkegårde begravede tyske soldater og flygtninge eller at træffe særforanstaltninger med hensyn til de eksisterende grave af den nævnte art.

Østre Landsret lagde i sin dom af 19. december 1966 til grund, at den mellem den danske regering og forbundsrepublikken Tysklands regering den 3. oktober 1962 indgåede overenskomst hviler på anerkendt international sædvane, og at forbundsrepublikken har været berettiget til at optræde som repræsentant for de af overenskomsten omfattede krigsdødes pårørende.

Retten fandt, at der ikke af de af sagsøgerne påberåbte lovbestemmelser kunne udledes nogen ret for dem til at være medbestemmende ved afgørelse om ligflytning, men at sådanne afgørelser i overensstemmelse med gammel administrativ praksis træffes af Kirkeministeriet som øverste administrative, kirkelige myndig-

hed. Denne opfattelse finder også støtte i den med hjemmel i lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde udstedte anordning af 20. april 1953, § 23, hvorefter ligflytning kun må finde sted efter forud indhentet tilladelse fra Kirkeministeriet.

Landsretten fandt ikke, at det af sagsøgerne påberåbte hensyn til gravfreden kunne give dem ret til at være medbestemmende med hensyn til flytning af de af overenskomsten omfattede lig, og Kirkeministeriets frifindelspåstand blev herefter taget til følge.

Dommen blev indanket for Højesteret, der stadfæstede den i henhold til de anførte grunde med bemærkning, at den trufne ordning efter det oplyste svarer til overenskomster, der efter den anden verdenskrig er indgået mellem den tyske forbundsrepublik og en række andre stater, og at der ved overenskomstens art. 10 er taget forbehold om private gravstedsrettigheder.

Dommen er gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1967, s. 514.

C. Beretningen for året 1965.

8. Kundgørelse af forslag til bygningsvedtægt. (J. nr. 1267/64; beretn. 1965, s. 36-39).

Ved lov nr. 157 af 8. maj 1968 om ændringer i byggelov for købstæderne og landet ændres lovens § 16, stk. 3, 2. og 3. punktum, til:

»Om fremlæggelsen udfærdiger kommunalbestyrelsen en offentlig bekendtgørelse efter regler fastsat af boligministeren. I bekendtgørelsen skal fastsættes en frist af ikke under 6 uger fra bekendtgørelsens dato til fremsættelse af indsigelser mod og ændringsforslag til forslaget. Fremkomne indsigelser og ændrings-

forslag skal medfølge forslaget, når dette fremsendes til boligministeren.«

I henhold til loven er der ved bekendtgørelse nr. 199 af 30. maj 1968 om offentlig bekendtgørelse af forslag til bygningsvedtægter m. v. fastsat nærmere regler. Fremlæggelsen skal herefter ved bygningsmyndighedens foranstaltning bekendtgøres i de lokale dagblade, der har almindelig udbredelse i kommunen, og i øvrigt på den på stedet brugelige måde.

D. Beretningen for året 1966.

II. Udbetaling af forfatterhonorarer fra Danmarks Radio. (J. nr. 373/64 og 226/65; beretn. 1966, s. 33-39).

I skrivelse af 12. februar 1968 meddelte Ministeriet for kulturelle Anliggender, at Radiorådet og Dansk Forfatterforening havde opnået enighed om udformningen af de ønskede kontrolforanstaltninger. Det er herefter tanken, at ministeriet udpeger en kritisk revisor for »Radiokassen«, der bl. a. skal have indsendende med benyttelsen af de fra Danmarks Radio hidrørende pengemidler, herunder disses anvendelse til administration m. v. Revisoren skal udarbejde regnskabsbemærkninger, der i lighed med ordningen indenfor Dansk Forfatterfond skal afgives til ministeriets decision.

Da det må anses for praktisk, at der etableres en vis forbindelse med revisionen af Danmarks Radios regnskaber, har Radiorådet foreslået, at ministeriet til varetagelse af hvervet som revisor for »Radiokassen« beskikker den i henhold til § 3, stk. 6, i Forretningsordenen for Radiorådet ansatte ikke-statsautoriserede

revisor for Danmarks Radio - p. t. en tjenestemand i ministeriet.

Efter ministeriets opfattelse vil der gennem den foreslåede ordning kunne sikres fornøden kontrol med anvendelsen af de omhandlede midler, og under henvisning hertil anmodede ministeriet mig om en udtalelse om, hvorvidt den påtænkte revisionsordning efter min opfattelse kunne betegnes som tilfredsstillende.

Jeg fandt at kunne tage den af ministeriet udtalte opfattelse, hvorefter den foreslåede ordning vil kunne sikre fornøden kontrol med de i sagen omhandlede midler, til efterretning og anså det af mig i skrivelse af 13. september 1966 tilkendegivne ønske for imødekommet.

Jeg bemærkede, at jeg ikke herved havde taget stilling til, om ordningen iøvrigt tilgodeser almindelige revisionsmæssige synspunkter.

14. Tavshedspligt for gruppeledere i statsfængsel. (J. nr. 823/66; beretn. 1966, s. 43).

I skrivelse af 12. marts 1968 til inspektørerne for de under fængselsvæsenet hørende anstalter har Direktoratet for Fængselsvæsenet afgivet en udtalelse vedrørende spørgsmålet om gruppelederes orientering til anstaltsledelsen og andre medarbejdere om gruppesamtaler og om de oplysninger, gruppelederne erhverver gennem deres ledelse af gruppesamtaler. Det anføres i skrivelserne, at en gruppeleder, når

han på funktionærmødet eller på anden måde i anstalten afgiver bedømmelse af en indsat, der har deltaget i gruppesamtaler, må bygge sin bedømmelse på den samlede viden om den pågældende, som han er i besiddelse af, herunder også den viden, som han har erhvervet under gruppesamtaler.

Direktoratet mener iøvrigt i hovedsagen at burde indskrænke sig til at understrege, at der

ikke af gruppeledere må tilsiges deltagerne i gruppen en diskretion, som ikke kan eller vil blive iagttaget, eller på nogen måde bibringes deltagerne opfattelse af en sådan diskretion.

Gruppesamtaler kan tilrettelægges således, at gruppelederen tilsiger deltagerne, at konkrete oplysninger om de enkelte indsattes personlige forhold, som gruppelederen erhverver alene under gruppesamtalerne, som hovedregel ikke vil blive videregivet. De pågældende oplysninger kan imidlertid være så væsentlige, at det med henblik på foretagelse af forholdsregler vedrørende den pågældende må påhvile gruppelederen at videregive oplysningerne.

Dette kan således gælde oplysninger om udviklingsplaner, om yderligere hidtil uopklarede forbrydelser, om selvmordsplaner, om sygdom, der kræver lægebehandling, og lignende.

Det påhviler gruppelederne ved indledning af gruppesamtaler at drage omsorg for, at gruppens medlemmer er korrekt informeret om, hvorvidt de kan forvente diskretion fra gruppelederens side med hensyn til de oplysninger, der meddeles i gruppen.

Jeg meddelte, at jeg havde taget det i direktoratets skrivelse anførte til efterretning.

30. Forenelighed af kommunale tjenester og hverv. (J. nr. 494/66; beretn. 1966, s. 68-70).

I lov nr. 223 af 31. maj 1968 om kommunernes styrelse er der i § 29, stk. 2, optaget følgende bestemmelse:

»Ingen, der er ansat i kommunens tjeneste, kan være medlem af udvalg, hvorunder spørgsmål vedrørende hans tjenesteforhold hører.«

Bestemmelsen kom ind i lovforslaget under Folketingets behandling som ændringsforslag stillet af indenrigsministeren og tiltrådt af udvalget. I bemærkningerne til forslaget udtales det bl. a.:

»Ved den foreslåede bestemmelse løses det i praksis hyppigst forekommende problem, nemlig hvilke ansatte der er udelukket fra valg, på den måde, at personale i kommunens tjeneste ikke kan være medlem af udvalg, hvorunder de pågældendes tjenesteforhold sorterer. Såvel ansatte, der deltager i sagerne

»intellektuelle« forberedelse, som ansatte, der udelukkende har »manuelle« funktioner, er udelukket fra valg. På den anden side er kun personer, der kan siges at være ansat i kommunens tjeneste, udelukket; således vil en aftale med kommunen om levering af varer eller tjenesteydelser ikke bevirke, at medkontrahenten eller dennes ansatte, er udelukket, lige så lidt som arbejdskraft, der antages til at udføre et rent midlertidigt arbejde – f. eks. snerydning – omfattes af bestemmelsen.

Bestemmelsen afskærer kun fra medlemskab af udvalg. I en række lande gælder, at kommunalt personale er udelukket også fra valg til kommunalbestyrelsen, medens man her i landet alene har anset enkelte kommunale stillinger for at være uforenelige med medlemskab af kommunalbestyrelsen, f. eks. stillingen som kommunaldirektør eller kærner.«

33. Byggeri i yderzone. (J. nr. 822/65; beretn. 1966, s. 74-76).

Finansbogholder A anlagde sag mod Boligministeriet og påstod ministeriet tilpligtet at anerkende, at der ikke i byreguleringslovens § 9, jfr. § 12, jfr. den på vedkommende ejendom lyste partielle byudviklingsplan, var noget til hinder for, at han til brug for sin gartnerivirksomhed og beboelse opførte de i sagen omhandlede bygninger.

I Østre Landsrets dom af 4. marts 1968 udtales det:

»I overensstemmelse med det af sagsøgte anførte findes det efter indholdet af byreguleringslovens § 9, stk. 1, at måtte påhvile sagsøgeren i rimeligt omfang at sandsynliggøre, at det påtænkte byggeri falder ind under en af de i bestemmelsen omhandlede kategorier af tilladte bygninger. Efter samtlige foreliggende omstændigheder, herunder sagsøgerens manglende uddannelse i gartneridrift, ejendommens lille jordareal, de sagkyndiges vur-

dering af mulighederne for rentabel drift af ejendommen som gartneri, det ringe udbytte af arealet i hans besiddelsestid samt hans forklaring om byggeriets udførelse som selvbyggeri samtidig med gartneridriftens påbegyndelse og om det forventede udbytte, sammenholdt med hans alder, hidtidige stilling og indtjening, finder retten imidlertid ikke, at han har tilvejebragt en sådan sandsynlighed

for, at ejendommen vil blive drevet som gartneri i den i lovreglen omhandlede forstand, at byggeriet kan gennemføres uden tilladelse fra byudviklingsudvalget efter reglens stk. 2. Sagsøgtens frifindelsespåstand vil derfor være at tage til følge.«

A har indanket landsrettens dom for Højesteret.

35. Godtgørelse for mistet ferie. (J. nr. 26/66; beretn. 1966, s. 78-79).

De seks klagere meddelte mig, at de efter forhandling med Luftfartsvæsenets personaleforening under hensyntagen til sagens konsekvenser havde frafaldet deres krav om erstatning for bortfaldet ferie i ferieåret 1963/64.

Jeg underrettede Ministeriet for offentlige Arbejder og Økonomiministeriet herom og tilføjede, at jeg herefter betragtede min henstilling om at tage sagen op til fornyet overvejelse som bortfaldet.

Økonomiministeriet meddelte mig imidlertid, at det i sagens anledning havde ment at måtte foretage en ændring af de i feriecirkulæret af 11. september 1967 indeholdte bestemmelser om ferie i tilslutning til militærtjeneste, hvilke bestemmelser var overført uændret fra det tidligere gældende ferieregulativ

af 13. januar 1959. Med henblik herpå havde der været ført forhandlinger med statstjenestemændenes forhandlingsberettigede centralorganisationer, og der var herunder opnået enighed om, at feriecirkulærets § 8, stk. 3, affattes således:

»Tjenestemænd, der har været indkaldt til militærtjeneste, er ved genoptagelse af tjenesten berettiget til normal årlig ferie. Der vil ikke samtidig hermed kunne ydes de pågældende godtgørelse i form af tillægsferie eller pengeerstatning for den inden indkaldelsen optjente, ikke afviklede ferie.«

Den citerede bestemmelse er optaget i det af Ministeriet for Statens Lønnings- og Pensionsvæsen den 19. marts 1968 udsendte cirkulære nr. 55 om de for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger gældende ferieregler.

36. Godkendelse af kørselsregnskaber til brug for skatteansættelse. (J. nr. 666/66; beretn. 1966, s. 79-82).

I »Meddelelser fra Statens Ligningsdirektorat og Ligningsrådet«, 1. hefte, januar 1968, er der i de vejledende anvisninger vedrørende ligningen for skatteåret 1968/69 givet nedenstående redegørelse vedrørende kørselsregnskaber:

»For at et kørselsregnskab skal kunne kræves lagt til grund ved skatteansættelsen, må hver enkelt kørsel være anført i kørebogen med angivelse af datoen for kørslen, antal kørte kilometer og kørselsfordeling mellem privat og erhvervsmæssig kørsel. Med hensyn

til den erhvervsmæssige kørsel må være angivet bestemmelsessteder og lignende notater, der kan sandsynliggøre og eventuelt dokumentere regnskabet rigtighed. Regnskabet med antallet af kørte kilometer må være ført således, at kørebogens udvisende på ethvert tidspunkt er afstemmeligt med automobilet kilometertæller.

De med kørslen forbundne udgifter må kunne dokumenteres ved fremlæggelse af bilag eller dog tilfredsstillende kunne sandsynliggøres.«

IV. Sager, der har givet anledning til kritik, henstillinger m. v., samt andre sager af almindelig interesse.

I det følgende refereres de sager, som jeg efter de i § 12 i instruks for folketingets ombudsmand givne retningslinier har ment at burde offentliggøre.

1. Myndighedernes behandling af en skilsmisssag gav på flere punkter anledning til kritik. (J. nr. 856/66).

I skrivelse af 24. september 1966 klagede H over den tid, der var medgået til myndighedernes behandling af et af hende indgivet andragende om skilsmisse.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at Københavns Amt den 1. juni 1965 modtog H's andragende om skilsmisse. Andragendet, der var dateret 30. maj 1965, var ikke medunderskrevet af hendes mand (M), hvis navn og adresse iøvrigt heller ikke fremgik af andragendet. Navnet fremgik dog af den vedlagte vielsesattest. Den 4. juni 1965 sendte amtet sagen til politimesteren i Roskilde, der den 1. juli 1965 videresendte den til politidirektøren i København under henvisning til, at M boede i København.

Efter at M var blevet afhørt til sagen, sendte politidirektøren i København den 7. juli 1965 sagen tilbage til politimesteren i Roskilde, der den 20. s. m. foretog mæglings- og vilkårsforhandling med parterne. Den 26. juli 1965 sendte politimesteren sagen tilbage til Københavns Amt under henvisning til udskriften af separations- og skilsmisseprotokollen og indstillede, at M blev tilpligtet at udrede normalbidrag til 2 børn.

Ved mæglings- og vilkårsforhandlingen var der fremlagt fødselsattester for de 2 børn, men navnet på børnenes fader var ikke påført attesterne.

På mit spørgsmål om, hvorvidt Københavns Amt ved sagens fremsendelse til politimesteren i Roskilde burde have anmodet denne om at søge tilvejebragt nærmere dokumentation for, at børnene var ægtebørn, eller om politimesteren selv under mæglings- og vilkårsforhandlingen burde have søgt disse oplysninger fremskaffet, udtalte amtet, at det

sædvanligvis må påhvile ægtefællerne at fremskaffe de for sagens behandling fornødne attester, og at det ikke ved sagens første indsendelse til amtet fremgik, om børnene var ægtebørn eller H's udenfor ægteskab fødte børn. På dette stadium af sagen fandtes det ikke nødvendigt at henlede politimesterens opmærksomhed på forholdet, der først kom frem, da det under vilkårsforhandlingen forudsattes, at børnene var at anse som ægtebørn, hvorefter amtet ikke mente at kunne udfærdige bevilling, før spørgsmålet var bragt på det rene.

Politimesteren i Roskilde udtalte, at spørgsmålet om forældremyndigheden over børnene og bidragspligten til disse bliver behandlet under mæglings- og vilkårsforhandlingen, hvor begge parter er til stede. Under den foretagne vilkårsforhandling havde der ikke fra M's side været rejst nogen tvivl om, hvorvidt han skulle bidrage til børnenes underhold, og det var formentlig blevet overset, at der på fødselsattesterne kun var anført H's navn.

Justitsministeriet udtalte, at der ikke var grundlag for at bebrejde amtet, at det ikke ved sagens fremsendelse den 4. juni 1965 til politimesteren i Roskilde anmodede denne om at søge tilvejebragt nærmere dokumentation for, at børnene var ægtebørn. Ministeriet ville derimod have fundet det rigtigst, om politimesteren under mæglings- og vilkårsforhandlingen havde søgt at fremskaffe nærmere oplysninger om faderens identitet under hensyn til den usikkerhed, som oplysningerne i børnenes fødselsattester frembød med hensyn til spørgsmålet om børnenes retlige stilling.

Af udskriften af separations- og skilsmisseprotokollen fremgik det dernæst, at H's an-

dragende om skilsmisse var begrundet i hendes egen utroskab, og at hun havde opgivet navnet på den mand, med hvem hun havde været utro.

Ifølge § 22 i Justitsministeriets cirkulære nr. 17 af 1. februar 1958 kan bevilling til skilsmisse udleveres af overøvrigheden, såfremt ægteskabsbrud er godtgjort såvel ved den skyldige ægtefælles som ved den medskyldiges samstemmende erklæringer. Sådanne erklæringer må afgives ved personligt møde hos overøvrigheden eller vedkommende politimester.

På mit spørgsmål om, hvorvidt politimesteren i Roskilde under mæglings- og vilkårsforhandlingen den 20. juli 1965 burde have indhentet medskyldserklæring fra trediemanden, udtalte amtet, at en sådan erklæring sædvanligvis først indhentes, når begge ægtefæller har været til mæglings- og vilkårsforhandling og sagens formalitet iøvrigt er i orden.

Justitsministeriet udtalte, at det ville have været naturligt, om politimesteren forinden sagens tilbagesendelse den 26. juli 1965 til amtet havde indhentet sædvanlig medskyldserklæring fra trediemanden, da denne på det pågældende tidspunkt boede i Roskilde. For amtets vedkommende havde der været anledning til at søge spørgsmålet løst ved sagens tilbagesendelse til politimesteren den 9. august 1965, jfr. nærmere herom nedenfor.

Den 9. august 1965 fremsendte Københavns Amt påny sagen til politimesteren i Roskilde med anmodning om at fremskaffe nærmere dokumentation for, at de to børn var ægtebørn. Den 13. s. m. videresendte politimesteren sagen til politimesteren i Helsingør med anmodning om at oplyse, om M havde anerkendt faderskabet til de to børn til politiprotokollen. Den 21. s. m. tilbagesendte politimesteren i Helsingør sagen til politimesteren i Roskilde og oplyste, at der ikke i Helsingør politikreds havde verseret nogen faderskabssag vedrørende de to børn, og at Vedbæk sogn, som var børnenes fødesogn, iøvrigt ikke ligger i Helsingør politikreds.

På mit spørgsmål om årsagen til, at sagen sendtes til politimesteren i Helsingør, udtalte politimesteren i Roskilde, at det drejede sig om en fejlekspedition, idet embedet ikke hav-

de undersøgt, om Vedbæk sogn ligger i Helsingør politikreds.

Den 31. august 1965 sendte politimesteren i Roskilde sagen til politimesteren i Lyngby med samme anmodning som i skrivelsen til politimesteren i Helsingør. Den 12. oktober 1965 sendte politimesteren i Lyngby sagen tilbage til politimesteren i Roskilde og vedlagde en faderskabssag vedrørende det ene barn med en fødselsattest, hvorpå begge forældres navne var anført. Om det andet barn kunne politimesteren derimod intet oplyse.

Politimesteren i Roskilde sendte den 29. oktober 1965 sagen til politidirektøren i København med anmodning om at afhøre M om, hvorvidt han ville vedstå faderskabet til det andet barn. Den 2. november 1965 videresendte politidirektøren sagen til Københavns Overpræsidium, idet sager vedrørende anerkendelse af faderskaber i København behandles af Overpræsidiets og ikke af politiet.

På mit spørgsmål om årsagen til, at sagen sendtes til politidirektøren i København og ikke direkte til Københavns Overpræsidium, udtalte politimesteren i Roskilde, at han ville mene, at det var en praktisk vej til at få oplyst, om M ville anerkende faderskabet. Det var videre politimesterens opfattelse, at man ofte gik denne vej for at få klarlagt, om der skulle anlægges faderskabssag, og han fandt det derfor uforståeligt, at Københavns Politiet i stedet for at afhøre M blot sendte sagen til Overpræsidiets, selvom dette ud fra et formelt synspunkt var korrekt.

Politidirektøren i København udtalte, at sagen straks blev oversendt til Københavns Overpræsidium i overensstemmelse med sædvanlig praksis, hvorefter anerkendelse af faderskaber i København ikke modtages af politiet, men af Overpræsidiets. Den pågældende kan herved få lejlighed til at afgive fornøden anerkendelseserklæring uden at skulle møde hos myndighederne flere gange.

Efter at Københavns Overpræsidium havde modtaget sagen fra politidirektøren i København, foretog det i den følgende tid ved henvendelse bl. a. til mødrehjælpsinstitutionerne i Helsingør og København, kordegnen i Vedbæk, bryllupskontoret i Søllerød og Frederiksborg Amt forskellige undersøgelser til konstatering af, om der tidligere havde været rejst faderskabssag vedrørende det andet barn.

Den 10. marts 1966 anmodede Overpræsidi-
dret politimesteren i Roskilde om at foretage
yderligere afhøring af H til brug for afgø-
relsen af, om barnet var ægtebarn. Den 29.
s. m. tilbagesendte politimesteren i Roskilde
sagen til Overpræsidi-
dret, der den 21. april
1966 indstillede til Justitsministeriet, at begge
børn på grundlag af de foreliggende oplys-
ninger blev betragtet som ægtebørn.

Den 4. maj 1966 tiltrådte Justitsministeriet
indstillingen og sendte sagen tilbage til Over-
præsidi-
dret, der den 22. juni 1966 videresendte
den til politimesteren i Roskilde, som den 27.
s. m. videresendte den til Københavns Amt
og bemærkede, at der nu var skaffet doku-
mentation for, at børnene var ægtebørn.

Den 11. juli 1966 tilbagesendte Køben-
havns Amt såvel faderskabssagens som skils-
missesagens akter til Københavns Overpræsidi-
dium, der henlagde sagerne. Først da amtet
den 12. oktober 1966 modtog H's klage fra
mig, blev amtet klar over, at skilsmis-
sagens akter ved en fejl også var sendt til Overpræsidi-
dret til henlæggelse.

På mit spørgsmål om, hvorledes amtet sik-
rer sig, at indgivne sager ekspederes og ikke
henlægges ubesvaret, henviste amtet til en
redegørelse fra lederen af amtets journal,
hvoraf det fremgik, at journaliseringen af
amtets sager sker i nøje overensstemmelse
med de af Indenrigsministeriet fastsatte re-
tninglinier for journalisering og arkivering
ved amtskontorerne. Såfremt en sag måtte
være henlagt ubesvaret, skyldes det en fejl-
ekspedition. Amtet beklagede i tilslutning her-
til den skete fejlekspedition.

Den 17. oktober 1966 modtog Københavns
Amt skilsmis-
sagens akter fra Overpræsidi-
dret, og den 21. s. m. sendte amtet sagen til politi-
mesteren i Roskilde med anmodning om at
foretage ny mægling- og vilkårsforhandling,
idet den tidligere foretagne i mellemtiden var
blevet forældet.

Ny mægling foretoges med H den 3. no-
vember 1966. M var imidlertid flyttet til
ukendt adresse. Den 8. s. m. sendte politi-
mesteren sagen tilbage til Københavns Amt,
der den 15. s. m. anmodede Rigspoliti-
chefens Eftersøgningstjeneste om at finde M. Da det

ikke lykkedes i løbet af kort tid, forelagde
amtet den 30. december 1966 skilsmis-
sagen for Justitsministeriet med anmodning om til-
ladelse til at meddele skilsmis-
se på det fore-
liggende grundlag.

Den 16. januar 1967 tiltrådte Justitsmini-
steriet, at skilsmis-
se meddeltes, og den 20.
s. m. udfærdigede amtet bevillingen.

Jeg udtalte, at politimesteren i Roskilde
under hensyn til de manglende oplysninger
i fødselsattesterne om børnenes fader
ved mægling- og vilkårsforhandlingen
med parterne den 20. juli 1965 burde have
søgt nærmere oplysninger om faderskabet
til de to børn. Endvidere burde politi-
mesteren forinden sagens tilbagesendelse til
Københavns Amt have indhentet sædvan-
lig medskyldserklæring fra trediemanden,
der boede i Roskilde.

Det var dernæst en fejl, at politimeste-
ren den 13. august 1965 sendte sagen til
politimesteren i Helsingør i stedet for til
politimesteren i Lyngby, i hvis jurisdiktion
Vedbæk sogn ligger. Endvidere var det
en fejl, at politimesteren i Roskilde den 29.
oktober 1965 sendte sagen til politidirektø-
ren i København i stedet for direkte til Kø-
benhavns Overpræsidi-
dium, under hvis sags-
område anerkendelse af faderskaber i Kø-
benhavn hører.

For Københavns Amts vedkommende
var jeg enig med Justitsministeriet i, at
amtet allerede ved skilsmis-
sagens frem-
sendelse til politimesteren i Roskilde den
9. august 1965 burde have anmodet politi-
mesteren om at fremskaffe den sædvanlige
medskyldserklæring fra trediemanden.

Det var dernæst en beklagelig fejl, at
amtet den 11. juli 1966 sendte skilsmis-
sagens akter med faderskabssagen til Kø-
benhavns Overpræsidi-
dium, og at denne
fejlekspedition ikke blev afsløret gennem
amtets journaliseringssystem.

Sammenfattende fandt jeg anledning
til at bemærke, at sagens behandling gen-
nem mangelfulde ekspeditioner og de sted-
fundne fejlekspeditioner var blevet forsin-
ket og besværliggjort i urimelig grad.

2. *Anset det for en fejl, at parterne under en ægteskabs sag ikke blev underrettet om, at en aftale om samkvemsret ikke er bindende for overøvrigheden. (J. nr. 318/67).*

Under behandlingen af en klage over, at Justitsministeriet havde tillagt M samkvemsret med hans tre børn, hvorover H havde haft forældremyndigheden, siden parterne blev separeret, blev det oplyst, at M i forbindelse med parternes skilsmisse havde givet afkald på samkvemsret.

Da det fremgik af sagen, at H havde været af den opfattelse, at et sådant afkald var endeligt bindende, anmodede jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5, de myndigheder, der i sin tid havde behandlet skilsmissegangen, om at oplyse, hvorvidt de i forbindelse med mægling- og vilkårsforhandlingerne havde vejledet parterne om retsvirkningerne af et afkald på samkvemsret.

Jeg henviste herved til, at Justitsministeriet i skrivelse nr. 232 af 4. juli 1942 har udtalt, at aftaler om samkvemsret bør optages i separations- og skilsmissebevillinger, når parterne ønsker det, idet ministeriet har tilføjet, at det går ud fra, at de under vilkårsforhandlingen bliver gjort opmærksom på, at sådanne bestemmelser kan ændres af overøvrigheden efter begæring derom fra en af parterne. Endvidere henviste jeg til en i min beretning for året 1957, side 118, refereret sag, hvori jeg havde udtalt, at et amt, der i en skilsmissebevilling havde optaget en aftale, hvorefter hustruen gav afkald på samkvemsret, indtil børnene blev konfirmeret, havde begået en fejl ved ikke at have vejledet parterne om, at aftalen ikke var bindende for overøvrigheden.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at der ikke i forbindelse med separationen, der var givet ved bevilling af Holbæk Amt, blev truffet særlig bestemmelse vedrørende samkvemsretten.

I sommeren 1965 søgte M at formå hustruen til at gå med til øjeblikkelig skilsmisse, og han meddelte i den anledning i et brev af 11. juli 1965, at han, såfremt hun ville medvirke til skilsmisse i henhold til ægteskabslovens § 59, ville give afkald på sin ret til samkvem med fællesbørnene. H indvilligede heri, hvorefter parterne rettede henvendelse til Holbæk Amt med anmodning om at få bevilget skilsmisse, hvilket blev imødekommet den 21. september 1965 ved bevilling udfærdiget gennem amtet. I denne bevilling, der iøvrigt blev givet på de for separationen gældende vilkår, var

det udtrykkeligt bemærket, at M havde givet afkald på samkvemsret med fællesbørnene.

Den forud for skilsmissen foretagne mægling- og vilkårsforhandling blev for H's vedkommende foretaget af politimesteren i Horsens den 7. august 1965. Om vilkårsforhandlingen var det tilført politiprotokollen, at H ønskede skilsmisse på separationsvilkårene, idet hun dog under henvisning til M's brev af 11. juli 1965 bemærkede, at han havde givet afkald på samkvemsret med børnene, hvilket hun anmodede om at få indføjet i skilsmissevilkårene. Det fremgik dernæst af politiprotokollen, at H var blevet gjort bekendt med ægteskabslovens § 72 (om muligheden for senere at anfægte en aftale om formuedeling, godtgørelse i henhold til § 67 og underholdsbidrag). Derimod kunne det ikke ses af politiprotokollen, hvorvidt H var blevet gjort bekendt med, at en aftale om samkvemsret ikke er bindende for overøvrigheden.

Politimesteren i Horsens henviste overfor mig til en af vedkommende politifuldmægtig afgivet erklæring, hvoraf det fremgik, at politifuldmægtigen ikke med bestemthed kunne udtale sig om, hvorvidt H var blevet vejledet om bestemmelsen i myndighedslovens § 32. Politifuldmægtigen plejer ved vilkårsforhandlinger, efterhånden som vilkårene gennemgås, at gøre parterne bekendt med de paragraffer, der kan få betydning for de af ægtefællerne ønskede vilkår, og politifuldmægtigen mente derfor, at hun også havde gjort dette ved den her omhandlede vilkårsforhandling. Som regel optager politifuldmægtigen ikke i politiprotokollen nogen bemærkning om vejledningen, idet hun finder, at den er et naturligt og selvfølgeligt led i hele vilkårsforhandlingen. Kun når hun har indtryk af, at parterne ikke opfatter, hvad hun gør dem bekendt med, nævner hun specielle paragraffer.

Mægling- og vilkårsforhandling med M blev foretaget af politimesteren i Kalundborg den 1. september 1965. Det fremgik af politiprotokollen, at M vedstod sit afkald på samkvemsret, og politimesteren udtalte overfor mig, at M ikke under forhandlingen var blevet gjort bekendt med, at aftalen vedrørende samkvemsret ikke var bindende. Om grunden til, at der ikke var blevet givet sådan vejledning, anførte politimesteren, at myndigheds-

lovens § 32, jfr. § 27, efter hans skøn alene giver overøvrigheden hjemmel til at forandre en mellem parterne indgået aftale, hvis denne går ud på samkvemsrettens udøvelse, indskrænkning eller ophævelse. Et afkald på samkvemsret måtte efter politimesterens skøn betragtes som et mellem parterne aftalt vilkår, der i lighed med de øvrige vilkår, der ikke griber ind i børnenes personlige eller økonomiske forhold, ikke kan ændres af overøvrigheden. Politimesteren mente derfor heller ikke, at den i min beretning for året 1957 nævnte sag havde afgørende betydning i det foreliggende tilfælde, idet den ikke drejede sig om et fuldstændigt afkald, men om et tidsbegrænset afkald, altså en udsættelse af udøvelsen af samkvemsret.

Amtmanden over Holbæk Amt udtalte, at amtet, forinden bevillingen blev udfærdiget, burde have sikret sig, at parterne var – eller blev – vejledet om, at samkvemsretsaftalen ikke var bindende for overøvrigheden.

Justitsministeriet tiltrådte amtets udtalelse.

Under hensyn til at der ikke syntes at være tvivl om, at H havde været af den opfattelse, at afkaldet på samkvemsret var bindende, og til, at protokollatet vedrørende vilkårsforhandlingen i Horsens den 7. august 1965 intet oplyste om, at spørgsmålet havde været berørt under forhandlingerne, fandt jeg ved bedømmelsen af sagen at måtte lægge til grund, at H ikke

under vilkårsforhandlingen var blevet gjort bekendt med, at aftalen ikke var bindende for overøvrigheden.

Den af politimesteren i Kalundborg hævdede forståelse af myndighedslovens § 32, jfr. § 27, sås ikke at have fornøden støtte i de anførte bestemmelser eller i den herskende teori og praksis. Jeg henviste herved til Ernst Andersen »Familieret«, 1964, side 314, og til den i Poul Gaarden »Myndighedsloven«, 3. udgave, 1949, side 32, omtalte afgørelse truffet af Justitsministeriet i 1935, hvor ministeriet i et lignende tilfælde gjorde parterne opmærksom på, at et afkald på samkvemsret til enhver tid kan ændres af overøvrigheden.

Jeg udtalte herefter, at jeg måtte finde, at såvel politimesteren i Horsens som politimesteren i Kalundborg havde begået fejl ved ikke i forbindelse med vilkårsforhandlingen at gøre opmærksom på, at en aftale om samkvemsret ikke er bindende for overøvrigheden.

Dernæst burde Holbæk Amt, forinden bevilling blev udfærdiget, have sikret sig, at der var – eller blev – givet en sådan vejledning.

Jeg henlede politimestrenes opmærksomhed på betydningen af, at det klart fremgår af protokollerne vedrørende vilkårsforhandlinger, at parterne er blevet gjort bekendt med retsvirkningen af aftaler om samkvemsret.

3. *Invalideforsikringsrettens behandling af to sager kritiseret. Sagsområderne senere overført til Direktoratet for Revalidering og Forsorg, hvilket skulle medføre en forenkling af sagsbehandlingen. (J. nr. 803/66 og j. nr. 497/67).*

A klagede i skrivelser af 8. og 26. juni 1967 over, at hun endnu ikke havde modtaget svar på en ansøgning om hjælp til oprettelse af telefon, som hun havde indsendt til Invalideforsikringsretten i slutningen af februar måned 1967. Hun anførte i denne forbindelse, at hun fra Københavns Kommunes Socialdirektorat var blevet henvist til at rette henvendelse i Amaliegade 25, da hun skulle rykke for et svar. I Amaliegade 25 (Direktoratet for Sygekassevæsenet) blev hun henvist til nr. 23 (Invalideforsikringsretten), hvorfra hun igen blev vist tilbage til nr. 25, uden at det dog lykkedes hende at få oplysninger om sagen.

Direktoratet for Revalidering og Forsorg, hvortil bl. a. telefonsager var overgået, da klagen behandledes, oplyste, at A's ansøgning om hjælp til oprettelse af telefon og tilskud til betaling af abonnementsafgift indgik til Invalideforsikringsretten den 1. marts 1967. Der var på det tidspunkt en ansøgning fra hende om hjælp til anskaffelse af motorkøretøj til behandling i autoafdelingen, der var en underafdeling af Invalideforsikringsrettens 4. kontor, og det var besluttet at yde hende et lån på 3.500 kr. samt at godtgøre registreringsafgiften med 6.671 kr.

Den 13. marts 1967 blev A underrettet om

afgørelsen i autosagen og anmodet om at indsende oplysninger om køretøjets chassisnummer. Den 15. i s. m. modtog retten fra automobilfabrikken de ønskede oplysninger, hvorefter sagen den 16. s. m. overgik til pantebrevsafdelingen. Med skrivelse af 30. marts 1967 sendte man A et løsøre pantebrev til underskrift. Pantebrevet blev underskrevet af hende den 1. april 1967 og er formentlig derefter afleveret af hende ved personlig henvendelse enten i Invalideforsikringsretten eller i Direktoratet for Sygekassevæsenet.

Den 6. april 1967 anvises det tilkendte lån, og den 14. s. m. sendtes pantebrevet til Københavns Byret til tinglysning. Det viste sig imidlertid, at det pågældende motorkøretøj allerede var behæftet med pant for en gæld til Motorudvalget for Invaliderede, hvorefter der måtte anskaffes et andet køretøj. Den 16. juni 1967 modtog Invalideforsikringsretten fra automobilfabrikken oplysninger om chassisnummeret på det nye køretøj.

I mellemtiden havde A i en den 28. april 1967 til Invalideforsikringsretten indgået skrivelse rykket for afgørelse vedrørende ansøgningen om hjælp til telefon. Telefonsagen havde imidlertid ifølge direktoratet ikke været til behandling i retten, før der den 29. juni 1967 blev rettet en telefonisk forespørgsel om sagen fra mit kontor. Telefonsagen blev herefter behandlet i direktoratet, der i skrivelse af 25. juli 1967 meddelte afslag på A's ansøgning om hjælp til telefon.

Direktoratet oplyste, at telefonsagen, der skulle have været til behandling i Invalideforsikringsrettens 3. kontor, ikke i sin tid blev udskilt som en særlig sag, idet man formodentlig har regnet med en snarlig afslutning af autosagen. Direktoratet oplyste dernæst, at den af A nævnte henvendelse til Amaliegade 25 og 23 ikke fremgik af sagen, men at det formodentlig havde drejet sig om hendes aflevering af det ovennævnte pantebrev i begyndelsen af april måned. Invalideforsikringsretten kan have henvist hende til at aflevere pantebrevet i Direktoratet for Sygekassevæsenet, hvorunder Invalideforsikringsfonden og den dertil knyttede pantebrevsafdeling hørte indtil oprettelsen af Direktoratet for Revalidering og Forsorg den 1. juni 1967.

Endvidere beklagede direktoratet, at A's ansøgning om hjælp til telefon ikke blev udskilt til en særlig sag, ligesom direktoratet beklagede, at man ikke under autosagens be-

handling havde været opmærksom på, at der var indgivet en telefonansøgning.

Jeg udtalte, at det var beklageligt, at der vedrørende A's ansøgning om telefon var sket de af Direktoratet for Revalidering og Forsorg omtalte fejlekspeditioner, som havde sinket ansøgningens behandling.

B klagede den 5. september 1966 over, at Invalideforsikringsretten endnu ikke havde taget stilling til hans ansøgning om lån til anskaffelse af en bil.

Direktoratet for Revalidering og Forsorg, hvortil behandlingen af autosager i mellemtiden var overgået, oplyste den 18. juli 1967, at Invalideforsikringsretten den 17. juli 1965 bevilgede B hjælp til anskaffelse af en 3-hjulet knallert. Efter at knallerten var leveret B, anmodede hans læge den 8. november 1965 Invalideforsikringsretten om, at han i stedet for en knallert fik bevilget hjælp til anskaffelse af en bil, og at hans hustru fik hjælp til erhvervelse af førerbevis, således at hun kunne køre bilen for ham.

Den 15. december 1965 drøftede Invalideforsikringsretten telefonisk sagen med lægen, der oplyste, at han havde skrevet på eget initiativ, men i samråd med B. Det aftaltes, at B, der på daværende tidspunkt var indlagt på Hjørring Sygehus, skulle indsende en ny ansøgning til Invalideforsikringsretten, når han blev udskrevet.

Invalideforsikringsretten modtog den 26. februar 1966 en ansøgning fra B, men da ansøgningen ikke indeholdt noget om hjælp til anskaffelse af bil, erindrede retten telefonisk den 8. marts 1966 lægen om ansøgningen vedrørende hjælp til bil. Den 12. marts 1966 modtog retten en skrivelse fra lægen, der meddelte, at han nu havde drøftet spørgsmålet med B, og at han herefter kunne anbefale, at B i stedet for en knallert fik en bil, og at hans hustru fik hjælp til erhvervelse af førerbevis.

Efter at sagen havde været genstand for sædvanlig kontormæssig behandling, oprettedes der den 16. maj 1966 en invalidepensions-sag, og den 18. s. m. tilkendtes B højeste invalidepension, hvorom meddelelse tilsendtes ham den 27. s. m.

Den 10. juni 1966 behandledes autosagen, og den 6. juli 1966 drøftedes bilspørgsmålet med vedkommende socialkontor. Det oplystes,

at B ikke kunne bruge knallerten, der var opmagasineret, og ikke havde været brugt. Kommunen ville foranledige knallerten sendt tilbage til den fabrik, der havde leveret den.

I den følgende tid førtes der forskellige forhandlinger mellem Invalideforsikringsretten og fabrikken om betalingen af knallerten og reparation af denne, idet den angaves at være meget rusten. Forhandlingerne afsluttedes med, at Invalideforsikringsretten udover prisen for knallerten måtte betale 172 kr. for reparation af denne, der derefter kunne overlades til en anden ansøger.

Den 19. september 1966 resolverede retsformanden, at der kunne ydes B et lån på 3.500 kr. til anskaffelse af bil samt godtgørelse af registreringsafgift. Der kunne derimod ikke ydes hans hustru hjælp til erhvervelse af førerbevis. Meddelelse herom tilsendtes B den 21. september 1966.

Direktoratet for Revalidering og Forsorg udtalte, at der i forbindelse med B's den 26. februar 1966 indgæede begæring om højeste invalidepension efter herom given instruks skulle have været oprettet en selvstændig automobil-undersag. Dette skete imidlertid ikke, men denne undladelse havde dog kun sinket autosagens behandling fra 16. maj til 10. juni 1966. De væsentligste forsinkelser i sagen skyldtes navnlig de gentagne oversendelser af sagen til Direktoratet for Sygekassevæsenets pantebrevsafdeling med indgæede skrivelser fra den fabrik, der havde leveret knallerten, og ekspeditioner i forbindelse med overtagelsen af og betalingen for den indkøbte knallert.

4. *Boligministeriets godkendelse af et forslag til byplanvedtægt gav ikke anledning til kritik. Spørgsmålet om begrundelse for afvisning af indsigelser. (J. nr. 1104/66).*

A klagede over, at Boligministeriet havde godkendt et forslag til byplanvedtægt nr. 6 for Rømø kommune uden hensyn til de af ham mod forslaget fremsatte indsigelser og ændringsforslag, og uden at han fra ministeriet havde modtaget nogen nærmere begrundelse for, at hans indsigelser og ændringsforslag ikke havde kunnet imødekommes. Han ønskede navnlig min bedømmelse af lovligheden af vedtægtens bestemmelser om udstykning (§ 4) og om eksisterende bebyggelse (§ 8).

Direktoratet tilføjede, at sådanne forsinkelser for fremtiden skulle kunne undgås som følge af, at de af Direktoratet for Sygekassevæsenets 2. kontor på de her omhandlede områder hidtil udøvede funktioner ved oprettelsen af Direktoratet for Revalidering og Forsorg var henlagt til dette direktorats 4. kontor. Herved er hele ekspeditionen af disse sager samlet i én institution og – bortset fra pengeanvisningen – i ét kontor, hvis sagsbehandlere har ansvaret for samtlige ekspeditioner i sagerne.

Hertil kom iøvrigt, at direktoratet har ændret praksis, således at 3-hjulede knallerter nu udlånes til ansøgerne mod ejendomsforbehold for Invalideforsikringsfonden, hvorved en række tidligere ekspeditioner både i forbindelse med bevillinger og eventuel afvikling af låneforholdet er bortfaldet.

Jeg udtalte, at det var en fejl, at der ikke straks ved modtagelsen af B's ansøgning om højeste invalidepension blev oprettet en automobil-undersag. Iøvrigt forekom sagens behandling mig temmelig kompliceret, uden at dette dog kunne lægges nogen til last, idet de mange ekspeditioner måtte tilskrives en mindre hensigtsmæssig sagsbehandling.

Da direktoratet havde givet udtryk for, at sagsbehandlingen nu skulle være forbedret, fandt jeg at kunne undlade at foretage videre vedrørende dette spørgsmål.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at Tønder Amts Vej- og Vandløbsvæsen i skrivelse af 29. oktober 1965 meddelte A, at der på kommunekontoret på Rømø i tiden 5.-26. november 1965 ville blive fremlagt forslag til byplanvedtægt for sommerhusområdet nr. 2, Vesterhede, omfattende bl. a. en ejendom, der tilhører A.

I skrivelse af 30. november 1965 gjorde A overfor Rømø Sogneråd indsigelse mod nogle punkter i vedtægtsforslaget og det dertil knyttede kortbilag:

1) Den projekterede vej F-Y-Æ-Z ville efter hans opfattelse virke overordentlig generende for hans ejendom, og han foreslog derfor en mindre omlægning af vejføringen.

2) Den foreliggende udstykningsplan forudsatte udstykninger på tværs af de faktiske ejendomsgrænser, hvilket efter A's opfattelse savnede hjemmel i byplanloven. Han henviste herved til W. E. von Eyben og Thøger Nielsens bog »Fast Ejendoms Regulering og Beskatning«, 1. udgave, side 68, hvor det udtaltes, at udstykningsplaner må respektere eksisterende udstykninger, medmindre de ændres ved ekspropriation i medfør af byplanlovens § 12.

3) Bestemmelsen om, at der på hver selvstændigt matrikuleret ejendom kun må opføres en enkelt beboelse, forekom ham urimelig, når henses til, at hans ejendom er på 2,1 ha, og at der kan gå mange år, før udstykningsplanen kan realiseres.

4) Endelig protesterede A mod bestemmelsen i vedtægtsforslagets § 8, hvorefter udvidelse ved om- eller tilbygning eller ibrugtagningen til anden anvendelse af eksisterende bebyggelse ikke må finde sted, idet han gjorde gældende, at hans beboelsesejendom, der nu alene benyttes til sommerbeboelse, tidligere har været benyttet til helårsbeboelse, og at han ved købet af ejendommen havde regnet med muligheden for senere påny at benytte huset som helårsbeboelse. Han gjorde gældende, at forbudet mod sådan benyttelse ville forringe ejendommens værdi, og det forekom ham tvivlsomt, om der er lovhjemmel til at fratage ham denne ret uden erstatning.

Efter at de indkomne indsigelser og ændringsforslag var blevet behandlet i Rømø Sogneråd, Tønder Amts Vej- og Vandløbsvæsen og Byudviklingsudvalget for Rømø, indsendte sidstnævnte udvalg den 1. april 1966 byplanvedtægtsforslaget til Boligministeriet tilligemed de fra A og en anden grund ejer indkomne indsigelser mod forslaget og amtsvejvæsenets dertil knyttede bemærkninger, der var tiltrådt af byudviklingsudvalget og sognerådet.

Byplanvedtægtsforslaget blev efter at have været forelagt for Boligministeriets kommitterede i byplansager godkendt af Boligministeriet den 9. november 1966, og i skrivelse af samme dato til Byudviklingsudvalget for Rømø tiltrådte ministeriet de truffne beslutninger med hensyn til de mod forslaget frem-

satte indsigelser. Ministeriet anmodede samtidig udvalget om at meddele klagerne dette ledsaget af begrundelse for afvisningen i det omfang, indsigelserne gav anledning hertil. Særlig forsåvidt angik A's klager bemærkede Boligministeriet, at det ikke kunne tiltræde den opfattelse, at der ikke er hjemmel i byplanloven til at fastsætte en udstykningsplan, der forudsætter udstykninger på tværs af ejendomsgrænserne.

I skrivelse af 7. december 1966 meddelte Tønder Amts Vej- og Vandløbsvæsen A, at Boligministeriet havde stadfæstet vedtægtsforslaget uden ændringer, samt at ministeriet ikke havde kunnet tiltræde hans opfattelse vedrørende udstykningsplanen. Endvidere anførtes det i skrivelserne, at Rømø Sogneråd havde udtalt følgende vedrørende hans 4 klagepunkter:

»1. Den angivne mulige udnyttelse af arealet gennem vejen F-Y-Æ-Z er udformet under hensyn til området som helhed.

2. Den fremførte påstand om udstykningsplanens lovhjemmel må henvises til Boligministeriet til afgørelse.

3. Bestemmelsen i vedtægtens § 5, stk. 1, hvorefter der kun må opføres en enkelt beboelse på hver selvstændigt matrikuleret ejendom, tager sigte på at forhindre bebyggelse, der kan blive i strid med udviklingsplanen.

4. I henhold til bestemmelserne i § 8 i byplanvedtægten er byplanvedtægten ikke til hinder for fortsættelse af en hidtil lovligt gjort brug af en ejendom.«

Overfor mig anførte Boligministeriet, at den af A til støtte for hans indsigelse mod udstykningsplanen påberåbte passus i »Fast Ejendoms Regulering og Beskatning« vedrører byplanlovens § 2, stk. 2, nr. 6. Om denne bestemmelse udtaltes det i det anførte værk (1. udgave side 68):

»Byplanlovens § 2, stk. 2, nr. 6, muliggør endvidere fastlæggelse af en udstykningsplan for et område med den virkning, at grunde skal udstykkes som angivet i byplanvedtægten. Udstykningsplaner må dog respektere eksisterende udstykninger, medmindre de ændres ved ekspropriation i medfør af byplanlovens § 12.«

Boligministeriet bemærkede hertil, at der ikke sås at være nogen uoverensstemmelse mellem byplanvedtægten og det anførte citat. Fastlæggelse i en byplanvedtægt af en udstykningsplan for et – i almindelighed større

udstykket eller kun delvis udstykket – område medfører ifølge Boligministeriet, at fremtidige udstykninger i området skal følge udstykningsplanen. Udstykningsplanen får derimod ingen indflydelse på allerede udstykkede (små) parceller. Den i den foreliggende byplanvedtægt optagne bestemmelse i § 4, hvorefter (fremtidige) udstykninger skal være i overensstemmelse med de på planbilaget viste *retningsgivende* grundgrænser, havde ministeriet ikke fundet at kunne afvise som ulovhjemlede.

For så vidt A havde gjort gældende, at den del af den omhandlede byplanvedtægts § 8, som forbyder, at der på de af vedtægten omfattede ejendomme sker udvidelse ved om- eller tilbygning eller ibrugtagen til anden anvendelse i strid med byplanvedtægts bestemmelser, ikke har hjemmel i byplanloven, henviste Boligministeriet til byplanlovens § 11, der generelt bestemmer, hvilke virkninger en godkendt byplan får for eksisterende bebyggelse eller anvendelse. Ministeriet udtalte herefter, at den omhandlede byplanvedtægt således ville have den i vedtægts § 8 foreskrevne virkning, også selvom bestemmelsen ikke specielt var optaget i vedtægten.

Vedrørende spørgsmålet om den administrative fremgangsmådes korrekthed bemærkede ministeriet, at den i sagen fulgte fremgangsmåde ikke adskiller sig principielt fra den hidtil anvendte i sager angående godkendelse af byplanvedtægter. Ministeriet henviste til, at A's klage af 30. november 1965 blev sendt til Rømø Sogneråd, der som konsekvens af det nære samarbejde, der består mellem Tønder Amt, Byudviklingsudvalget for Rømø og Rømø Sogneråd om administration af de byplanmæssige forhold på øen, lod klagen behandle af Tønder Amts Vej- og Vandløbsvæsen. Sognerådet tiltrådte derpå i forbindelse med et møde den 1. marts 1966 i Byudviklingsudvalget for Rømø amtsvejevæsenets bemærkninger. Med byudviklingsudvalgets skrivelse af 1. april 1966, der var sendt på sognerådets vegne, modtog ministeriet bilag, der redegjorde for behandlingen af indsigelserne fra A og den anden grundejer.

Boligministeriet fandt på grundlag af de fremsendte bemærkninger, at vedtægtsforslaget burde godkendes i den foreliggende form, og var enig i, at indsigelserne ikke burde medføre ændringer heri.

Vedrørende klagen over, at A ikke havde modtaget begrundelse for afvisningen af hans indsigelser m. v., henviste ministeriet til en skrivelse til mig i en lignende sag, jfr. nedenfor.

For så vidt angik klagen over udstykningsplanen udtalte jeg, at der ifølge § 2, stk. 2, nr. 6, i byplanloven (lovbekendtgørelse nr. 160 af 9. maj 1962) i en byplan bl. a. kan træffes bestemmelse om bygningernes dybde, bredde og arealindhold. Jeg fandt ikke at kunne kritisere Boligministeriets opfattelse, hvorefter bestemmelsen indeholder hjemmel til at fastsætte en udstykningsplan for fremtidige udstykninger i det af byplanen omfattede område, og jeg kunne derfor heller ikke kritisere, at Boligministeriet havde afvist A's indsigelse vedrørende lovligheden af den i forbindelse med den omhandlede byplanvedtægt udarbejdede udstykningsplan. Boligministeriets udtalelse, hvorefter udstykningsplaner må respektere eksisterende udstykninger, gav mig ikke anledning til bemærkninger. Iøvrigt var de i udstykningsplanen angivne grundgrænser ifølge byplanvedtægts § 4 alene retningsgivende. Om betydningen heraf henviste jeg til 2. udgave af »Fast Ejendoms Regulering og Beskatning«, side 133, hvor det under omtalen af bestemmelsen i byplanlovens § 2, stk. 2, nr. 6, siges:

»Kommunalbestyrelsen kan også i en byplanvedtægt vælge at angive udstykningsplaner som blot retningsgivende, d. v. s. at grundejerne har mulighed for at fremkomme med et andet forslag, som kommunen kan tage stilling til.«

Med hensyn til spørgsmålet om lov-hjemmelen for det i vedtægts § 8 indeholdte forbud mod ibrugtagen til anden anvendelse af eksisterende lovlige bebyggelse bemærkede jeg, at ifølge byplanlovens § 11, stk. 1 a, må indenfor et område, som omfattes af en godkendt byplan eller markplan, intet areal bebygges eller på anden måde anvendes i strid med planen. Den omhandlede bestemmelse i byplanvedtægten sås herefter ikke at savne lov-hjemmel, jfr. herved også »Fast Ejendoms Regulering og Beskatning«, 2. udgave, side 141-42 og den dér citerede domspraksis.

Jeg fandt derfor heller ikke grundlag for at kritisere Boligministeriets afgørelse på dette punkt.

Hvad endelig angik klagen over, at Boligministeriet havde stadfæstet byplanvedtægtsforslaget uændret uden meddelelse af nogen begrundelse for, at de fremsatte indsigelser m. v. ikke havde kunnet tages til følge, oplyste jeg, at Boligministeriet i den tidligere sag bl. a. havde anført, at der ikke i byplanloven er nogen forskrift om, at grundejere eller panthavere skal have underretning fra Boligministeriet eller kommunalbestyrelsen om, at en indsigelse afvises, når forslaget til byplanvedtægten stadfæstes. Hvor der er tale om indsigelser, anmoder ministeriet imidlertid vedkommende kommunalbestyrelse om at underrette klagerne, idet ministeriet efter drøftelse med grundejerorganisationerne samtidig henstiller til kommunalbestyrelsen at orientere klagerne i det omfang, indsigelserne måtte give anledning hertil, om

grunden til, at deres indsigelser bliver afvist.

Da det som anført ikke i byplanloven eller anden lovgivning er pålagt Boligministeriet at begrunde afvisning af indsigelser mod et byplanvedtægtsforslag, da Boligministeriet i skrivelsen af 9. november 1966 havde meddelt de lokale myndigheder, at underretningen om indsigelsernes afvisning måtte ledsages af begrundelse i fornødent omfang, og da A med skrivelsen af 7. december 1966 fra Tønder Amts Vej- og Vandløbsvæsen modtog en – omend kortfattet – begrundelse for afvisningen af hans enkelte indsigelser, fandt jeg ikke at kunne kritisere den fulgte administrative fremgangsmåde, der efter det oplyste havde været i overensstemmelse med den almindeligt fulgte i sådanne sager.

Jeg bemærkede herved, at spørgsmålet om indførelse af pligt for forvaltningen til at begrunde afgørelser for tiden er genstand for overvejelser i et udvalg.

5. *Formkrav ved skattefri henlæggelse til investeringsfond. Myndighederne ændrede praksis med hensyn til skatteydernes adgang til at rette formelle fejl. (J. nr. 433/66).*

A klagede over en af Landsskatteretten afsagt kendelse vedrørende ansættelsen af hans skattepligtige indkomst for skatteåret 1965/66.

Det var oplyst, at A udover at være beskæftiget som styrmand i 1964 havde haft indtægt ved egen virksomhed, idet han havde udført reparationer af redningsmateriel m. v., hvortil kom indtægter fra en strikkeforretning. I et som grundlag for opgørelsen af indkomsten opstillet driftsregnskab havde han opført 1.600 kr. for henlæggelse til investeringsfond, hvilket beløb var fratrukket i den selvangivne indkomst. Af det nævnte beløb var 800 kr. indsat på en bankkonto. Skatterådet forhøjede den selvangivne indkomst med 1.600 kr., idet den foretagne henlæggelse til investeringsfond ikke var medtaget som en særlig passivpost i et statusregnskab.

A påklagede skatterådets afgørelse til Landsskatteretten, der meddelte ham, at det i afsnit I i Finansministeriets bekendtgørelse nr. 346 af 18. december 1958 om investeringsfonds, der er udstedt med hjemmel i § 13 i bekendtgørelse nr. 340 af 10. december 1958 af lov om investeringsfonds, er bestemt, at en

henlæggelse skal opføres som en særlig passivpost i status under betegnelsen »Henlæggelse til Investeringsfond«. Da A ikke havde opfyldt dette formkrav, og da formkravets opfyldelse af hensyn til kontrollen med de foretagne henlæggelser måtte antages at være en nødvendig betingelse for, at fradrag for henlæggelse til investeringsfond kan godkendes, stadfæstede Landsskatteretten den af skatterådet foretagne ansættelse.

I anledning af klagen til mig udtalte Statens Ligningsdirektorat, at opfyldelsen af kravet om, at regnskabsførende i deres statusopgørelser skal opføre en særlig passivpost for foretagne, ikke benyttede henlæggelser til investeringsfonds, er af væsentlig betydning for de lokale ligningsmyndigheders og amtsligningsinspektoraternes kontrol med henlæggelserne og deres anvendelse. Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt opfyldelsen af kravet om passivering kan betragtes som en nødvendig betingelse for, at fradrag for investeringsfondshenlæggelser kan godkendes, henholdt Ligningsdirektoratet sig til en af Lands-

skatteretten afsagt kendelse i en tilsvarende sag.

På mit spørgsmål, om A efter at have indgivet sin selvangivelse havde haft mulighed for at rette den begåede formelle fejl, og om han af de lokale ligningsmyndigheder burde have været vejledt herom, oplyste Ligningsdirektoratet, at det i de første år efter investeringsfondslovens ikrafttræden opfordrede de lokale ligningsmyndigheder til at søge eventuelle fejl, herunder undladelse af passivering, rettet ved personlig forhandling med de pågældende. I de senere år havde Ligningsdirektoratet ved de årlige instruktionsmøder med myndighederne henledt opmærksomheden på Landsskatterettens og Skattedepartementets praksis, hvorefter fradrag kan nægtes, når passiveringskravet ikke er opfyldt, uanset om skatteyderne efter indgivelsen af selvangivelsen måtte have anmodet om tiladelse til berigtigelse af forholdet. Direktoratet henviste i denne forbindelse til en af Landsskatteretten den 11. marts 1966 afsagt kendelse, hvorved der nægtedes fradrag for henlæggelse til investeringsfond på grund af at passiveringskravet ikke var opfyldt, uanset at skatteyderen havde gjort gældende, at han efterfølgende overfor skatterådet havde tilbudt at rette fejlen.

Ligningsdirektoratet tilføjede, at det efter det anførte ikke fandt anledning til at kritisere, at myndighederne ikke havde givet skatteyderne lejlighed til at rette den omhandlede formelle fejl i selvangivelsen.

Skattedepartementet henholdt sig til det af Ligningsdirektoratet anførte og tilføjede, at for skatteydere, der er omfattet af investeringsfondslovens § 5, stk. 1, 2. pkt., må henlæggelsen til investeringsfond ses som en regnskabsmæssig postering, hvoraf følger, at henlæggelsen (fondsdannelsen) må fremtræde som en særlig passivpost i disse skatteyderes status. Hjemmelen til passiveringskravet må derfor, som det også fremgår af afsnit I i bekendtgørelsen af 18. december 1958, søges i investeringsfondslovens § 5 sammenholdt med § 18, stk. 2, hvorefter finansministeren fastsætter de nærmere regler for gennemførelsen af loven. Departementet fandt, at det er med rette, at dette krav stilles til alle de skattepligtige, der fører et regnskab, som efter skattemyndighedernes skøn kan danne grundlag

for skatteansættelsen, og ikke blot de bogførings- og regnskabspligtige.

Skattedepartementet oplyste dernæst, at der i nogen tid forinden indgivelsen af A's klage til mig havde fundet drøftelser sted mellem departementet og Ligningsdirektoratet med henblik på tilvejebringelse af en ensartet praksis angående skatteyderes adgang til at berigtige formelle fejl vedrørende foretagne investeringsfondshenlæggelser, og at Ligningsrådet i tilslutning hertil i slutningen af december 1966 havde vedtaget de i »Meddelelser fra Statens Ligningsdirektorat og Ligningsrådet« af januar 1967, side 88-89, optagne vejledende anvisninger vedrørende henlæggelse til investeringsfonds, hvortil departementet henviste.

I de vejledende anvisninger er det bl. a. anført, at Ligningsrådet har fundet det rigtigst, at der gives de skattepligtige adgang til at berigtige fejl som de nævnte inden udløbet af en rimelig frist, der fastsættes af ligningsmyndigheden i hvert enkelt tilfælde.

Skattedepartementet tilføjede, at anvisningerne alene havde gyldighed for fremtiden, og at departementet ikke så sig i stand til at medvirke til en ændring af den ved Landsskatterettens kendelse stadfæstede ansættelse af A's skattepligtige indkomst.

I den vejledning, som blev udsendt sammen med selvangivelsen for skatteåret 1967/68, blev der givet orientering om formkravet i overensstemmelse med de nævnte vejledende anvisninger.

Efter det foreliggende fandt jeg ikke at kunne kritisere den af Landsskatteretten truffene afgørelse, hvorefter der var nægtet fradrag for den foretagne henlæggelse til investeringsfond, da denne ikke som foreskrevet i Finansministeriets bekendtgørelse af 18. december 1958 var opført som en passivpost i et statusregnskab. Jeg bemærkede herved, at bestemmelsen i bekendtgørelsen om opførelse af investeringsfondshenlæggelser som en særlig passivpost i status måtte antages at have fornøden hjemmel i investeringsfondslovens § 18, stk. 2, jfr. § 5.

Da skattemyndighederne nu havde ændret praksis, således at der for fremtiden skal gives skatteyderne mulighed for at berigtige de omhandlede formelle fejl vedrørende foretagne investeringsfondshenlæg-

gelses inden en rimelig frist, og da der var udsendt behørig vejledning herom, fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre i sagen. Jeg bemærkede herved, at det i retspraksis er antaget, at en ændring af

administrativ praksis ikke medfører krav på omgørelse af afgørelser truffet i henhold til en anden, tidligere gældende praksis.

6. Boligministeriets behandling af en byggesag gav ikke grundlag for kritik. Henstillet til ministeriet at overveje at søge formuleringen af byplanlovens § 8, stk. 2, 2. pkt., tydeliggjort. (J. nr. 962/66).

A klagede over, at Boligministeriet ikke havde meddelt igangsætningstilladelse til en af ham projekteret butiks- og forretningsejendom i Høje-Tåstrup kommune.

Af sagens akter fremgik det, at A den 30. oktober 1963 til Høje-Tåstrup Kommunes tekniske forvaltning indleverede en skitse til opførelse af den nævnte etagebebyggelse. Den 13. november 1963 meddelte kommunens byplanudvalg ham imidlertid, at projektet ikke var i overensstemmelse med kommunens dispositionsplan, der indeholdt bestemmelse om, at en del af de ejendomme, hvor han ønskede at opføre butiks- og forretningslokaler, skulle udlægges til parkeringspladser, hvorfor kommunalbestyrelsen havde vedtaget, at hans projekt ikke kunne nyde fremme.

Den 25. november 1963 indankede A kommunalbestyrelsens afgørelse for Boligministeriet (2. kontor), der den 2. december 1963 anmodede kommunalbestyrelsen om en udtalelse. Den 13. december 1963 fremsatte kommunalbestyrelsen begæring om nedlæggelse af foreløbigt forbud i henhold til byplanlovens § 9 mod opførelse af den af A påtænkte bebyggelse.

Boligministeriet (6. kontor) modtog den 27. december 1963 fra A en ansøgning om igangsætningstilladelse til opførelse af den omhandlede butiks- og forretningsejendom, og A havde i ansøgningen anslået de samlede byggeomkostninger til 1.200.000 kr. Den 13. januar 1964 meddelte ministeriet, at det ikke for tiden kunne imødekomme ansøgningen om igangsætningstilladelse.

Den 31. januar 1964 nedlagde Boligministeriet (2. kontor) efter kommunalbestyrelsens begæring § 9-forbud gældende i 1 år mod opførelse af butiks- og forretningsejendommen. Som følge heraf meddelte Boligministeriet (6. kontor) den 29. februar 1964,

at det herefter måtte forventes, at A's projekt ikke ville kunne bringes til udførelse, og at ministeriet indtil videre betragtede sagen som bortfaldet.

I skrivelse af 5. marts 1964 meddelte A ministeriet, at han var bekendt med det nedlagte forbud, men at han tidligst ønskede ministeriets afgørelse om igangsætningstilladelse den 1. februar 1965. Den 20. marts 1964 svarede ministeriet, at det herefter havde stillet sagen i bero på en eventuel henvendelse fra A med meddelelse om, at sagen byplanmæssigt var i orden. Ministeriet tilføjede, at uanset om dette blev tilfældet, ville man ikke have mulighed for at indpasse byggeriet på kvoten for 1965.

Boligministeriet godkendte den 11. marts 1964 den af Høje-Tåstrup Kommune den 11. marts 1963 vedtagne bygningsvedtægt for kommunen, hvorefter en mindre del af det areal, hvor A ønskede butiks- og forretningsejendommen opført, blev udlagt til blandet bolig- og erhvervsbebyggelse (vedtægtens § 18), mens størstedelen af arealet blev udlagt til boligbebyggelse (§ 19, stk. 1). Bygningsvedtægtens bebyggelsesregulerende bestemmelser var dog hvilende, så længe der – som i A's sag – gjaldt bindende bebyggelsesregulerende bestemmelser i henhold til byplanloven.

Kommunalbestyrelsen vedtog den 10. august 1964 forslag til byplanvedtægt nr. 16 for en del af området langs Køgevej i Tåstrup, og den 7. september 1964 blev forslaget fremlagt offentligt. I vedtægtsforslaget § 5 var det areal, hvor A ønskede at opføre butiks- og forretningsejendommen, udlagt til parkering.

I skrivelse af 2. februar 1965 anmodede A Boligministeriet om snarest at foranledige, at kommunalbestyrelsen udfærdigede tilladelse til byggeriet, da tidsfristen for det nedlagte

forbud efter hans mening var udløbet. Den 5. marts 1965 gav ministeriet ham meddelelse om byplanforslagets vedtagelse og fremlæggelse inden udløbet af § 9-forbudets bindende virkning, samt om, at kommunen havde meddelt, at byplanforslaget snarest ville blive indsendt til ministeriet. Under henvisning til byplanlovens § 8 tilføjede ministeriet, at det oprindelige forbuds bindende virkning nu var blevet afløst af den bindende virkning af forslagens rettidige fremlæggelse, hvorfor der fortsat ikke ville være mulighed for at gennemføre den projekterede ejendom.

Den 27. april 1965 indsendte kommunalbestyrelsen byplanforslaget til Boligministeriet, og den 3. september 1965 forlængede ministeriet efter kommunalbestyrelsens begæring i medfør af byplanlovens § 8 forslagens bindende virkning med 6 måneder indtil 4. marts 1966, hvilket blev meddelt A i skrivelse af 22. februar 1966.

I skrivelse af 2. marts 1966 foreslog Boligministeriet kommunalbestyrelsen forskellige ændringer i vedtægtsforslaget, og den 16. juni 1966 fremsendte kommunen påny forslaget, efter at det var blevet ændret i overensstemmelse med ministeriets skrivelse. Den 30. marts 1966 gjorde A indsigelse mod, at byplanforslaget ikke var blevet genfremlagt, efter at det var omarbejdet efter den offentlige fremlæggelse i september 1964.

Den 7. juli 1966 godkendte Boligministeriet forslaget som byplanvedtægt nr. 16, og i skrivelse af 11. august 1966 afviste ministeriet, under henvisning til byplanlovens § 7, stk. 4, A's klage af 30. marts 1966 over, at der ikke havde fundet fornyet fremlæggelse sted.

I anledning af et spørgsmål fra mig om, hvorvidt der burde være givet A igangsætningstilladelse umiddelbart efter 4. marts 1966, udtalte Boligministeriet, at en igangsætningstilladelse alene tager stilling til, *hvornår* et byggeri kan tillades igangsat ud fra de formål, der dækkes af de til enhver tid gældende reguleringsbekendtgørelser, for tiden bekendtgørelse nr. 52 af 17. februar 1966, hvorimod den ikke tager stilling til, *hvorvidt* byggeriet lovligt kan påbegyndes i henhold til anden lovgivning. Forudsætningen for en igangsætningstilladelse er, at projektet byplanmæssigt og bygningsretligt er i orden.

Som følge af at byplanforslaget ikke havde bindende virkning i tidsrummet 4. marts-7.

juli 1966, blev de hvilende bebyggelsesregulerende bestemmelser i bygningsvedtægten (forslaget) bindende i det omhandlede tidsrum. I bygningsvedtægten er en del af arealet udlagt til boligbebyggelse, således at bygningsvedtægten var til hinder for, at A kunne opføre en butiks- og forretningsejendom på arealet. Ministeriet tilføjede, at Høje-Tåstrup Kommunes tekniske forvaltning havde oplyst, at kommunen ikke havde modtaget andet fra A end en skitse (uden følgeskrivelse) og ikke fornødent materiale til behandling af en byggesag med henblik på udstedelse af byggetilladelse.

Om retningslinierne for udstedelse af igangsætningstilladelser i tidsrummet 4. marts-7. juli 1966 oplyste ministeriet dernæst følgende:

I Københavns (inclusive Roskilde) og Frederiksborg amter skal det samlede antal igangsætningstilladelser i et kalenderår holdes indenfor en nærmere af regeringen fastsat beløbsramme, og da der i Boligministeriet beror betydelig flere andragender, end hvad der kunne rummes indenfor de hidtidige rammer, har det været nødvendigt at foretage en udvælgelse blandt de indkomne projekter. Denne udvælgelse er sket på grundlag af sagernes anciennitet, dog således at mindre projekter er søgt fremmet i en noget hurtigere takt end større.

Selvom en sag efter anciennitet og størrelse »står for tur«, er det dog ifølge Boligministeriets oplysninger ikke givet, at igangsætningstilladelse vil blive udstedt. En ikke udnyttet igangsætningstilladelse ville have til resultat, at den samlede beløbsramme ikke blev udfyldt med aktuelle projekter. Såfremt det derfor er ministeriet bekendt, at et byggeri påbegyndelse vil blive udskudt, selvom igangsætningstilladelse måtte blive udstedt, vil sagen indtil videre blive forbigået til fordel for de næste i anciennitetsrækken. Iøvrigt gøres alle igangsætningstilladelser betinget af, at byggeriet påbegyndes ret omgående.

I 1966 blev der givet igangsætningstilladelse til alle aktuelle projekter (erhvervsbyggeri) i de to amter med følgende anciennitet:

Indgået i 1962 og tidligere: alle projekter.
Indgået i 1963: projekter indtil 1 mill. kr.
Indgået i 1964: projekter indtil 1/2 mill. kr.
Indgået i 1965: projekter indtil 200.000 kr.

For det tilfælde, at den samlede beløbsramme ikke hermed ville blive udfyldt, blev det i slutningen af april 1966 besluttet, at det eventuelt overskydende rammebeløb kunne anvendes til de ældste 1963-sager på over 1 mill. kr., således at igangsætning tidligst måtte ske pr. 1. oktober 1966.

I slutningen af september 1966 blev de foreløbige retningslinier for udstedelse af igangsætningstilladelser i 1967 fastlagt. På dette tidspunkt beroede ubevilgede 1963-andragender à 1 mill. kr. eller mere til et samlet beløb af ca. 36 mill. kr., som det besluttedes at frigive i 1967.

Da A's andragende om igangsætningstilladelse til et projekt på 1,2 mill. kr. først var indgået i ministeriet den 27. december 1963, fremgår det af ovenstående, at spørgsmålet om, hvorvidt igangsætningstilladelse burde være meddelt A umiddelbart efter 4. marts 1966, efter ministeriets mening må besvares benægtende, selv når der bortses fra bygningsvedtægtens bestemmelser. A's byggesag ville efter sin anciennitet og størrelse først få aktualitet efter de i slutningen af september 1966 fastlagte retningslinier for udstedelse af igangsætningstilladelser i 1967.

Jeg udtalte, at Boligministeriet i byplanlovens § 9 havde haft den fornødne hjemmel til den 31. januar 1964 at nedlægge forbud gældende i 1 år mod det af A påtænkte byggeri.

Den 7. september 1964 fremlagde Høje-Tåstrup Kommunalbestyrelse forslaget til byplanvedtægt nr. 16 for et område langs Køgevej. I medfør af byplanlovens § 8, stk. 1, måtte A's ejendom derefter ikke bebygges som ansøgt fra fremlæggelsen og indtil den 7. september 1965. I byplanlovens § 8, stk. 2, havde ministeriet dernæst haft fornøden hjemmel til at forlænge byplanforslagets bindende virkning til 4. marts 1966.

I hele perioden 31. januar 1964-4. marts 1966 havde der således på ejendommen hvilet bebyggelsesregulerende bestemmelser, der efter byplanloven havde bevirket, at A's byggeprojekt ikke kunne gennemføres.

I anledning af at A havde anført, at det efter Boligministeriets skrivelse af 2. marts 1966 reviderede byplanforslag ikke blev fremlagt inden godkendelsen, henviste jeg

i tilslutning til ministeriets udtalelse af 11. august 1966 til, at byplanlovens § 7, stk. 4, overlader det til kommunalbestyrelsen at afgøre, om en fornyet fremlæggelse af et ændret forslag skal finde sted.

I perioden 4. marts-7. juli 1966, hvilken dato byplanforslaget blev godkendt af ministeriet, havde forslaget ikke bindende virkning efter byplanloven. Efter det af Boligministeriet oplyste om retningslinierne for udstedelse af igangsætningstilladelse kunne A's byggesag imidlertid som følge af sin størrelse og anciennitet først få aktualitet i 1967.

Allerede af denne årsag havde A's byggeri ikke kunnet tillades påbegyndt i denne periode. Yderligere ville hans byggeprojekt efter det oplyste til dels stride mod den da gældende bygningsvedtægt for området, hvis bebyggelsesregulerende bestemmelser havde gyldighed i dette tidsrum.

I tiden efter 7. juli 1966 var A's byggeprojekt i strid med den af Høje-Tåstrup Kommunalbestyrelse vedtagne og af Boligministeriet godkendte byplanvedtægt.

Jeg fandt herefter ikke grundlag for at kritisere Boligministeriets behandling af sagen.

Under sagens behandling blev det oplyst, at Boligministeriet efter anmodning fra vedkommende kommunalbestyrelser i medfør af byplanlovens § 8, stk. 2, 2. pkt., normalt forlænger et byplanforslags bindende virkning med 6 måneder, uden at ansøgningen herom behøver at være begrundet med ønsket om at tilendebringe behandlingen af foreliggende erstatningsspørgsmål eller hensynet til en i henhold til byplanlovens § 7, stk. 3 og 4, foranlediget ny fremlæggelse til offentligt eftersyn.

Da hjemmelen for den af Boligministeriet fulgte praksis med hensyn til forlængelsen af forbud i henhold til byplanloven alene fandtes i lovens motiver, anmodede jeg ministeriet om at overveje, om der er anledning til ved en kommende lovrevision at søge formuleringen af byplanlovens § 8, stk. 2, 2. pkt., ændret.

Ministeriet meddelte mig, at det havde noteret det rejste spørgsmål i sin lovsag og agtede at tage det op i forbindelse med en kommende revision af byplanloven.

7. Forsikringsrådets afgørelse vedrørende kontant udbetaling af en udtrædelsesgodtgørelse gav ikke anledning til kritik. Anmodet Handelsministeriet om at overveje en ændring af pensionskasselovens § 9, stk. 3. (J. nr. 177/67).

A klagede over, at Forsikringsrådet ikke havde villet tillade, at han fik en udtrædelsesgodtgørelse fra Pensionskassen for Værkstedsfunktionærer i Jernindustrien i Danmark udbetalt helt eller delvis kontant.

Det var oplyst, at A's udtrædelsesgodtgørelse på fratrædelsestidspunktet den 1. november 1965 androg 11.972,71 kr., at hans gennemsnitlige årsløn i perioden 1963/1965 udgjorde 26.580 kr., at han den 1. november 1965 tiltrådte en stilling som faglærer ved Det tekniske Selskabs Skoler, at der til stillingen var knyttet medlemskab af Pensionskassen for tekniske Undervisningsvirksomheder og Handelsskoler m. v., at denne pensionskasse kun ville kunne modtage 7.202,10 kr. af udtrædelsesgodtgørelsen til forbedring af A's pensionsforhold indenfor pensionskassen, at Forsikringsrådet havde forlangt, at den resterende del af godtgørelsen eller 4.770,61 kr. anvendtes som indskud for en pensionsforsikring eller en livrente i et anerkendt livsforsikringsselskab (pensionsforsikringsselskab), og at rådet havde afslået fornyede henvendelser fra A om udbetaling af det nævnte restbeløb, men havde tiltrådt, at beløbet – hvis han måtte foretrække det – forblev indestående i Pensionskassen for Værkstedsfunktionærer i Jernindustrien i Danmark.

§ 9, stk. 3, i pensionskasseloven (lovbekendtgørelse nr. 163 af 26. maj 1959) har følgende formulering:

»Det beløb, som et medlem måtte have krav på, skal – medmindre Forsikringsrådet tillader anden anvendelse – indbetales til en anden under statstilsyn stående pensionskasse eller den forsikringsmæssige pensionsordning, hvortil den pågældende måtte overgå, eller, hvis dette ikke bliver tilfældet, anvendes som indskud for en pensionsforsikring eller livrente i et anerkendt livsforsikringsselskab (pensionsforsikringsselskab), jfr. herved forskrifterne i § 18. I sidstnævnte tilfælde vil beløbet dog på medlemmets begæring være at udbetale kontant, såfremt det ikke overstiger gennemsnittet af den pågældendes lønning (herunder tantieme og lignende) for de sidste 3 år ...«

Forsikringsrådet udtalte, at dets afgørelse i A's sag var i overensstemmelse med rådets sædvanlige praksis i sådanne sager. Den citerede lovtekst kunne dog fortolkes på to måder. Ved den ene måde lægger man vægten på ordet »indbetales«, og lader det være afgørende, om godtgørelsen kan modtages af den nye pensionsordning. Ordene »hvis dette ikke bliver tilfældet« forstås da som: hvis godtgørelsen ikke kan indbetales til den nye pensionsordning. Denne fortolkning vil medføre, at også i det tilfælde, hvor et medlem, der udtræder af en pensionskasse, bliver medlem af en ny pensionsordning, men hvor denne helt nægter at modtage nogen del af udtrædelsesgodtgørelsen, vil medlemmet have ret til kontant udbetaling af sin udtrædelsesgodtgørelse, såfremt denne blot ikke overstiger den i lovtekstens næste punktum nævnte grænse. Ved denne fortolkning vil således ordene i næste punktum »I sidstnævnte tilfælde« omfatte dels den situation, at den pågældende ikke bliver medlem af en pensionsordning som anført i lovteksten, dels den situation, at den pensionsordning, hvortil han overgår, helt eller delvis ikke kan eller vil modtage beløbet.

Ved den anden fortolkningsmåde – og det er den, Forsikringsrådet stedse har anvendt – opfatter man ordene »hvis dette ikke bliver tilfældet« som alene omfattende den situation, at den pågældende ikke overgår til en anden pensionskasse eller forsikringsmæssig pensionsordning som anført i loven, medens teksten efter rådets opfattelse ikke omtaler den situation, at pensionskassen af en eller anden grund ikke vil modtage beløbet eller kun vil modtage en del af beløbet.

Den af rådet anlagte fortolkning af loven fører endvidere til, at ordene »I sidstnævnte tilfælde« alene omfatter den situation, at det udtrådte medlem ikke er overgået til en stilling, hvortil der er knyttet en pensionsordning, som den pågældende straks eller senere kan optage i.

Forsikringsrådets fortolkning af pensionskasselovens § 9, stk. 3, stemmer med lovens motiver, i hvilken forbindelse rådet navnlig henviste til Rigsdagstidende 1934/35, tillæg

B, sp. 2615 ff, hvor der i landstingsudvalgets betænkning anføres følgende:

»... Selv om Udvalget ikke i Princippet har ment at burde fravige de Retningslinier, der indeholdes i Lovforslaget, hvorefter de Beløb, der er indbetalt til Pensionering af Medlemmet og hans eventuelle Enke og Børn, ogsaa som Hovedregel skal anvendes hertil, mener man dog for det Tilfælde, at Medlemmet udtræder af Pensionskassen uden at overgaa til en anden under Statstilsyn staaende Pensionskasse eller anden forsikringsmæssig Pensionsordning, at det vil være rimeligt at aabne noget større Adgang til kontant Udbetaling end i Forslaget sket, idet man, naar Udtrædelsesgodtgørelsen er saa forholdsvis ringe, at der alligevel ikke for denne kan købes en Pensionsforsikring eller en Livrente af en blot nogenlunde antagelig Størrelse, maa finde det rigtigt, at Medlemmet – i Stedet for at skulle anvende Beløbet til Indkøb af en Forsikring – kan kræve dette udbetalt kontant, saaledes at det kan anvendes til Start af en Forretning eller lignende...«

Endvidere henviste rådet til Rigsdagstidende 1949/50, tillæg A, sp. 4671–72, hvorefter det fremgår, at det har været tanken at frigive beløbet, såfremt dette repræsenterer den eneste pension, den pågældende opnåede, og såfremt der ikke kunne opnås alderspension af en betragtelig størrelse for beløbet.

Det fremgår heraf og af lovens motiver i det hele, at hverken bestemmelserne eller motiverne har haft for øje den situation, at den pensionsordning, hvortil den pågældende måtte overgå, ikke skulle kunne modtage udtrædelsesgodtgørelsen. Dette er også ganske naturligt, da man på det pågældende tidspunkt med de erfaringer, man da havde, måtte regne med, at det ikke ville volde nogen vanskeligheder at overføre beløbet til en ny pensionsordning.

I praksis har det imidlertid udviklet sig anderledes, således at en række pensionskasser ikke ønsker at modtage beløbet eller kun ønsker at modtage en del af beløbet. For de forsikringsmæssige pensionsordninger vil der ikke være nogen vanskeligheder, idet beløbet altid vil kunne indbetales på den forsikringsmæssige pensionsordning, enten på samme police eller på en parallel police. Det vil kun være ganske undtagelsesvis (helbredsforhold),

at beløbet ikke kan eller ikke bør overføres til en forsikringsmæssig pensionsordning.

Forsikringsrådet henviste dernæst til, at bestemmelsen i pensionskasselovens § 9, stk. 3, giver udtryk for, at udtrædelsesgodtgørelser som hovedregel må anvendes som indbetaling til en anden under rådets tilsyn stående pensionskasse eller til en forsikringsmæssig pensionsordning, jfr. herved også lovens motiver, f. eks. Rigsdagstidende 1949/50, tillæg A, sp. 4665 og 4666. Det fremgår heraf, at der mellem de interesserede organisationer, der har deltaget i forhandlinger om lovforslag om ændringer i pensionskasseloven og herunder dennes § 9, har været divergerende opfattelser med hensyn til de regler, der bør gælde vedrørende anvendelsen af udtrædelsesgodtgørelser, men disse divergerende opfattelser omfatter ikke den situation, at den pågældende overgår til en stilling, hvortil der er knyttet adgang til at indtræde i en anden under statstilsyn stående pensionskasse eller en forsikringsmæssig pensionsordning.

De regler om adgang til kontant udbetaling uden tilladelse fra Forsikringsrådet, som blev fastsat i den oprindelige tilsynslov, er senere på baggrund af de foran omtalte forhandlinger blevet ændret, jfr. Folketingstidende 1958/59, tillæg A, sp. 1452. Om det princip, der skulle gælde i den her omhandlede situation, er der imidlertid ikke fremkommet divergerende opfattelser under lovforslagenes behandling og som nævnt ej heller under de forudgående forhandlinger med de interesserede organisationer.

Forsikringsrådet tilføjede, at en regel eller en dispensationspraksis, der hjemlede udbetaling af udtrædelsesgodtgørelser som følge af, at den nye pensionsordning ikke ønskede eller ikke kunne modtage beløbet, ville medføre tilfældige resultater, idet nogle pensionskasser modtager enhver udtrædelsesgodtgørelse uanset det nye medlems alder og godtgørelsens størrelse, medens andre pensionskasser helt nægter at modtage nogen udtrædelsesgodtgørelse. Nogle pensionskasser gør modtagelsen af en godtgørelse afhængig af vedkommendes alder, og andre begrænser modtagelsen af en godtgørelse til det beløb, der er nødvendigt, for at det nye medlem kan opnå en pension fra pensionskassen af samme størrelse, som han kunne opnå med maksimal pensionsanciennitet indenfor kassen.

I sidstnævnte tilfælde kan der – som i A's

sag – være en restgodtgørelse, som ikke kan modtages af den nye pensionsordning, og som Forsikringsrådet normalt kun har tilladt udbetalt kontant, såfremt der for den kun kan købes en forsikring af minimal størrelse. Som vejledende grænse herfor anvender man for tiden en til det 67. år opsat livrente med et årsbeløb på ca. 600 kr.

For de forsikringsmæssige pensionsordninger og pensionskasserne medfører rådets praksis en ligestilling. Den anden fortolkningsmulighed ville derimod føre til en forskelsbehandling, idet forsikringsmæssige pensionsordninger som nævnt næsten altid vil kunne modtage beløbet.

Ved fortolkningen må det ifølge Forsikringsrådet også tages i betragtning, at det har været lovens hensigt, at disse udtrædelsesgodtgørelser, der af loven er bestemt til pensionsformål, ikke bør smuldre bort ved stillingsskifter. Dette resultat kunne blive tilfældet, hvis beløb, som en pensionskasse eller en forsikringsmæssig ordning ikke ville modtage, skulle udbetales kontant. Der kan ikke sjældent forekomme flere stillingsskifter efter hinanden, således at ret betydelige beløb efterhånden ville kunne blive udbetalt kontant, hvilket ville være i strid med de motiver, som ligger bag lovens bestemmelser.

Forsikringsrådet var derfor af den opfattelse, at beløbet ikke uden tilladelse ville kunne udbetales kontant, og rådet havde i A's tilfælde ikke fundet grundlag for at give en sådan tilladelse.

Jeg forelagde sagen for Handelsministeriet, idet jeg anmodede ministeriet om at tage stilling til, om det var enig med Forsikringsrådet i den anlagte fortolkning af pensionskasselovens § 9, stk. 3, og i bekræftende fald om at overveje at søge bestemmelsens formulering ændret, således at et tvivlsspørgsmål som det foreliggende ikke kunne opstå.

Handelsministeriet udtalte, at det kunne tilslutte sig den af Forsikringsrådet anlagte fortolkning af pensionskasselovens § 9, stk. 3. Ministeriet fandt det ikke hensigtsmæssigt på nuværende tidspunkt at søge gennemført en speciel ændring af pensionskasseloven for at tydeliggøre den omhandlede bestemmelse, men ville overveje at tage loven op til almindelig revision, når spørgsmålet om en generel tillægspension er afklaret.

Efter det oplyste fandt jeg ikke at kunne kritisere den af Forsikringsrådet hævdede fortolkning af pensionskasselovens § 9, stk. 3, eller den i A's tilfælde truffene afgørelse.

Jeg tilføjede, at den endelige afgørelse af fortolkningsspørgsmålet henhører under domstolene.

Samtidig tog jeg det af Handelsministeriet om en eventuel almindelig revision af pensionskasseloven meddelte til efterretning.

8. Frivillig tjeneste kunne ikke medregnes fuldt ud ved beregning af værnepligtstid efter overflytning til andet værn. (J. nr. 63/67).

A klagede over, at Forsvarsministeriet af principielle grunde og af hensyn til konsekvenserne ikke kunne imødekomme hans ansøgning om, at hele det tidsrum fra 3. februar til 25. maj 1966, hvori han havde forrettet frivillig tjeneste i flyvevåbnet, blev medtaget ved beregningen af hans samlede værnepligtstid, efter at han pr. 26. maj 1966 var overført til tjeneste ved Jydske Dragonregiment.

Det var oplyst, at A, der på sessionen blev udskrevet som tjenstdygtig ved pansertropperne, ved Forsvarsministeriets ordinære fordeling af værnepligtige til indkaldelse i 1.

halvår af 1966 blev bestemt til at skulle af tjene værnepligten ved Jydske Dragonregiment, hvortil han modtog ordre om indkaldelse pr. 2. marts 1966.

Imidlertid søgte han optagelse ved Flyvevåbnets Konstabelskole pr. 3. februar 1966 med henblik på 3 års frivillig tjeneste. Efter at han havde bestået optagelsesprøverne til konstabelskolen, blev hans ansøgning imødekommet af Flyverkommandoen, og indkaldelsesordren til Jydske Dragonregiment blev annulleret. Efter afslutningen af optagelsesprøverne drog Træningskommandoen omsorg for, at alle, der havde bestået prøverne,

mundtligt blev orienteret om, at de, der havde modtaget indkaldelsesordre til et andet våben, ved ophævelse af kontrakten indenfor prøvetiden ville blive tilbageført til dette våben til almindelig værnepligtstjeneste, og at hele den tid, de havde forrettet frivillig tjeneste, i så tilfælde ikke ville kunne forventes medregnet som forrettet værnepligtstjeneste. Den 14. februar 1966 underskrev A kontrakt om frivillig tjeneste i 3 år, og i kontrakten blev prøvetiden fastsat til tidsrummet 3. februar–2. august 1966.

Med hjemmel i kontraktens § 4, stk. 1, indgav A den 17. maj 1966 ansøgning om ophævelse af kontrakten og overførelse til almindelig værnepligtstjeneste ved Jydske Dragonregiment, idet han ikke fandt, at han var i besiddelse af tilstrækkelige skolekunderskaber til at gennemføre uddannelsen. Ansøgningen blev imødekommet af Flyverkommandoen, hvorefter A blev overført til Jydske Dragonregiment pr. 26. maj 1966, idet det samtidig blev bestemt, at han skulle dele vilkår med de menige af hold maj 1966.

I skrivelse af 8. september 1966 ansøgte A Forsvarsministeriet om at få medregnet hele sin frivillige tjeneste i flyvevåbnet som forrettet værnepligtstjeneste. I forbindelse med fremsendelse af ansøgningen udtalte Dragonregimentet, at det kunne anbefale ansøgningen, idet det bl. a. anførte, at A gjorde god fyldest på tjenesteniveau med hold marts 1966, som han var blevet sat til tjeneste sammen med på mødedagen den 26. maj 1966.

Ministeriet afslog ansøgningen, idet det henviste til, at ingen værnepligtig, der efter at have forrettet frivillig tjeneste overføres til almindelig værnepligtstjeneste, har krav på at få nogen del af den frivillige tjeneste medregnet som forrettet værnepligtstjeneste. A havde dog under hensyn til den frivillige tjeneste i flyvevåbnet fået sin værnepligtstid afkortet med 24 dage.

Forsvarsministeriet udtalte overfor mig, at det efter forhandling med Indenrigsministeriet og i tilslutning til dette ministeriums bekendtgørelse af 30. oktober 1954 fastsatte bestemmelser i forbindelse med ophævelse af kontrakter om frivillig tjeneste i forsvaret. Disse bestemmelser, der findes i ministeriets skrivelse af 28. juni 1962, blev indført for at modvirke en konstateret tendens til, at værnepligtige, der ikke efter de gældende fordelingsregler kunne få opfyldt deres ønske

om indkaldelse til et bestemt værn eller tjenestested, påtog sig frivillig tjeneste ved det ønskede værn eller tjenestested for derefter, når de havde forrettet kort tids frivillig tjeneste, at ophæve kontrakten i håb om at måtte forblive til værnepligtstjeneste ved det ønskede værn eller tjenestested. Endvidere skulle disse bestemmelser modvirke spekulation i forskellen på tjenestetiden i de forskellige værn.

I skrivelsen af 28. juni 1962, pkt. 2 c 1, foreskrives det de personelforvaltende myndigheder, at disse ved kontraktsophævelse i prøvetiden efter den frivilliges eget ønske, i tilfælde hvor den pågældende har været på session og har modtaget indkaldelsesordre til aftjening af almindelig værnepligt, skal forelægge spørgsmålet om overførelse til almindelig værnepligtstjeneste for Forsvarsministeriet, dersom den i indkaldelsesordren fastsatte mødedag falder forud for eller samtidig med tidspunktet for den frivilliges tjenestes ophør.

A's ansøgning om ophævelse af kontrakten var behandlet i overensstemmelse med disse regler, og ministeriets afgørelse vedrørende værnepligtstiden var truffet i overensstemmelse med den i sådanne tilfælde fulgte praksis. Ifølge ministeriets udtalelse er denne praksis anlagt på baggrund af, at den i et værn meddelte uddannelse normalt ikke umiddelbart vil kunne anvendes i et andet værn, ligesom det af praktiske årsager er ønskeligt, at overførelse finder sted således, at den overførte kan indpasses på et indkaldelseshold.

Forsvarsministeriet udtalte endelig, at det, under hensyn til de med problemet forbundne konsekvenser og til, at der ved afgørelser af den i sagen omhandlede art generelt må drages omsorg for, at de værnepligtige modtager en forsvarlig uddannelse, fortsat ikke fandt anledning til at ændre den truffede afgørelse vedrørende tjenestetidens længde for A's vedkommende.

Jeg fandt ikke at kunne kritisere den af Forsvarsministeriet i A's tilfælde truffede afgørelse, der var i overensstemmelse med ministeriets sædvanlige praksis. Jeg bemærkede herved, at jeg tidligere havde haft lignende sager forelagt, og at jeg ikke havde fundet at kunne kritisere ministeriets praksis.

9. *Fundet det beklageligt, at politiet havde affattet en tilsigelse til afsoning således, at de tilsagte ikke blev underrettet om formålet med tilsigelsen. (J. nr. 404/67 og 405/67).*

A og B klagede over den fremgangsmåde, som politiet i Randers og Justitsministeriet havde anvendt i forbindelse med indsættelsen af dem til afsoning af en fængselsstraf.

Det var oplyst, at de i december 1966 ved retten i Tønder blev idømt fængsel i henholdsvis 4 og 5 måneder for bedrageri m. v., og at statsadvokaten i Sønderborg den 7. februar 1967 gav ordre til, at dommene skulle fuldbyrdes.

Ved forkyndelsen af statsadvokatens beslutning den 16. februar 1967 fremsatte A anmodning om udsættelse med afsoningen til 15. marts 1967, hvilket blev bevilget af politiet i Tønder. Den 13. marts 1967 henvendte han sig til kriminalpolitiet i Randers og ansøgte om yderligere udsættelse til 1. april 1967, hvilket også blev imødekommet.

I skrivelse af 18. marts 1967 til Justitsministeriet anmodede A om yderligere udsættelse med afsoningen til 1. august 1967.

B ansøgte om udsættelse med afsoningen i skrivelse af 28. februar 1967 til politimesteren i Randers og i skrivelse af 7. marts 1967 til Justitsministeriet.

Ministeriet meddelte i skrivelse af 14. april 1967 politimesteren i Tønder til videre bekendtgørelse for A og B, at ansøgningerne ikke kunne imødekommes. Ministeriets meddelelse blev videresendt til kriminalpolitiet i Randers, der den 26. april 1967 sendte A og B en tilsigelse til at give møde på kriminalpolitiets kontor den 1. maj 1967. Formålet med mødet blev i tilsigelsen angivet at være »forkyndelse af ministeriets skrivelse samt udlevering af en genpart«, og det blev anført, at »mødet er strengt nødvendigt og kan ikke udsættes«.

Da A og B i henhold til tilsigelsen mødte på kriminalpolitiets kontor den 1. maj 1967, blev de, umiddelbart efter at ministeriets afslag var blevet forkyndt for dem, anholdt og indsat i Randers arresthus til afsoning af straffen. Da de protesterede herimod under påberåbelse af, at de ønskede at søge om benådning, forelagde kriminalpolitiet telefonisk sagen for Justitsministeriet, der bestemte, at de straks kunne indsættes til afsoning.

I anledning af klagen til mig udtalte den kriminalkommissær, der den 1. maj 1967 forelagde benådningsspørgsmålet for Justits-

ministeriet, at han først under en samtale med A og B den 3. maj 1967 blev opmærksom på den måde, hvorpå tilsigelsen var affattet. Kriminalkommissæren beklagede, at han ikke, før klagerne blev indsat til afsoning, havde forviset sig om, at tilsigelserne havde været korrekt affattet. Som anledning til tilsigelsen burde have været anført: »Hensættelse til afsoning, da Justitsministeriet har afslået den ansøgte udsættelse«. På den givne foranledning havde kriminalkommissæren indskærpet den kriminalassistent, der udfærdiger tilsigelser, at han skal anvende denne ordlyd i tilfælde som det foreliggende, hvilket han også normalt gør. Når han havde anvendt en anden formulering i dette tilfælde, var det, fordi han var overbevist om, at A og B ellers ikke ville give møde.

Politimesteren i Randers henholdt sig til kriminalkommissærens udtalelse.

Justitsministeriet udtalte, at det kunne tiltræde, at det burde have fremgået af tilsigelsen, at indsættelse til afsoning ville ske den 1. maj 1967, men efter den stedfundne indskærpelse fandt ministeriet ikke anledning til at foretage videre vedrørende dette forhold.

Justitsministeriets stillingtagen til sagen på grundlag af politiets telefoniske forelæggelse den 1. maj 1967 var efter ministeriets opfattelse ikke uforenelig med bestemmelsen i retsplejelovens § 1001, stk. 3, hvorefter fuldbyrdelse af straf skal udsættes, når den domfældte indgiver benådningsskrivelse, for så vidt en tidligere ansøgning ikke er afslået. Efter ministeriets mening nødvendiggør denne bestemmelse ikke, at hensættelse til afsoning undlades i tilfælde, hvor den domfældte efter dommen har haft tid og lejlighed til at indgive andragende om benådning, men først gør dette mundtligt umiddelbart før hensættelsen til afsoning skal finde sted, og hvor det iøvrigt forekommer åbenbart, at andragendet kun skyldes ønsket om yderligere at udskyde iværksættelsen af straffens fuldbyrdelse. I sådanne tilfælde anser Justitsministeriet sig derfor for beføjet til eventuelt efter telefonisk forelæggelse af politiet straks at træffe bestemmelse om, at det mundtligt fremsatte benådningsskrivelse afslås, således at afsoningen kan påbegyndes.

Justitsministeriet var således af den opfattelse, at hensættelsen til afsoning den 1. maj 1967 havde fornøden hjemmel. Da A og B ikke var tilsagt til afsoning, men alene til forkyndelse af ministeriets afslag på yderligere udsættelse med afsoningen, havde det imidlertid været naturligt, om der var blevet givet dem lejlighed til at indgive benådningssandragende, inden hensættelse til afsoning fandt sted. Når dette ikke skete, skyldtes det, at ministeriet ikke var bekendt med tilsigelsens uheldige affattelse.

Jeg udtalte, at det var beklageligt, at kriminalpolitiet i Randers havde affattet

tilsigelsen til mødet den 1. maj 1967 på en sådan måde, at A og B blev holdt i uvidenhed om det egentlige formål med tilsigelsen. Under hensyn til at det var blevet indskærpet den pågældende kriminalpolititjenestemand fremtidig at benytte en korrekt formulering i sådanne tilfælde, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre vedrørende dette forhold.

Den af Justitsministeriet trufne afgørelse, hvorefter A og B straks ved deres henvendelse på kriminalpolitiets kontor blev indsat til afsoning, gav mig under de foreliggende omstændigheder ikke tilstrækkeligt grundlag for kritik.

10. Fundet det rettest, om Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet havde underrettet en advokat og ombudsmanden om, at behandlingen af en sag var stillet i bero. (J. nr. 89/67).

En advokat klagede for sin klient, der var landpostbud, over, at Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet havde tilbagekaldt en ham tidligere meddelt tilladelse til at virke som kørelærer.

Under henvisning til bestemmelserne i § 44 i lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner til statens tjenestemænd oversendte jeg den 25. januar 1966 den modtagne klage til generaldirektoratet med anmodning om, at generaldirektoratets afgørelse måtte blive forelagt for ministeren for offentlige arbejder. Samtidig udbad jeg mig underretning om den afgørelse, der blev truffet.

Efter at der med mellemrum, senest den 30. januar 1967, havde været rettet telefoniske henvendelser til generaldirektoratet om en afgørelse vedrørende den indgivne klage, fandt jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5, at burde tage op til undersøgelse, om det kunne være rimeligt, at der var medgået mere end 1 år til sagens ekspedition, og den 2. februar 1967 anmodede jeg derfor generaldirektoratet om en redegørelse for, hvad der var passeret i sagen siden klagens modtagelse, samt om at tage stilling til, om generaldirektoratet fandt en så lang ekspeditionstid rimelig.

Generaldirektoratet oplyste, at det – efter modtagelsen af klagen – den 10. marts 1966 anmodede Økonomiministeriet om en udtalelse om, hvorvidt ministeriet var enig i den i

sagen trufne afgørelse. Økonomiministeriet svarede i skrivelse af 20. juni 1966, at ministeriet intet fandt at bemærke til, at den meddelte tilladelse til den nævnte virksomhed var blevet tilbagekaldt, efter at der fra Dansk Kørelærer-Union var fremkommet kritik ud fra konkurrencemæssige synspunkter. I svarskrivelsen tilføjedes det, at Økonomiministeriet i beslægtede tilfælde havde nægtet tjenestemænd adgang til at drive selvstændig virksomhed som kørelærere, idet ministeriet dog havde indrømmet en passende afviklingsperiode under hensyn til varigheden og omfanget af bibeskæftigelsen, såfremt vedkommende tjenestemand tidligere havde fået styrelsens tilladelse til at drive nævnte virksomhed.

Derefter forelagde generaldirektoratet sagen for ministeren for offentlige arbejder, der den 30. juni 1966 tiltrådte den trufne afgørelse. Generaldirektoratet var indstillet på at følge en tilsvarende praksis som Økonomiministeriet, således at der samtidig med en meddelelse til advokaten om, at den trufne afgørelse opretholdtes, blev indrømmet landpostbudet en passende afviklingsperiode. Generaldirektoratet oplyste i denne forbindelse, at der ikke var blevet taget forbehold overfor advokaten, der i en henvendelse til generaldirektoratet i december 1965 bl. a. havde meddelt, at han gik ud fra, at generaldirektoratet var indforstået med, at landpostbudet

fortsatte sin køreskole, indtil endelig afgørelse forelå.

Generaldirektoratet anførte endvidere, at der omkring det tidspunkt, da afgørelsen efter ministerens resolution kunne meddeles advokaten, fremkom ændrede synspunkter med hensyn til bestemmelserne om tjenestemænds adgang til bibeskæftigelse, idet en af Tjenestemandskommissionen af 1965 nedsat arbejdsgruppe, hvori Post- og Telegrafvæsenet var repræsenteret, var gået ind for en lømpelse af de i lønnings- og pensionslovens § 44 omhandlede bestemmelser for så vidt angår anmeldelsespligten. Generaldirektoratet fandt det derfor hensigtsmæssigt at lade afgørelsen af den foreliggende sag afvente en afklaring af forholdet.

Endelig oplyste generaldirektoratet, at det – da det endnu ikke var afklaret, fra hvilket tidspunkt en eventuel ændring af lønnings- og pensionslovens § 44 i den omtalte retning ville kunne iværksættes – i skrivelse af 8. februar 1967 havde meddelt advokaten, at generaldirektoratet efter sagens forelæggelse for

ministeren for offentlige arbejder måtte fastholde den trufne afgørelse, idet der dog blev givet landpostbudet en afviklingsfrist, således at hans selvstændige virksomhed som kørelærer måtte bringes til ophør med udgangen af året 1967, medmindre der ved en kommende revision af lønnings- og pensionsloven forinden måtte blive foretaget ændringer af de i lovens § 44 givne bestemmelser om tjenestemænds adgang til bibeskæftigelse, der kunne begrunde, at sagen blev taget op til fornyet behandling.

Efter det således oplyste udtalte jeg, at jeg ville have fundet det rettest, om generaldirektoratet havde givet advokaten og mig underretning om, at sagen i generaldirektoratet var stillet i bero, og om grunden hertil, jfr. de i mine beretninger 1957, s. 179, 1960, s. 111, 1962, s. 97, og 1963, s. 100, refererede sager. Løvrigt fandt jeg at kunne tage generaldirektoratets redagørelse for sagens behandling til efterretning.

11. *Ikke fundet at kunne kritisere Kirkeministeriets opfattelse, hvorefter nogle tyske krigsgrave ikke var omfattet af art. 10 i overenskomsten af 3. oktober 1962 mellem Forbundsrepublikken Tyskland og den danske regering. (J. nr. 959/65).*

Sognepræst Svend Melbye, Birkerød, klagede over, at Kirkeministeriet ikke ville anerkende, at nogle tyske krigsgrave på Birkerød Assistens Kirkegård fra sidste verdenskrig er omfattet af artikel 10 i overenskomsten af 3. oktober 1962 mellem forbundsrepublikken Tysklands regering og den danske regering angående tyske krigsgrave i Danmark.

På Birkerød Assistens Kirkegård blev der i 1945 begravet 17 krigsdøde. For hver af begravelserne blev der udstedt et gravfæstebrev for 20 år indtil 1965. Gravfæstebrevene blev udstedt til de afdødes nærmeste familiemedlemmer og udleveret til den tyske feltpræst, der medvirkede ved begravelserne.

Ved den nævnte overenskomst af 3. oktober 1962, der er offentliggjort i Lovtidende C som bekendtgørelse nr. 58 af 16. november 1962, forpligtede den danske regering sig til at medvirke til, at de tyske krigsdøde fra sidste verdenskrig blev samlet på et mindre antal kirkegårde, hvor der i forvejen fandtes sådanne grave. Undtaget fra overenskomsten

er ifølge artikel 10 tyske krigsdøde, dersom pårørende eller andre enkeltpersoner har erhvervet ret til gravstedet eller betalt for dets vedligeholdelse.

I et af pastor Melbye indsendt responsum udtalte professor, dr. jur. Bent Christensen: »Overenskomsten går ud på, at de tyske krigsdøde, der er begravet i Danmark, skal samles på nogle få større begravelsespladser. Undtaget fra denne bestemmelse er i henhold til § 10 i overenskomsten tyske krigsdøde, dersom pårørende eller andre enkeltpersoner har erhvervet ret til gravstedet eller betaler for dets vedligeholdelse. Spørgsmålet er nu, om gravene på Birkerød Kirkegård omfattes af denne undtagelsesbestemmelse.

Afgørende er, om de pårørende kan siges at have erhvervet ret til gravstedet. Hertil kræves, at to forudsætninger er opfyldt.

For det første skal kirkegårdsbestyrelsen have været berettiget til uden vederlag at udstede gravstedsbrev til de pårørende i tilfælde som dette. Jeg er ikke i besiddelse af kirke-

gårdsvedtægten. Hvis denne indeholder hjemmel til, at kirkegårdsbestyrelsen undtagelsesvis kan udstede gravstedsbrev uden vederlag, er svaret helt utvivlsomt. Men også uden særlig hjemmel er jeg tilbøjelig til at mene, at gældende ret på dette punkt – § 25 i loven om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde, som denne forstås i praksis, se Roesens Kirkelove side 111 – ikke kan hindre, at kirkegårdsbestyrelsen undtagelsesvis udsteder vederlagsfrit skøde. Jeg lægger herved vægt på, at man efter det oplyste uantastet faktisk har udstedt vederlagsfri skøder som hædersgaver.

For det andet skal de udstedte gravbreve være kommet til de pågældendes kundskab. Efter almindelige retsregler kræver gaveløftet ganske vist ikke accept fra løftemodtageren, men for at de kan være gyldige, må de være kommet til gavemodtagerens kundskab. Herom foreligger intet bevis, og sandsynligheden taler for, at ikke alle de pårørende har modtaget meddelelse om gravstedsskødet. Oplysningerne om, at skødet er givet til den tyske feltpræst, og at der i de mellemliggende år har været besøg af pårørende, indicerer imidlertid, at nogle af de pårørende har fået meddelelse, med det resultat at der for deres vedkommende foreligger et gyldigt gaveløfte.

Resultatet er således formentlig, at visse, muligvis ikke identificerbare, grave af det samlede antal tyske krigsgrave på Birkerød Kirkegård er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i overenskomstens § 10.«

Kirkeministeriet anmodede i anledning af klagen den tyske krigsgravsorganisation, Volksbund Deutsche Kriegsgräber Fürsorge, om at træde i forbindelse med den præst, der i sin tid fik gravfæstebrevene udleveret. Denne oplyste, at han efter sin tilbagekomst til Tyskland i 1945 sendte gravfæstebrevene til de pårørende, hvis adresse han kunne opspore, men at han modtog en del af gravfæstebrevene retur, da adressaterne ikke kunne findes. De gravfæstebreve, der derefter var tilbage, overgav han til Røde Kors til videre foranstaltning.

Efter Kirkeministeriets opfordring rettede Volksbund derefter henvendelse til de pårørende for at søge tilvejebragt nærmere oplysninger vedrørende gravfæstebrevenes udlevering samt vedrørende de pårørendes stilling til gravenes flytning.

Volksbund kom i forbindelse med de pårørende til 12 af de på Birkerød Assistentens Kirke-

gård begravede krigsdøde. Kun i 3 tilfælde bekræftede de pårørende, at gravfæstebrevet var modtaget, mens det i 5 tilfælde blev oplyst, at gravfæstebrev ikke var modtaget. I 11 tilfælde forelå der skriftligt samtykke til gravenes flytning fra de pårørende. Alene Johann Spandls efterladte hustru havde modsat sig flytningen.

Vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt nogen af de pågældende gravsteder skulle være omfattet af bestemmelsen i overenskomstens artikel 10, udtalte ministeriet, at det måtte finde, at kun de 3 gravsteder, for hvis vedkommende det var oplyst, at gravfæstebrevet var kommet de pårørende i hænde, falder ind under undtagelsesbestemmelsen i artikel 10. Ministeriet henviste herved til, at det af de fremkomne oplysninger fremgik, at ikke alle de pårørende til de krigsdøde havde modtaget meddelelse om gravfæstebrevenes udfærdigelse, og tilsluttede sig iøvrigt de i professor Bent Christensens responsum indeholdte principielle betragtninger. Da de pårørende i de nævnte 3 tilfælde havde givet tilslutning til gravstedernes flytning, fandt ministeriet ikke anledning til at gå ind på spørgsmålet om, hvilken betydning der måtte tillægges den omstændighed, at det tidsrum, for hvilket gravfæstebrevene var gældende, var udløbet.

Hvad særlig angik Johann Spandls grav bemærkede ministeriet, at fru Spandl efter det oplyste ikke havde modtaget noget gravfæstebrev, og at det, såfremt Volksbund måtte fastholde ønsket om flytning af graven, ikke fandt grundlag for at modsætte sig dette.

På mit spørgsmål om Johann Spandls grav efter ministeriets opfattelse ville blive omfattet af artikel 10., dersom afdødes enke eller anden enkeltperson erklærede sig villig til at betale for gravstedets vedligeholdelse, udtalte ministeriet, at artikel 10 alene tager sigte på tilfælde, hvor der forinden overenskomstens indgåelse er truffet aftale om vedligeholdelse med de pårørende. Ministeriet henviste herved til de forud for overenskomstens indgåelse førte forhandlinger og tilføjede, at det har lagt denne forståelse af bestemmelsen til grund ved behandlingen af de konkrete sager, der har været forelagt ministeriet.

Jeg udtalte, at jeg på baggrund af de foreliggende oplysninger, hvorefter gravfæstebrevene kun for 3 graves vedkommende var kommet de pårørende i hænde

og de pårørende i disse 3 tilfælde havde givet tilslutning til gravstedernes flytning, ikke fandt at kunne kritisere ministeriets afgørelse, hvorefter de i sagen omhandlede

grave ikke er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i artikel 10 i overenskomsten af 3. oktober 1962.

12. Varetægtsarrestanters adgang til at købe tandpasta med fluor i fængslet. (J. nr. 231/67).

A, der sad i varetægtsarrest i Vestre Fængsel, klagede over, at de indsatte ikke kunne købe tandpasta med fluor i fængslet, og over at Direktoratet for Fængselsvæsenet ikke havde fundet anledning til at foretage noget i anledning af en klage fra ham over dette forhold.

Fængselsinspektøren bekræftede, at der i fængslet kun førtes et enkelt mærke af tandpasta, og at dette ikke indeholdt fluor. Som begrundelse anførtes, at depotets pladsforhold er meget begrænsede, og at det ville være umuligt at imødekomme alle de vidt forskellige ønsker om køb, som fremsættes af de indsatte. Når man ved andre anstalter i højere grad imødekommer forskellige ønsker om køb, hænger dette sammen med, at antallet af indsatte i Vestre Fængsel er meget større end andre steder, og at fængslet ikke har noget butikssalg.

A havde i sin klage anført, at det var en forudsætning for at skaffe sig ting, som ikke føres på fængslets depotliste, at man har forældre, familie eller bekendte, som kan indsende sådanne ting. Dette var ifølge inspektøren ikke rigtigt, og det oplystes, at A under en fremstilling var blevet henvist til at rette skriftlig henvendelse til et af de større københavnske varehuse, som netop i stor udstrækning ekspederer ordrer pr. efterkrav.

Endelig oplyste inspektøren, at der nu var indført tandpasta med fluor til brug ved fangeres køb.

Direktoratet for Fængselsvæsenet henholdt sig til inspektørens udtalelse.

Under hensyn til at de indsatte nu kunne købe tandpasta med fluor i fængslet, fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre i sagen.

13. Udbetaling af lommepenge til mentalobservander. (J. nr. 231/67).

A klagede over, at Justitsministeriet ikke havde fundet grundlag for at foretage videre i anledning af, at han ikke havde fået udbetalt lommepenge under sin indlæggelse til mentalobservation på Statshospitalet i Nykøbing S. Han anførte, at han var bekendt med, at der blev udbetalt lommepenge til mentalobservander på Statshospitalet ved Århus.

Justitsministeriet oplyste, at spørgsmålet om udbetaling af lommepenge til mentalobservander første gang blev rejst overfor ministeriet i december 1962. Da ministeriet fandt det rimeligt, at der åbnedes mulighed for at udbetale lommepenge til mentalobservander, havde det i den siden da forløbne tid søgt udvej for afholdelse af udgifterne herved.

Udgifterne til lommepenge til mentalobservander, indlagt på Statshospitalet ved Århus, var siden slutningen af 1963 i et vist omfang

tilladt afholdt af Justitsministeriets finanslovs-konto § 18.2.80.64 (tidligere § 18.2.80.89). Senere var der endvidere på tilsvarende måde i nogle tilfælde efter begæring ydet lommepenge til mentalobservander på Rigshospitalets psykiatriske Klinik. Den omhandlede finanslovs-konto, på hvilken der i finansåret 1966/67 var bevilget 26.000 kr., havde i det væsentlige i overensstemmelse med sit i finansloven angivne formål måttet forbeholdes udgifter af forsorgsmæssig karakter til lovovertrædere, herunder særlig tilskud til personer, der var udkrevet på prøve fra forvaringsanstalter, samt til tilsynsværgers besøg hos forvaringspatienter, og kontoen havde således ikke kunnet dække udgifterne til en almindelig ordning, hvorefter der udbetales lommepenge til mentalobservander.

Da det ikke var lykkedes at opnå en ord-

ning, hvorefter lommepengeudgiften afholdes af Socialministeriet, Direktoratet for Statshospitalet eller Direktoratet for Fængselsvæsenet, og da det måtte anses for u hensigtsmæssigt, at der fulgtes en forskellig praksis på de enkelte hospitaler, søgte Justitsministeriet på forslag til finanslov for 1967/68 bevillingen på den omhandlede konto forhøjet til 40.000 kr. Herved ville der blive mulighed for yderligere støtte til prøveudskrevne forvarede samt for udbetaling af lommepenge til alle ubemidlede mentalobservander. Bevillingen var opnået fra den 1. april 1967, og Justitsministeriet havde derefter i skrivelser af 19. april 1967 sat ordningen i kraft på samtlige statshospitaler og Rigshospitalets psykiatriske Klinik.

14. Kritiseret behandlingen af en sag i Direktoratet for Ulykkesforsikringen. (J. nr. 419/67).

A's arbejdsgiver klagede over Direktoratet for Ulykkesforsikringens behandling af en sag vedrørende et ulykkestilfælde, som den 20. maj 1960 overgik A. Han anførte herved navnlig, at direktoratet ikke som lovet i en skrivelse af 27. juni 1966 havde foranlediget, at der blev foretaget ny lægeundersøgelse af A i september 1966, og at direktoratet ikke havde besvaret en skrivelse af 28. februar 1967 fra A og en skrivelse af 20. april 1967 fra arbejdsgiveren.

Det var oplyst, at direktoratet den 11. juni 1960 gennem Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring modtog anmeldelse om, at A under arbejde med kalkning af en stald fik sprøjtet kalk i begge øjne. Direktoratet henførte ved skrivelse af 14. juni 1960 tilfældet under ulykkesforsikringsloven og traf den 12. september 1961 afgørelse vedrørende invaliditetsspørgsmålet, idet der tilkendtes A en erstatning på 15.500 kr., beregnet efter en invaliditetsgrad på 25 pct. og en årsløn på 10.000 kr.

I september 1963 blev sagen på direktoratets initiativ optaget til revision, men ved skrivelse af 21. oktober 1963 fastholdt direktoratet den i 1961 truffede afgørelse. I oktober 1965 optog direktoratet sagen til ny revision og traf den 6. december 1965 den afgørelse, at den endelige invaliditet ikke kunne fastsættes på daværende tidspunkt, men at sagen indtil videre, dog senest den 12. september 1981, kunne optages til fornyet afgørelse, jfr. bestem-

Ministeriet havde ikke bevillingsmæssig mulighed for at give ordningen tilbagevirkende kraft og så sig derfor ikke i stand til nu at foretage udbetaling af lommepenge til A.

Da der nu var indført en ordning vedrørende udbetaling af lommepenge til mentalobservander på samtlige statshospitaler og Rigshospitalets psykiatriske Klinik, fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre i sagen. Det kunne ikke give mig grundlag for kritik af Justitsministeriet, at der ikke var givet ordningen tilbagevirkende kraft, idet dette skyldtes manglende bevillinger.

melsen i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, om fristen for ændring af truffede afgørelser.

Direktoratet modtog derefter den 18. marts 1966 gennem forsikrings selskabet meddelelse fra den tilskadekomne om, at han på Odense Amts og Bys Sygehus, øjenafdelingen, havde gennemgået en operation i venstre øje, og at han var sygemeldt fra den 5. marts 1966. Efter at have modtaget en erklæring af 15. april 1966 og den 1. juni 1966 en journaludskrift fra hospitalet meddelte direktoratet den 27. juni 1966 sagens parter, at der for det tidsrum, i hvilket tilskadekomne efter det oplyste havde været arbejdsudygtig, d. v. s. fra den 6. marts til den 1. juni 1966, tilkom ham en rente, der udgjorde 735,63 kr. pr. måned, samt at direktoratet efter 3 måneders forløb ville foranledige ny lægeundersøgelse foretaget.

I mellemtiden havde den tilskadekomne i en til direktoratet den 22. april 1966 indgået skrivelse rettet fornyet henvendelse vedrørende sagen, umiddelbart efter at direktoratet den 15. april 1966 havde modtaget oplysning fra Odense Amts og Bys Sygehus vedrørende indlæggelsen i marts måned 1966. Sagen befandt sig hos en af direktoratets læger, da den tilskadekomnes rykkerskrivelse indgik, hvorfor direktoratet ikke straks kunne besvare skrivelser.

Foranlediget af en af arbejdsgiveren til forsikrings selskabet indsendt forespørgsel af 10. maj 1966 angående dagpengeudbetaling send-

te direktoratet den 26. maj 1966 arbejdsgiveren meddelelse om sagens stilling. Samtidig anmodede man om supplerende journaludskrift fra hospitalet. Meddelelse om dagpenge samt om sagens genoptagelse 3 måneder senere blev herefter som anført udsendt den 27. juni 1966.

Kort efter modtog direktoratet en skrivelse fra A med meddelelse om, at han ikke, som direktoratet havde fået oplyst fra Odense Amts og Bys Sygehus, blot havde været arbejdsdygtig til den 1. juni 1966 men yderligere til den 24. juni 1966. Efter at direktoratet havde fået dette bekræftet ved fornyet henvendelse til sygehuset, meddelte det i skrivelse af 25. august 1966, at den tilkendte rente ville være at udstrække til den 24. juni 1966.

Ved en ekspeditionsfejl blev sagen derefter henlagt på arkiv den 22. september 1966.

Den 2. marts 1967 modtog direktoratet en til forsikringsselskabet stilet forespørgsel fra tilskadekomne af 1. marts 1967 angående den i skrivelser af 27. juni 1966 bebudede lægeundersøgelse. Da skrivelser som anført var stilet til selskabet, blev den, uagtet den efter sit indhold burde have været besvaret af direktoratet, rutinemæssigt tilstillet selskabet til videre foranstaltning den 9. marts 1967.

Selskabet tilbagesendte den 16. marts 1967 sagen til direktoratet som samme vedrørende. Sagen blev herefter taget op. Den skete ekspeditionsfejl blev konstateret, og den 26. april 1967 blev sagen forelagt en af direktoratets læger med henblik på spørgsmålet om, hvilke lægelige oplysninger der burde indhentes.

Den 24. april 1967 modtog direktoratet arbejdsgiverens skrivelse af 20. april 1967, men den kunne ikke vedlægges sagen, da denne var sendt til lægen. Straks efter at direktoratet den 18. maj 1967 havde modtaget sagen retur fra lægen, blev skrivelser påført sagen, men samtidig modtog direktoratet meddelelse om, at sagen var forelagt for mig. Der blev herefter sendt meddelelse til A og arbejdsgiveren om sagens stilling, og efter at A den 30. maj 1967 på direktoratets foranledning var blevet lægeundersøgt, tilkendte direktoratet ham i skrivelse af 9. juni 1967 en yderligere erstatning på 7.810 kr. på grundlag af en forhøjelse af invaliditetsgraden fra 25 pct. til 30 pct.

Overfor mig erkendte direktoratet, at sagen havde fået en uheldig behandling, først og fremmest fordi den ved en beklagelig fejl blev

henlagt på arkiv den 22. september 1966 på et tidspunkt, hvor den skulle have været optaget til behandling, og dernæst fordi man ikke tog anledning af A's skrivelse af 1. marts 1967 til straks at tage sagen op. Direktoratet havde på den givne anledning påtalt den forsømmelighed, der havde gjort sig gældende hvad angår denne del af sagens behandling.

Endvidere beklagede direktoratet, at det ikke omgående havde besvaret A's henvendelse af 1. marts 1967 og arbejdsgiverens skrivelse af 20. april 1967. Forsåvidt angår den første henvendelse måtte den manglende besvarelse ifølge direktoratet ses i sammenhæng med, at det, da den skete fejl var konstateret, kun havde sagens hurtigst mulige reelle ekspedition i tankerne. Forsåvidt angår skrivelser af 20. april 1967 skyldtes forsinkelsen en mangel i arbejdsgangen ved den indkomne posts notering, der havde bevirket, at skrivelser ikke kom den behandlende sekretær i hænde, før sagen blev tilbagesendt fra direktoratets læge.

Direktoratet havde på den givne foranledning dels indskærpet sine medarbejdere, at alle henvendelser vedrørende de for direktoratet forelagte sager, der modtages under sagens ekspedition, herunder erindringskrivelser, straks skal besvares – så vidt muligt uden at det medfører forsinkelse af sagens reelle ekspedition – dels foretaget omlægning og skærpelse af kontrollen med den indgåede post.

En fornyet henvendelse fra arbejdsgiveren den 31. maj 1967 vedrørende sagen havde direktoratet besvaret ved skrivelse af 8. juni 1967, hvori det erkendte, at der var sket fejl i sagens ekspedition.

Efter det således oplyste udtalte jeg, at 'et var beklageligt, at sagen ved en fejltale blev henlagt i september 1966, og at de to skrivelser af henholdsvis den 1. marts og den 20. april 1967 ikke var blevet besvaret.

Under hensyn til at direktoratet havde påtalt den forsømmelighed, der var udvist ved sagens behandling, og indskærpet, at alle henvendelser vedrørende de direktoratet forelagte sager skal besvares, og foretaget en omlægning og skærpelse af kontrollen med den indgåede post, fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre i sagen.

15. Statsadvokatens erklæringer i en sag vedrørende undladelse af tiltalerejsning anset for omfattet af undtagelsesbestemmelsen i partsoffentlighedslovens § 11. (J. nr. 58/67).

En advokat, som havde indgivet politianmeldelse mod en plejervikar for vold mod nogle patienter på et forsorgscenter, klagede til Justitsministeriet over, at statsadvokaten ikke havde rejst tiltale mod plejervikaren.

Efter at Justitsministeriet havde afvist klagen, anmodede advokaten om at få afskrifter af de sagen vedrørende dokumenter i henhold til lov nr. 141 af 13. maj 1964 om partsoffentlighed i forvaltningen.

Justitsministeriet meddelte, at det måtte anse de omhandlede erklæringer for omfattet af partsoffentlighedslovens § 11, hvorefter loven ikke gælder sager indenfor strafferetsplejen, og ministeriet fandt derfor ikke anledning til at imødekomme anmodningen.

Advokaten klagede til mig over denne afgørelse, idet han anførte, at undtagelsen i § 11 formentlig er givet af hensyn til sigtede, og at han derfor var enig i, at han ikke havde krav på dokumenter vedrørende tiltaleundladelsen mod plejervikaren. Derimod mente han ikke, at § 11 omfattede dokumenterne i hans klage mod statsadvokaten.

I det udkast til lov om offentlighed i forvaltningen, der var indeholdt i betænkning nr. 325/1963 om offentlighed i forvaltningen, hed det i § 2, stk. 1, nr. 2, at bestemmelsen i § 1 (fuld offentlighed) ikke kom til anvendelse, hvis adgangen til at få oplysninger ville komme i strid med væsentlige hensyn til forbrydelsers forebyggelse, opklaring og forfølgning, straf fuldbyrdelser o. lign. samt beskyttelse af sigtede, vidner eller andre i sager om strafferetlig eller disciplinær forfølgning.

I bemærkningerne til denne bestemmelse anførtes det bl. a., at kommissionen under hensyn til de særlige forhold, der

gør sig gældende indenfor strafferetsplejen, ikke havde fundet anledning til at behandle spørgsmålet om offentlighed indenfor dette område, men i udkastets § 10, stk. 5, havde undtaget strafferetsplejen fra lovens regler. Kommissionen henledte i denne forbindelse opmærksomheden på, at det henhører under Retsplejerådet at behandle ændringer i retsplejelovgivningen (betænkningen side 63).

I Justitsministeriets bemærkninger til udkastet (betænkningen side 189) anførtes det, at undtagelsen også gælder akter vedrørende ansøgninger om anketilladelse i straffesager, udsættelse med straffuldbyr-delse, benådning, prøveløsladelse, erstatning for uforskyldt fængsling m. v.

I forslaget til loven om partsoffentlighed hed det i den til den vedtagne lovs § 11 svarende bestemmelse, at de i loven givne regler ikke finder anvendelse indenfor strafferetsplejen, og i bemærkningerne til denne bestemmelse var det anført (Folketingstidende 1963/64, tillæg A, sp. 1358), at udtrykket »sager indenfor strafferetsplejen« omfatter alle sager vedrørende gennemførelse af strafferetlige retsfølger, herunder også de straffesager, der efter særlig hjemmel behandles af andre administrative myndigheder end politi og anklagemyndighed.

Under hensyn til det om § 11's tilblivelse oplyste fandt jeg ikke at kunne kritisere Justitsministeriets opfattelse, hvor-efter de af statsadvokaten afgivne erklæringer var omfattet af undtagelsen i partsoffentlighedslovens § 11.

Jeg tilføjede, at den endelige afgørelse henhører under domstolene.

16. Justitsministeriets afgørelse vedrørende en forenings forevisning af en film, der ikke var godkendt af Statens Filmcensur. (J. nr. 385/67).

Konservativ Ungdom i Gladsaxe klagede over en af politimesteren i Gladsaxe truffet og af Justitsministeriet tiltrådt afgørelse vedrørende en til langfredag den 24. marts 1967 berammet forevisning af filmen »De vilde Engle«, der ikke var godkendt af Statens

Filmcensur. Ved denne afgørelse blev det bestemt, at forevisningen kun måtte overværes af medlemmer af de konservative ungdomsorganisationer i Gladsaxe kommune (Konservativ Ungdom (KU) og Konservative Gymnasiaster (KG)), men ikke af medlem-

mer af andre afdelinger af KU i Københavns amt eller medlemmer af den konservative vælgerforening i Gladsaxe kommune. Klagerne anførte, at forevisningen var annonceret i de lokale omegnsblade i Gladsaxe kommune, at der var sendt indbydelser til de forskellige afdelinger af KU i Københavns amt, men at det i begge tilfælde udtrykkelig var anført, at forevisningen af filmen kun var åben for personer med gyldigt medlemskort til en af disse foreninger. Endvidere fremhævede de, at den pågældende film var blevet vist for medlemmer af Studenterforeningen, der har flere medlemmer end Konservativ Ungdom i Københavns amt.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at foreningen i skrivelse af 21. marts 1967 til politimesteren i Gladsaxe anmeldte forestillingen, hvortil medlemmer af KU- og KG-foreninger i Københavns amt og medlemmer af den konservative vælgerforening i Gladsaxe kommune var adgangsberettigede.

Den 22. marts 1967 meddelte Gladsaxe politi telefonisk, at den påtænkte forestilling måtte betragtes som offentlig, og at den pågældende film kun måtte vises for medlemmer af KU i Gladsaxe kommune. Samme dag blev politimesterens afgørelse tiltrådt telefonisk af Justitsministeriet.

Politimesteren i Gladsaxe oplyste, at be-

grundelsen for den trufne afgørelse var, at den kreds af personer, der var indbudt, var så omfattende, at forevisningen måtte karakteriseres som offentlig, hvorfor den ikke kunne finde sted, da filmen ikke var godkendt af Statens Filmcensur.

Justitsministeriet anførte overfor mig, at Konservativ Ungdom og Konservative Gymnasiaster i Københavns amt havde 7-900 medlemmer og den konservative vælgerforening i Gladsaxe kommune omkring 1.000 medlemmer. Ved afgørelsen havde ministeriet i overensstemmelse med den fulgte praksis navnlig lagt vægt på, at der således var adgang til forestillingen for medlemmerne af 3 forskellige foreninger med et samlet medlemstal på 1.700-1.900. Efter ministeriets skøn måtte en forevisning af filmen under de ansøgte former derfor anses som offentlig.

Jeg udtalte, at jeg ikke fandt at kunne kritisere det skøn, der lå til grund for politimesterens og Justitsministeriets afgørelse, hvorefter den påtænkte forevisning måtte karakteriseres som offentlig. Da Studenterforeningen, uanset dens medlemstal, er én forening, kunne den der skete forevisning ikke med rette påberåbes som støtte for klagernes opfattelse.

17. *Forskellige spørgsmål vedrørende partiets deltagelse i folketingsvalg. (J. nr. 147/67, 785/66 og 1092/67).*

Danmarks kommunistiske Parti klagede over, at Indenrigsministeriet havde afslået at udlevere de underskriftserklæringer, der fulgte med partiets anmeldelse af 7. juli 1966 om deltagelse i folketingsvalg, men som var kasseret af ministeriet.

Indenrigsministeriet anførte som begrundelse for, at det ikke kunne imødekomme anmodningen om udlevering af det ikke godkendte underskriftsmateriale, at det samlede materiale måtte opbevares til eventuel kontrol i Folketingets Udvalg til Valgs Prøvelse. Det var ministeriets opfattelse, at de underskriftserklæringer, der var afleveret i forbindelse med anmeldelsen af 7. juli 1966, ikke ville kunne tilbageleveres til partiet, så længe anmeldelsen havde gyldighed, idet denne anmeldelse, da partiet ikke opnåede repræsentation ved folke-

tingsvalget den 22. november 1966, ville være partiets adkomst til at deltage i eventuelle folketingsvalg i tiden indtil 6. juli 1967.

Ministeriet bemærkede herved, at i medfør af grundlovens § 33, jfr. folketingsvalglovens § 54, afgør Folketinget selv gyldigheden af sine medlemmers valg. Et nyvalgt folketing har således en selvstændig prøvelsesadgang af alt til grund for valgets opgørelse foreliggende materiale, hvorfor partiets underskriftserklæringer efter ministeriets opfattelse måtte opbevares i den resterende del af anmeldelsens gyldighedsperiode til eventuel kontrol i det foreløbige udvalg, der i henhold til Folketingets forretningsorden, § 1, stk. 2, ville blive nedsat til prøvelse af valgene, hvis der blev afholdt valg i denne periode.

Da Indenrigsministeriet begrundede den

trufne afgørelse med hensyn til Folketingets efterfølgende prøvelse af valgets gyldighed, fandt jeg det af hensyn til afgrænsningen af min kompetence vedrørende de omhandlede spørgsmål nødvendigt at søge oplyst, om der til Folketinget kunne eller havde kunnet indgives klage over Indenrigsministeriets afgørelser vedrørende et partis anmeldelse om deltagelse i folketingsvalg, herunder klage over de af ministeriet foretagne kassationer af anmeldelseserklæringer.

Såfremt Folketinget anså sig for kompetent til at behandle sådanne klager – eventuelt under den forudsætning, at den i lov om valg til Folketinget, § 75, stk. 2, fastsatte klagefrist på 1 uge er overholdt –, ville det være af betydning for min stillingtagen til klagen at få oplyst, om det var Folketingets opfattelse, at også kasserede erklæringer bør opbevares, når der har været et tilstrækkeligt antal godkendte erklæringer til, at et parti har kunnet deltage i valget.

Folketingets formand, som jeg anmodede om en udtalelse, meddelte mig, at han havde forelagt min skrivelse for Folketingets Udvalg for Forretningsordenen som det organ, der vel måtte være nærmest til at udtrykke Folketingets syn på spørgsmålet.

Om udvalgets synspunkter oplyste formanden, at det opfattede grundlovens og valglovens bestemmelser om Folketingets prøvelse af valgene således, at prøvelsesretten omfatter ethvert spørgsmål om valgenes gyldighed, herunder spørgsmålet om gyldigheden af partianmeldelser om deltagelse i folketingsvalg.

Udvalget var endvidere af den opfattelse, at det ikke på forhånd kunne udelukkes, at et nyvalgt folketing som led i valgenes prøvelse måtte ønske at kontrollere partianmeldelsesmateriale, og udvalget delte derfor den af Indenrigsministeriet udtrykte opfattelse, at samtlige de af partiet indgivne underskriftserklæringer, godkendte såvel som kasserede, burde opbevares i ministeriet, i hvert fald så længe de udgjorde adgang til at deltage i folketingsvalg.

Under hensyn til, at spørgsmålet om Indenrigsministeriets kassation af anmeldelsesblanketter henhører under Folketinget, og at Folketingets Udvalg for Forretningsordenen var af den opfattelse, at samtlige indgivne underskriftserklæringer burde opbevares i ministeriet, anså jeg mig for in-

kompetent til at tage stilling til den indgivne klage. Jeg bemærkede herved, at det falder udenfor området for min virksomhed at tage stilling til beslutninger truffet af Folketinget eller de af dette nedsatte udvalg.

En advokat klagede for Danmarks Retsforbund over, at Indenrigsministeriet havde anvendt mere end 5 uger til behandlingen af en af partiet den 20. juni 1966 indgivet anmeldelse om, at partiet agtede at deltage i det kommende folketingsvalg.

Endvidere klagede advokaten over en af Indenrigsministeriet den 4. august 1966 truffet afgørelse, hvorefter ministeriet ikke kunne godkende anmeldelsen som fyldestgørende grundlag for partiets deltagelse i det kommende folketingsvalg, idet kun 14.460 af de indsendte 16.133 erklæringer fra vælgerne kunne anses for gyldige.

Under henvisning til den foran omtalte sag vedrørende Danmarks kommunistiske Parti meddelte jeg, at jeg anså mig for inkompetent til at tage stilling til, om det havde været berettiget, at Indenrigsministeriet havde kasseret de enkelte anmeldelsesblanketter, idet behandlingen af en sådan klage henhørte under Folketinget. Jeg tog derfor alene stilling til klagen over den tid, Indenrigsministeriet og Danmarks Statistik havde anvendt til behandlingen af partiets anmeldelse.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at Danmarks Retsforbund i skrivelse af 23. juni 1965 meddelte Indenrigsministeriet, at det stod overfor at skulle iværksætte en ny underskriftindsamling med henblik på anmeldelse af partiet til deltagelse i folketingsvalg, hvorfor partiet anmodede ministeriet om en udtalelse om, hvorvidt de hidtil anvendte blanketter fortsat ville kunne benyttes. Indenrigsministeriet meddelte den 20. juli 1965, at formularen kunne benyttes ved førstkomende anmeldelse af partiet, såfremt der i den foretoges visse rettelser. Indenrigsministeriet kunne dernæst efter omstændighederne godkende, at et foreliggende restoplæg af den hidtil benyttede formular samtidig kunne anvendes ved førstkomende partianmeldelse. Retsforbundet fremsendte derefter korrekturaftryk af underskriftsformularen til den forestående partianmeldelse, og Indenrigsministeriet med-

delte den 5. august 1965 i medfør af § 23, stk. 2, i lov nr. 171 af 31. marts 1953 om valg til Folketinget den ansøgte godkendelse.

Den 20. juni 1966 afleverede partiet til Indenrigsministeriet de fra vælgerne indhentede erklæringer om anmeldelsen af partiet. Ifølge Danmarks Retsforbunds egen angivelse afleveredes der 15.350 gyldige anmeldelser, 692 anmeldelser, der manglede årstallet 1965 i dateringen, og 89 anmeldelser, der manglede årstallet 1966, ialt 16.131 erklæringer fra vælgerne.

Indenrigsministeriet oversendte samme dag de modtagne erklæringer til Statistisk Departement, nu Danmarks Statistik, der anmodedes om at optælle og gennemgå erklæringerne. Den 29. juli 1966 forelå resultatet af gennemgangen af erklæringerne, og Danmarks Statistik anførte i skrivelse af samme dato til Indenrigsministeriet, at de ialt 781 erklæringer, der manglede årstallet i underskriftsdateringen, var holdt for sig, og at de øvrige erklæringer var optalt til 15.352 eller 2 mere end angivet af partiet. 1.173 af disse erklæringer var af forskellige grunde ikke fundet forskriftsmæssige, og der resterede herefter 14.179 gyldige erklæringer.

Indenrigsministeriet meddelte herefter den 4. august 1966, at det ved sin gennemgang havde fundet 892 erklæringer ugyldige, da de ikke opfyldte de i valglovens § 23, stk. 3, fastsatte betingelser, og at der herefter kun resterede 14.460 gyldige erklæringer, det vil sige mindre end det i valglovens § 23, stk. 2, fastsatte mindste antal, nemlig 1/175 af samtlige de ved det sidst afholdte folketingsvalg afgivne gyldige stemmer – eller 2.631.384:175 = 15.037.

Indenrigsministeriet kunne herefter ikke godkende anmeldelsen som fyldestgørende grundlag for partiets deltagelse i kommende folketingsvalg. Ministeriet bemærkede, at de anmeldelsen bilagte erklæringer ville kunne tilbageleveres til brug ved en eventuel fornyet anmeldelse af partiet til deltagelse i kommende folketingsvalg, og den 9. august 1966 tilbageleveredes såvel de gyldige som de ugyldige erklæringer til partiet efter dettes telefoniske anmodning.

Medlem af Folketinget Niels Westerby anmodede den 22. august 1966 indenrigsministeren om at give en redegørelse for de nærmere omstændigheder ved afvisningen af Retsforbundets partianmeldelse. Endvidere spurgte

Niels Westerby, om ministeren fandt, at de herved indhøstede erfaringer burde medføre forslag om ændring af valgloven.

Den 29. s. m. gav indenrigsministeren Folketinget en redegørelse for sagens forløb og for de grunde, der havde ført til, at en væsentlig del af valgerklæringerne ikke kunne anses for gyldige (Folketingstidende 1965/66, sp. 6339–43).

Ministeren tilføjede, at der ikke i valgloven indeholdes nogen frist for varigheden af gennemgangen af en partianmeldelse, omend det forudsættes, at en sådan gennemgang i en valgsituation kan afsluttes i løbet af få dage. I denne forbindelse bemærkede ministeren, at ingen valgunderskrift var blevet forældet i den tid, gennemgangen af erklæringerne havde varet, da den fornødne formular først var godkendt den 5. august 1965, men at man måske kunne tage under overvejelse at søge valgloven ændret ved at forlænge 1 års fristen for vælgerens underskrift med den tid, gennemgangen af en partianmeldelse har varet.

Den 31. august 1966 foretog partiet ny anmeldelse og vedlagde 16.807 erklæringer, hvoraf 401 blev kasseret. Anmeldelsen blev herefter godkendt af Indenrigsministeriet.

Advokaten gjorde gældende, at det i valglovens § 23, stk. 3, jfr. stk. 5, er forudsat, at en gennemgang af de erklæringer, der er vedlagt anmeldelsen, må ske i løbet af få dage.

Han anførte dernæst, at han for så vidt kunne tiltræde indenrigsministerens udtalelse i Folketinget i svaret til folketingsmand Niels Westerby om, at ingen vælgerunderskrift var blevet forældet i den tid, gennemgangen havde varet, men at den længere behandlingstid ved en eventuel afvisning af partianmeldelsen medfører, at alle erklæringer, som ved senere anmeldelse er mere end 1 år gamle, ikke kan medregnes, jfr. valglovens § 23, stk. 3.

Ved anmeldelsen den 31. august 1966 var således alle erklæringer udstedt i tiden 5.–31. august 1965, ialt ca. 1.700 erklæringer, blevet ugyldige.

Danmarks Statistik udtalte, at der altid har været et snævert samarbejde mellem Indenrigsministeriet og Danmarks Statistik vedrørende udarbejdelse af valgstatistiske opgørelser, og at det derfor var anset for praktisk også at overlade til Danmarks Statistik at gennemgå de vælgererklæringer, som indsamles til brug for et partis anmeldelse om deltagelse i kommende folketingsvalg.

Det er jævnlig sket, at sådanne anmeldelser er indleveret ganske kort tid før udskrivningen af et valg, og ved et forceret arbejde med tilkaldelse af arbejdskraft fra flere afdelinger i departementet og ofte også fra Indenrigsministeriet og ved i vidt omfang at lade arbejdet foregå som aften- og natarbejde er det lykkedes i løbet af forholdsvis få dage at gennemføre behandlingen af vælgererklæringerne.

Danmarks Statistik må imidlertid normalt anse det for u hensigtsmæssigt at lade gennemgangen foregå under sådant pres, idet man er ansvarlig for, at hver enkelt af vælgererklæringerne bliver behandlet omhyggeligt og i overensstemmelse med de af ministeriet godkendte retningslinier for bedømmelsen af deres gyldighed.

Ved lov nr. 445 af 21. december 1965 forhøjedes reelt mindsteantallet af vælgere, der kan anmelde et nyt parti, med ca. 50 pct. Tidligere var mindsteantallet nemlig 10.000, men nu er det fastsat til 1/175 af samtlige ved det sidste folketingsvalg afgivne gyldige stemmer. Ved folketingsvalget i 1964 afgaves der 2.631.384 gyldige stemmer, og 1/175 heraf er 15.037. Denne stigning i det påkrævede antal anmeldelser medfører en tilsvarende forøgelse i arbejdet med gennemgangen af dem.

Ved samme lov forlængedes gyldighedstiden for de indleverede anmeldelser. Tidligere gjaldt anmeldelserne kun i 1 år fra anmeldelsens dato, men efter den ændrede bestemmelse gælder anmeldelserne indtil afholdelse af førstkommande folketingsvalg. Herved ophævedes det incitament, der havde været for de nye partier til at udskyde deres anmeldelse til et tidspunkt umiddelbart før et udskrevet folketingsvalg.

Den nye bestemmelse virkede efter sin hensigt, idet der allerede den 12. maj 1966 – på et tidspunkt, da der ikke var udskrevet valg og heller ikke umiddelbart var udsigt hertil – indkom anmeldelse fra Liberalt Centrum. Anmeldelsen blev af Indenrigsministeriet oversendt til Danmarks Statistik den 13. maj 1966, og der blev tilstået 1 måned til gennemgangen. Resultatet af gennemgangen blev meddelt ministeriet med skrivelse af 15. juni s. å.

Også med hensyn til anmeldelsen af Danmarks Retsforbund – der som tidligere nævnt blev modtaget den 20. juni 1966 – var ministeriet indforstået med, at gennemgangen ville tage en måneds tid. Når der faktisk medgik nogle få dage mere end 1 måned, måtte dette

ses på baggrund af ferietiden, hvor man i nogen tid måtte undvære flere med dette arbejde særlig fortrolige medarbejdere.

Danmarks Statistik oplyste endelig, at der ved gennemgangen af Retsforbundets vælgererklæringer havde været beskæftiget 16 damer i tilsammen godt 1500 timer, hvortil kommer en meget krævende indsats af vedkommende fuldmægtig. Danmarks Statistik havde således indsat et stort personale på løsningen af den stillede opgave.

Danmarks Statistik bemærkede i denne forbindelse, at det selvfølgelig ikke kan bestrides, at man ved at indsætte endnu flere personer og ved at lade arbejdet delvis foregå som aften- og natarbejde kunne have fremskyndet gennemgangens afslutning. Heroverfor måtte imidlertid fremhæves det risikable ved at lade gennemgangen foregå under et så hektisk pres, hvortil kom, at Danmarks Statistik også havde andre opgaver af stærkt presserende art, således at der var grænser for, hvor stort et personale der kunne koncentreres om løsningen af denne specialopgave.

Indenrigsministeriet udtalte, at det ikke overfor Danmarks Statistik fastsatte nogen frist for tilendebringelsen af gennemgangen af erklæringer, idet et folketingsvalg måtte anses for usandsynligt indenfor de nærmeste måneder, da Folketinget på anmeldelsens tidspunkt havde afsluttet den normale møderække. Ministeriet måtte iøvrigt på grundlag af tidligere foretagne optællinger af partianmeldelsesmateriale gå ud fra, at gennemgangen af materialet kunne afsluttes indenfor et tidsrum af ca. 4 uger, hvilket partiets repræsentanter ved en i forbindelse med anmeldelsen stedfundet samtale havde erklæret sig indforstået med, og ministeriet havde derfor ikke bragt sagen i erindring overfor Danmarks Statistik. På grund af ferietiden varede gennemgangen imidlertid noget længere end sædvanligt, idet resultatet først forelå fredag den 29. juli 1966. Et par dage før Danmarks Statistiks officielle resultat af gennemgangen forelå, blev Indenrigsministeriets konsulent i valgspørgsmål underrettet om, at gennemgangen havde givet til resultat, at antallet af forskriftsmæssigt udfyldte erklæringer var mindre end det i henhold til valglovens § 23 udkrævede antal. Konsulenten tog dette til efterretning, idet han samtidig med hensyn til den officielle ekspedition af sagen gav udtryk for, at det var tilstrækkeligt, at den var tilendebragt i slut-

ningen af ugen, således at sagen kunne forelægges departementschefen straks efter dennes hjemkomst fra ferie den 1. august 1966. Den fra Danmarks Statistik modtagne skrivelse journaliseredes på grund af weekend-lukning først i ministeriet mandag den 1. august, referat med indstilling forelå udarbejdet den 2. august, ministerens resolution forelå den 3. august, og svaret til partiet afgik den 4. august 1966.

Indenrigsministeriet udtalte dernæst, at den i valglovens § 23, stk. 2, forudsatte meget hurtige gennemgang af anmeldelsesmateriale er udtryk for et særligt kompromis i en foreliggende valgsituation mellem på den ene side hensynet til nye partiers anmeldelsesmulighed efter udskrivning af folketingsvalg og på den anden side regeringens mulighed for at udskrive valg med kortest muligt varsel. I tilfælde, hvor valg ikke er udskrevet, finder ministeriet principielt ikke, at hensynet til, at nogle underskriftserklæringer forældes, kan begrunde en så ekstraordinær indsats af personale, som en ganske kortvarig gennemgang af et så omfattende materiale vil nødvendiggøre. Som valgloven er formuleret idag, har et anmeldende parti selv risikoen for en sådan forældelse, hvis anmeldelsen kasseres. Ministeriet henviste herved til en oversigt over partianmeldelser i tiden juni 1963–august 1966, hvoraf det fremgår, at de anmeldende partier søger at sikre sig herimod ved at indsende et vist overskydende antal underskriftserklæringer til imødegåelse af den erfaringsmæssigt stedfindende kassation af en del af erklæringerne.

Det fremgår af oversigten, at de anmeldende partier i flere tilfælde har indleveret mere end 4000 overskydende erklæringer, og at det antal overskydende erklæringer, som Danmarks Retsforbund indleverede den 20. juni 1966, var det mindste ved de ialt 9 partianmeldelser i det omhandlede tidsrum.

Jeg udtalte, at ordlyden af valglovens § 13 støtter Indenrigsministeriets opfattelse, hvorefter den i lovens § 23, stk. 2, forudsatte hurtige gennemgang af erklæringer fra vælgere, der anmelder et parti, tager sigte på en valgsituation. Jeg fandt derfor ikke tilstrækkeligt grundlag for at kritisere, at Indenrigsministeriet ikke i det foreliggende tilfælde pålagde Danmarks Statistik at gennemgå erklæringerne i løbet

af et vist kortere tidsrum. Under hensyn hertil fandt jeg ikke at kunne kritisere, at Danmarks Statistik havde anvendt godt 5 uger, nemlig tiden 20. juni–29. juli 1966, til gennemgang af de ialt 16.133 erklæringer fra vælgerne. Sagens tidsmæssige behandling i Indenrigsministeriet gav ikke anledning til bemærkninger.

Venstresocialisterne klagede den 29. december 1967 over en af Indenrigsministeriet afgivet udtalelse, hvorefter partiet, såfremt det blev godkendt til deltagelse i folketingsvalg, ikke ville kunne forvente at få tildelt bogstavbetegnelsen V.

Jeg henviste overfor partiet til de to foran omtalte sager, hvor jeg havde anset mig for inkompetent til at behandle klager vedrørende valgs spørgsmål, idet sådanne klager henhører under Folketinget.

Ved afgørelsen af spørgsmålet om min kompetence i den her omhandlede sag måtte udgangspunktet være folketingsvalglovens § 75, stk. 2, hvorefter klager over folketingsvalg skal indgives til Folketinget inden ugedagen efter valget. Afgørelsen af valg-klager er således henlagt til Folketinget, og det er forudsat i loven, at der alene er tale om en efterfølgende prøvelse.

Det antages, at der i medfør af den nævnte bestemmelse kan indgives klager over valghandlingen i videste forstand – indbefattende valgets forberedelse (herunder valglisternes affattelse), kandidatopstillingen, afstemningen og opgørelsen, jfr. Alf Ross: Dansk Statsforfatningsret I, 1966, side 312. Som det fremgår af den foran refererede skrivelse fra Folketingets formand vedrørende den af Danmarks kommunistiske Parti indgivne klage, deler Folketingets Udvalg for Forretningsordenen den opfattelse, at prøvelsesretten er meget vidtgående.

Det måtte erkendes, at det her omhandlede spørgsmål var af en noget anden karakter end spørgsmålet om gyldigheden af et partis anmeldelse af deltagelse i folketingsvalg. Det ville derfor have været ønskeligt, om jeg også vedrørende denne klage kunne have indhentet en udtalelse fra Folketingets Udvalg for Forretningsordenen.

Dette kunne dog af praktiske grunde ikke lade sig gøre før det forestående folketingsvalg.

Da det imidlertid efter det foreliggende ikke kunne anses for udelukket, at det kommende folketing ville anse det i partiets klage omhandlede spørgsmål for omfattet af tingets prøvelsesret, fandt jeg det rigtigst at anse mig for inkompetent til at tage stilling til klagen.

Jeg bemærkede herved, at såfremt der efter valget blev indgivet klage til det ny-

valgte folketing og tinget skulle anse spørgsmålet for faldende udenfor dets prøvelsesret, ville der kunne klages til ombudsmanden.

Efter folketingsvalget den 23. januar 1968 har Folketinget ikke inden klagefristens udløb modtaget nogen klage over valget. Heller ikke efter fristens udløb er der, såvidt vides, indgivet klage vedrørende de i de tre her nævnte sager omhandlede forhold.

18. *Bopæl i kommunen som betingelse for at opnå bevilling som fiskeauktionsmester. Henstillet til Fiskeriministeriet at søge lovbestemmelsen herom tydeliggjort. (J. nr. 398/67).*

A klagede over, at Fiskeriministeriet havde meddelt en bevilling som fiskeauktionsmester til B, idet han anførte, at han var den eneste af ansøgerne til den opslåede auktionsmesterbevilling, der havde fast bopæl i vedkommende kommune, hvilket efter hans opfattelse var en forudsætning for at kunne opnå bevilling. Endvidere var han den eneste ansøger, der var anbefalet såvel af vedkommende sogneråd som af den lokale fiskeriforening.

Af sagens akter fremgik det, at politimesteren ved opslag af stillingen som fiskeauktionsmester bl. a. anførte, at bevillingshaveren til sin tid skulle være bosat i vedkommende kommune. A søgte bevillingen, idet han oplyste, at han siden 1932 havde boet i kommunen, hvor han drev en fiskeeksportforretning. I ansøgningen erklærede han sig indforstået med, at han ikke kunne drive fiskehandel, såfremt han fik bevillingen. Ansøgningen var bilagt anbefalinger fra den lokale fiskeriforening, sognerådet og A's bankforbindelse, der oplyste, at den var indstillet på at yde ham den fornødne dækning til varetagelse af auktionsmesterembedet. A fremsendte endvidere en anbefaling fra bestyrelsen for centralforeningen for fiskeriforeninger i vedkommende amt.

B havde i sin ansøgning om bevillingen henvist bl. a. til de stillinger, han havde haft ved Århus Fiskeauktion og Thyborøn Fiskeauktion – hvorfra han vedlagde anbefalinger – samt ved Nexø Fiskeauktion, hvor han fra 1. februar 1966 havde været auktionsmester, og til sin medvirken ved Hanstholm-udvalgets

fiskeriundersøgelser. Han oplyste, at hans bank havde indrømmet ham en betydelig kredit i løbende regning og vedlagde en anbefaling fra bestyrelsen for centralforeningen for fiskeriforeninger i vedkommende amt, hvori det udtaltes, at B gennem sit arbejde havde fået en meget stor viden og var i besiddelse af alle de egenskaber, en auktionsmester burde have.

Der indkom ialt 8 ansøgninger, som politimesteren forelagde vedkommende sogneråd, der meddelte, at det enstemmigt havde vedtaget at indstille A til stillingen, idet sognerådet kendte ham som en redelig og besindig mand og fandt, at han fuldt ud opfyldte de faglige kvalifikationer, som må kræves af en auktionsmester, ligesom han havde dokumenteret, at hans bankforbindelse var villig til at yde den for stillingen nødvendige kredit. Sognerådet tilføjede, at A var medlem af dette, men at han ikke havde deltaget i behandlingen af sagen.

Ansøgningerne sendtes derefter til den lokale fiskeriforening, der ved tilbagesendelsen til politimesteren oplyste, at en på en ekstraordinær generalforsamling foretaget skriftlig afstemning havde givet til resultat, at A fik 12 stemmer og B 4 stemmer, mens 1 stemmeseddel var blank og 1 ugyldig. Fiskeriforeningen medgav herefter A sin bedste anbefaling.

Politimesteren sendte kort efter sagen til Fiskeriministeriet, der anmodede Ministeriet for offentlige Arbejder om en udtalelse angående besættelsen af stillingen. Ministeriet for offentlige Arbejder udtalte, at det såvel

udfra rent havneøkonomiske synspunkter som udfra videregående egnsudviklingsmæssige synspunkter – hvilket sidste tillagdes væsentlig betydning ved beslutningen om færdisbygningen af den stedlige havn – måtte lægge afgørende vægt på, at forholdene på stedet blev tilrettelagt således, at fiskeriets benyttelse af havnen blev den bedst mulige. Udfra dette hovedsynspunkt var det efter ministeriets opfattelse af megen betydning, at auktionsmesterstillingen blev besat med den mest kvalificerede. I denne forbindelse bemærkede ministeriet, at den lokale fiskeriforenings indstilling i sagen ikke kunne tillægges den vægt, man normalt ville kunne tillægge en indstilling fra den lokale fiskeriforening i lignende sager, idet foreningens medlemskreds er overordentlig beskeden set i forhold til det antal fiskere, som efter havnens ibrugtagen måtte påregnes at ville benytte havnen. Efter ministeriets opfattelse burde det ved vurderingen af ansøgernes kvalifikationer tillægges afgørende betydning, om den pågældende gennem længere tids tilfredsstillende virksomhed som leder af eller overordnet funktionær ved en af landets større fiskeauktioner havde dokumenteret, at han var i stand til at forestå en auktionsvirksomhed af betydeligt omfang. Dette kvalifikationskrav mente ministeriet alene var opfyldt af B og en tredje af ansøgerne. Under hensyn til forskellen i de pågældendes alder og til, at kun B af de to sidstnævnte ansøgere var anbefalet af bestyrelsen for centralforeningen for fiskeriforeninger i vedkommende amt, henstillede Ministeriet for offentlige Arbejder til Fiskeriministeriet, at stillingen blev besat med B, subsidiært med den tredje ansøger.

Fiskeriministeriet udfærdigede herefter bevilling til B.

Under hensyn til, at A som den eneste af ansøgerne var blevet enstemmigt indstillet af sognerådet, anmodede sognerådet fiskeriministeren om en begrundelse for, at man ikke havde fulgt sognerådets indstilling. Fiskeriministeren svarede, at bestemmelsen i loven om, at der skulle gives kommunalbestyrelsen og den stedlige fiskeriforening lejlighed til at erklære sig over ansøgerne, ikke nødvendigvis betød, at fiskeriministeren var bundet til at følge indstillingen fra vedkommende kommunalbestyrelse eller fiskeriforening. Ved afgørelsen havde ministeren bestræbt sig for udelukkende at afgøre sagen udfra en rent saglig

bedømmelse af ansøgernes kvalifikationer, og ministeren anførte, at han ikke mente at kunne se bort fra, at B havde modtaget en overordentlig stærk anbefaling fra centralforeningen. Når ministeren mente at måtte lægge betydelig vægt på denne anbefaling, skyldtes det, at det måtte påregnes, at havnen ville blive benyttet ikke alene af de nuværende medlemmer af den lokale fiskeriforening, men forhåbentlig i høj grad også af fiskere, der var medlemmer af andre lokale foreninger henhørende under centralforeningen for fiskeriforeninger i vedkommende amt. Ministeren tilføjede, at centralforeningen også havde givet A sin anbefaling, men de to anbefalinger var ikke enslydende.

Ved bedømmelsen af kvalifikationerne havde ministeren især hæftet sig ved, at B i 22 år havde været beskæftiget ved fiskeauktioner og heraf i langt den største tid ved fiskeauktionen i Thyborøn. Da det i det foreliggende tilfælde drejede sig om en ny auktion, hvis igangsættelse og drift naturligvis måtte have en overordentlig betydning for havnens fremtid, havde ministeren lagt vægt på, at B måtte antages at have netop den uddannelse, der skulle til for at få etableret og drevet vedkommende fiskeauktion på den bedst mulige måde, således som det også var stærkt fremhævet af centralforeningen. Ministeren ville ikke på nogen måde drage A's kvalifikationer i tvivl, men havde dog ment, at B alt taget i betragtning ville være at foretrække netop til denne stilling.

I anledning af klagen til mig udtalte Fiskeriministeriet, at bevillingshaverens bopælspligt i vedkommende kommune af ministeriet fortolkes således, at han skal bo der, når bevillingen til sin tid udnyttes, i hvilken forbindelse ministeriet henviste til opslaget om den ledige bevilling. Ministeriet anførte endvidere, at det iøvrigt er af den formening, at ministeriet ikke er bundet af de af fiskeriforeningen og kommunalbestyrelsen afgivne erklæringer over ansøgerne.

Ifølge § 1 i lov nr. 451 af 22. december 1939 om salg af fersk fisk m. v. ved offentlig auktion er fiskeriministeren bemyndiget til at meddele dertil egnede personer bevilling til i den kommune, hvor pågældende er bosat, uden auktionslederens mellemkomst og uden erlæggelse af afgifter at afholde frivillige offentlige auktioner over

fersk fisk, krebs, hummer, rejer og muslinger. Forinden bevillingen meddeles, skal der gives kommunalbestyrelsen og den stedlige fiskeriforening, hvor en sådan findes, lejlighed til at erklære sig over andragendet.

Denne bestemmelse er stort set identisk med lov nr. 28 af 11. marts 1892. Bopælsbetingelsen fandtes ikke i forslaget til denne lov, da det fremsattes i Landstinget, men blev omtalt ved forslagets 2. behandling i Folketinget den 8. februar 1892 (RT 1891/92, FT forh., sp. 3050). Selve bestemmelsen blev derimod først formuleret ved forslagets 3. behandling i Folketinget (sp. 3539-40). Der siges imidlertid ikke noget om, hvem der har foreslået bopælsbestemmelsen indsat, eller hvilke hensyn bestemmelsen skal tilgodese.

Jeg udtalte, at Fiskeriministeriets standpunkt, hvorefter ministeriet ikke anser sig for bundet af fiskeriforeningens og kommunalbestyrelsens erklæringer om ansøgerne, er i overensstemmelse med almindelige forvaltningsretlige principper, hvorefter sådanne indstillinger ikke er bindende for den myndighed, der har udnævnelsesretten.

Efter de foreliggende oplysninger fandt jeg ikke at kunne kritisere det skøn, der lå til grund for Fiskeriministeriets vurdering af ansøgerens faglige kvalifikationer.

Under hensyn til, at hverken lovens ordlyd, dens motiver eller det under dens behandling i Rigsdagen passerede gav noget sikkert holdepunkt for den ene eller den anden forståelse af bopælsbetingelsen, fandt jeg dernæst ikke at kunne kritisere den af Fiskeriministeriet anlagte fortolkning, hvorefter ansøgeren blot skal tage bopæl i den kommune, hvor fiskeauktionen ligger, når han udnytter bevillingen.

Sagen gav mig imidlertid anledning til at henstille til Fiskeriministeriet ved en kommende revision af loven at søge den omhandlede bestemmelse tydeliggjort, således at det klart fremgår, hvorledes bopælskravet skal forstås.

Fiskeriministeriet meddelte, at det, såfremt et bopælskrav overhovedet medtages ved den lovrevision, der er forudset i den kommende folketingsssamling, er sindet at følge min henstilling.

19. Henstillet til Forsvarsministeriet at overveje en forbedring af kantinerne og belægningsområderne på Gardehusarkasernen i Næstved. (J. nr. 247/67).

Efter en inspektionsrejse til Gardehusarregimentets kaserne i Næstved fremdrog jeg følgende forhold overfor Forsvarsministeriet, idet jeg henstillede til ministeriet at overveje en forbedring.

Kantinerne.

Toiletforholdene ved kantinerne på Gardehusarkasernen forekom klart utilfredsstillende. Der var således slet intet toilet i forbindelse med de meniges kantine, men de menige var henvist til at benytte toiletterne ved deres belægningsstuer mere end 500 m derfra. Regimentets ledelse gav iøvrigt udtryk for, at kantine ikke havde tilstrækkelig kapacitet til på tilfredsstillende måde at betjene de ca. 700 menige, som benyttede den.

Ved befalingsmændenes kantine fandtes der kun eet toilet til ca. 200 befalingsmænd. De i kantine beskæftigede damer måtte gå i kølde, hvis de skulle på toilet.

Forsvarsministeriet meddelte, at der ved sanering og udbygning af Gardehusarkasernen vil blive medtaget udvidelse af kaffe- og opholdsstueområder, herunder forbedring af de omtalte toiletforhold. Et sådant byggeprojekt skal imidlertid indpasses i den samlede saneringsplan for hærens etableringer og er ikke nært forestående.

Som en foreløbig forbedring af toiletforholdene ved kantinerne har Forsvarets Bygningstjeneste udarbejdet et forslag til indretning af tre toiletter for menige i et rum, som ligger umiddelbart under reposen i trapperummet, der giver adgang til de meniges kantine.

Det pågældende arbejde vil blive gennemført i finansåret 1968/69.

Belægningsområderne.

En del værnepligtige var indkvarteret i 6 såkaldte tyskerbaracker. Da hver barak kun opvarmedes af een kakkellov, der var anbragt

i den ene ende af barakken, og da der i vaske- rummet, som iøvrigt var ret ringe, kun fandtes koldt vand, måtte jeg finde disse indkvar- teringsforhold utidssvarende. Talsmændene kritiserede indkvarteringsforholdene, og det blev oplyst, at 3 lignende barakker ifølge skrive- lse fra Hærkommandoen skulle være røm- met i midten af marts måned.

I nogle tilsvarende barakker, som var over- ladt til civilforsvaret, var der straks efter over- tagelsen blevet installeret kosangasvarme og varmt vand. Dette havde undret regimentet, idet man igennem flere år forgæves havde

ønsket lignende midlertidige løsninger for for- svarets vedkommende.

Forsvarsministeriet oplyste, at der var fun- det udvej for at underbringe alt mandskab på Gardehusarkasernen i stenbygninger, og at de på kasernen værende træbarakker herefter kun ville blive anvendt til indkvartering i nødssituationer.

Jeg meddelte Forsvarsministeriet, at jeg havde taget det af ministeriet oplyste til efterretning.

20. *Rutinemæssigt eftersyn af værnepligtiges private mapper. (J. nr. 818/67).*

Under min inspektion på Sjælsmark kaserne rejste en talsmand ved Kronens Artilleriregiment spørgsmålet, om det var korrekt og i overensstemmelse med de gældende regler, at der ofte blev foretaget rutinemæssige eftersyn af private mapper, som de værnepligtige havde på deres belægningsstuer.

I den anledning anmodede jeg Hærkom- mandoen om at redegøre for de gældende regler.

Hærkommandoen udtalte, at der ikke er udgivet bestemmelser om eftersyn af private effekter hverken i positiv eller negativ retning udover bestemmelsen i Kundgørelse for For- svaret B 20-1966, ifølge hvilken kontrol af civil påklædning ikke vil finde sted.

Foranlediget af spørgsmålet havde Hær- kommandoen forhørt sig ved Søværnskom- mandoen, Flyverkommandoen samt en række af hærens myndigheder og fået bekræftet sin

antagelse, at det er almindelig praksis, at ef- tersyn af private mapper og kufferter kun fin- der sted, når der foreligger ekstraordinære omstændigheder som f. eks. ransagning.

Selvom det for år tilbage var almindelig praksis, at alt i en soldats besiddelse blev efter- set, har den almindelige bestræbelse for at fremme soldatens selvstændighed og aktive medvirken i den militære tilværelse medført stedse større erkendelse af, at soldatens pri- vatliv – og private effekter – skal respekteres i størst mulig udstrækning.

Da Hærkommandoen samtidig havde anmodet regimentet om at bringe forholdene ved det pågældende batteri i over- ensstemmelse med den ovenfor refererede almindelige praksis, fandt jeg at kunne undlade at foretage videre i sagen.

21. *Henstillet til Forsvarsministeriet at overveje spørgsmål om forbedringer af kantiner og belægningsområder på Østerbrogades kaserne samt spørgsmålet om frirejser for de værnepligtige. (J. nr. 812/67).*

Indtrykkene fra besøg på Østerbrogades kaserne og i Avedørelejren og fra samtaler med officerer og talsmænd gav mig anledning til at henstille til Forsvarsministeriet at over- veje nedennævnte spørgsmål.

Kantiner.

Toiletforholdene ved kantinen på Østerbro- gades kaserne forekom klart utilfredsstillende,

idet der ikke i forbindelse med kantinen, der normalt benyttes af ca. 150 mand, findes noget toilet. Gæsterne i kantinen er henvist til at benytte toiletterne ved deres belægnings- stuer, der ligger i en afstand af 50-200 m fra kantinen. Det blev oplyst, at kommandantska- bet allerede i 1965 havde indstillet afhjælp- ning af dette forhold.

Forsvarsministeriet udtalte, at det som en

forbedring af toiletforholdene ved kantinen er hensigten at indrette toilet med håndvask i en bygning, der ligger lige ved siden af. Det pågældende arbejde vil blive gennemført i det kommende finansår.

Belægningsområder.

Et enkelt belægningsområde på Østerbrogades kaserne forekom særlig utidssvarende, idet de nederste ruder var dækket med en delvis afskallet, snavset maling i stedet for murede ruder. Talsmændene fra garnisonsbatteriet klagede endvidere over, at taget på batteriets belægningsstuer var så dårligt, at det ved kraftige byger regnede ned, således at udrustning og sengetøj blev vådt.

Forsvarsministeriet udtalte, at de omtalte ruder vil blive udskiftet med ruder af uigenomsigtigt glas, og at det nævnte tag over belægningsstuerne gennem de senere år succesivt er blevet omlagt på grund af utætheder. Dette arbejde vil blive afsluttet i indeværende finansår.

Frirejser.

Talsmændene i Avedørelejren beklagede sig over, at de gældende regler for frirejser kun omfattede statslige transportmidler. Fra Avedørelejren var der kun forbindelse via private og kommunale transportmidler, og det medførte, at en mand, der f. eks. boede på Amager, havde relativt store udgifter for at komme hjem og større, end hvis han var garnisoneret f. eks. i Holbæk.

Om dette forhold udtalte ministeriet, at den bestående frirejseordning giver daglønnen personel ret til fribefordring fra tjenestested til hjemsted med såvel statslige som private

befordringsmidler over længere afstande, medens man – bl. a. af økonomiske hensyn – ikke har fundet grundlag for at søge ordningen udvidet til at omfatte fribefordring over kortere afstande (herunder i nærtrafikken), bortset fra befordring med S-tog.

De i Avedørelejren tjenstgørende værnepligtige, der vil benytte sig af frirejseordningen, er efter de gældende bestemmelser henvist til at benytte S-tog fra Hvidovre til nærmeste jernbanestation ved hjemstedet. Såfremt udgifterne ved befordring med offentlige befordringsmidler mellem nævnte station og hjemmet overstiger 4 kr., refunderes udgifterne.

De nævnte værnepligtige er i befordringsmæssig henseende ikke stillet anderledes end værnepligtige ved flere andre tjenestesteder, f. eks. i Høvelte, Sjølsmark, Sofielundslejren ved Holbæk og på Flådestation København (Holmen).

Udgifterne i forbindelse med personellet udnyttelse af den bestående frirejseordning beløber sig til ca. 24 mill. kr. årlig og svarer stort set til betalingen for den faktiske rejseaktivitet. En udvidelse af ordningen indebærer »dobbeltdekning« af flere rejseruter og vil derfor være forbundet med uforholdsmæssigt store udgifter for forsvaret.

Forsvarsministeriet fandt derfor ikke grundlag for at søge de af talsmændene i Avedørelejren omtalte private og kommunale transportmidler inddraget under frirejseordningen.

Efter det således oplyste meddelte jeg Forsvarsministeriet, at jeg havde taget det af ministeriet anførte til efterretning.

22. Fristen for ekspedition af tinglysningsdokumenter i tinglysningslovens § 16, stk. 4. (J. nr. 749/67).

A rettede henvendelse til mig i anledning af, at Justitsministeriet havde meddelt ham, at den i tinglysningslovens § 16, stk. 4, fastsatte frist på 10 dage for ekspedition af tinglysningsdokumenter er en intern for tinglysningskontorerne fastsat forskrift. Han spurgte, om ministeriets opfattelse er i overensstemmelse med loven, og anmodede mig om at foranledige, at ministeriet påser fristens overholdelse.

Jeg forelagde klagen for Justitsministeriet, idet jeg samtidig anmodede ministeriet om at overveje, om der ville være anledning til at søge den pågældende lovbestemmelse ændret, såfremt fristen ikke kan påregnes overholdt.

Justitsministeriet, der ikke fandt anledning til at søge den pågældende lovbestemmelse ændret, oplyste overfor mig, at det i visse tilfælde havde modtaget henvendelser af tilsvarende art som A's, og at det foranlediget her-

af den 12. september 1967 udsendte en cirkulærskrivelse til dommerne ved underretterne udenfor København, hvorved ministeriet anmodede om indberetning, såfremt et embede for tiden ikke så sig i stand til at overholde de for ekspeditionen af tinglysningsdokumenter, attester og udskrifter fastsatte frister, samt nærmere oplysning om eventuelle overskridelser.

Af de indkomne besvarelser fremgik det, at der alene ved 5 dommerembeder forekom nævneværdige overskridelser af fristen. Ekspeditionstiden ved de nævnte embeder varierede mellem 3 og 4 uger, mens der ved de øvrige embeder alene var tale om enkeltstående ubetydelige overskridelser.

Justitsministeriet optog herefter forhandlinger med de pågældende dommere med henblik på at søge klarlagt, hvilke foranstaltninger, herunder eventuelt personaleudvidelser, der måtte anses for påkrævet, for at ekspeditionstiden for tinglysningsdokumenter ved embederne kunne nedbringes.

Ved to af de fem dommerembeder var ekspeditionstiden herefter nedbragt til 10 dage. Ved et tredje dommerembede var ekspeditionstiden 15 dage, men man forventede i nær fremtid at kunne overholde den normale frist. Ved det fjerde dommerembede vanskeliggjordes en løsning af dårlige lokaleforhold, og en udvidelse af tinglysningslokalet var derfor igangsat. Dommeren havde dog oplyst, at ekspeditionstiden var nedbragt til 15 dage, og at man påregnede snart at kunne overholde fristen. Forhandlingen mellem ministeriet og det femte dommerembede var endnu ikke afsluttet.

Videre udtalte Justitsministeriet, at de embeder, der erfaringsmæssigt har de største vanskeligheder ved at overholde de omhandlede frister, alle er beliggende i typiske udviklingsområder, herunder sommerhusområder. Periodevis forekommer der i disse områder – til dels betinget af den økonomiske situation – en intensiv udstykning, der resulterer i et stærkt forøget pres på tinglysningskontorerne, bl. a. ved lysning af adkomster og pantebreve på endnu ikke særskilt matrikulerede parceller. Da der som nævnt kun er tale om periodevis forekomster, er det vanskeligt selv med en vis personalereserve at opretholde et personaleberedskab af en sådan størrelse, at forsinkelser kan udelukkes.

Justitsministeriet oplyste dernæst, at der

bl. a. for at modvirke de periodevise forsinkelser, der herefter også fremtidig i et vist omfang må påregnes, finder overvejelser sted om indførelse af yderligere rationaliseringsforanstaltninger ved tinglysningskontorerne. Det er således bl. a. på tale at lade det nuværende konferencesystem afløse af en fotokopieringsordning. Ekspeditionstiden på kontorerne forventes ved disse foranstaltninger at kunne nedbringes yderligere. Justitsministeriet tilføjede, at det lægger vægt på, at ekspeditionen ved tinglysningskontorerne fremmes mest muligt, og at udviklingen i den kommende tid nøje vil blive fulgt.

Med hensyn til spørgsmålet om fristens karakter af en intern ordensforskrift henholdt Justitsministeriet sig til det i skrivelsen til A derom anførte.

Efter det således oplyste udtalte jeg, at jeg, omend Justitsministeriets standpunkt, hvorefter 10 dages fristen i tinglysningslovens § 16, stk. 4, er en intern for tinglysningskontorerne fastsat forskrift, forekom mig tvivlsomt, ikke fandt fuldt tilstrækkeligt grundlag for at udtale kritik af ministeriets opfattelse. Jeg bemærkede herved, at den endelige afgørelse af spørgsmålet som også anført af ministeriet henhører under domstolene.

A's spørgsmål, om der findes andre lovbestemmelser, der har karakter af interne ordensforskrifter, måtte besvares bekræftende, jfr. f. eks. de i mine beretninger 1957, side 131–33, og 1958, side 82, omtalte sager vedrørende overskridelse af fristerne i den daværende statskattelovs § 30, stk. 5, og den daværende købstadkommunallovs § 21, stk. 1, 3. pkt.

Da det af Justitsministeriets udtalelse fremgik, at der også fremtidig må påregnes periodevise overskridelser af fristen i tinglysningsloven, og da jeg måtte finde det principielt betænkeligt, at der i en lovbestemmelse indeholdes en tilsyneladende ubetinget frist, som ikke kan påregnes overholdt, henstillede jeg til Justitsministeriet at søge den omhandlede lovbestemmelse ændret.

Jeg gjorde Folketingets Ombudsmandsudvalg bekendt med sagen.

Justitsministeriet meddelte mig, at spørgsmålet vil blive gjort til genstand for over-

vejelse i en af ministeriet nedsat arbejdsgruppe, der skal behandle forskellige aktuelle tinglysningsproblemer.

Jeg tog det af ministeriet oplyste til efterretning.

23. Slettelse af arbejdsløhedskasse på grund af kontingentrestance. (J. nr. 120/67).

A klagede over, at Arbejdsministeriet ikke havde fundet grundlag for at tilsidesætte en af hovedledelsen for Handels- og Kontorfunktionærernes (HKs) Arbejdsløhedskasse truffet og af Arbejdsdirektoratet og Arbejdsnævnet tiltrådt afgørelse, hvorefter han og hans hustru var slettet som medlemmer af arbejdsløhedskassens Københavns-afdeling på grund af kontingentrestance.

Han anførte bl. a., at den trufne afgørelse var i strid med arbejdsløhedsforsikringslovens ånd og hensigt, idet hovedledelsens afgørelse var truffet, efter at kontingentrestancen var afviklet. Endvidere anførte han, at slettelsen var udtryk for forskelsbehandling, idet kun ca. 7.000 af 70.000 årlige vedtægtsstridige restancer ifølge arbejdsdirektørens beretning om arbejdsanvisningen og arbejdsløhedsforsikringen medfører slettelse af arbejdsløhedskasserne.

I arbejdsløhedslovens § 13, stk. 6, der svarer til den dagældende lovs § 12, stk. 6, er det bestemt, at det i en anerkendt arbejdsløhedskasses vedtægter skal fastslås, at undladelse af at erlægge skyldigt medlemsbidrag i 4 på hinanden følgende uger (for månedslønnede 1 måned) medfører slettelse af kassen. Hvis særlige forhold indenfor et fag medfører væsentlige vanskeligheder for medlemmerne ved at overholde den i 1. pkt. angivne restancefrist, kan arbejdsministeren tillade, at denne frist fraviges i det omfang, hvori de særlige forhold gør det nødvendigt, og en arbejdsløhedskasse kan, når omstændighederne taler derfor, tilstå syge og arbejdsløse medlemmer, der ikke oppebærer understøttelse, foreløbig yderligere udsættelse med erlæggelse af medlemsbidrag for den tid, i hvilken de har været uden arbejde.

I overensstemmelse hermed har § 32, stk. 1, i arbejdsløhedskassens vedtægt følgende formulering:

»Medlemmerne er forpligtede til forud hver måned at erlægge bidrag, jfr. § 33, stk. 5. Er medlemsbidraget ikke betalt inden månedens udgang, slettes vedkommende og kan kun

genoptages som nyt medlem i henhold til § 12. Sletning sker uden forudgående varsel til pågældende.«

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at A blev indmeldt i arbejdsløhedskassen den 1. februar 1949 og hans hustru den 1. februar 1961. I 1965 opstod der en lønuoverensstemmelse mellem A og hans daværende arbejdsgiver, i hvilken forbindelse HK ydede ham støtte. Da HK erfarede, at A havde opnået en overordnet stilling hos en anden arbejdsgiver, anmodede man ham den 8. december 1965 og den 20. januar 1966 om at indsende sin medlemsbog, således at han enten kunne blive overflyttet til Foreningen af Arbejdsledere eller blive udmeldt af HK.

Den 18. februar 1966 indbetalte A pr. giro kontingentet for januar 1966 til HKs Københavns-afdeling for sig selv og sin hustru, men i skrivelse af 4. marts 1966 meddelte arbejdsløhedskassen ham, at han og hans hustru i henhold til § 32, stk. 1, i vedtægten var slettet som medlemmer af kassen på grund af kontingentrestance (for sen indbetaling af kontingentet for januar 1966). Kontingentet blev tilbagebetalt pr. giro, og de herefter stedfundne kontingentindbetalinger nægtede kassen ligeledes at modtage.

A indankede i marts måned 1966 den trufne afgørelse for Arbejdsdirektoratet, idet han anførte, at han og hans hustru tidligere ofte havde været i en lignende situation, uden at arbejdsløhedskassen havde reageret, og at han var vidende om, at adskillige medlemmer ofte, f. eks. i tilfælde af ferie o. lign., var kommet i en kort restance, uden at dette havde medført slettelse. Han mente sig derfor udsat for forskelsbehandling, hvilket efter hans mening kun kunne skyldes hans kontroverser med HK.

Han henviste endelig til, at det af arbejdsdirektørens årsberetning fremgik, at der årlig konstateres ca. 70.000 tilfælde af uvedtægtsmæssig restance, men at der kun foretoges 7.000 slettelser af denne grund.

Klagen blev forelagt arbejdsløhedskassens

hovedledelse, der udtalte, at årsagen til slettelsen var, at kontingentet for januar ikke var betalt ved udgangen af januar måned. Med hensyn til, at A skulle være blevet udsat for forskelsbehandling i forbindelse med, at han havde haft visse kontroverser med HK, afviste hovedledelsen dette og oplyste, at Københavns-afdelingen havde søgt at varetage A's faglige interesser i en lønuoverensstemmelse med hans daværende arbejdsgiver. Senere havde A fået en så overordnet stilling, at han i henhold til hovedaftalens § 5, stk. 1, samt en tiltrædelsesoverenskomst ikke længere kunne stå som medlem i HK, hvorfor afdelingen havde anmodet ham om at indsende sin medlemsbog, således at denne kunne blive påtegnet og medlemskabet overflyttet til Foreningen af Arbejdsledere i Danmark, hvor A efter HKs opfattelse rettelig hørte hjemme. Denne opfordring efterkom han ikke, hvorfor afdelingen den 20. januar 1966 påny anmodede ham om at bringe sin medlemsbog i orden. Ifølge afdelingen reagerede A heller ikke på denne henvendelse, og ved udgangen af januar måned blev han og hustruen slettet som medlemmer af arbejdsløshedskassen.

Efter det således oplyste måtte hovedledelsen være enig med afdelingen i, at A's sag var behandlet korrekt, og hovedledelsen måtte herefter finde den foretagne slettelse berettiget.

Arbejdsdirektoratet meddelte A, at det efter det oplyste ikke havde grundlag for at tilsidesætte hovedledelsens afgørelse, idet slettelse på grund af kontingentrestance sker uden forudgående varsel. Direktoratet henviste herved til § 32, stk. 1, i vedtægten for arbejdsløshedskassen.

Denne afgørelse påklagede A til Arbejdsministeriet, idet han udover det tidligere fremførte gjorde gældende, at han efter at have modtaget meddelelse om, at han som følge af sin nye stilling ikke længere kunne være medlem af HK, udtrykkelig den 18. februar 1966 ved kontingentindbetalingen til arbejdsløshedskassen anførte, at såvel hans som hans hustrus mangeårige medlemskab af arbejdsløshedsforsikringen ønskedes bevaret. Herefter gik han ud fra, at en eventuel overflytning til Arbejdsledernes Arbejdsløshedskasse for hans vedkommende ville ske automatisk ved arbejdsløshedskassens foranstaltning.

Endvidere præciserede A, at slettelsen på grund af kontingentrestance var sket ved afgørelse dateret 4. marts 1966, efter at han den 18. februar 1966 havde indbetalt kontingent for januar og februar, således at han og hustruen ikke på afgørelsens tidspunkt var i restance. Yderligere anførte han, at det kun var ham og ikke hans hustru, der havde haft kontrovers med HK, således at hustruen ikke burde behandles anderledes end andre medlemmer af arbejdsløshedskassen, hvis kontingent først blev betalt i februar måned.

Arbejdsministeriet forelagde sagen for Arbejdsdirektoratet, som anmodede om en supplerende udtalelse fra hovedledelsen, der bl.a. anførte, at Københavns-afdelingen den 16. januar 1966 havde fået meddelelse fra A om, at han ikke længere ønskede HKs assistance i den lønsag, der verserede mellem ham og hans tidligere arbejdsgiver, idet han privat havde antaget en advokat. Afdelingen mente, at man heraf måtte kunne slutte, at den slettelse, der fandt sted ved udgangen af januar måned 1966, ikke havde nogen forbindelse med den løbende sag. Endvidere anførte afdelingen, at det ved en rutinemæssig gennemgang af arbejdsløshedskassens kartotek ved udgangen af januar måned konstateredes, at A og hans hustru var i ulovlig restance, hvorfor slettelse fandt sted. Hovedledelsen måtte herefter fastholde, at A's sag var behandlet korrekt, og at slettelsen af arbejdsløshedskassen var i overensstemmelse med de gældende vedtægter.

Sagen blev forelagt for Arbejdsnævnet, der uden dissens vedtog at henholde sig til direktoratets afgørelse.

Arbejdsministeriet meddelte herefter A, at det efter det i sagen foreliggende ikke fandt at have grundlag for at tilsidesætte den af hovedledelsen truffene og af Arbejdsdirektoratet og Arbejdsnævnet tiltrådte afgørelse.

I anledning af klagen til mig udtalte Arbejdsdirektoratet, at det fortsat måtte være af den opfattelse, at der savnes hjemmel til at give en arbejdsløshedskasse pålæg om at annullere en i overensstemmelse med indholdet af arbejdsløshedslovens § 13, stk. 6, jfr. HKs vedtægt § 32, stk. 1, stedfundet slettelse.

På mit spørgsmål om, hvorledes myndighederne sikrer sig, at tilfælde af kontingentrestance behandles ens af arbejdsløshedskasserne, udtalte direktoratet, at der ifølge ar-

bejdsdirektørens beretning for regnskabsåret 1964-65 blev konstateret 70.600 vedtægtsstridige restancer, hvoraf 6.500 medførte slettelse (i regnskabsåret 1965-66 henholdsvis 58.000 og 7.200). Disse tal må ses på baggrund af den af Arbejdsdirektoratet gennem årene fulgte og af ministeriet godkendte praksis, hvorefter anvisningskontorerne ved konstatering af vedtægtsstridige restancer under tilsynsbesøg i arbejdsløshedskassernes lokale afdelinger uanset indholdet af forannævnte regel og den dertil svarende bestemmelse i kassernes vedtægter tilstår medlemmerne en vis kortere frist (sædvanlig 14 dage), således at kun de medlemmer, der ikke inden udløbet af denne frist har berigtiget restancen, slettes af forsikringen.

Direktoratet tilføjede, at det gennem de senere år jævnlige på årsmøderne med de statsanerkendte arbejdsløshedskassers tillidsmænd overfor disse havde indskærpet, at arbejdsløshedslovens restancebestemmelser skulle overholdes, hvilken indskærpelse efter sagens natur i sig selv indebærer en understregning med hensyn til ensartetheden i kassernes behandling af konstaterede tilfælde af restancer.

Arbejdsministeriet udtalte, at det var enig med direktoratet i, at der ikke var hjemmel til at give arbejdsløhedskassen pålæg om at annullere slettelsen, hvorfor ministeriet fastholdt sin afgørelse.

Forsåvidt angår spørgsmålet i almindelighed om slettelse på grund af kontingentrestance henviste ministeriet til det af Arbejdsdirektoratet anførte og tilføjede, at den af direktoratet nævnte praksis, hvorefter arbejdsanvisningskontorerne tilstår arbejdsløhedskassemedlemmer i restance en vis kortere frist til berigtigelse, er etableret ved en aftale af 16. november 1948 mellem daværende arbejdsminister Marius Sørensen og daværende arbejdsdirektør Korsgaard. Arbejdsministeriet er opmærksom på det uheldige i en praksis,

der er vanskeligt forenelig med lovens bestemmelser om slettelse på grund af restance. Af sociale grunde og under hensyn til Arbejdsdirektoratets jævnlige indskærpelse overfor arbejdsløhedskasserne af, at restancereglerne skal overholdes, har ministeriet dog ikke fundet det rimeligt at kræve lovens bestemmelser strengt overholdt med den følge, at antallet af slettelser forøges meget væsentligt. Ministeriet har derfor anmodet Udvalget af 1964 om Arbejdsløshedsforsikringen om at tage under overvejelse, hvorvidt der måtte være anledning til at revidere de gældende regler om slettelse på grund af kontingentrestance.

Efter det således oplyste udtalte jeg, at jeg ikke kunne kritisere, at Arbejdsdirektoratet, Arbejdsnævnet og Arbejdsministeriet havde tiltrådt den af hovedledelsen for HKs Arbejdsløhedskasse truffne afgørelse, hvorefter A og hans hustru ved udgangen af januar måned 1966 blev slettet på grund af kontingentrestance, hvilken afgørelse var i overensstemmelse med bestemmelserne i såvel arbejdsløhedsløven som arbejdsløhedskassens vedtægt. Det forhold, at A pr. giro havde indbetalt kontingentet, før han modtog meddelelse om slettelsen, kunne ikke tillægges afgørende betydning.

Under hensyn til, at Arbejdsministeriet havde anmodet det nedsatte sagkyndige udvalg om arbejdsløshedsforsikringen om at overveje, hvorvidt der måtte være anledning til at revidere de gældende regler om slettelse på grund af kontingentrestance, og at spørgsmålet derfor vil indgå i overvejelserne ved en kommende revision af arbejdsløhedsløven, fandt jeg ikke tilstrækkeligt grundlag for at foretage videre vedrørende dette spørgsmål, selvom den gældende ordning rummer en vis mulighed for vilkårlighed ved beslutninger om slettelse på grund af kontingentrestance.

- 24.** *Spørgsmål om Indenrigsministeriet burde have udstedt bekendtgørelser om, hvilke lægemidler der skal være fritaget for apoteksforbeholdet, og om handel med vitaminpræparater. Endvidere spørgsmål om Sundhedsstyrelsens administration af de gældende bestemmelser. (J. nr. 1021/66).*

Den 9. februar 1968 tilskrev jeg højesterets-sagfører Frits Rosenquist således:

»I en af Dem hertil fremsendt skrivelse af

24. november 1966 har Materialistforeningen, Kronprinsensgade 9, København K., klaget over, at Indenrigsministeriet endnu ikke som

forudsat i apotekerlovens § 34, stk. 1, har udstedt en bekendtgørelse indeholdende regler om, hvilke lægemidler der helt eller delvis kan udbydes, forhandles eller udleveres udenfor apotekerne. Foreningen har herved navnlig peget på, at de gældende regler om, hvilke varer der er forbeholdt apotekerne, er indeholdt i anordning nr. 79 af 4. april 1929, samt at det allerede i den tidligere apotekerlov (lov nr. 107 af 31. marts 1932) var forudsat, at der skulle udstedes en ny apotekervareanordning, uden at en sådan nogensinde er fremkommet. Samtidig har foreningen anført, at Folketinget ved den ændring af apotekerloven, hvorved § 34, stk. 1, fik sin nuværende formulering (lov nr. 341 af 23. december 1959), ikke blev tilstrækkeligt orienteret om baggrunden for ændringen.

Endvidere har foreningen gjort gældende, at Sundhedsstyrelsen og Indenrigsministeriet ved administrationen af de gældende bestemmelser ensidigt har varetaget apotekernes interesser, og i skrivelse af 23. maj 1967 har De uddybet dette klagepunkt og herunder anført, at Deres klienter i høj grad er utilfredse med, at der som chef for den afdeling, der i mange år har beskæftiget sig med de omhandlede spørgsmål, har siddet en mand, der samtidig med at beklæde denne stilling også er praktiserende apoteker. De har i denne forbindelse peget på, at det i apotekerlovskommissionens betænkning af 1952, side 139, siges, at efter kommissionens formening bør spørgsmålet om, hvilke lægemidler der er eller bør være forbeholdt apotekerne, i Sundhedsstyrelsen behandles af den hygiejnisk-lægelige afdeling efter forhandling med apotekerafdelingen. Indenrigsministeriet og Sundhedsstyrelsen har efter Deres opfattelse ganske set bort fra denne udtalelse, og det har i alle de mange år, hvor der har været strid, udelukkende været Sundhedsstyrelsens apotekerafdeling, der har afgjort spørgsmål om den frie handels interesser.

Endelig har Materialistforeningen klaget over, at Indenrigsministeriet ikke har ændret sin bekendtgørelse nr. 290 af 22. september 1954 om handel med vitaminpræparater, uanset at visse af bekendtgørelsens bestemmelser er blevet underkendt ved en den 28. januar 1957 afsagt højesteretsdom (Ugeskrift for Retsvæsen 1957, side 311).

I den anledning modtog jeg fra Indenrigsministeriet en redegørelse af 9. marts 1967 til-

ligemed sagens akter. Den 25. april 1967 sendte jeg Dem en fotokopi af ministeriets redegørelse, hvorefter De i skrivelser af 23. maj og 24. juli 1967 fremsatte bemærkninger til redegørelsen. Sagen blev derefter påny forelagt Indenrigsministeriet, der den 26. oktober 1967 afgav supplerende udtalelser samt fremsendte en af Sundhedsstyrelsen afgivet redegørelse af 29. juni 1967.

I. Udstedelse af en bekendtgørelse om, hvilke lægemidler der skal være fritaget for apoteksforbeholdet.

Om dette spørgsmål har Indenrigsministeriet oplyst, at en af Indenrigsministeriet i 1952 nedsat kommission den 21. juni 1956 afgav en betænkning (nr. 156/1956) om revision af anordningen af 4. april 1929 om apotekervarer. Betænkningen indeholdt udkast til en bekendtgørelse om detailhandel med lægemidler og til en bekendtgørelse om detailhandel med brugsfærdige tilberedninger bestemt til teknisk anvendelse. De to bekendtgørelser skulle afløse anordningen af 4. april 1929 om apotekervarer. Et mindretal i kommissionen bestående af materialhandler Jørgen A. Pedersen, der repræsenterede De danske Handelsforeningers Fællesorganisation og De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark, havde imidlertid ikke ønsket at tiltræde flertallets betænkning. I en særudtalelse havde mindretallet bl. a. anført, at udstedelsen af en bekendtgørelse om detailhandel med lægemidler svarende til den af flertallet foreslåede ikke ville være i overensstemmelse med bestemmelsen i § 34, stk. 1, i lov nr. 209 af 11. juni 1954 om apotekervæsenet, der forudsatte, at det i en bekendtgørelse skulle bestemmes, hvilke lægemidler det skal være apotekerne forbeholdt helt eller delvis at udbyde, forhandle eller udlevere.

Under hensyn hertil, og da Indenrigsministeriet nærede tvivl om, hvorvidt apotekerlovens § 34 efter sin daværende formulering gav tilstrækkelig hjemmel for udstedelse af en bekendtgørelse, der – som den af kommissionsflertallet foreslåede – bygger på det princip, at forhandling m. v. af lægemidler generelt er apotekerne forbeholdt, medmindre undtagelse er gjort ved bekendtgørelsen, fandt Indenrigsministeriet det ønskeligt, at der blev tilvejebragt et lovgrundlag, der uomtvisteligt gav hjemmel til at anvende de i kommissionsflertallets udkast fulgte principper. Et i over-

ensstemmelse hermed udarbejdet forslag til ændring bl. a. af apotekerlovens § 34, stk. 1, blev fremsat i Folketinget den 8. december 1959, og i bemærkningerne til forslaget blev der gjort rede for de foreliggende problemer (FT 1959/60, till. A, sp. 1624-28). Forslaget blev gennemført ved lov nr. 341 af 23. december 1959, hvorved § 34, stk. 1, fik følgende formulering:

»Hvor intet andet er fastsat ved særlig lov, bestemmes det ved en af indenrigsministeren efter forhandling med handelsministeren udfærdiget bekendtgørelse, hvilke lægemidler der helt eller delvis kan udbydes, forhandles eller udleveres udenfor apotekerne. Til at afgive indstilling om ændringer i den i foranstående punktum nævnte bekendtgørelse nedsættes for en periode af 6 år ad gangen et nævn bestående af 7 medlemmer, som udpeges af indenrigsministeren efter forhandling med handelsministeren; 2 af medlemmerne skal repræsentere detailhandelen og industrien.«

Det i § 34, stk. 1, 2. pkt., omtalte nævn (Apotekervarenævnet) blev af Indenrigsministeriet nedsat den 30. maj 1960, og med skrivelse af 18. juni 1960 udbad ministeriet sig nævnets bemærkninger til de i betænkningen fra 1956 fremsatte forslag og de over disse forslag fra forskellige organisationer m. v. indhentede erklæringer. Ministeriet har bemærket, at et af nævnets medlemmer er udpeget efter indstilling af Butikshandelens Fællesråd, og at materialhandler Jørgen A. Pedersen siden nævnets nedsættelse har repræsenteret denne organisation i nævnet.

I en skrivelse af 12. juni 1962 til Indenrigsministeriet oplyste Apotekervarenævnet herefter, at der i nævnet var enighed om, at udkastet i betænkningen af 21. juni 1956 til bekendtgørelse om detailhandel med lægemidler som følge af den i mellemtiden skete udvikling ikke kunne anvendes som grundlag for udstedelsen af en bekendtgørelse efter apotekerlovens § 34, hvorfor nævnet havde udarbejdet bekendtgørelsesudkast, som samtidig blev fremsendt til ministeriet. Ved udarbejdelsen af dette udkast havde nævnet taget sit udgangspunkt i en fortolkning af apotekerlovens lægemiddelbegreb, der var principielt forskelligt fra den ved administrationen af loven hidtil antagne, og nævnet henstillede, at en bekendtgørelse udstedt i overensstemmelse med udkastet blev ledsaget af et cirkulære indeholdende nærmere vejledning med hensyn

til fortolkningen af lægemiddelbegrebet. Endelig henledte nævnet ministeriets opmærksomhed på, at den til grund for nævnets bekendtgørelsesudkast liggende fortolkning af lægemiddelbegrebet forudsatte udstedelse af nye forskrifter vedrørende en række andre forhold, der ikke var dækket af nævnets arbejdsområde, ligesom nævnet pegede på, at det af nævnet udarbejdede bekendtgørelsesudkast måtte antages at få følgevirkninger med hensyn til forståelsen af indholdet af en række andre bestemmelser i apotekerloven, herunder navnlig bestemmelser i lovens kapitel XII om medicinske specialiteter.

Nævnets forslag blev af Indenrigsministeriet den 10. juli 1962 foruden for en række organisationer m. v. forelagt for Sundhedsstyrelsen.

I Sundhedsstyrelsens svar af 7. marts 1963 blev det bl. a. anført, at styrelsen var enig i, at et cirkulære med nærmere uddybning af lægemiddelbegrebet ville være af stor værdi for detailhandelen, samt at styrelsen ville finde det formålstjenligt, at Apotekervarenævnet tog spørgsmålet om udarbejdelse af forslag til sådanne retningslinier op til overvejelse.

I skrivelse af 28. maj 1963 meddelte Apotekervarenævnet imidlertid ministeriet, at det var nævnets enstemmige opfattelse, at det ikke burde påtage sig denne opgave, som ikke var forudset ved nævnets nedsættelse. Forsåvidt angår andre af Sundhedsstyrelsen fremsatte synspunkter med hensyn til det nye bekendtgørelsesudkast ønskede nævnet, der på dette tidspunkt ikke var fuldtalligt, senere at vende tilbage til sagen, og dette skete med en skrivelse af 23. april 1964.

Sundhedsstyrelsen udarbejdede derpå et udkast til et cirkulære til definition af lægemiddelbegrebet, og den 27. februar 1964 blev udkastet forelagt Apotekervarenævnet, der svarede i skrivelse af 6. juni 1964. Nævnets udtalelse blev den 16. juni 1964 tilstillet Sundhedsstyrelsen, hvis erklæring forelå den 28. juli 1964.

Indenrigsministeriet har oplyst, at det under den følgende behandling af de foreliggende indstillinger og erklæringer blev klart for ministeriet, at det næppe på det foreliggende lovgrundlag ville være muligt til afløsning af vareanordningen af 1929 at udstede en bekendtgørelse, der overhovedet fritager nogle nærmere angivne lægemidler fra apotekerforbeholdet, uden at en sådan bekendtgørelse

ville give anledning til, at der i praksis ville opstå en betydelig forøget uklarhed vedrørende den rette forståelse af udtrykket »lægemidler« i de forskellige henseender, hvori apotekerloven knytter retsvirkninger til dette begreb.

Endvidere har Indenrigsministeriet anført, at det af nævnet udarbejdede udkast til en bekendtgørelse byggede på det synspunkt, at der ved udfærdigelsen af forskrifter vedrørende regulerende indgreb overfor fremstilling af og handel med biologisk aktive stoffer opstilles en klar sondring mellem de tilfælde, hvor reguleringen er begrundet i sådanne stoffers anvendelse i lægeligt øjemed, og de tilfælde, hvor reguleringen begrundes i hensyn, der vedrører andre anvendelsesformål. Indenrigsministeriet nærrede imidlertid tvivl om, hvorvidt det i praksis ville være hensigtsmæssigt og muligt at gennemføre en sådan skarp skillelinie, ligesom ministeriet fandt det tvivlsomt, om det af nævnet anlagte synspunkt var helt foreneligt med ånden i apotekerlovens lægemiddelbegreb. Indenrigsministeriet kom derfor til den opfattelse, at der ikke burde foretages ændringer i de hidtil gældende bestemmelser vedrørende området for de apoteksforbeholdte varer, forinden disse spørgsmål havde været forelagt for lovgivningsmagten.

Indenrigsministeriet har tilføjet, at ministeriet har været opmærksom på det ønskelige i, at løsningen af de her henhørende spørgsmål søges fremskyndet mest muligt. Da overvejelserne vedrørende den nærmere udformning af bestemmelser om kosttilskud og hermed en hensigtsmæssig afgrænsning mellem disse og lægemidlerne endnu ikke var afsluttet, jfr. nedenfor under III, og da det for Indenrigsministeriet var klart, at også en række andre spørgsmål, der er reguleret i apotekerloven, må tages op til overvejelse med henblik på ændring i denne lov, fandt ministeriet ikke anledning til at tage skridt til særskilt at forelægge spørgsmålet om en ændring af lovens lægemiddelbegreb for lovgivningsmagten. Det er efter Indenrigsministeriets opfattelse nødvendigt, at der forinden foretages en kommissionsbehandling med henblik på en samlet revision af den gældende apotekerlovgivning. Nedsættelsen af en sådan kommission har imidlertid måttet afvente afslutningen af arbejdet i Nordisk Lægemiddelkomité vedrørende harmoniseringen af de nor-

diske landes lovgivning om medicinske specialiteter, idet komiteens arbejdsresultat må forventes at blive af afgørende betydning for overvejelserne om ændring i den nordiske lovgivning på området. Komiteen forventes at afgive betænkning indenfor den nærmeste fremtid.

I skrivelsen af 26. oktober 1967 har Indenrigsministeriet fremhævet, at ministeriets betænkkelighed ved at udsende en frihandelsbekendtgørelse på grundlag af det af Apotekervarenævnet udarbejdede udkast af 12. juni 1962 ikke på nogen måde har været begrundet i en ensidig hensyntagen til apotekernes økonomiske interesse. Det afgørende for ministeriet har alene været de nævnte tvivlsspørgsmål, herunder især vanskeligheden ved på det eksisterende lovgrundlag og med antagelse af Apotekervarenævnets fortolkning af lægemiddelbegrebet at opretholde fornøden kontrol med biologisk aktive stoffer, der anvendes til ikke-lægelige formål.

Det er på denne baggrund Indenrigsministeriet anser det for absolut nødvendigt, at en revision af de i 1929-anordningen indeholdte bestemmelser må afvente en revision af apotekerlovgivningen, der som nævnt også vil omfatte en række andre spørgsmål, hvor udviklingen siden 1954 har gjort ændringer påkrævet.

For så vidt De har anført, at en række afgiftslove henviser til anordningen af 1929 og dennes fastsættelse af »varer, hvis udlevering og forhandling i visse mindre dele er forbeholdt apotekerne«, har Indenrigsministeriet bemærket, at ministeriet ikke finder denne omstændighed relevant, idet det også under et system med frihandelsliste må være berettiget – modsætningsvis – at anvende terminologien »forbeholdt apotekerne«, jfr. således også § 1, stk. 5, i Apotekervarenævnets bekendtgørelsesudkast af 12. juni 1962.

Specielt vedrørende Deres påstand om, at Indenrigsministeriet har undladt i tilstrækkeligt omfang at orientere Folketingets medlemmer om baggrunden for den ændring af apotekerlovens § 34, som blev gennemført ved lov nr. 341 af 23. december 1959, har ministeriet henvist til de foran nævnte bemærkninger til lovforslaget.

Under hensyn til, at Indenrigsministeriet efter afgivelsen af betænkningen af 21. juni 1956 kom i tvivl om, hvorvidt apo-

tekerlovens § 34 efter sin daværende formulering indeholdt tilstrækkelig hjemmel for udstedelsen af den af kommissionsflertallet foreslåede bekendtgørelse, har jeg fundet det rimeligt begrundet, at ministeriet ønskede at søge apotekerlovens § 34 ændret, som det skete ved lov nr. 341 af 23. december 1959. Efter det foreliggende finder jeg det ikke godtgjort, at Folketinget er blevet utilstrækkeligt orienteret om baggrunden for denne lovændring, hvorved henvises til bemærkningerne i det vedlagte forslag til loven af 23. december 1959.

Efter Apotekervarenevnets nedsættelse i maj 1960 ses der i tiden frem til 1965 at være udført et omfattende arbejde med henblik på at tilvejebringe udkast til en bekendtgørelse. Det forhold, at Indenrigsministeriet under den videre behandling af spørgsmålet er kommet til den opfattelse, at udstedelsen af bekendtgørelsen må afvente en afklaring af apotekerlovgivningens lægemiddelbegreb, hvilket spørgsmål efter det foreliggende vil indgå i en kommende kommissionsbehandling med henblik på en samlet revision af den gældende apotekerlovgivning, kan ikke give mig grundlag for kritik.

Jeg skal herefter udtale, at jeg efter samtlige foreliggende oplysninger ikke finder, at det med føje kan bebrejdes Indenrigsministeriet, at der trods det lange tidsrum, der er forløbet, endnu ikke er udfærdiget en bekendtgørelse i henhold til apotekerlovens § 34 om salg m. v. af lægemidler.

II. Sundhedsstyrelsens administration af de nugældende bestemmelser.

I anledning af Deres betragtninger vedrørende Sundhedsstyrelsens forhold i forbindelse med administrationen af de nugældende bestemmelser har Sundhedsstyrelsen oplyst, at i tiden indtil apotekerlovens § 34 blev ændret ved loven af 23. december 1959 har lovens tekst direkte forudsat ministerielle bestemmelser med en nøjere og detaljeret afgrænsning af de lægemidler, der skal være apotekerne forbeholdt. De nugældende bestemmelser herom er anordningen af 4. april 1929, som afgrænser de apotekerne forbeholdte lægemidler gennem opregning af en række stoffer og droger (naturprodukter stammende fra planter eller dyr), og det fastsættes, at for-

uden de pågældende uforarbejdede stoffer og droger er alle præparater indeholdende de pågældende stoffer eller droger apotekerne forbeholdt. En sådan afgrænsning, hvor sammensætningen af stoffet eller præparatet er det afgørende kriterium, var imidlertid ikke tilstrækkelig, og det er derfor i anordningen supplerende fastsat, at alle præparater, som ikke efter deres sammensætning er forbeholdt, men som alligevel må betragtes som lægemidler, er apotekerne forbeholdt, idet der er anført en definition af lægemiddelbegrebet. Herudover er der i anordningen anført visse yderligere forhold, som kan medføre, at visse varer kan være apotekerne forbeholdt. Det fremgår af det anførte, at ikke alene alle lægemidler, som disse er defineret i anordningen, er apotekerne forbeholdt, men at dette også gælder en række varer, som ikke nødvendigvis er lægemidler, men som indeholder apotekerne forbeholdte stoffer eller droger.

Mens apotekerloven af 1932 ikke indeholdt en lægemiddeldefinition, indførtes ved apotekerloven af 1954 en definition af lægemiddelbegrebet i selve loven. Efter lovens ikrafttræden var det derfor naturligt at administrere anordningens bestemmelser således, at lovens definition blev lagt til grund ved afgørelse af, om en konkret vare er et lægemiddel. Dette har i en vis henseende udvidet området af varer, der er apotekerne forbeholdt, men i en anden henseende er der sket en indskrænkning. Dette sidste skyldes, at lovens definition som hovedkriterium anvender varens formål og ikke dens sammensætning som afgørende for, om der er tale om et lægemiddel. Heraf følger, at visse varer, som efter deres sammensætning er forbeholdt i henhold til anordningen, men som efter deres formål ikke er lægemidler, efter 1954-lovens ikrafttræden ikke har kunnet betragtes som apotekerne forbeholdt.

Sundhedsstyrelsen har dernæst anført, at § 34's ordlyd efter ændringen ved loven af 23. december 1959 umiddelbart kunne fortolkes således, at der skal tillægges den frie handel ret til forhandling af en række lægemidler, som ikke har været tilladt forhandlet udenfor apotekerne tidligere. Det fremgår imidlertid efter Sundhedsstyrelsens opfattelse klart af forhandlingerne i Folketinget i forbindelse med lovgivningen, herunder folketingsudvalgets betænkning (FT 1959/60, till. B, sp. 193), at ændringen ikke har tilsigtet en

ændring i fordelingen af handelsrettighederne mellem den frie handel og apotekerne, hvorfor lovændringen ikke har haft nogen betydning for Sundhedsstyrelsens administration af bestemmelserne.

Ved behandlingen af den enkelte sag er det den væsentligste opgave for Sundhedsstyrelsen at vurdere, om den forelagte vare er et lægemiddel eller ikke. Vurderingen heraf foretages i almindelighed under deltagelse af både farmaceuter, læger og jurister. Administrationen af det pågældende sagsområde er henlagt til Sundhedsstyrelsens lægemiddelafdeling, og Sundhedsstyrelsen har herved bemærket, at der ved lov nr. 153 af 29. april 1965 er foretaget en ændring i loven om sundhedsvæsenets centralstyrelse, således at den tidligere apotekerafdeling, som blev ledet af en apoteker, er erstattet af en lægemiddelafdeling. Medicinaldirektøren er ansvarlig for de i denne afdeling behandlede sagers afgørelse på tilsvarende måde som for Sundhedsstyrelsens øvrige afdelinger.

En lang række af de forelagte sager vil ganske naturligt blive afgjort således, at de pågældende varer klassificeres som apotekerne forbeholdte lægemidler, idet det ganske klart er apotekerlovens hensigt, at lægemidler skal være under offentlig kontrol, således at deres effektivitet og øvrige kvalitet sikres. Sundhedsstyrelsen har i denne forbindelse anført, at apotekernes gennemsnitlige indkomst er reguleret af myndighederne, således at der ikke er nogen økonomisk interesse for apotekerne i, at en konkret vare forbeholdes apotekerne. Derimod kan der efter Sundhedsstyrelsens opfattelse fra samfundets side være en interesse i, at apotekernes vareområde ikke indskrænkes for stærkt, idet dette vil kunne medføre en fordyrelse af en række nødvendige lægemidler til skade for bl. a. kronisk syge og økonomisk dårligt stillede patienter.

Sundhedsstyrelsen har yderligere bemærket, at klassificeringen af et lægemiddel som forbeholdt apotekerne i en lang række tilfælde medfører et faktisk forbud mod forhandlingen her i landet, fordi lovens strenge registreringsbetingelser for medicinske specialiteter ikke er opfyldt og ikke kan opfyldes.

I betragtning af det anførte har Sundhedsstyrelsen ingen betænkeligheder haft ved en videreførelse af den praksis, at lægemiddelafdelingen administrerer bestemmelserne vedrørende apotekerlovens § 34, uanset det af

apotekerlovskommissionen anførte. I tilslutning hertil har Sundhedsstyrelsen oplyst, at afdelingen også administrerer områder indenfor apotekerlovgivningen, hvor apotekernes interesser kan komme i konflikt med andre erhvervsgruppers interesser, herunder f. eks. medicinalindustriens, og ofte må træffe afgørelser, som er stærkt stridende mod apotekernes interesser, uden at dette har givet anledning til kritik.

Indenrigsministeriet har overfor mig henholdt sig til det af Sundhedsstyrelsen anførte.

Jeg skal herefter udtale, at jeg ikke har fundet holdepunkter for Deres og Materialistforeningens antagelse om, at Sundhedsstyrelsen og Indenrigsministeriet ved administrationen af bestemmelserne i apotekerlovens § 34 ensidigt har varetaget apotekernes økonomiske interesse. For så vidt foreningen har udtrykt utilfredshed med, at Sundhedsstyrelsens apotekerafdeling blev ledet af en apoteker, skal jeg henlede opmærksomheden på, at denne ordning tidligere var foreskrevet i § 9, stk. 1, i loven om sundhedsvæsenets centralstyrelse, men at ordningen er bortfaldet ved ændringsloven af 29. april 1965.

III. Udstedelse af en bekendtgørelse til afløsning af bekendtgørelse nr. 290 af 22. september 1954 om handel med vitaminpræparater.

Indenrigsministeriet har oplyst, at det ved den af Dem nævnte højesteretsdom af 28. januar 1957 blev fastslået, at en række vitaminpræparater, der i vid udstrækning er bestemt til og anvendes som kosttilskud, ikke kan anses for at være lægemidler og derfor ikke kan forbeholdes apotekerne. Det blev i dommen antaget, at der ikke i apotekerlovens § 34 og iøvrigt heller ikke i levnedsmiddelloven var hjemmel til som sket ved §§ 2-4 i bekendtgørelsen af 22. september 1954 om handel med vitaminpræparater at forbeholde apotekerne salget af en væsentlig del af sådanne præparater.

Siden denne dom således gjorde en ændring af reglerne om forhandling af kosttilskudspræparater aktuel, har ministeriet forsøgt at få gennemført ændrede regler på dette område. Det har imidlertid ifølge ministeriet ikke været muligt at opnå enighed om spørgsmålet, og med den begrænsning, der følger af højesteretsdommen, gælder bekendtgørelsen fra

1954 om handel med vitaminpræparater stadig.

Indenrigsministeriet har videre oplyst, at forhandlingerne med de interesserede erhverv og andre påbegyndtes i 1958, og at et af Sundhedsstyrelsen udarbejdet udkast til en ny bekendtgørelse blev gjort til genstand for en drøftelse mellem de interesserede parter på et møde i februar 1961. Udkastet blev her stærkt kritiseret, og mødet resulterede i, at Indenrigsministeriet og Sundhedsstyrelsen ville forsøge at udarbejde et nyt udkast, der tog hensyn til de på mødet fremkomne indvendinger.

Et af Indenrigsministeriet og Sundhedsstyrelsen udarbejdet fornyet udkast, der var tænkt som et kompromis mellem især handelens og industriens interesser på den ene side og Sundhedsstyrelsens på den anden, blev drøftet på et møde i marts 1964, men heller ikke om dette udkast lykkedes det at opnå enighed. Selvom der herefter på foranledning af en forespørgsel fra Indenrigsministeriet fra forskellig side blev fremsat ønske om udvalgsbehandling af sagen, fandt ministeriet ikke grundlag herfor, og i januar 1965 udsendte Indenrigsministeriet et udkast til bekendtgørelse om kontrol med vitaminpræparater m. v., der tilsigtede at ophæve bekendtgørelsen fra 1954 og samtidig etablere en frivillig kontrolordning for visse vitaminpræparater. Udkastets regler herom svarede i hovedsagen til den ordning, der blev en følge af højesteretsdommen. Heller ikke en bekendtgørelse af dette indhold viste sig imidlertid gennemførlig. Indenrigsministeriet har herved bemærket, at handelens og industriens væsentligste indvendinger var, at udkastets bestemmelser udelukkede, at en stor del af de af forbrugerne anvendte kosttilskudspræparater kunne optages til kontrol.

Sagen vedrørende forhandling af kosttilskudspræparater er ifølge Indenrigsministeriet senest blevet drøftet i september 1966 af repræsentanter fra ministeriet og Sundhedsstyrelsen, og ministeriet har overfor mig oplyst, at der den 15. februar 1968 agtes afholdt et møde i ministeriet med de interesserede organisationer m. v. vedrørende et af Sundhedsstyrelsen og ministeriet udarbejdet nyt bekendtgørelsesudkast, og at ministeriet, hvis udkastet opnår tilstrækkelig tilslutning, snarest herefter vil kunne udsende bekendtgørelsen.

Indenrigsministeriet har tilføjet, at ministeriet – til trods for at nye regler indtil nu har vist sig uigennemførlige – ikke har op hævet bekendtgørelsen af 22. september 1954 om handel med vitaminpræparater, fordi det med hjemmel i bekendtgørelsen er opnået, at en væsentlig del af de på markedet værende vitaminpræparater er blevet underkastet regelmæssig kontrol af Statens Vitamin-Laboratorium.

Efter de foreliggende oplysninger har det efter min opfattelse været rimeligt begrundet, at Indenrigsministeriet har søgt at opnå enighed blandt de interesserede erhverv og styrelser om de nye regler til afløsning af den af Højesteret delvis underkendte bekendtgørelse af 22. september 1954 om handel med vitaminpræparater.

Under de anførte omstændigheder finder jeg dernæst ikke at kunne kritisere, at ministeriet ikke har ophævet bekendtgørelsen, men fortsat anvendt den i det omfang det er foreneligt med højesteretsdommen af 28. januar 1957, indtil der bliver fastsat nye regler vedrørende handel med kosttilskudspræparater.«

Indenrigsministeriet meddelte mig, at det med henblik på det nævnte til den 15. februar 1968 berammede møde med de interesserede organisationer havde udsendt et udkast til bekendtgørelse om vitamin- og mineralholdige kosttilskudspræparater.

Inden mødet modtog ministeriet udtalelser fra organisationerne, hvoraf fremgik, at tilslutning til det udarbejdede udkast ikke blot tilnærmelsesvis ville kunne opnås. Under hensyn hertil og til det fremsatte ønske om en udsættelse, indtil der måtte være udstedt bekendtgørelse om handel med lægemidler udenfor apotekerne, besluttede ministeriet at sætte sagen i bero med henblik på nedsættelsen af den kommission, der skal have til formål at foretage en samlet revision af den gældende apotekerlovgivning. Spørgsmålet om udstedelse af en kosttilskudsbekendtgørelse vil da efter ministeriets opfattelse naturligt kunne gøres til genstand for drøftelse i et særligt underudvalg i forbindelse med kommissionsarbejdet.

Ministeriets beslutning blev meddelt de interesserede parter på mødet den 15. februar 1968.

25. Sundhedsstyrelsens og Indenrigsministeriets behandling af en sag om en læges indberetninger om ordination af euforiserende stoffer. (J. nr. 456/67).

Læge A klagede over, at Sundhedsstyrelsen ikke havde besvaret hans anmodninger om – til brug for indsendelse af nogle af styrelsen udbedte oplysninger vedrørende ordinationer af euforiserende stoffer – at få tilstillet styrelsens forespørgsel i to eksemplarer med rubriker til de ønskede oplysninger, og at Indenrigsministeriet ikke havde påtalt disse forhold overfor Sundhedsstyrelsen.

A klagede dernæst over, at Sundhedsstyrelsen, uanset at den endnu ikke havde besvaret hans anmodninger, ved skrivelse af 3. oktober 1966 meddelte ham pålæg om fremtidig at føre nøjagtige månedlige optegnelser over sine ordinationer af euforiske og kopieringspligtige stoffer og at indsende en sådan opgørelse til Sundhedsstyrelsen den 1. i hver måned.

Det fremgik af det foreliggende, at Sundhedsstyrelsen i skrivelse af 7. juni 1966 meddelte A, at den havde fundet anledning til at foretage en opgørelse over hans rekvisitioner og ordinationer af kopieringspligtig medicin i april måned 1966. Sundhedsstyrelsen fremsendte den udarbejdede opgørelse, idet styrelsen samtidig anmodede ham om at meddele fulde navn og fødselsdato samt indikationen for ordinationerne for så vidt angik 46 af de på listen anførte 86 patienter.

I skrivelse af 7. juli 1966 meddelte A Sundhedsstyrelsen, at han var sygemeldt, idet han samtidig fremsatte nogle bemærkninger om sine ordinationer i almindelighed. Han anførte, at han var rede med yderligere oplysninger, når han havde været på rekreation, og henstillede i denne forbindelse, at Sundhedsstyrelsen for nemheds skyld fremsendte forespørgselen i to eksemplarer med rubrikker til de ønskede oplysninger.

Sundhedsstyrelsen anerkendte den 20. juli 1966 modtagelsen af A's skrivelse, idet den bemærkede, at den forventede, at han efter sin rekreation fremsendte de oplysninger, som han var blevet anmodet om.

I skrivelse af 7. september 1966 meddelte A Sundhedsstyrelsen, at den tilsendte opgørelse var blevet forlagt, og at han derfor eventuelt forventede ny opgørelse tilsendt i overensstemmelse med sit tidligere fremsatte ønske.

Med skrivelse af 9. september 1966 sendte Sundhedsstyrelsen A et nyt eksemplar af opgørelsen og anmodede ham om efter omstæn-

dighederne snarest belejligt at meddele de ønskede oplysninger. Sundhedsstyrelsen bemærkede samtidig, at den var opmærksom på, at A havde ordineret meget betydelige mængder euforiserende stoffer i juni og juli måned til patienter, der efter styrelsens opfattelse var eufomane.

Da Sundhedsstyrelsen stadig var uden svar på sine skrivelser vedrørende A's ordination af kopieringspligtig medicin, meddelte den ham ved skrivelse af 3. oktober 1966 i medfør af § 5 a i lægeloven (lovbekendtgørelse nr. 236 af 9. august 1955) pålæg om at føre nøjagtige optegnelser over ordinationer og rekvisitioner af de i Sundhedsstyrelsens regler af 1. december 1964 omhandlede euforiserende stoffer, der er kopieringspligtige, og om at indsende en sådan opgørelse til styrelsen den 1. i hver måned, omfattende den foregående måned, og første gang den 1. november 1966. Sundhedsstyrelsen tilføjede, at den, såfremt pålægget ikke overholdtes, var sindet i medfør af lægelovens § 5 b at indstille til Indenrigsministeriet, at retten til at ordinere de omhandlede euforiserende stoffer fratoges ham.

Sundhedsstyrelsen modtog herefter gennem vedkommende amtslæge A's indberetning for oktober måned, der var dateret 8. november 1966. For de efterfølgende måneder modtog Sundhedsstyrelsen ingen indberetninger fra A, og styrelsen fandt herefter, at han i væsentlig grad havde overtrådt det i medfør af lægelovens § 5 a givne pålæg, og indstillede den 14. februar 1967 til Indenrigsministeriet, at ministeriet i medfør af lægelovens § 5 b fratog ham retten til at ordinere euforiserende stoffer i det omfang de er kopieringspligtige.

Sundhedsstyrelsen orienterede samtidig A om sin indstilling, og han afgav den 28. februar 1967 og den 29. marts 1967 redegørelser til Indenrigsministeriet for sine synspunkter vedrørende ordination af euforiserende stoffer, ligesom han gav oplysninger om enkelte patienter og redegjorde for, at en del af de af ham foretagne ordinationer havde fundet sted under vikariat for kolleger.

Den 6. april 1967 afgav Sundhedsstyrelsen efter Indenrigsministeriets anmodning en udtalelse til ministeriet, hvori styrelsen gjorde gældende, at det var med vægtig begrundelse,

den havde givet A pålæg i henhold til lægelovens § 5 a, og at den måtte fastholde, at A ved at undlade at efterkomme pålægget i væsentlig grad havde overtrådt dette, hvorfor det fortsat var styrelsens opfattelse, at retten til at ordinere euforiserende stoffer i det omfang disse er kopieringspligtige, kunne fratages ham i medfør af lægelovens § 5 b. Sundhedsstyrelsen fremsatte yderligere nogle betragtninger vedrørende A's behandling af eufomane og vedrørende enkelte af hans patienter og udtalte endelig, at den, uanset at den ville finde det hensigtsmæssigt, at han en tid var uden ordinationsret med hensyn til kopieringspligtig medicin, ikke ville modsætte sig, at spørgsmålet om fratagelse af ordinationsretten blev stillet i bero, da styrelsen efter samtale med ham ikke kunne se bort fra, at han fremtidig i højere grad ville efterleve gængse regler for ordination af euforiserende stoffer, herunder efterleve givne anvisninger.

Under henvisning hertil og til stedfundne drøftelser med A meddelte Indenrigsministeriet ham, at ministeriet under hensyn til samtlige foreliggende omstændigheder betragtede sagen som bortfaldet for sit vedkommende.

Herefter klagede A til Indenrigsministeriet over Sundhedsstyrelsens behandling af sagen, specielt over, at styrelsen havde undladt at besvare hans anmodninger om tilsendelse af særlige skemaer med rubrikker til besvarelsen.

Indenrigsministeriet indhentede en udtalelse fra Sundhedsstyrelsen, der anførte, at den som led i den styrelsen pålagte kontrol med lægers ordination af euforiserende stoffer foretager opgørelser over enkelte lægers samlede ordinationer af disse stoffer i een måned, når den stikprøvevis kontrol har givet mistanke om, at den pågældende læge ordinerer disse lægemidler på en måde, der er i strid med styrelsens vejledning om bekæmpelse af eufomani. Sundhedsstyrelsen sender herefter opgørelsen til lægen med anmodning om at få meddelelse om patienternes identitet og begrundelsen for de foretagne ordinationer. Sædvanligvis indskrænkes forespørgselen til at gælde en del af de på listen optagne patienter, da man i Sundhedsstyrelsen er opmærksom på, at besvarelsen af en sådan forespørgsel er tidrøvende for den pågældende læge. De tilskrevne læger meddeler herefter, således som de er pligtige til, jfr. lægelovens § 11, stk. 1, og § 17, stk. 1, de ønskede oplysninger, og i de fleste tilfælde

fører styrelsens henvendelse til, at lægen undgår at få pålæg i medfør af lægelovens § 5 a. Arbejdet med udarbejdelsen af sådanne patientlister er betydeligt, og da listerne er overskuelige, kan styrelsen ikke påtage sig at udarbejde specielle opstillinger til de enkelte læger. Et sådant ønske har da heller ikke tidligere været fremsat overfor Sundhedsstyrelsen.

Dernæst anførte Sundhedsstyrelsen, at den ved gennemgang af de fra apotekerne modtagne kopieringslister havde bemærket, at A i månederne juni, juli og august havde foretaget betydelige ordinationer af euforiserende stoffer til flere kroniske eufomaner, og at den uden svar på sine forespørgsler så sig nødsaget til ved skrivelsen af 3. oktober 1966 at meddele ham pålæg i medfør af lægelovens § 5 a.

Indenrigsministeriet svarede A, at ministeriet ikke havde bemærkninger at knytte til det af Sundhedsstyrelsen oplyste vedrørende styrelsens afgørelse af 3. oktober 1966, og at ministeriet iøvrigt ikke havde fundet grundlag for at foretage videre i sagen. Ministeriet bemærkede herved, at den omstændighed, at Sundhedsstyrelsen ikke havde imødekommet A's andragende om at få tilsendt forespørgselen i to eksemplarer med rubrikker til de ønskede oplysninger, efter ministeriets opfattelse ikke med føje havde kunnet give ham grundlag for at antage, at ønsket om indsendelse af oplysningerne var frafaldet.

A meddelte herefter Indenrigsministeriet, at han havde udarbejdet de i Sundhedsstyrelsens pålæg af 3. oktober 1966 omhandlede opgørelser, som på grund af en misforståelse kun for oktober måneds vedkommende var blevet indsendt til Sundhedsstyrelsen.

I anledning af klagen til mig henholdt Sundhedsstyrelsen sig til sin allerede afgivne redegørelse.

Indenrigsministeriet udtalte, at det ved sin bedømmelse af sagen havde lagt til grund, at den på grundlag af apotekernes indberetningslister for april måned 1966 udarbejdede patientliste uden større vanskeligheder måtte kunne anvendes til besvarelsen af de i skrivelserne udbedte oplysninger. Listen var let overskuelig, og oplysning om fulde navn og fødselsdato for de med understregning anførte patienter måtte således let kunne påføres listen, mens oplysning om indikationen for den enkelte patient i givet fald kunne anføres på et selvstændigt ark. Indenrigsministeriet fandt

derfor ikke, at der forelå tilstrækkelig motive-
ring for A til at undlade at efterkomme Sund-
hedsstyrelsens to gange gentagne anmodning
om at fremsende de ønskede oplysninger. Mi-
nisteriet bemærkede også, at Sundhedsstyre-
lsen havde oplyst, at andre læger, der på til-
svarende måde havde fået pålæg om at med-
dele oplysninger vedrørende deres ordinationer,
ikke havde anmodet om at få tilsendt særlige
lister. Det var på denne baggrund, Indenrigs-
ministeriet meddelte A, at det efter
de foreliggende omstændigheder ikke havde
fundet grundlag for at foretage videre i sagen.

Forsåvidt angik klagen over, at Indenrigs-
ministeriet havde undladt at påtale overfor
Sundhedsstyrelsen, at styrelsen den 3. oktober
1966 meddelte A pålæg om fremtidig at føre
nøjagtige månedlige opgørelser over sine ordi-
nationer af euforiserende stoffer, der er kopierings-
pligtige, udtalte ministeriet, at det var
af den opfattelse, at Sundhedsstyrelsen under
hensyn til A's undladelser af at indsende de
udbedte oplysninger til styrelsen (bortset fra
opgørelsen for oktober 1966), og under hensyn
til at A i juni, juli og august måned 1966 fore-
tog betydelige ordinationer af euforiserende
stoffer til flere kronisk eufomane, havde haft
fuld føje til at meddele A det nævnte pålæg i
medfør af lægelovens § 5 a.

Endelig bemærkede Indenrigsministeriet, at
det i Sundhedsstyrelsens skrivelse af 3. oktober
1966, der indeholdt pålæg til A i medfør
af lægelovens § 5 a, udtrykkelig anførtes, at
en opgørelse over de foretagne ordinationer af
kopieringspligtig medicin i fremtiden skulle
indsendes til styrelsen den 1. i hver måned
omfattende den foregående måned og første
gang den 1. november 1966, og at overtræ-
delse af pålægget ville bevirke, at styrelsen
ville indstille til Indenrigsministeriet, at ordi-
nationsretten fratoges A i medfør af lægelo-

vens § 5 b. Efter ministeriets opfattelse kunne
A ikke have haft grundlag for at antage, at
den omstændighed, at han ikke modtog nogen
henvendelse fra Sundhedsstyrelsen eller kritik
af den første indberetning, skulle betyde, at
pålægget var bortfaldet, og han havde da også
overfor ministeriet beklaget, at de senere ind-
beretninger ikke var blevet indsendt som på-
lagt.

Efter det således oplyste udtalte jeg, at
jeg ikke fandt at kunne kritisere det af
Sundhedsstyrelsen indtagne og af Inden-
rigsministeriet tiltrådte standpunkt, hvor-
efter der ikke havde foreligget tilstrække-
lig anledning til at tilsende A særlige lister
til brug for afgivelsen af de ønskede oplys-
ninger.

Selvom jeg heller ikke fandt at kunne
kritisere Sundhedsstyrelsens og Indenrigs-
ministeriets standpunkt, hvorefter A ikke
af styrelsens skrivelser af 7. juni og 20. juli
1966 med føje havde kunnet udlede, at han
kunne undlade at indsende de ønskede op-
lysninger, ville jeg have fundet det ønske-
ligt, om Sundhedsstyrelsen direkte havde
afslået hans i skrivelser af 7. juli 1966
fremsatte og i skrivelser af 7. september
1966 gentagne anmodning om tilsendelse
af særlige lister.

Dernæst fandt jeg ikke at kunne kriti-
sere, at Sundhedsstyrelsen den 3. oktober
1966, da den stadig ikke havde modtaget
de ønskede oplysninger, meddelte A pålæg
i medfør af lægelovens § 5 a om at fore-
tage opgørelser over sine månedlige ordina-
tioner af kopieringspligtig medicin og ind-
sende disse til styrelsen.

Sagens behandling iøvrigt gav mig ikke
anledning til kritik.

26. *En kommunalbestyrelse havde uden den fornødne kompetence meddelt dispensation til overskridelse af udnyttelsesgraden for en ejendom. Kommunalbestyrelsens behandlingstid kritiseret. (J. nr. 224/67).*

A klagede over en af Boligministeriet truffet
afgørelse vedrørende et byggeri på hendes
naboejendom. Endvidere klagede hun over, at
hun først modtog ministeriets svar halvandet
år efter, at hun første gang havde rettet hen-
vendelse til ministeriet, uanset at hun havde

anmodet om at få sagen ekspederet som has-
tesag. Ved denne forhaling af sagen var en
imødekommelse af hendes klage umuliggjort.

Da det fremgik af sagens akter, at den i
bygningsvedtægten for Marstal kommune
fastsatte største udnyttelsesgrad var overskre-

det, samt at Marstal Kommunalbestyrelse trods flere erindringsskrivelser havde været 7 måneder om at besvare Boligministeriets høringskrivelse, besluttede jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5, at tage disse spørgsmål op overfor kommunalbestyrelsen.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at ejeren af naboejendommen i skrivelse af 20. januar 1965 ansøgte Marstal kommune om tilladelse til at opføre en projekteret garage. Bygherren anførte dernæst, at grunden ved den påtænkte bebyggelse ville blive bebygget med 75 pct., og at han derfor ansøgte om dispensation fra de gældende bestemmelser. I skrivelse af 4. maj 1965 gav bygningsrådet den ansøgte byggetilladelse på nærmere i skrivelserne anførte betingelser.

I skrivelse af 30. juni 1965 klagede A til Boligministeriet over det påbegyndte byggeri på naboejendommen. Hun oplyste herunder, at det drejede sig om en dobbelt garage- og lagerbygning på 128 m², der blev opført i skel umiddelbart op til et udhus på hendes ejendom, og at udnyttelsesgraden udgjorde 0,76. Da udnyttelsesgraden ifølge Marstal kommunes bygningsvedtægt ikke må overstige 0,50, idet dog kommunalbestyrelsen under visse omstændigheder kan tillade en forøgelse af udnyttelsesgraden indtil 0,65, måtte byggeriet efter hendes opfattelse være ulovligt. Endvidere gjorde A gældende, at byggeriet ville medføre en betydelig risiko for vandskade på hendes udhus, idet regnvandet fra nybygningens tag skulle ledes ned i en afløbsrende mellem bygningen og hendes udhus. I tilslutning hertil klagede hun i en skrivelse af 8. juli 1965 til Boligministeriet desuden over, at hendes nabo uden hendes tilladelse havde ladet fjerne nogle tagsten fra hendes udhus i forbindelse med udførelsen af den nævnte afløbsrende.

Den 6. juli 1965 anmodede Boligministeriet Marstal Kommunalbestyrelse om en udtalelse vedrørende klagen, og den 13. juli 1965 sendte ministeriet A's supplerende klageskrivelse af 8. juli 1965 til kommunalbestyrelsen. Derefter rykkede Boligministeriet den 25. august og den 19. oktober 1965 kommunalbestyrelsen for svar. Den 17. november 1965 rykkede A ministeriet for svar og fremkom med supplerende oplysninger. Den 26. november 1965 sendte ministeriet A's seneste henvendelse til kommunalbestyrelsen og anmodede denne om at fremskynde sagen. Den 17. januar 1966 rykkede ministeriet påny kommu-

nalbestyrelsen, og den 10. februar 1966 tilbagesendte denne sagen med en kortfattet udtalelse, hvoraf det navnlig fremgik, at kommunens bygningsråd havde ladet bygningsinspektøren undersøge tagrende og nedløbsrør på nybygningen, og at han havde fundet disse forsvarligt udført.

Boligministeriet forelagde den 25. februar 1966 sagen for den kommitterede i byplansager, der den 18. marts 1966 sendte sagen tilbage og bemærkede, at han ikke på det foreliggende grundlag kunne tage stilling til dispensationsspørgsmålet, da der manglede konkrete oplysninger om nabogrundens størrelse og bebyggelse.

Den 18. april 1966 anmodede ministeriet herefter kommunalbestyrelsen om supplerende oplysninger med hensyn til byggeriets overensstemmelse med de gældende bestemmelser vedrørende udnyttelsesgrad, skelafstand, bygningshøjde m. m., idet ministeriet samtidig anmodede om, at sagens behandling måtte blive fremskyndet mest muligt, og den 13. juni 1966 rykkede ministeriet kommunalbestyrelsen for svar.

Med påtegning af 21. juni 1966 tilbagesendte kommunalbestyrelsen sagen under henvisning til en erklæring af 6. s. m. fra bygningsrådet. I denne erklæring udtalte bygningsrådet, at der ikke i forbindelse med det omhandlede byggeri var sket fravigelse fra de gældende regler vedrørende skelafstand, bygningshøjde m. m., hvorimod bygningsrådet måtte erkende at have givet dispensation til overskridelse af udnyttelsesgraden uden den formelle lovhjemmel, idet rådet havde ment, at det kun drejede sig om et mindre garagebyggeri.

Efter at sagen i august måned 1966 havde været behandlet i Boligministeriets arkitektafdeling, traf ministeriet i skrivelse af 14. december 1966 afgørelse i sagen.

For så vidt angik spørgsmålet om udnyttelsesgraden konstaterede Boligministeriet, at denne overskred bygningsvedtægtens maksimum, og udtalte, at ministeriets dispensation derfor burde have været indhentet, forinden byggeriet blev påbegyndt. Hvorvidt den omstændighed, at dette ikke var sket, kunne påvirke, at byggetilladelsen var ugyldig, var efter ministeriets opfattelse et spørgsmål, der henhørte under domstolens afgørelse, hvorfor ministeriet ikke så sig i stand til at foretage yderligere vedrørende denne del af klagen.

Med hensyn til spørgsmålet om risiko for vandgennemtrængning på A's udhus henviste ministeriet til kommunalbestyrelsens udtalelse om, at udførelsen af den fælles tagrende (fodrende) var forsvarlig, og bemærkede, at ministeriet efter det oplyste ikke umiddelbart kunne kritisere den beskrevne tekniske løsning af afløbsforholdene. Ministeriet tilføjede, at den endelige afgørelse af såvel dette spørgsmål som af spørgsmålet om, hvorvidt A's nabo havde været uberettiget til at fjerne tagsten fra hendes udhus i forbindelse med udførelsen af fodrenden, efter ministeriets opfattelse ligeledes henhørte under domstolene.

Overfor mig udtalte Marstal Bygningsråd, at den begåede fejl (overskridelse af udnyttelsesgraden) og den forsinkede ekspedition måtte beklages, men begge dele skyldtes den hårde belastning, som kommunens administration gennem lange perioder havde været ude for.

Marstal Kommunalbestyrelse udtalte, at den kunne tiltræde den af bygningsrådet afgivne erklæring, hvorefter den begåede fejl og den forsinkede ekspedition måtte beklages.

Boligministeriet henholdt sig til sin rede-gørelse af 14. december 1966.

Efter det således oplyste udtalte jeg, at jeg ikke fandt at kunne kritisere, at Boligministeriet ikke havde set sig i stand til at foretage videre vedrørende spørgsmålet om

den stedfundne overskridelse af udnyttelsesgraden ved byggeriet på A's nabos ejendom.

Boligministeriets udtalelser vedrørende A's nabos fjernelse af tagsten og vedrørende risikoen for vandgennemtrængning fandt jeg heller ikke at kunne kritisere, idet disse naboretlige spørgsmål som af ministeriet anført henhørte under domstolene.

Derimod måtte jeg finde det meget beklageligt, at Marstal kommune uden den fornødne kompetence havde meddelt A's nabo dispensation til overskridelse af udnyttelsesgraden, uanset at naboen allerede ved indgivelsen af ansøgningen om byggetilladelse gjorde opmærksom på, at grunden ville blive bebygget med 75 pct., og at dispensation derfor var nødvendig.

Endvidere fandt jeg, at kommunalbestyrelsen havde været urimelig længe om at besvare Boligministeriets høring af 6. juli 1965, der først blev besvaret den 10. februar 1966, navnlig når hensås til, at det af klagen fremgik, at A havde anmodet om en hurtig behandling af sagen.

Som af Boligministeriet anført henhørte den endelige afgørelse af spørgsmålet om gyldigheden af den givne byggetilladelse under domstolene, ligesom det var et domstolsanliggende, om A i anledning af byggetilladelsen ville kunne gennemføre et erstatningskrav overfor kommunen.

27. *Spørgsmålet om, hvorvidt en resolution om børnebidrag, der var udfærdiget, mens barnet var inddraget under børneforsorg, også havde gyldighed, efter at barnet var udgået af forsorgen. (J. nr. 740/67).*

En advokat klagede over en af Københavns Overpræsidium truffet og af Justitsministeriet tiltrådt afgørelse vedrørende faderen M's pligt til at betale underholdsbidrag til sin søn Bent. Advokaten gjorde herved navnlig gældende, at M ifølge skilsmissevilkårene ikke skulle betale bidrag til Bent ud over 2 år fra bevillingens dato. Den resolution, hvorved det senere blev pålagt ham at udrede bidrag til Bent, var udelukkende begrundet i barnets inddragelse under børneforsorg i 1957 og kunne derfor ikke danne grundlag for udbetaling af bidrag til moderen H, efter at barnet i sommeren 1965 var udgået af forsorgen. På dette tidspunkt burde der have været foretaget de i

§§ 13 og 14 i loven om børns retsstilling foreskrevne undersøgelser af parternes økonomiske forhold, før der skete udbetaling af bidraget til H. Ved en påtegning af 25. august 1967 på skilsmissebevillingen, hvorefter bidraget skulle betales uændret efter Bents udgang af forsorgen, var der endvidere efter advokatens opfattelse handlet i strid med bestemmelsen i samme lovs § 16, stk. 2, om, at bidrag kun, når særlige grunde taler derfor, kan pålægges for en tid, der ligger mere end 1 år forud for begæringens fremsættelse.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at M ved Københavns Overpræsidioms bevilling af 21. marts 1953 blev skilt fra H, bl. a.

på vilkår, at Bent blev undergivet H's forældremyndighed, således at M i 2 år skulle betale 45 kr. månedlig til Bents underhold, hvorefter hans bidragspligt skulle bortfalde. Forældremyndigheden over et andet barn i ægteskabet tillagdes M uden bidragspligt for H.

I 1957 blev Bent inddraget under børneforsorg, og Københavns Overpræsidium forsynede i den anledning den 27. november 1957 skilsmissebevillingen med en resolutionspåtegning, hvori det hed:

»Efter at barnet Bent er kommet under offentlig forsyn, og efter derom af Direktoratet for Københavns Kommunes Børneværn fremsat begæring tilpligtes manden herved som bidrag til Bents underhold fra 26. april 1957 at regne indtil videre at udrede det for barnets opholdssted til enhver tid gældende normalbidrag, at erlægge halvårsvis forud.«

Den 1. december 1964 fik Bent ophold hos H, og den 7. juli 1965 udgik han af forsynen. Gentofte Kommunes Socialdirektorat udbetalte på H's begæring i tiden derefter normalbidrag forskudsvis til hende i henhold til bidragsresolutionen og foranledigede det afkrævet M.

I skrivelse af 20. juni 1966 forespurgte advokaten Overpræsidiets, med hvilken hjemmel man fortsat afkrævede M bidrag, efter at Bent var udgået af forsynen. Den 18. juli 1966 blev H afhørt til politirapport, og hun oplyste herunder, at hun havde været gift igen, men nu var separeret, samt at hun ikke havde indtægter ud over underholdsbidrag fra sin fraseparerede mand. Om Bent blev det oplyst, at han kun havde haft ganske ubetydelige indtægter, og at han søgte at komme i lære. H anmodede derfor om, at bidraget fra M ikke bortfaldt eller blev nedsat, idet hun fortsat havde Bent boende og skulle forsyne ham med tøj, kost m. v. Endelig blev det oplyst, at det andet barn siden januar 1966 havde haft bopæl hos H, og at M intet betalte til hendes underhold. Den 1. september 1966 modtog Overpræsidiets endvidere oplysning om, at Bent netop havde tiltrådt en læreplads, samt at hans løn udgjorde 110 kr. månedlig.

I skrivelse af 4. november 1966 meddelte Overpræsidiets advokaten, at der efter Overpræsidiets formening havde været fornødent grundlag for at foretage forskudsvis udbetaling

til H af bidrag i henhold til resolutionen af 27. november 1957, der ikke sås ophævet senere, og som ikke efter sit indhold var begrænset til kun at gælde under barnets inddragelse under børneforsorg. Overpræsidiets tilføjede, at det under hensyn til det om parternes økonomiske forhold oplyste samt til, at der ikke påhvilede M nogen udgift til det andet barns underhold, ikke for tiden fandt grundlag for at ændre bidragets størrelse.

Den 24. november 1966 indbragte advokaten afgørelsen for Justitsministeriet, idet han fortsat var af den opfattelse, at der ikke var hjemmel i resolutionen af 27. november 1957 til at afkræve M bidrag efter barnets udgang af forsynen, og at der derfor burde have været udfærdiget ny resolution efter den i lovgivningen foreskrevne undersøgelse af parternes økonomiske forhold.

Overpræsidiets henholdt sig overfor Justitsministeriet til afgørelsen af 4. november 1966 og fremsendte en den 26. januar 1967 optaget politirapport, ifølge hvilken H havde oplyst, at hendes og Bents forhold var uforandrede siden sidste afhøring, bortset fra at Bents løn nu udgjorde 150 kr. månedlig. Begge børnene boede fortsat hos hende. Endvidere indhentede Justitsministeriet en udtalelse fra Socialministeriet, som den 16. maj 1967 anførte, at det efter bestemmelsen i forsorgslovens § 82 fandt, at resolutionen af 27. november 1957 i og for sig havde afgivet fornødent grundlag for, efter at barnet var udskrævet af børneforsorgen, forskudsvis at udbetale det fastsatte bidrag til H, men at ministeriet dog under hensyn til ordlyden af resolutionen ville anse det for rettest, om den udbetalende kommune ved henvendelsen om forskudsvis udbetaling efter barnets hjemgivelse havde henvist H til at rette henvendelse til overøvrigheden om bidragspligtens fortsatte beståen.

Justitsministeriet meddelte herefter advokaten i skrivelse af 6. juli 1967, at det kunne henholde sig til det af Socialministeriet anførte og ikke havde fundet grundlag for at ændre Overpræsidiets afgørelse, bortset fra at det havde anmodet Overpræsidiets om at forsyne skilsmissebevillingen med påtegning om ændringen i barnets forhold, og Overpræsidiets forsynede i overensstemmelse hermed bevillingen med følgende påtegning af 25. august 1967:

»Det bemærkes, at bidraget, efter at barnet

Bent 7. juli 1965 er udgået af forsorgen, indtil videre betales uændret.«

I en udtalelse i anledning af klagen til mig henholdt Overpræsidiets sig til det i skrivelsen af 4. november 1966 anførte, hvorefter den under 27. november 1957 udfærdigede resolution måtte antages at være gyldig også for tiden efter barnets udgang af forsorgen. Overpræsidiets tilføjede, at det i de yderst sjældent forekommende tilfælde, hvor en bidragsaftale tilsidesættes på begæring af børneværnet, i nyere praksis har fulgt den fremgangsmåde, at bidragsfastsættelsen begrænses indtil barnets udgang af forsorgen, og at en tilsidesættelse af aftaler efter ikrafttrædelsen af forsorgsloven af 31. maj 1961, hvorefter den af forældrene, der er uden del i forældremyndigheden, kun kan tilpligtes bidrag efter privatretlige regler, kun finder sted efter en nøje vurdering af, om begge forældres forhold tilsiger en tilsidesættelse af aftalen.

I anledning af advokatens udtalelse om, at Overpræsidiets påtegning af 25. august 1967 på skilsmissebevillingen indebærer en overskridelse af 1 års regelen i børnelovens § 16, stk. 2, bemærkede Overpræsidiets, at denne påtegning – under forudsætning af gyldigheden af resolutionen af 27. november 1957 – ikke er nogen egentlig bidragsfastsættelse, men kun en konstatering af, at resolutionen fremdeles er virksom for tiden efter barnets udgang af forsorgen. Med hensyn til overholdelsen af den anførte fristbestemmelse bemærkede Overpræsidiets iøvrigt, at rapportafhøringen af H den 18. juli 1966 efter Overpræsidiets formening måtte betragtes som en begæring om fastsættelse af bidrag, hvis der ikke allerede var fastsat et sådant, og at der på grundlag af denne begæring ville kunne fastsættes bidrag fra 18. juli 1965 at regne uden overskridelse af 1 års fristen. Desuden var Overpræsidiets af den formening, at der iøvrigt forelå så ganske særlige grunde, at bidrag kunne have været fastsat fra barnets udgang af forsorgen den 7. juli 1965 .

Der var således efter Overpræsidiets opfattelse ikke overgået M nogen materiel uret, uanset hvilken stilling man tog til spørgsmålet om gyldigheden af resolutionen af 27. november 1957 for tiden efter 7. juli 1965.

Justitsministeriet udtalte, at det under hensyn til de ved politirapporter af 6. og 18. juli 1966 indhentede oplysninger om parternes personlige og økonomiske forhold, herunder

at det andet barn siden midten af januar 1966 havde haft bopæl hos H, lagde til grund ved sine overvejelser, at betingelserne i ægteskabslovens § 72, stk. 2, for at tilsidesætte aftalen i skilsmissebevillingen om fordelingen af underholdspligten overfor børnene var til stede.

Da Socialministeriet havde udtalt, at bidragsresolutionen af 27. november 1957 havde afgivet fornødent grundlag for at udbetale bidraget forskudsvis til H for tiden efter at drengen var udgået af børneforsorgen, fandt Justitsministeriet det upåkrævet nu at foranledige en ny resolution udfærdiget, idet ministeriet var enig med Overpræsidiets i, at der ikke var grundlag for at ændre bidragets størrelse. Ministeriet fandt det dog rettest, at det fremgik af skilsmissebevillingen, at barnet ikke længere var under forsorg, og anmodede derfor Overpræsidiets om at forsyne den med en påtegning herom.

Justitsministeriet kunne endvidere tiltræde det af Overpræsidiets anførte om, at H's udtalelser til rapporten af 18. juli 1966 måtte forstås som en begæring om udfærdigelse af ny bidragsresolution, hvis den tidligere ikke længere kunne anses for gældende. I givet fald ville Justitsministeriet med hjemmel i børnelovens § 16, stk. 2, have bestemt, at den nye resolution skulle have virkning fra forsorgens ophør den 7. juli 1965.

Jeg udtalte, at jeg ikke fandt at kunne kritisere Overpræsidiets, Socialministeriets og Justitsministeriets opfattelse, hvorefter bidragsresolutionen af 27. november 1957, der efter sit indhold ikke var begrænset til at gælde indtil Bents udgang af børneforsorgen, havde afgivet det fornødne formelle grundlag for i tiden herefter at udbetale underholdsbidrag forskudsvis til H. Det måtte samtidig erkendes, at Overpræsidiets nyere praksis, hvorefter bidragsfastsættelse i et tilfælde som det foreliggende begrænses indtil barnets udgang af forsorgen, må anses for hensigtsmæssig, da den normalt vil medføre, at undersøgelsen af, om betingelserne for at tilsidesætte den oprindelige ordning af bidragsforpligtelsen er til stede, vil blive foretaget straks efter at barnet er udgået af forsorgen.

Efter de ved politirapporterne af juli 1966 tilvejebragte oplysninger om parternes personlige og økonomiske forhold fandt jeg ikke at kunne kritisere det af Overpræsi-

diet og Justitsministeriet udøvede skøn, hvorefter betingelserne i ægteskabslovens § 72, stk. 2, for at tilsidesætte bidragsaftalen i skilsmissebevillingen havde været til stede, ligesom jeg anså det for berettiget, at Overpræsidiets og Justitsministeriet havde ment, at H's forklaring til Gentofte Politi den 18. juli 1966 om fornødent måtte sidestilles med en begæring om fastsættelse af bidrag til Bent.

Da det var oplyst, at Justitsministeriet, såfremt den tidligere resolution ikke læn-

gere kunne anses for gældende, med hjemmel i børnelovens § 16, stk. 2, ville have bestemt, at M skulle betale det hidtidige bidrag til Bent fra hans udgang af forsorgen den 7. juli 1965 at regne, og da resolutionen af 27. november 1957 som anført måtte antages at have afgivet fornødent grundlag for udbetaling af bidrag til H, fandt jeg heller ikke at kunne kritisere, at Overpræsidiets og Justitsministeriet fandt det upåkrævet, at der udfærdigedes ny bidragsresolution.

28. *Spørgsmålet om, hvorvidt politirapporter skal oplæses for og vedstås af de afhørte. (J. nr. 403/67).*

A gjorde gældende, at en af kriminalpolitiet optaget rapport vedrørende en afhøring af ham var ensidig og fordrejet.

I den anledning anmodede jeg Justitsministeriet om at afgive en udtalelse vedrørende det forhold, at det ikke fremgik af rapporten, hvorvidt den var oplæst for og vedstået af A. I denne forbindelse bad jeg ministeriet tage stilling til, om en politirapport ikke altid bør oplæses for den afhørte og forsynes med påtegning herom.

Det fremgik af de foreliggende oplysninger, at der i maj 1966 blev indgivet anmeldelse mod A for vold mod sagesløs person, og at A den 20. juni 1966 blev afhørt til rapport på kriminalpolitiets kontor. Under den påfølgende straffesag blev A fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 4.

Den kriminaloverbetjent, der foretog afhøringen af A den 20. juni 1966, oplyste, at A's forklaring til politirapporten ikke blev oplæst for og vedstået af ham. Han bemærkede i denne forbindelse, at han aldrig bruger denne fremgangsmåde, da en afhørt ikke kan se, om det virkelig er rapportens ordlyd, der læses op. Derimod lader kriminaloverbetjenten normalt efter afhøringen den afhørte gennemlæse rapporten og bekræfte rigtigheden ved sin underskrift. Når dette ikke skete i A's tilfælde, skyldtes det, at A, da han mødte til afhøring, havde meget travlt, og at rapporten derfor ikke blev skrevet med det samme.

Politimesteren i Odder udtalte, at man må gå ud fra, at politirapporten ingen som helst betydning har haft for sagens afgørelse, idet

den hverken har været fremlagt i retten, dokumenteret eller foreholdt A under retsmødet, hvorfor dommen, således som det også fremgår af domsudskriften, må anses afsagt udelukkende på grundlag af det under retsmødet fremkomne.

Statsadvokaten i Viborg udtalte, at det må anses for ønskeligt, at enhver, der afhøres til politirapport, gøres bekendt med, hvorledes hans forklaring er gengivet, og at det af rapporten fremgår, hvorvidt og hvordan dette er sket. Denne fremgangsmåde anbefales ved givne lejligheder og følges i langt de fleste tilfælde. Imidlertid er forholdene ved afhøring til politirapport – i modsætning til afhøringer i retten – så mangfoldige, at statsadvokaten ikke finder, der bør gives ufravigelige instrukser herom. Sådanne instrukser ville efter statsadvokatens opfattelse, uden at der opnås noget væsentligt ved dem, tværtimod ofte vidtløftiggøre undersøgelsen.

Rigsadvokaten henviste til retsplejelovens § 824, 2. stk., jfr. § 810, hvorefter forklaringer i undersøgelsesretten skal oplæses og vedtages. Heraf kan der imidlertid ifølge rigsadvokaten ikke drages nogen slutning med hensyn til politirapporter, idet retsbogen ifølge retsplejelovens § 37 afgiver bevis for, hvad der er foregået, mens politirapporter ikke har – og heller ikke bør søges tillagt – en sådan særlig beviskraft.

Politirapporten skal indeholde den afhørende polititjenestemandes opfattelse af, hvad den afhørte har sagt, i det omfang rapport-skriveren finder det relevant. Rapporten bør

efter rigsadvokatens opfattelse i renskrift eller i kladde så vidt muligt altid oplæses for den afhørte for at sikre, at den indeholder en korrekt gengivelse af forklaringen.

Derimod var rigsadvokaten betænkelig ved en almindelig forskrift om, at det bør anføres, at forklaringen er vedstået. Et krav om en sådan attestations kan vel ikke skade, når den afhørte uden forbehold kan vedstå den nedskrevne forklaring som fuldt dækkende, men den giver anledning til vanskeligheder og uklarhed, hvis den afhørte finder, at den nedskrevne forklaring som fuldt dækkende, men kunne ønske medtaget, eller udtrykker det på en måde, som han ikke finder fuldt tilfredsstillende, uanset om disse tilføjelser eller indvendinger med rette må anses for at være uden betydning for gengivelsens korrekthed. Af samme grund tillagde rigsadvokaten det heller ikke vægt, om rapporten underskrives af den afhørte.

Fra Politiskolen var det telefonisk oplyst overfor rigsadvokaten, at det på skolen læres, at sigtede skal gøres bekendt med rapportens ordlyd, bedst ved at han får lejlighed til at læse den, men hvis dette er uønskeligt, ved at den oplæses for ham. Det læres videre, at sigtede bør opfordres til at underskrive rapporten, eventuelt hvert blad. Ved skrivning i kladde læres det, at sigtede skal gøres bekendt med, at han kan få sin renskrevne forklaring forelagt telefonisk til godkendelse eller indfinde sig og læse den. Rigsadvokaten mente dog ikke, at denne fremgangsmåde iagttages i almindelighed.

Under henvisning hertil tiltrådte rigsadvokaten statsadvokatens udtalelse med hensyn til udfærdigelse af almindelige instrukser vedrørende spørgsmålet.

Foreningen af Politimestre i Danmark udtalte, at der efter dens opfattelse ikke bør udfærdiges nogen instruktion om spørgsmålet, men at det er ønskeligt, at både sigtede og vidner – i alt fald når det drejer sig om forklaringer af særlig betydning – gøres bekendt med rapporten subsidiært kladden hertil, når forholdene muliggør dette. Dette bør efter foreningens opfattelse som hidtil fremhæves i Politiskolens undervisning.

Politidirektøren i København henviste til Københavns Politis dagsbefaling om rapporters udfærdigelse m. v., hvori det bl. a. er bestemt, at afhørte normalt skal anmodes om at gennemlæse og underskrive deres forklaring.

Bemærkningen »Oplæst og vedtaget« må ifølge dagsbefalingen kun tilføjes, når en oplæsning og vedtagelse af den færdigskrevne forklaring virkelig har fundet sted. Disse bestemmelser har ifølge politidirektøren virket tilfredsstillende i København, og han finder ikke, der bør gives en instruktion, der skærper disse regler.

Justitsministeriet henviste til de foran refererede udtalelser, særlig rigsadvokatens, som ministeriet kunne tiltræde.

Under en sag, som jeg tidligere har behandlet, jfr. mine beretninger 1961, side 152, 1962, side 15, og 1963, side 14, blev det oplyst, at Københavns Politi i færdselssager følger den praksis, at en sigtet, der afhøres til rapport, i alle tilfælde, hvor rapporten ikke færdigskrives under afhøringen og derefter gennemlæses og eventuelt skrives under af den sigtede, skal gøres bekendt med, at han indenfor en nærmere angivet kortere frist telefonisk kan få sin forklaring forelagt til godkendelse eller læse forklaringen på politistationen.

Da det endvidere var oplyst, at tilsvarende regler ikke følges udenfor København, og da jeg anså det for at være af væsentlig betydning, at den, der afhøres til rapport, bliver gjort bekendt med, at han kan få sin forklaring forevist, henstillede jeg til Justitsministeriet at overveje, om der ikke burde indføres tilsvarende regler for færdselssagers behandling udenfor København som de i København gældende.

Justitsministeriet indhentede udtalelser fra Foreningen af Politimestre i Danmark og rigsadvokaten, der ikke fandt, at den københavnske ordning burde indføres udenfor København. Den danske Dommerforening udtalte, at efter de erfaringer, der var indhøstet af domstolene udenfor København, var der intet, der indicerede eller gjorde det påkrævet, at de københavnske regler blev udvidet til også at gælde andre politikredse.

Herefter fandt Justitsministeriet ikke anledning til at foranledige, at den i København praktiserede ordning blev indført udenfor København.

Jeg meddelte dengang ministeriet, at jeg, selvom jeg måtte fastholde det ønskelige i, at den i København praktiserede ordning indføres i andre politikredse, ikke fandt tilstrækkeligt grundlag for at foretage videre i sagen, idet jeg dog forbeholdt mig senere at tage

spørgsmålet op til fornyet overvejelse, såfremt anledning dertil måtte gives.

Vedrørende A's sag udtalte jeg, at jeg efter de foreliggende oplysninger ikke fandt grundlag for at kritisere, at den omhandlede rapport ikke indeholdt bemærkninger om, at den var oplæst for og vedtaget af A. Jeg lagde herved vægt på kriminaloverbetjentens oplysning om, at A ikke havde tid til at gennemse forklaringen, og på, at der ikke efter de gældende regler er noget ubetinget krav om, at rapporter skal oplæses for og vedstås af de afhørte.

Ligesom Foreningen af Politimestre i Danmark måtte jeg finde det ønskeligt, at sigtede og vidner gøres bekendt med den optagne rapport, når forholdene muliggør dette, og at dette som hidtil fremhæves i Politiskolens undervisning. Under hensyn til de af rigsadvokaten fremførte betænkeligheder ved gennemførelse af en almindelig regel om, at det i rapporter skal anføres, at de er vedstået af den afhørte, fandt jeg imidlertid ikke at kunne foretage videre vedrørende dette spørgsmål.

29. Boligministeriets behandling af byplansag. Ombudsmandens kompetence overfor vurderingskommissioner nedsat i henhold til byplanloven. (J. nr. 959/66).

A klagede den 2. november 1966 over, at Vurderingskommissionen for Sønderborg-Egnens Byudviklingsområde endnu ikke havde taget stilling til et af hans advokat i januar måned 1965 fremsat erstatningskrav i henhold til § 15 a i lov om byplaner (lovbekendtgørelse nr. 160 af 9. maj 1962).

Det var oplyst, at Boligministeriet ved skrivelse af 2. august 1963 efter begæring af Dybbøl Sogneråd nedlagde foreløbigt forbud (gældende i 1 år) i henhold til byplanlovens § 9 mod en påtænkt udstykning af A's ejendom til boligbebyggelse. Den 26. august 1963 protesterede A's advokat mod forbudet og bebudede et erstatningskrav, såfremt ejendommen ville komme til at ligge i yderzone, og i skrivelse af 18. januar 1964 fastholdt ministeriet forbudet overfor advokaten.

Boligministeriet godkendte den 10. december 1964 i medfør af byplanlovens § 1 en af Dybbøl Sogneråd den 16. juni 1964 vedtaget og derefter offentligt bekendtgjort Byplanvedtægt nr. 1 for en del af Dybbøl kommune, herunder A's ejendom.

Den 25. januar 1965 rejste A overfor den vurderingskommission, der agtedes nedsat i henhold til byplanlovens § 16, stk. 2, jfr. § 15 a, stk. 2, krav om en erstatning på 800.000 kr. i anledning af byplanvedtægtens bestemmelser. Efter byplanvedtægtens godkendelse blev der fra grundejerside fremsat ialt 14 erstatningskrav, og disse krav, hvoriblandt A's, blev den 4. februar 1965 af Dybbøl Sogneråd sendt til Boligministeriet.

Byplannævnet godkendte den 23. februar 1965 i medfør af § 2, stk. 3, i loven om regulering af bymæssige bebyggelser Tillæg I til byudviklingsplanen for Sønderborg-Egnen. Det område, der omfattes af Dybbøl kommunes Byplanvedtægt nr. 1, er i henhold til Tillæg I til byudviklingsplanen placeret i yderzone. De grundejere, hvis ejendomme omfattes af tillægget til byudviklingsplanen, er i henhold til byreguleringslovens § 14 berettigede til erstatning, hvis ejendommene er sunket i værdi, efter samme regler som i byplanlovens § 15 a. Udover Tillæg I forelå for ministeriet et fra Byudviklingsudvalget for Sønderborg-Egnen modtaget Tillæg II, der blev godkendt af Byplannævnet den 24. maj 1965. Begge disse tillæg havde gyldighed for tiden indtil 5. november 1972, det vil sige i 10 år fra Byplannævnets godkendelse af den første byudviklingsplan for Sønderborg-Egnen den 5. november 1962.

Som følge af, at det af byplanvedtægten omfattede område tillige omfattedes af Tillæg I til byudviklingsplanen og erstatningsreglerne i byplanlovens § 15 a og byreguleringslovens § 14 er ens, indgik det i Boligministeriets overvejelser, at det for at opnå en ensartet sagsbehandling af de erstatningskrav, der var fremkommet i anledning af byplanvedtægten, kunne være ønskeligt, at den vurderingskommission, der i henhold til byplanlovens § 15 a, stk. 2, jfr. § 16, stk. 2, skulle nedsættes til behandling af erstatningskravene vedrørende byplanvedtægten, tillige kom til at be-

handle eventuelle erstatningskrav, der måtte følge af tillæggene til byudviklingsplanen. En vurderingskommission for Sønderborg-egnens byudviklingsområde havde ikke eksisteret hidtil, da der ikke var rejst erstatningskrav i anledning af den ældre byudviklingsplan fra 1962.

I skrivelse af 29. marts 1965 forespurgte A's advokat til sagen i ministeriet, hvilken forespørgsel den 1. april 1965 blev besvaret telefonisk. Den 21. maj 1965 anmodede Boligministeriet Sønderborg Amtsråd og dommeren i Sønderborg om i henhold til byreguleringslovens § 14, stk. 2, jfr. byplanlovens § 16, stk. 2, hver at udpege 2 medlemmer med stedfortrædere til at indtræde i en vurderingskommission for Sønderborg-egnens byudviklingsområde, idet ministeriet tilkendegav som sin opfattelse, at denne kommission også burde behandle erstatningskravene vedrørende byplanvedtægten. Amtsrådet blev samtidig anmodet om at udpege vurderingskommissionens formand.

Den 2. juni 1965 besvarede ministeriet en fornyet forespørgsel fra A's advokat, idet ministeriet meddelte, at sagen beroede på nedsettelse af vurderingskommissionen. Samtidig meddelte ministeriet, at det endnu ikke havde modtaget underretning om, hvem Sønderborg Amtsråd og dommeren i Sønderborg havde udpeget til medlemmer af kommissionen. Oplysning herom blev herefter modtaget af ministeriet henholdsvis den 2. og den 27. juli 1965.

Boligministeriet sendte den 16. august 1965 meddelelse om vurderingskommissionens etablering til kommissionens formand, og A's advokat blev samtidig underrettet herom. Den 22. juli 1965 havde ministeriet sendt de 14 erstatningskrav vedrørende byplanvedtægten til udtalelse hos ministeriets kommitterede i byplansager, hvis udtalelse forelå den 24. august 1965, og erstatningskravene blev derefter af Boligministeriet med skrivelse af 1. september 1965 videresendt til vurderingskommissionens foreløbige orientering og med anmodning om, at materialet i sagen senere måtte blive tilbagesendt til ministeriet til brug for kammeradvokaten, hvem ministeriet havde anmodet om at varetage statens interesser i erstatningssagen.

I skrivelse af 6. december 1965 spurgte A's advokat atter til sagen, og den 15. december 1965 svarede ministeriet, at erstatningskra-

vene den 1. september 1965 var sendt til vurderingskommissionen, og at ministeriet ikke var bekendt med, hvad der i den mellemliggende tid var passeret i sagen.

Boligministeriet modtog den 4. januar 1966 underretning om, at vurderingskommissionen havde antaget en teknisk sagkyndig og en juridisk sekretær, og at kommissionen agtede at udsende spørgeskemaer til de erstatningsøgende. Udsendelse af spørgeskemaerne skete i februar 1966, efter at Boligministeriets kommitterede i byplansager havde foreslået kommissionen, at der blev foretaget en ændring i spørgeskemaet.

Den 1. juli 1966 modtog ministeriet sagens akter tilbage fra vurderingskommissionen, deriblandt de oplysninger, kommissionen havde indhentet fra de erstatningssøgende, samt 2 nye erstatningskrav, der var fremsat i anledning af Tillæg II til byudviklingsplanen. Ministeriet anmodede den 8. august 1966 Byudviklingsudvalget for Sønderborg-Egnen om en udtalelse, og efter modtagelsen af udvalgets svar af 25. august 1966 udbad ministeriet sig den 23. september 1966 en fornyet udtalelse fra den kommitterede.

Efter at A's advokat den 8. september 1966 påny havde rettet henvendelse til Boligministeriet, underrettede ministeriet ham den 29. s. m. om sagens stilling, idet det tilføjedes, at sagens forberedelse nødvendigvis måtte tage en del tid, og at ministeriet ikke på daværende tidspunkt kunne udtale sig om, hvornår kommissionen kunne forventes at træffe afgørelse vedrørende A's krav. Ministeriet ville imidlertid være opmærksom på, at sagens behandling blev fremskyndet mest muligt.

Den kommitteredes udtalelse forelå den 19. december 1966, hvorefter alle 16 erstatningskrav samt øvrigt materiale i sagen den 3. januar 1967 af ministeriet blev sendt til kammeradvokaten, der den 14. marts 1967 meddelte vurderingskommissionen, at det på grund af andet presserende arbejde først ville være muligt for ham at færdiggøre sit indlæg i sagen, således at dette kunne tilgå kommissionen omkring 1. maj 1967. Kammeradvokatens indlæg forelå den 20. maj 1967 og blev ca. 1. juni 1967 sendt til samtlige erstatningssøgende.

Boligministeriet udtalte overfor mig, at der ved bedømmelsen af den tid, der var medgået til behandlingen af A's erstatningskrav,

måtte lægges vægt dels på sagens omfang, idet der var tale om ialt 16 erstatningskrav, som ministeriet og vurderingskommissionen skulle tage stilling til, dels hele sagens forholdsvis komplicerede karakter, der navnlig skyldtes, at byplanvedtægten og de som følge af denne fremkomne erstatningskrav måtte ses i sammenhæng med de samtidig gennemførte Tillæg I og II til byudviklingsplanen for Sønderborg-Eggen. Det havde bl. a. måttet indgå i Boligministeriets overvejelser, om der efter gennemførelsen af Tillæg I til byudviklingsplanen, der bl. a. omfatter Dybbøl kommune, og hvis yderzonebestemmelser i det væsentlige er af samme indhold som byplanvedtægtens bestemmelse om ejendommenes fortsatte anvendelse til landbrugsformål m. v., var anledning til fortsat at bevare byplanvedtægten, eller om den burde ophæves i medfør af byplanlovens § 5, stk. 4. Ministeriets overvejelser herom havde ført til, at byplanvedtægten burde ophæves, men at dette – for at undgå uklarhed til ugunst for grundejerne ved behandlingen af erstatningskravene – først burde ske, efter at vurderingskommissionen havde truffet afgørelse i sagen. Endvidere havde ministeriet allerede i forbindelse med byplanvedtægtens godkendelse den 10. december 1964 meddelt Dybbøl Sogneråd, at det måtte forbeholde sig påny at overveje afgrænsningen af de til landbrugsformål udlagte områder efter fremkomsten af eventuelle erstatningskrav, idet mulige erstatningsbeløb måtte ses i relation til vedtægtens formål.

Boligministeriet havde endelig måttet tage i betragtning, at Byudviklingsudvalget for Sønderborg-Eggen i henhold til § 2 i loven om regulering af bymæssige bebyggelser, således som denne blev ændret ved lov nr. 230 af 11. juni 1965, skulle afgive en redegørelse af det i byreguleringslovens § 5, stk. 2, angivne indhold, og at denne redegørelse måtte indgå i overvejelserne om ændringerne i forudsætningerne for bedømmelsen af bl. a. A's erstatningskrav, eventuelt i form af en ændret zonedragning i Dybbøl kommune. Boligministeriet havde modtaget den pågældende redegørelse den 9. marts 1967.

Forsåvidt angår vurderingskommissionen meddelte jeg, at det kan stille sig tvivlsomt, om min kompetence omfatter en sådan kommission, hvis funktion kan minde om en tvungen voldgift. Jeg var imidlertid nærmest af den opfattelse, at en sådan vurderingskommission i ombudsmandslovens forstand bør henregnes til den kommunale forvaltning.

Da der imidlertid ikke kan indgives klage til nogen administrativ statsmyndighed over vurderingskommissionens virksomhed, kan der ifølge ombudsmandslovens § 4, stk. 2, heller ikke indgives klage til ombudsmanden over kommissionen, og en undersøgelse fra min side af kommissionens sagsbehandling ville herefter alene kunne finde sted i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5, hvorefter jeg af egen drift kan tage en kommunal sag op til undersøgelse, for så vidt der foreligger en krænkelse af væsentlige retlige interesser.

De foreliggende oplysninger om vurderingskommissionens sagsbehandling havde dog ikke givet mig tilstrækkeligt grundlag for at antage, at der af kommissionen skulle være begået fejl eller udvist forsømmelser, der ville kunne give mig anledning til kritik, og jeg fandt derfor ikke, at betingelserne for at tage kommissionens virksomhed op til undersøgelse var til stede.

Forsåvidt angik Boligministeriet udtalte jeg, at det ville have været ønskeligt, om ministeriet havde sendt erstatningskravene til udtalelse hos den kommitterede umiddelbart efter deres modtagelse den 10. februar 1965, selvom det efter det foreliggende måtte stille sig tvivlsomt, om sagens behandling herved ville være blevet fremskyndet væsentligt, idet vurderingskommissionens endelige sammensætning først forelå den 16. august 1965 og den kommitteredes udtalelse blev afgivet den 24. s. m.

Under hensyn til sagens komplicerede natur gav Boligministeriets behandling af sagen iøvrigt ikke tilstrækkeligt grundlag for kritik.

30. *Henstillet til Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet at tage en sag om tjenestefrihed uden lønafkorting til en tjenestemand, der var tilsagt til at afgive vidneforklaring for retten, op til fornyet overvejelse. (J. nr. 529/67).*

En dommer klagede over en af Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet truffet afgørelse, hvorefter en tjenestemand ved Post- og Telegrafvæsenet, der var tilsagt til at afgive vidneforklaring for retten, selv måtte afholde udgiften til stedfortræder.

Generaldirektoratet udtalte, at det gennem en årrække har fulgt den praksis, at der, såfremt en tjenestemand eller andre i Post- og Telegrafvæsenet beskæftigede ikke ved tjenestebytning eller tjenesteomlægning kan skaffe sig tjenestefrihed til opfyldelse af vidnepligt efter retsplejeloven, tilstås gratis tjenestefrihed uden modregning i den oppebårne vidnegodtgørelse i tilfælde, hvor Post- og Telegrafvæsenet er part i det forhold, som vidneudsagnet vedrører. Samme fremgangsmåde følges, hvor forholdet har relation til den pågældendes tjeneste eller er iagttaget under tjenestens udførelse.

I tilfælde, hvor det forhold, der ligger til grund for indkaldelsen som vidne, skyldes begivenheder, der er indtruffet i vedkommende tjenestemandens fritid og således er tjenesten uvedkommende, må den pågældende derimod refundere de af Post- og Telegrafvæsenet afholdte udgifter til stedfortræder. Denne praksis, der efter generaldirektoratets opfattelse stiller det i etaten beskæftigede personale lige med landets øvrige borgere, som i tilsvarende tilfælde ikke altid gennem den almindelige vidnegodtgørelse opnår dækning for de med vidnepligten forbundne udgifter, fandt generaldirektoratet rimelig.

Ministeriet for Statens Lønnings- og Pensionsvæsen henviste til, at der ikke i tjenestemandenslovgivningen eller administrativt er fastsat generelle regler om tjenestefrihed til statstjenestemænd for at afgive vidneforklaring for retten. Tjenestefrihed i den nævnte anledning omfattes heller ikke af de med hjemmel i lønnings- og pensionslovens § 43 fastsatte regler i Finansministeriets cirkulære af 28. november 1946 om tjenestemænds overtagelse af ombud. Under hensyn hertil samt til det af generaldirektoratet anførte fandt ministeriet for så vidt intet at bemærke til den af generaldirektoratet truffede afgørelse, der efter det oplyste var i overensstemmelse med

den praksis, der følges af Generaldirektoratet for Statsbanerne.

På den givne foranledning havde ministeriet imidlertid underhånden indhentet udtalelser om praksis i et antal større styrelser. Det blev herved oplyst, at et tilfælde svarende til det omhandlede ikke sås at have foreligget som konkret sag, men der var fra samtlige adspurgte styrelser med undtagelse af Generaldirektoratet for Statsbanerne givet udtryk for, at der i påkommende tilfælde ville blive bevilget vedkommende tjenestemand frihed uden lønafkorting, såfremt den fornødne tjenestefrihed ikke kunne skaffes ved forskydning af tjenesten eller ved tjenestebytning.

Da ministeriet fandt, at tjenestemænd i de forskellige styrelser i tilfælde som det omhandlede bør behandles ens, og da vidnepligten, hvadenten det drejer sig om afgivelse af forklaring i borgerlige eller kriminelle sager, på grund af dens pligtmæssige karakter for så vidt kan sidestilles med borgerligt ombud og ikke kan antages at medføre, at der forlanges tjenestefrihed i et uforholdsmæssigt omfang, fandt ministeriet det rimeligt, at der i lighed med bestemmelserne i Finansministeriets ovennævnte cirkulære indrømmes en tjenestemand, der indkaldes til at afgive vidneforklaring for retten, tjenestefrihed uden afkorting i lønnen, såfremt tjenestefriheden ikke har kunnet skaffes den pågældende ved forskydning af tjenesten eller ved tjenestebytning. Ministeriet fandt endvidere, at der ikke bør påhvile tjenestemanden pligt til at indbetale den ham ydede vidnegodtgørelse til sin styrelse til hel eller delvis dækning af aflønningsudgiften.

Ministeriet tilføjede, at det ville udsende et cirkulære til samtlige ministerier og styrelser i overensstemmelse med de anførte synspunkter.

Jeg udtalte, at jeg ligesom Ministeriet for Statens Lønnings- og Pensionsvæsen måtte finde, at vidnepligten, selvom den ikke direkte er omfattet af Finansministeriets cirkulære af 28. november 1946 om statens afholdelse af udgifterne ved tjenestemænds overtagelse af ombud, på grund

af sin pligtmæssige karakter i et tilfælde som det foreliggende måtte kunne sidestilles med borgerligt ombud.

Under hensyn hertil henstillede jeg til Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet at tage afgørelsen i den konkrete sag op til fornyet overvejelse. Jeg lagde herved vægt på, at andre styrelser efter det oplyste i en situation som den foreliggende ville give vedkommende tjenestemand frihed uden lønafkorting, og på, at det i den i Juristen 1952, side 73, refererede dom (Københavns Byrets 12. afdelings dom af 2. november 1951) blev antaget, at en arbejdsgiver ikke var berettiget til at foretage fradrag i en måneds-

lønnen lagerekspedients løn, i anledning af at han havde været fraværende for at give møde i retten som værge for sin umyndige søn.

Da ministeriet for Statens Lønnings- og Pensionsvæsen nu ville udsende et cirkulære om det omhandlede spørgsmål, fandt jeg ikke herudover grundlag for at foretage videre vedrørende sagen.

Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet meddelte mig, at det havde bemyndiget vedkommende postkontor til at udbetale tjenestemanden kr. 34,36, svarende til den udgift til afløser, han havde afholdt i forbindelser med afgivelse af vidneforklaring.

31. *Omstændighederne ved indlæggelsen af en patient på Sct. Hans Hospital gav på et enkelt punkt anledning til kritik. (J. nr. 309/67).*

I medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5, foretog jeg en undersøgelse af omstændighederne ved A's indlæggelse den 10. marts 1967 på Sct. Hans Hospital.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at A ifølge en af Østre Landsret den 19. november 1963 afsagt kendelse bl. a. var pligtig at underkaste sig psykiatrisk behandling efter Dansk Forsorgsselskabs bestemmelser, derunder lade sig indlægge i et hospital for sindslidende, såfremt Forsorgsselskabet og den behandlende læge fandt en sådan indlæggelse påkrævet.

Den 9. marts 1967 modtog ordenspolitiet på Tomsgårdsvejens Politistation anmodning om bistand fra A's forældre, der oplyste, at A havde optrådt voldsomt i hjemmet. Ordenspolitiet rettede telefonisk henvendelse til Sct. Hans Hospital, der anmodede om, at A måtte blive transporteret tilbage til hospitalet. Ordenspolitiet tog derefter til A's hjem, hvor han blev anholdt og indbragt til politistationen. Herfra blev A overgivet til kriminalpolitiet, der transporterede ham til Sct. Hans Hospital, hvor han blev indlagt den 10. marts 1967. Han blev udskrevet igen den 10. juni 1967, men blev senere indlagt påny.

Politidirektøren i København udtalte, at politiet havde anholdt og transporteret A til Sct. Hans Hospital efter anmodning fra hospitalet og i henhold til den af Østre Landsret afsagte kendelse.

Overlægen ved Sct. Hans Hospital udtalte, at A ved ankomsten til hospitalet havde oplyst, at han pludselig var blevet syg, at han derefter havde drukket lidt for meget, at han i dagens løb havde haft en del mærkelige oplevelser, og at han ikke modsatte sig indlæggelsen, som hospitalet betragtede som sket på frivilligt grundlag.

Hospitalet plejer i de tilfælde, hvor en patient, der er under tilsyn af Dansk Forsorgsselskab, bliver indlagt, at give Forsorgsselskabet besked, når en indlæggelse har fundet sted, men ved en forglemmelse var dette ikke sket i dette tilfælde.

Såfremt A havde modsat sig indlæggelsen, skulle spørgsmålet have været forelagt Forsorgsselskabet, inden hospitalet anmodede politiet om at foranstalte indlæggelsen. Ud fra de oplysninger, hospitalet modtog den 9. marts 1967, syntes situationen imidlertid at være så akut, at det ville være uforsvarligt at afvente selskabets samtykke til indlæggelsen.

Direktoratet for Københavns Hospitalsvæsen udtalte, at A efter de foreliggende oplysninger havde indvilget i at lade sig indlægge, da lægen ved den afdeling, hvor han var i ambulans behandling, traf beslutning herom på grundlag af afdelingens kendskab til hans sygdomstilfælde og de fra hans forældre modtagne oplysninger om hans reaktioner i den aktuelle situation.

Selv om det ikke kunne udelukkes, at de særlige omstændigheder ved indlæggelsen kunne have medvirket til A's accept af indlæggelsen, mente direktoratet, at afgørende vægt måtte lægges på den behandlende afdelings vurdering, og direktoratet beklagede, at Forsorgsselskabet først med forsinkelse blev underrettet af afdelingen om indlæggelsen.

Dansk Forsorgsselskab udtalte, at selskabet først den 1. april 1967 gennem et brev fra A's moder modtog underretning om indlæggelsen. Det var iøvrigt selskabets indtryk, at A var tilfreds med, at han kunne blive indlagt på Sct. Hans Hospital, når han følte sig syg.

Justitsministeriet henholdt sig til en af rigsadvokaten afgivet udtalelse. Efter den fremstilling, hospitalet fik om A's forhold, fandt rigsadvokaten, at hospitalets beslutning om, at A burde indlægges, var rigtig. Da afgørelsen dernæst ikke tålte opsættelse, anså han det ikke for en fejl, at hospitalet ikke forinden sikrede sig Forsorgsselskabets samtykke, idet hospitalet var berettiget til at gå ud fra, at selskabet ville være indforstået med indlæggelsen. Derimod måtte det – såfremt indlæggelsen ansås for at være sket på grundlag af Østre Landsrets kendelse – anses for en fejl,

at spørgsmålet om indlæggelsen ikke var blevet forelagt for Forsorgsselskabet umiddelbart efter indlæggelsen.

Efter det således oplyste udtalte jeg, at jeg måtte nære nogen betænkelighed ved, at A's indlæggelse den 10. marts 1967 af hospitalet var anset for en frivillig indlæggelse i sædvanlig forstand i stedet for en indlæggelse i henhold til den af Østre Landsret afsagte kendelse, hvorefter A under nærmere angivne betingelser var pligtig at lade sig indlægge.

Derimod fandt jeg ikke at kunne kritisere den af hospitalet anlagte vurdering, hvorefter indlæggelsen efter de for hospitalet foreliggende oplysninger ikke burde afvente Forsorgsselskabets samtykke.

Hvad enten indlæggelsen ansås for at være sket på frivilligt grundlag eller i henhold til Østre Landsrets kendelse, burde hospitalet umiddelbart efter indlæggelsen have underrettet Forsorgsselskabet, hvis tilsyn A var undergivet, og det var derfor beklageligt, at Forsorgsselskabet først den 1. april 1967 ved A's moders henvendelse til selskabet erfarede om indlæggelsen.

32. *Anmodet Justitsministeriet om at overveje, om Sikringsanstalten ved Statshospitalet i Nykøbing S er et egnet anbringelsessted for mentalobservander, og om det er muligt at nedbringe ventetiden for mentalundersøgelser. (J. nr. 19/67).*

En advokat klagede over en af Justitsministeriet truffet afgørelse vedrørende spørgsmålet om mentalundersøgelse af A, der den 9. oktober 1966 døde som følge af selvmord under mentalobservationsophold på Sikringsanstalten ved Statshospitalet i Nykøbing S. Han gjorde herved gældende, at straffesagen mod A ikke havde den alvorlige karakter, som er en forudsætning for mentalundersøgelse, at han i hvert fald ikke burde have været anbragt på Sikringsanstalten, hvor der under hensyn til det særlige klientel, som findes dér, overhovedet ikke burde finde mentalobservationer sted, samt at der ofte opstår en urimelig lang ventetid i mentalundersøgelsessager.

Det var oplyst, at A blev anholdt den 2. juni 1966 som sigtet for tyveri, overfald af særlig farlig karakter samt overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 3, § 131, § 264, stk. 3, jfr. stk. 1, § 291, stk. 1, og § 265. Dagen efter

blev han fængslet for 7 dage, og den 10. juni 1966 blev fængslingsfristen af retten forlænget til den 24. juni 1966. Begge fængslingskendelser blev stadfæstet af Østre Landsret.

Den 22. juni 1966 fremsendtes forundersøgelsesbegæring til Københavns Byret, og under et forundersøgelsesforhør i byretten den 1. juli 1966 afsagde retten i overensstemmelse med anklagemyndighedens påstand kendelse om, at A skulle mentalundersøges på et statshospital, idet dette fandtes at være af betydning for sagens afgørelse.

I et nyt retsmøde den 15. juli 1966 aflagde A delvis tilståelse og begærede rettens kendelse om mentalobservation omgjort. Dommeren tilkendegav imidlertid, at kendelsen ville blive fastholdt, og A gav nu udtryk for, at han selv ønskede indlæggelse, men såvel advokaten som A henstillede, at mentalundersøgelsen fandt sted på Rigshospitalets af-

deling O eller Sankt Hans Hospital og ikke på Sikringsanstalten.

Den 19. juli 1966 anmodede politidirektøren i København Statshospitalet i Nykøbing S om, at arrestanten måtte blive modtaget der til mentalundersøgelse. Efter at advokaten den 18. august 1966 havde anmodet Københavns Byret om påny at tage stilling til spørgsmålet om nødvendigheden af mentalundersøgelsen, blev sagen behandlet i et nyt retsmøde den 23. august 1966. Det blev herunder oplyst, at A ville kunne modtages på Statshospitalet i Nykøbing S den følgende dag, og efter at have rådført sig med advokaten erklærede A, at han ikke ville modsætte sig indlæggelsen på dette statshospital, hvorefter han den 24. august 1966 blev overført til Sikringsanstalten, hvor han den 7. oktober 1966 forsøgte selvmord ved hængning, og to dage efter afgik han som anført ved døden.

Vedrørende anbringelsesstedet udtalte politidirektøren i København, at politiet under hensyn til arrestantens uligevægtighed og risikoen for flugtforsøg anså det for uforsvarligt at lade undersøgelsen foretage andre steder end i Sikringsanstalten ved Statshospitalet i Nykøbing S. Foranlediget af advokatens klage til Justitsministeriet havde politiet udarbejdet en oversigt over ventetiden ved indlæggelse til mentalundersøgelse på Rigshospitalet og i Sikringsanstalten. Politidirektøren erkendte, at ventetiden kan være ret lang, men anførte, at politiet jo ikke kan afgøre, hvornår der er plads.

2. statsadvokat for København erklærede overfor Justitsministeriet, at han efter det oplyste ikke fandt, at politiets bestemmelse om, at observationen skulle ske på Statshospitalet i Nykøbing S, kunne kritiseres. Statsadvokaten udtalte, at det er beklageligt, at arrestanten måtte vente så længe på indlæggelsen, men dette forhold kunne efter statsadvokatens opfattelse ikke henføres til nogen forsømmelighed fra politiets side. Statsadvokaten anførte endelig, at anbringelse på Rigshospitalets afdeling O efter det oplyste ikke ville have medført nogen væsentlig forkortelse af venteperioden.

Rigsadvokaten henholdt sig til statsadvokatens udtalelse, og Justitsministeriet henviste overfor advokaten til, at beslutningen om mentalobservation af A på et hospital var truffet af retten.

Ifølge ombudsmandsloven kan jeg ikke tage stilling til de af domstolene truffede afgørelser, og jeg kunne derfor ikke tage stilling til den ved Københavns Byrets kendelse truffede beslutning om, at A skulle mentalundersøges, hvilket han iøvrigt efter det foreliggende havde været indforstået med. Efter det om A's psykiske tilstand under fængslingen oplyste samt under hensyn til karakteren af de påsigtede lovovertrædelser fandt jeg ikke at kunne kritisere det af Københavns Politi udøvede skøn, hvorefter det ville være uforsvarligt at lade mentalundersøgelsen foretage andre steder end i Sikringsanstalten. Jeg bemærkede iøvrigt, at retten ikke alene havde besluttet, at A skulle mentalundersøges, men også at undersøgelsen skulle finde sted på et statshospital.

Sagen gav mig imidlertid anledning til at anmode Justitsministeriet om at overveje, om Sikringsanstalten er et egnet anbringelsessted for mentalobservander, og i benægtende fald om det vil være muligt at tilvejebringe andre anbringelsesmuligheder, samt om det vil være muligt at nedbringe ventetiden for mentalundersøgelser.

Justitsministeriet indhentede udtalelser fra overlægen ved Statshospitalet i Nykøbing S, Direktoratet for Statshospitalerne og Retslægerådet, og udtalte på grundlag heraf, at hospitalsmæssig undersøgelse af mandlige observander, der skønnes at være særlig farlige eller særlig tilbøjelige til at undvige, ifølge ministeriets cirkulæreskrivelse af 14. januar 1957 altid bør ske på observationsafdelingen ved Statshospitalet i Nykøbing S. En særlig observationsafdeling – som en bygningsmæssig enhed – består imidlertid ikke længere, efter at en del af Sikringsanstalten i 1962 er blevet omdannet til revaliderings- og rekonvalescentafdeling for statshospitalet, og det er nu således, at de omhandlede observander er anbragt i den bygning, som rummer Sikringsanstalten.

Da ingen af de almindelige statshospitaler, ej heller Statshospitalet i Nykøbing S, frembyder et sådant mål af sikkerhed, at de er egnet til anbringelse af særlig farlige eller særlig undvigelsest tilbøjelige mentalobservander, så Justitsministeriet ingen mulighed for at ændre de hidtil gældende regler om anbringelse af disse observander på Sikrings-

anstalten. Ministeriet var iøvrigt med Retslægerådet og Direktoratet for Statshospitalet enig i, at Sikringsanstalten ikke kan betegnes som uegnet til anbringelse af observander. Ministeriet bemærkede herved, at anstalten for få år siden har været genstand for en omfattende modernisering, og at det er muligt i et vist omfang at holde observanderne adskilt fra de øvrige patienter i anstalten.

Vedrørende spørgsmålet om nedbringelse af ventetiden for indlæggelse til mentalundersøgelse på Statshospitalet i Nykøbing S og den dertil knyttede Sikringsanstalt udtalte Justitsministeriet følgende:

Udover observation af særlig farlige eller særlig undvigelsestilbøjelige arresteranter på Sikringsanstalten foretages i medfør af cirkulæreskrivelsen af 14. januar 1957 på Statshospitalet i Nykøbing S hospitalsmæssig mentalundersøgelse af andre sigtede fra København, det øvrige Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm. Som følge af lægemangel har det i nogen tid voldt vanskeligheder for statshospitalet straks at modtage de til mentalundersøgelse på hospitalet visiterede arresteranter, og der er derfor opstået nogen ventetid. Denne vil blive afhjulpet, såfremt det lykkes at besætte nogle ledige reservelægestillinger samt den for nylig oprettede stilling som ass. overlæge med henblik på varetagelse af mentalundersøgelse.

Da Justitsministeriet måtte anse det for ønskeligt, at ventetiden for foretagelse af mentalundersøgelser straks blev nedbragt, og da det endnu kunne tage nogen tid, inden lægemangelen ved hospitalet i Nykøbing S blev afhjulpet, gav ministeriet imidlertid ved cirkulæreskrivelse af 12. april 1967 efter indstilling fra overlægen ved statshospitalet og med tilslutning af Direktoratet for Statsho-

spitalerne meddelelse til anklagemyndigheden og politiet på Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm om, at indtil videre kun observander, der skønnes at være særlig farlige eller særlig tilbøjelige til at undvige, må søges indlagt på Statshospitalet i Nykøbing S.

Det var overfor Justitsministeriet oplyst, at ventetiden for indlæggelse til foretagelse af mentalundersøgelser herefter var nedbragt noget. For så vidt angår de arresteranter, der nu visiteredes til andre hospitaler end Statshospitalet i Nykøbing S, var ventetiden således kun ganske få dage, medens den for de seneste 5 til Nykøbing S visiterede arresteranter var fra 11 til 30 dage.

Endelig oplyste Justitsministeriet, at såvel spørgsmålet om Sikringsanstaltens egnethed til anbringelse af mentalobservander som spørgsmålet om nedbringelse af ventetiden for mentalobservander måtte ventes at blive behandlet i det af ministeriet den 18. december 1967 nedsatte udvalg vedrørende den fremtidige organisering af mentalobservationsvirksomheden her i landet, og ministeriet fandt det derfor rimeligt ikke på nuværende tidspunkt at foretage yderligere vedrørende de rejste spørgsmål, men ville til stadighed være opmærksom på spørgsmålet om nedbringelse af ventetiden.

Jeg tog det af Justitsministeriet anførte om Sikringsanstaltens egnethed for mentalobservander og om nedbringelse af ventetiden til efterretning. Under hensyn til at den fremtidige organisering af mentalobservationsvirksomheden nu ville blive gjort til genstand for overvejelser i et udvalg, og at Justitsministeriet til stadighed ville være opmærksom på spørgsmålet om ventetidens nedbringelse, fandt jeg at kunne undlade at foretage videre i sagen.

33. *Partsoffentlighedslovens anvendelse på indberetninger om tjenstlige forseelser, begået af værnepligtige. Henstillet til Justitsministeriet at søge spørgsmålet afklaret ved en kommende revision af loven. (J. nr. 944/66).*

I november 1967 afgav jeg en udtalelse vedrørende en klage over en af Civilforsvarsstyrelsen truffet og af Indenrigsministeriet tiltrådt afgørelse, hvorefter partsoffentlighedsloven ikke finder anvendelse på indberetninger om tjenstlige forseelser begået af værne-

pligtige i Civilforsvarskorpset. Jeg gjorde samtidig Folketingets Ombudsmandsudvalg bekendt med udtalelsen.

Sagen blev oprindelig rejst på grundlag af en indberetning over nogle værnepligtige, der for den ved indberetningen konstaterede for-

seelse ikendtes i times efterøvelse som disciplinærmiddel. I den pågældende sag fik de værnepligtige foreløbig adgang til at gøre sig bekendt med indberetningen og – om det ønskedes – at tage afskrifter af denne. Ved sagens påfølgende forelæggelse for Civilforsvarsstyrelsen udtalte denne imidlertid, at en indberetning i lignende tilfælde skulle oplæses for den værnepligtige, uden at vedkommende skulle have lejlighed til at tage afskrift af indberetningen eller de dertil hørende dokumenter.

Dette standpunkt havde Civilforsvarsstyrelsen senere uddybet, idet den med henvisning til bestemmelserne i partsoffentlighedslovens § 11 gjorde gældende, at loven i hvert fald ikke kan antages at gælde i sager vedrørende anvendelse af de i § 43, stk. 1, i loven om civilforsvaret (lovbekendtgørelse nr. 122 af 1. april 1962) omhandlede disciplinærmidler.

Denne afgørelse blev påklaget til Indenrigsministeriet, der forud for sin afgørelse i sagen indhentede udtalelser fra Forsvarsministeriet og Justitsministeriet.

Forsvarsministeriet udtalte, at den sigtede i en militær straffesag ikke kan antages at have ret til aktindsigt i et tilfælde som det af Civilforsvarsstyrelsen omtalte. Forsvarsministeriet henviste til partsoffentlighedslovens § 11 med bemærkning, at det efter ministeriets opfattelse i denne forbindelse er uden betydning, om der gøres strafansvar gældende, eller om disciplinærmidler bringes i anvendelse, jfr. herved den militære retsplejelovs § 45, hvorefter disciplinærmidler, når omstændighederne taler derfor, bør anvendes i stedet for straf for mindre forsømmelser og forseelser.

Justitsministeriet udtalte, at det kunne dele Forsvarsministeriets opfattelse, hvorefter militære disciplinærsager ligesom (andre) militære straffesager må antages at falde udenfor partsoffentlighedsloven.

Justitsministeriet pegede herved blandt andet på, at anvendelse af disciplinærmidler forudsætter et strafbart forhold. Disciplinærsager betragtes vel ikke som straffe, jfr. den militære retsplejelovs § 46, men ministeriet anså det for dækkende at karakterisere disciplinærmidlerne som strafferetlige retsfølger, for så vidt de er betingede af strafbare forhold og anvendes i stedet for straf og med tilsvarende formål. Justitsministeriet bemærkede i

denne forbindelse, at strafferetsplejen, således som den er beskrevet i retsplejeloven, også omfatter sager, hvor der ikke er spørgsmål om straf, men om tiltalefrafald eller om idømmelse af retsfølger, der ikke er straf, men træder i stedet herfor, f. eks. betingede domme eller foranstaltninger i henhold til straffelovens § 70.

Der vil endvidere ofte først på et ret sent tidspunkt under sagens behandling kunne tages stilling til, om en sag skal søges afgjort ved idømmelse af straf eller ved anvendelse af disciplinærmidler. Det ville efter Justitsministeriets opfattelse således give anledning til praktiske vanskeligheder, hvis kun de egentlige militære straffesager – modsat disciplinærsagerne – faldt udenfor partsoffentlighedsloven.

Justitsministeriet tilføjede, at de anførte synspunkter også gør sig gældende med hensyn til disciplinærsager indenfor civilforsvaret. Reglerne om disse sager er vel ikke på samme måde som reglerne om de militære disciplinærsager indarbejdet i de øvrige retsregler, men de er dog i civilforsvarsloven (§ 43) placeret i systematisk tilknytning til denne lovs straffe- og retsplejeregler (§ 42).

Indenrigsministeriet udtalte, at den endelige afgørelse af spørgsmålet henhører under domstolene, men at ministeriet måtte være mest tilbøjelig til at mene, at partsoffentlighedsloven ikke finder anvendelse i det foreliggende tilfælde.

Samtidig anmodede Indenrigsministeriet Forsvarsministeriet om en udtalelse om dets stilling til spørgsmålet om, hvorvidt der ud fra rimelighedsbetragtninger eller almindelige retsprincipper bør indrømmes partsoffentlighed i de pågældende sager, idet Indenrigsministeriet bemærkede, at Justitsministeriet ikke havde inddraget dette spørgsmål under sin behandling af sagen.

Overfor mig udtalte Civilforsvarsstyrelsen, at der ikke siden Indenrigsministeriets afgørelse var fremkommet nye oplysninger, som havde givet styrelsen anledning til en ændret stillingtagen, og at den måtte fastholde det tidligere indtagne standpunkt.

Civilforsvarsstyrelsen tilføjede, at den ville gøre sagen til genstand for fornyet overvejelse, når den til sin tid modtog oplysning om indholdet af den udtalelse, Indenrigsministeriet havde anmodet Forsvarsministeriet om.

Indenrigsministeriet indhentede i anledning af klagen til mig fornyede udtalelser fra Forsvarsministeriet og Justitsministeriet.

Efter brevveksling med generalauditøren udtalte Forsvarsministeriet, at retsplejelovgivningens almindelige principper for en sigtets aktindsigt alene omfatter sager, der er indbragt for domstolene, og at en værnepligtig ikke herudover har krav på at se indberetninger mod ham for en tjenstlig forseelse.

Forsvarsministeriet oplyste dernæst, at det af Indenrigsministeriet rejste spørgsmål om, hvorvidt der udfra rimelighedsbetragtninger eller almindelige retsprincipper bør indrømmes partsoffentlighed i militære straffesager, fortsat var under behandling, idet der ved generalauditørens foranstaltning blev indhentet udtalelser herom fra de respektive værns kommandoer. Når disse udtalelser forelå, ville Forsvarsministeriet snarest vende tilbage til sagen.

Justitsministeriet udtalte, at retsplejelovens regler om partsoffentlighed kun gælder i sager, der indbringes for retten, og at der ikke iøvrigt er fastsat regler om partsoffentlighed i sager indenfor strafferetsplejen.

Indenrigsministeriet henholdt sig til de af Forsvarsministeriet og Justitsministeriet afgivne udtalelser.

Ifølge partsoffentlighedslovens § 11 falder »sager indenfor strafferetsplejen« udenfor partsoffentlighedsloven, og ifølge bemærkningerne til lovforslaget omfatter dette udtryk alle sager vedrørende gennemførelse af strafferetlige retsfølger, herunder også de straffesager, der efter særlig hjemmel behandles af andre administrative myndigheder end politiet og anklagemyndigheden. Er der tale om sager vedrørende straffe kendt af administrative myndigheder, finder partsoffentlighedsloven således ikke anvendelse.

Der er derimod ikke i partsoffentlighedsloven taget stilling til, om anvendelsen af disciplinærmidler kan sidestilles med straf og således falder udenfor loven.

Ifølge militær retsplejelovs § 46 betragtes militære disciplinærmidler ikke som straf, og det antages i den straffeprocessuelle teori, at de i den militære retsplejelovs §§ 44-48 omhandlede disciplinærmidler falder udenfor både straffebegrebet og strafferetsplejen, jfr. Stephan Hurwitz »Den danske Strafferetspleje«, 3. udgave, 1959, side 14-15, og Kommenteret Retsplejelov, 2. udgave, 1964, side 709, note 7. Det synes dernæst mest nærliggende, at disciplinærsager i henhold til civilforsvarslovens § 43, der omhandler de samme disciplinærmidler, som opregnes i militær retsplejelovs § 44, i henseende til aktindsigt må sidestilles med militære sager, hvori disciplinærmidler tages i anvendelse.

Det forhold, at disciplinærmidlerne ikke anses som straf, taler for, at indberetninger med henblik på anvendelse af disciplinærmidler omfattes af partsoffentlighedsloven. Imidlertid må det erkendes, at disciplinærmidler virker som strafsurrogater for mindre forseelser, og at der således er en nær tilknytning mellem bestemmelserne om administrativ straf og om anvendelse af disciplinærmidler. I den militære retsplejelov er disse bestemmelser da også behandlet i samme kapitel (kapitel 2), og på samme måde er bestemmelserne sammenkædet i civilforsvarslovens §§ 42 og 43.

Under hensyn hertil fandt jeg ikke at have fornødent grundlag for at kritisere den af Indenrigsministeriet tilkendegivne opfattelse, hvorefter partsoffentlighedsloven ikke er anvendelig i disciplinærsager mod værnepligtige i civilforsvaret.

Det rejste spørgsmål, hvis endelige afgørelse henhører under domstolene, er imidlertid tvivlsomt, og sagen gav mig derfor anledning til at henstille til Justitsministeriet at søge spørgsmålet afklaret i forbindelse med den revision af partsoffentlighedsloven, hvorom der ifølge lovens § 12, stk. 5, skal fremsættes forslag for Folketinget i folketingetsår 1969/70.

34. *Henstillet til Indenrigsministeriet, at en hædersgave efter den berettigedes død blev overført til hans enke i henhold til et givet tilsagn. (J. nr. 538/67).*

Fru A klagede over, at Indenrigsministeriet havde meddelt hende, at det med virkning fra 1. april 1967 havde overført den understøttelse (2.800 kr. + reguleringstillæg), der i sin tid var tillagt hendes nu afdøde mand, til hende, idet understøttelsen dog var nedsat til 1.350 kr. årligt + tillæg.

Det var oplyst, at Indenrigsministeriet i skrivelse af 12. juni 1953 meddelte Danske Afholdsselskabers Landsforbund, at det havde opnået de bevilgende myndigheders tilslutning til, at der fra 1. januar 1954 at regne blev tillagt fhv. generalsekretær A og hans eventuelle enke en årlig hædersgave på 2.800 kr., hvortil kom $\frac{2}{3}$ af det til en grundpension på 4.200 kr. svarende reguleringstillæg m. v. eller med de fra 1. april 1953 gældende satser 3.449,84 kr., således at den samlede understøttelse på daværende tidspunkt udgjorde 6.249,84 kr. årlig. Beløbet svarede til $\frac{2}{3}$ af den højeste pension, som A ville have opnået i en tjenestemandstilling med tilsvarende lønningsmæssig placering.

I skrivelse af 13. januar 1967 underrettede Økonomiministeriets anvisningskontor Indenrigsministeriet om, at A var afgået ved døden den 21. december 1966, og bad Indenrigsministeriet bekræfte, at understøttelsen, der da udgjorde 1.170,23 kr. månedlig, kunne overføres til fru A. Den 11. februar 1967 anmodede Indenrigsministeriet Økonomiministeriets pensionskontor om at foretage en beregning af den understøttelse, der burde udbetales, og i skrivelse af 16. marts 1967 svarede Økonomiministeriet, at det kunne tiltræde, at der i fortsættelse af den for A i sin tid etablerede understøttelsesordning med virkning fra 1. april 1967 blev tillagt fru A en årlig statsunderstøttelse på 1.350 kr., således at dette beløb blev pristalsreguleret på samme måde og efter samme satser som supplementsunderstøttelser, fastsat i henhold til Finansministeriets cirkulære nr. 105 af 8. maj 1950 om en ændret understøttelsesordning for statens løst ansatte personale. Herom blev fru A underrettet ved Indenrigsministeriets skrivelse af 21. marts 1967. Understøttelsen udgjorde herefter godt 260 kr. månedlig.

I april 1967 blev der påny rettet henvendelse om sagen til indenrigsministeren, der i

skrivelse af 8. maj 1967 gav en redegørelse for den trufne afgørelse og de til grund herfor liggende beregninger af understøttelsen, hvis størrelse blev fastholdt.

I anledning af klagen til mig udtalte Økonomiministeriet, at det måtte henholde sig til, at Finansministeriet i sin tid tiltrådte, at der blev søgt tilvejebragt bevillingsmæssig hjemmel for at tillægge A en statsunderstøttelse svarende til $\frac{2}{3}$ af den højeste pension, han ville have opnået, såfremt han under sin virksomhed havde været ansat i statstjenestemandstilling. Ved samme lejlighed udtalte Finansministeriet udfra de oplysninger, der forelå om A's aflønningsforhold, at understøttelsen herefter kunne fastsættes til 2.800 kr. årlig med tillæg af $\frac{2}{3}$ af det til en grundpension på 4.200 kr. årlig svarende reguleringstillæg m. v.

Ved sin stillingtagen til spørgsmålet om enkeunderstøttelse havde Økonomiministeriet, efter at Indenrigsministeriet i skrivelser af 11. februar 1967 havde rejst spørgsmål om beregningsgrundlaget for statsunderstøttelsen, lagt til grund, at enkeunderstøttelse bør fastsættes udfra tilsvarende lønmæssige forudsætninger, som i sin tid blev anvendt ved beregning af hædersgaven. Da der ved beregning af $\frac{2}{3}$ enkegrundpension i overensstemmelse hermed fremkommer et beløb på 1.616 kr., hvortil efter Finansministeriets understøttelsescirkulære af 8. maj 1950 svarer en supplementsunderstøttelse på 1.350 kr. årlig som grundydelse, havde Økonomiministeriet i skrivelser af 16. marts 1967 tiltrådt, at der var tillagt enken en understøttelse af denne størrelse, således at beløbet skulle dyrtidsreguleres på samme måde og efter samme satser, som er gældende for de af understøttelsescirkulæret omfattede supplementsunderstøttelser.

Økonomiministeriet tilføjede, at enkeunderstøttelse med det angivne beløb svarer til den understøttelse, der maksimalt ville blive ydet, såfremt den oppebårne understøttelse var blevet tillagt efter reglerne i Finansministeriets understøttelsescirkulære på grundlag af ikke-pensionsberettigende ansættelse i statens tjeneste.

Indenrigsministeriet udtalte, at fastsættelsen af understøttelsen såvel i 1953 som i 1967

var sket med grundlag i cirkulæret af 8. maj 1950, og at det lavere understøttelsesbeløb til fru A således fulgte af cirkulærets regler.

Videre anførte Indenrigsministeriet, at det i ministeriets skrivelse af 12. juni 1953 hedder, at der tillægges »..... og hans eventuelle enke årlig hædersgave på 2.800 kr., hvortil kommer $\frac{2}{3}$ af det til en grundpension på 4.200 kr. svarende reguleringstillæg m. v., således at den samlede understøttelse for tiden udgør 6.249 kr.« Ministeriet måtte erkende, at denne skrivelse, hvori Finansministeriets cirkulære ikke nævnes, kan forstås således, at der tilkommer den eventuelle enke samme beløb. En sådan forståelse ville imidlertid ikke blot være i modstrid med cirkulærets regler, men også med de almindeligt gældende principper for fastsættelse af egenpension og enkepension, hvorefter enkepensionen altid udgør et lavere beløb end egenpensionen. Under henvisning hertil havde ministeriet anset sig for berettiget til at fastsætte understøttelsen til fru A til et lavere beløb

end det i ministeriets skrivelse af 12. juni 1953 omhandlede.

Under hensyn til den uforbeholdne ordlyd af skrivelsen af 12. juni 1953, der ikke nævner Finansministeriets cirkulære, og som af fru A havde kunnet opfattes og var blevet opfattet som et tilsagn om, at den hendes mand tillagte hædersgave ville blive overført til hende, og til, at den hende nu tillagte understøttelse på grund af cirkulærets særlige beregningsregler kun udgjorde 267,51 kr. månedlig, anmodede jeg Indenrigsministeriet om påny at overveje, om der var mulighed for at overføre hædersgaven til fru A eller eventuelt at tillægge hende en understøttelse svarende til $\frac{2}{3}$ af denne.

Indenrigsministeriet besluttede herefter med virkning fra 1. april 1967 at overføre den A i sin tid tillagte hædersgave til fru A.

Jeg fandt herefter ikke grundlag for at foretage videre i sagen.

35. *Kropsvisitering af indsatte i forvaringsanstalt. Kritiseret, at overlægen overfor Justitsministeriet havde givet urigtige oplysninger om en indsat. (J. nr. 691/67).*

A, der var indsat i Forvaringsanstalten og Særfængslet i Horsens, klagede over, at han sammen med nogle andre indsatte var blevet kropsvisiteret. Han klagede i denne forbindelse endvidere over den måde, hvorpå visiteringen fandt sted, idet han gjorde gældende, at den foregik i de tilstedeværende medindsattes fulde påsyn.

Endelig klagede han over overlægens behandling af sagen, herunder navnlig over, at overlægen i sin redegørelse til Justitsministeriet om sagen havde tilkendegivet, at A ved den pågældende lejlighed havde gjort sig skyldig i ulovligt spil.

Det fremgik af de foreliggende oplysninger, at A havde klaget over kropsvisiteringen til Justitsministeriet, og at den vagtmester, der forestod visiteringen, i den anledning havde oplyst, at visiteringen var begrundet med ulovligt kortspil på gårdturspladsen. Vagtmesteren kunne ikke udelukke, at en medfange havde passeret døren til visitationslokalet, men det var ikke rigtigt, at det var sket »til alles beskuelse«. En overbetjent, der havde været til stede, oplyste, at ingen ind-

satte havde haft lejlighed til at kigge ind i cellerne under visiteringen.

Ved sagens fremsendelse til Justitsministeriet udtalte overlægen, at A var blevet kropsvisiteret på grund af ulovligt kortspil. Overlægen henviste dernæst til de nævnte erklæringer fra de to fængselsfunktionærer og bemærkede, at de indsatte har en klar pligt til at underkaste sig visitering, når det skønnes fornødent, og at A ved at deltage i illegalt spil klart havde overtrådt reglementet. Overlægen tilføjede, at overvagtimesteren i den anledning havde meddelt A en alvorlig påtale, og at A havde fået besked om, at sagen, hvis han ønskede det, ville blive gjort til genstand for regulær disciplinær afhøring til forhørsprotokol m. v. Dette havde A ikke ønsket. Endelig bemærkede overlægen, at der ikke kræves nogen særlig motivering for at foretage visitering, men at A i det aktuelle tilfælde ganske klart havde givet anledning til visiteringens foretagelse.

Justitsministeriet meddelte herefter A, at det ikke fandt grundlag for at foretage videre i anledning af hans klage.

I anledning af klagen til mig udtalte overlægen, at det af A anførte ikke gav anstalten anledning til yderligere bemærkninger, og Justitsministeriet henholdt sig til den trufne afgørelse.

Jeg anmodede herefter om erklæringer fra samtlige de funktionærer, der overværede visiteringen, ligesom jeg bad oplyst, om der er fastsat retningslinier for fremgangsmåden ved kropsvisitering, herunder om visiteringen bør foregå for lukket dør. Endvidere bad jeg oplyst, om visiteringen havde givet noget resultat, eller om det på anden måde kunne anses for godtgjort, at A havde gjort sig skyldig i ulovligt spil.

Af erklæringerne fra de fem funktionærer, der overværede visiteringen, fremgik det, at A og hans medindsatte blev visiteret enkeltvis, og at døren til cellen blev trukket til, således at der ikke havde været lejlighed for de forvarede til at se hinanden.

En af A's medindsatte, som blev afhørt i anledning af klagen, udtalte, at han og de andre indsatte, der ventede på at komme ind i cellen til visitering, stod langs væggen. Af og til gik de hen i nærheden af celledøren, som på et tidspunkt stod lidt på klem, således at de nu og da fik et glimt af A at se inde i cellen. Han havde ikke set, at A klædte sig af, eller set ham afklædt inde i cellen. Han havde ikke selv følt, at der skete nogen krænkelse af A eller overtrædelse af de for visitering gældende regler.

En anden medindsat forklarede, at døren stod åben til cellen, hvor A blev visiteret, og at han havde set A afklædt inde i cellen. Da vagtmesteren så ham stå udenfor den åbne dør, beordrede han straks døren lukket.

Vagtmesteren bestred, at visiteringen skulle være foregået på den af A beskrevne måde. Celledøren blev trukket til før visiteringen.

Overlægen udtalte, at han på grundlag af erklæringerne fra de fem funktionærer ganske måtte afvise A's påstand om, at visiteringen var foregået for åben dør i de 3 medindsattes fulde påsyn. I denne forbindelse gjorde overlægen opmærksom på, at funktionærerne ikke var uskolede folk, men havde en meget lang tjeneste bag sig.

Når vagtmesteren i sin oprindelige erklæring havde anført, at det ikke helt kunne udelukkes, at en medindsat kunne have passeret døren og derved set, at der foregik en visite-

ring, hang dette efter overlægens opfattelse – ud fra et indgående kendskab til den meget pligtro og samvittighedsfulde vagtmester – utvivlsomt sammen med, at han ville være så neutral og objektiv som muligt også i denne sag. Da vagtmesteren forestod visiteringen, måtte han formentlig hele tiden have haft hele sin opmærksomhed henvendt på dette arbejde, og han kunne af den grund næppe i hvert enkelt tilfælde se eller konstatere, om celledøren var trukket helt til. Overlægen mente, at dette var baggrunden for, at han var fremkommet med den nævnte erklæring. Derimod fremgik det af overbetjentens erklæring, at døren hele tiden var lukket, således at ingen af de forvarede havde mulighed for at se hinanden i afklædt tilstand.

Overlægen henviste dernæst til, at ingen af A's medindsatte hverken den nævnte aften eller senere havde fundet anledning til at fremsætte beklagelser over, at visiteringen ikke skulle have været i overensstemmelse med de derom gældende regler.

Vedrørende spørgsmålet om retningslinier for fremgangsmåden ved kropsvisitering henviste overlægen til, at der i Almindelig Instruks for Fængselsbetjente er givet ganske klare og bestemte regler og retningslinier for kropsvisitering. Denne instruks udleveres samme dag en nyansat tiltræder sin tjeneste under fængselsetaten, hvortil kommer, at der dels på lokale anstaltskurser, dels på Fængselsvæsenets Centralskole gives en indgående indføring i reglerne. Under denne instruktion fremhæves det, at kropsvisitering af indsatte som regel bør foregå for lukket dør, medmindre øjemedet vil forspildes ved en udsættelse.

Vedrørende resultatet af visiteringen udtalte overlægen, at det beroede på en beklagelig fejltagelse, når han overfor Justitsministeriet havde anført, at A af anstaltens overvagtimester skulle have fået meddelt en alvorlig påtale for deltagelse i illegalt spil.

Overlægen oplyste i denne forbindelse, at visiteringen blev foretaget på grundlag af A's og de tre andres stærkt påfaldende og mærkelige adfærd under gårdturen. Denne adfærd affødte såvel hos vagtmesteren som hos det øvrige tilsynsførende personale en stærkt begrundet mistanke om, at de var ifærd med ulovligt spil. Vagtmesteren havde overfor overlægen oplyst, at det på afstand så ud, som om de indsatte, der lå på en græsplæne i en

gruppe, var ifærd med at dyrke ulovligt spil, hvilket flere aftener forud var konstateret hos andre indsatte under lignende omstændigheder. Det var også fra flere indsattes side overfor nogle af personalet antydning og oplyst, at der specielt under aften-gårdturene florerede en del illegalt spil, hvorunder nogle indsatte skulle have tabt tobak, anstaltspenge, ure m. v. til mere drevne og snu medspillere. Dette var baggrunden for, at personalet specielt på daværende tidspunkt under aften-gårdturen var særlig på vagt overfor disse uheldige og skadelige foreteelser.

Da vagtmesteren den nævnte aften forsigtigt nærmede sig gruppen, skiltes denne skyndsomt, hvilket vagtmesteren fandt yderligere mistænkeligt. Hverken han eller andre af personalet fik lejlighed til ved selvsyn at konstatere ulovligt spil. Han skønnede imidlertid, at der forelå et rimeligt og tilstrækkeligt grundlag for at beordre kropsvisitering, men der blev ikke fundet noget mistænkeligt hverken i form af for mange anstaltspenge eller spillerekvisitter. Der blev alene af denne grund ikke foretaget videre vedrørende sagen.

Sluttelig bemærkede overlægen, at man ikke fra anstaltens side på noget tidspunkt havde fundet rimelig anledning til at kritisere

eller underkende det af vagtmesteren ved denne lejlighed udøvede skøn.

Justitsministeriet henviste til overlægens redegørelse og tiltrådte overlægens beklagelse af, at han i sin oprindelige redegørelse til ministeriet havde givet fejlagtig oplysning om afgørelsen med hensyn til A's deltagelse i illegalt spil. Iøvrigt fandt ministeriet ikke grundlag for kritik af det i sagen passerede.

Jeg udtalte, at jeg efter det oplyste ikke fandt grundlag for at kritisere, at det ved den pågældende lejlighed blev skønnet fornødent at foretage kropsvisitering af A og hans medindsatte.

Med hensyn til fremgangsmåden ved visiteringen udtalte jeg, at jeg på grundlag af de foreliggende – til dels modstridende – forklaringer ikke fandt det godtgjort, at visiteringen havde fundet sted på en sådan måde, at den kunne karakteriseres som fejl eller forsømmelse fra de pågældende funktionærers side.

Derimod fandt jeg det beklageligt, at overlægen i sin oprindelige redegørelse til Justitsministeriet gav fejlagtig oplysning med hensyn til A's deltagelse i ulovligt spil.

36. *Kritiseret, at en kommune havde ladet foretage tilbageholdelse i en skatteydners løn med et beløb, der oversteg det i kommuneskatteloven fastsatte maksimum. (J. nr. 940/67).*

A gjorde gældende, at Køge kommune foranledigede tilbageholdt 1.000 kr. pr. måned af hans løn, hvilket svarede til næsten halvdelen af denne.

I denne anledning besluttede jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5, af egen drift at indlede en undersøgelse af skatteinddrivelsen.

Byrådet oplyste, at A tilflyttede Køge kommune i juli 1967 og blev ansat til kommune- og kirkeskat i kommunen fra 1. oktober 1967. Ved tilflytningen skyldte han personlige skatter for skatteårene 1964/65, 1965/66 og 1966/67 med ialt ca. 7.500 kr. Ved almindelige løntilbageholdelsesbegæringer var hans arbejdsgiver blevet anmodet om at tilbageholde 1.000 kr. i hans månedlige lønning, der androg ca. 2.100 kr. + fribolig, og en sådan

tilbageholdelse fandt sted pr. 1. september og 1. oktober 1967.

I oktober måned 1967 spurgte A Direktoratet for Københavns Skattevæsen, om en pantefoged kan trække 50 pct. af lønnen. Direktoratet oversendte skrivelsen til Køge Byråd, der den 1. november 1967 svarede ham, at reglerne om løntilbageholdelse hos arbejdsgiveren i al almindelighed går ud på, at denne har pligt til efter skattevæsenets begæring at tilbageholde 25 pct. af en forsørgers indtægt og 40 pct. af en ikke-forsørgers indtægt til dækning af skatterestancen. Byrådet henledte dog samtidig opmærksomheden på, at pantefogeden, hvor de nævnte fradragprocenter ikke kan dække skatterne, kan foretage udpantning i en større del af lønnen end de nævnte procenter, men at pantefoge-

den i almindelighed skåner skatteyderen for de ubehageligheder og omkostninger, en udpantning kan medføre. Når man havde været nødt til at anmode om en tilbageholdelse af 1.000 kr. i A's løn, skyldtes det restancens størrelse, idet han ikke havde mulighed for at bringe skattebetalingen à jour, når der toges hensyn til den skat, han ville blive pålagt i Køge kommune for oktober kvartal 1967 og januar kvartal 1968, medmindre der betaltes et afdrag, som stod i forhold til restancen. Byrådet anførte endelig, at A, såfremt han ønskede at protestere mod den anvendte form for tilbageholdelse, måtte meddele dette til pantefogeden, der da i stedet ville foretage en udpantning i hans løn.

Overfor mig udtalte byrådet, at det måtte opfatte A's forespørgsel som en protest mod løntilbageholdelsen, og at der derfor nu blev foretaget udpantning i A's tilgodehavende løn med 1.000 kr., hvortil kom gebyr på 28 kr., ialt 1.028 kr.

Indenrigsministeriet udtalte, at en kommunalbestyrelse efter ministeriets opfattelse alene er berettiget til hos en skatteydere arbejds-giver at begære tilbageholdelse i lønning m. v.

for et beløb, der overstiger de i kommuneskattelovens § 42, stk. 1, fastsatte grænser, under forudsætning af, at skatteyderen overfor de kommunale skatteopkrævningsmyndigheder udtrykkeligt har erklæret sig indforstået hermed og ikke senere har tilbagekaldt denne erklæring.

Da det fremgik af sagen, at der uden aftale med A var foretaget løntilbageholdelse udover den i loven fastsatte grænse, måtte tilbageholdelsen efter ministeriets formening anses for ulovlig.

Indenrigsministeriet tilføjede, at der ikke for tilfælde, hvor der foretages udpantning i en skatteydere løn, er fastsat en bestemt procentgrænse for udpantningsbeløbets størrelse, dog må det iagttages, at skatteyderen ikke som følge af udpantningen fratages de vigtigste livsfornödenheder.

Jeg udtalte, at jeg måtte finde det meget beklageligt, at Køge kommune pr. 1. september og 1. oktober 1967 havde foranlediget foretaget tilbageholdelser i A's løn med beløb, der oversteg det i kommuneskatteloven fastsatte maximum.

- 37.** *Fundet det tvivlsomt, om der efter de i sagen foreliggende lægeerklæringer havde været rimelig grund til at antage, at en tilskadekommissens invaliditet ikke helt igennem skyldtes et ulykkestilfælde i 1957. Genoptagelsesbestemmelsen i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, var imidlertid til hinder for, at sagen nu kunne genoptages. (J. nr. 1016/66).*

En advokat klagede for A over en af Ulykkesforsikrings-Rådet den 1. april 1966 truffet afgørelse, hvorefter der ikke var hjemmel til at genoptage A's erstatningssag, idet rådet bl. a. henviste til, at 5 års fristen i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, var udløbet. Endvidere bemærkede rådet, at det i sagen senest fremkomne iøvrigt ikke gav rådet anledning til en ændret bedømmelse af sagen.

Advokaten gjorde navnlig gældende, at den anførte bestemmelse i ulykkesforsikringsloven ikke kan afskære rådet fra at omgøre en tidligere truffet afgørelse, som nyt materiale havde vist ikke kunne fastholdes.

Endvidere klagede advokaten over, at Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Ulykkesforsikrings-Rådet ved deres afgørelser i sagen havde lagt til grund, at A's invaliditet delvis

måtte tilskrives andre forhold end et ham overgået ulykkestilfælde, idet han med henvisning til forskellige i sagen afgivne erklæringer fra lægeligt sagkyndige bestred beretningen af denne antagelse.

Endelig anførte han, at en eventuelt bestående tvivl med hensyn til sidstnævnte spørgsmål i medfør af princippet i ulykkesforsikringslovens § 1 B i hvert fald burde være kommet A til gode.

Forsåvidt angår fristbestemmelsen i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, gjorde advokaten gældende, at selvom denne bestemmelse kunne finde anvendelse i det foreliggende tilfælde – hvad han fortsat bestred –, kunne fristen ikke regnes fra noget tidligere tidspunkt end 29. august 1962, idet Direktoratet for Ulykkesforsikringen i en skrivelse af

denne dato til A's daværende advokat for første gang gav direkte udtryk for den opfattelse, at A var syg forud for ulykken, og en i skrivelse af 7. marts 1966 til Ulykkesforsikrings-Rådet indeholdt anmodning om genoptagelse af sagen var derfor ikke indgivet for sent.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at A den 15. juli 1957 under udførelse af sit arbejde kom alvorligt til skade ved en færdselsulykke, for hvilken ansvaret senere ved retten blev pålagt ham. Ved ulykken pådrog han sig et alvorligt hovedtraume, og han blev i bevidstløs tilstand indlagt på Odder Sygehus, hvorfra han blev udskrevet den 3. september s. å. til langvarig rekreation. Han blev imidlertid ikke senere i stand til at genoptage sit arbejde, og den 1. november 1958 blev han derfor afskediget fra sin stilling.

Under sygehusopholdet blev A ved to lejligheder – den 9. og den 29. august 1957 – undersøgt af sygehusets konsulent i neurologi og psykiatri, nu afdøde nervelæge Hans Ingerslev, som A også efter udskrivningen konsulterede gentagne gange i løbet af de følgende 3 år, ligesom A i en periode i april 1958 var indlagt på Sct. Josefs Hospitals neurologiske afdeling i Århus, hvor dr. Ingerslev var klinikchef.

Den 9. juni 1958 afgav dr. Ingerslev til Direktoratet for Ulykkesforsikringen, hvortil ulykkestilfældet var anmeldt, en erklæring vedrørende sine undersøgelser af A. Det fremgik heraf, at A ved undersøgelsen den 9. august 1957 bl. a. havde angivet, at han gennem de sidste 2–3 år havde følt sig overanstrengt og havde haft øget træthæd, samt at han de sidste 3–4 måneder tillige havde haft nogle ejendommelige anfald, hvorunder han i et par minutter følte sig meget søvrig (men ikke uklar); samtidig havde der været kraftig flimren for øjnene, så han ikke kunne se omgivelserne klart. Han angav endvidere, at han et par gange havde haft den slags tilfælde under bilkørsel sammen med hustruen, og at han da havde måttet holde stille et lille øjeblik.

Konklusionen i dr. Ingerslevs erklæring af 9. juni 1958 er sålydende:

»Med hensyn til årsagssammenhængen mellem patientens nuværende symptomer og hovedtraumet ved trafikuheldet for 11 måneder siden skal jeg som min mening anføre, at der ikke kan siges noget sikkert. Der skal

specielt erindres om, at patienten også forud for biluheldet havde såvel psykiske som neurologiske symptomer. Efter det foreliggende synes disse især at være blevet betydeligt forværret efter uheldet. Det er ikke muligt at sige noget som helst om, hvorvidt patienten også før led af en atrofisk hjernelidelse; såfremt dette skulle være tilfældet, må den dog imidlertid antages at være forværret efter traumet.«

Den 26. september 1958 traf direktoratet den afgørelse, at ulykkestilfældet måtte anses at have medført en invaliditet på 15 pct. Den A tilkommende rente skulle herefter omsættes til et kapitalbeløb, som i overensstemmelse med de herom fastsatte regler blev opgjort til 5.250 kr.

A indankede ved sin daværende advokat direktoratets afgørelse til Ulykkesforsikrings-Rådet, som den 17. marts 1959 vedtog at ophæve afgørelsen, således at der påny kunne udbetales ham dagpenge i henhold til ulykkesforsikringsloven, ligesom rådet bestemte, at han skulle indlægges til observation på Århus Kommunehospitals neurologiske afdeling hos professor, dr. med. J. Munch-Petersen.

Efter at A i maj 1959 havde været indlagt i den omhandlede afdeling, udtalte professor Munch-Petersen i en erklæring af 17. juni 1959 bl. a., at A's arbejdsevne var nedsat i betydelig grad, og at han ikke kunne udtale sig om udsigterne for fremtiden. Erklæringen indeholdt intet om årsagsforbindelsen mellem ulykkestilfældet og A's tilstand.

I skrivelse af 29. september 1959 meddelte direktoratet A, at Ulykkesforsikrings-Rådet i et møde den 8. september 1959 havde afsagt kendelse om, at ulykkestilfældets følger måtte anses at have medført en invaliditet på 15 pct., og at der herefter tilkom ham en erstatning på 5.250 kr., som allerede var udbetalt.

Dr. Ingerslev rettede herefter på A's opfordring den 30. maj 1960 henvendelse til Direktoratet for Ulykkesforsikringen og spurgte, om forsikrings sagen ville kunne genoptages. Han oplyste herved, at A's tilstand siden udstedelsen af erklæringen af 9. juni 1958 var forværret ret betydeligt. I en herefter til vedkommende forsikringsselskab afgivet erklæring af 31. august 1960 konkluderede dr. Ingerslev:

»Forsikrede har også forud for hovedtraumet for 3 år siden haft neurologisk-psykia-

triske symptomer. Siden hovedtraumet har tilstanden været i stadig og jævn forværring. Arbejdsevnen er utvivlsomt ret betydeligt nedsat (dette set i forhold til et hvilket som helst erhverv) – der foreligger ikke rente-neurotiske momenter.«

Den 21. oktober 1960 meddelte direktoratet A, at det ikke havde fundet grundlag for at ændre den tidligere truffe afgørelse, og i skrivelse af 4. november 1960 besvarede direktøren en fra A modtaget forespørgsel om grunden til, at der var så stor forskel på lægernes og direktoratets vurdering af hans invaliditet. Direktøren bemærkede herved, at kun den del af A's invaliditet, der skyldtes ulykkestilfældet, ville kunne erstattes.

A indbragte direktoratets afgørelse for Ulykkesforsikrings-Rådet, som den 8. august 1961 stadfæstede afgørelsen, og ved skrivelse af 20. oktober 1961 til A's daværende advokat meddelte direktoratet, at det fortsat måtte henholde sig til den truffe afgørelse, hvorefter ulykkestilfældet måtte anses at have medført en invaliditet på 15 pct.

Efter at Invalideforsikringsretten ved kendelse af 6. december 1961 havde tillagt A invalidepension, skrev han den 18. december 1961 og den 22. januar 1962 til direktoratet og Ulykkesforsikrings-Rådet og anmodede om, at der påny måtte blive taget stilling til erstatningssagen, idet han henviste til, at han ifølge Invalideforsikringsrettens afgørelse var mindst 67 pct. invalid. I skrivelse af 1. februar 1962 svarede Ulykkesforsikrings-Rådet ham imidlertid, at det anførte ikke gav rådet grundlag for genoptagelse af sagen, og rådet bemærkede herved, at der ved bedømmelsen af, om en ansøger er berettiget til invalidepension, foretages vurdering efter andre regler end ved vurderingen af invaliditetsgraden i henhold til ulykkesforsikringsloven, hvor kun selve ulykkestilfældets følger tages i betragtning. Også fra direktoratet modtog A svar, idet direktoratet den 7. februar 1962 henholdt sig til sin den 21. oktober 1960 truffe afgørelse og redegjorde for forskellen mellem direktoratets og Invalideforsikringsrettens vurdering af invaliditetsspørgsmålet. Direktoratet oplyste endvidere, at såvel direktoratet som Ulykkesforsikrings-Rådet var bekendt med Invalideforsikringsrettens akter.

A meddelte den 15. februar 1962 direktoratet, at sagen ville blive ført videre, og han henvendte sig herefter til sin daværende ad-

vokat, som i sommeren 1962 førte en brevveksling med direktoratet, hvorunder dette i en skrivelse af 29. august 1962 meddelte ham, at direktoratet ved fastsættelsen af A's invaliditetsgrad havde taget forbehold overfor den forud for ulykkestilfældet bestående lidelse, og at den af direktoratet fastsatte invaliditet på 15 pct. gav udtryk for den nedsættelse af erhvervsevnen, der var en følge af ulykkestilfældet. Advokaten indhentede derefter en erklæring af 28. januar 1963 fra professor Munch-Petersen, hvori denne bl. a. udtalte, at det af journalen og af hans tidligere erklæringer ganske tydeligt fremgik, at der ikke havde været tale om sygdom endsige nedsat arbejdsevne, før ulykkestilfældet fandt sted. Under henvisning hertil anmodede advokaten i skrivelse af 14. februar 1963 direktoratet om at tage sagen op til fornyet overvejelse, men i skrivelse af 26. april s. å. meddelte direktoratet, at der ikke var fremkommet noget nyt, der kunne ændre direktoratets stilling til sagen, hvorfor det ikke kunne foretage videre i denne.

Den 5. marts 1964 indsendte A's nuværende advokat til direktoratet et memorandum vedrørende sagen, hvori han navnlig gjorde gældende, at det materiale, der var lagt til grund ved de af direktoratet og Ulykkesforsikrings-Rådet truffe afgørelser, ikke med den fornødne sikkerhed godtgjorde tilstedeværelsen af en hos A forud for ulykkestilfældet bestående lidelse.

Da den af direktoratet og Ulykkesforsikrings-Rådet truffe afgørelse vedrørende den *lovpligtige* ulykkesforsikring ifølge bestemmelserne i ulykkesforsikringslovens §§ 9 og 10 ikke ville kunne indbringes for domstolene, søgte advokaten endvidere i stedet bevilling til fri proces til sagsanlæg mod et forsikrings-selskab, i hvilket A havde tegnet *privat* ulykkes- og sygeforsikring, med påstand om, at selskabet – som under henvisning til sagens udfald i direktoratet havde indskrænket erstatningsudbetalingen til 15 pct. af den fulde invaliditetserstatning på 10.000 kr. – blev tilpligtet at anerkende, at der ved fastsættelsen af invaliditetsgraden skulle bortses fra en forud for ulykkestilfældet eksisterende sygdom og/eller invaliditet.

I skrivelse af 4. maj 1964 afslog direktoratet at genoptage sagen, under henvisning til at der fortsat ikke var fremkommet nye oplysninger i denne, og i skrivelse af 3. juli 1964

meddelte advokaten direktoratet, at han agtede at procestilvarsle dette under den kommende retssag. Endvidere henstillede han, at sagen blev taget op, eventuelt af Ulykkesforsikrings-Rådet, således at der blev holdt en mulighed åben for uanset ulykkesforsikringslovens fristbestemmelser at revidere de tidligere trufne afgørelser, såfremt domstolsafgørelsen måtte indicere dette.

Ulykkesforsikrings-Rådet meddelte den 26. august 1964, at 5 års fristen i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, i nærværende sag ville udløbe den 8. september 1964, og at rådet derfor fandt at måtte fremme sagen til afgørelse uden unødigt ophold, idet der ikke fandtes grundlag for at fastsætte en ny frist for genoptagelse af sagen til endelig afgørelse.

Den 10. december 1964 meddelte Ulykkesforsikrings-Rådet A, at det ønskede foretaget en lægeundersøgelse af ham hos overlæge Holger Voldby, Statshospitalet ved Århus. Denne undersøgelse fandt sted under A's indlæggelse på statshospitalet i tiden 9. marts-6. maj 1965. I en erklæring af 15. juni 1965 udtalte overlæge Voldby i sin konklusion vedrørende de foretagne undersøgelser:

»At A har en udtalt organisk demenstilstand, er utvivlsomt, idet det dog skal pointeres, at den i overvejende grad rammer de følelses- og personlighedsmæssige sjælelige funktioner. Lidelsen må antages at have været fremadskridende siden ulykkestilfældet i 1957 og må opfattes som værende en følge deraf. Ganske vist har den opfattelse været fremsat, at A skulle have været psykisk påfaldende *inden* ulykkestilfældet. Nogen sikkerhed for denne antagelse findes imidlertid ikke, og den savner ganske bekræftelse udefra. Oplysninger derom stammer fra A selv, og han har givet dem på et tidspunkt, hvor han endnu må antages at have været psykisk svært medtaget efter hovedtraumet i juli 1957.«

Som direkte svar på nogle af advokaten stillede spørgsmål udtalte overlæge Voldby endvidere i erklæringen, at der efter hans skøn ingen sikre holdepunkter var for, at A forud for ulykkestilfældet den 15. juli 1957 har lidt af en atrofisk hjernelidelse eller tilsvarende lidelse, og overlægen svarede bekræftende på et spørgsmål om, hvorvidt den lidelse, der nu kunne konstateres hos A, på naturlig måde kunne henføres til ulykken.

Efter at advokaten var blevet gjort bekendt

med overlæge Voldbys erklæring, henstillede han den 17. august 1965 til Ulykkesforsikrings-Rådet, at det i overensstemmelse med denne erklæring ved afgørelsen måtte blive lagt til grund, at A's nuværende tilstand betragtedes som følger af ulykkestilfældet, og han gjorde endvidere den opfattelse gældende, at invaliditetsgraden efter det oplyste måtte fastsættes meget højt.

I skrivelse af 28. oktober 1965 gjorde Ulykkesforsikrings-Rådet rede for sagen og oplyste, at Direktoratet for Ulykkesforsikringen overfor rådet havde udtalt, at det efter direktoratets mening ikke var berettiget fuldstændig at bagatellisere A's oplysninger om forud bestående symptomer. Direktoratet måtte derfor fremdeles mene, at man ikke kunne gøre ulykkestilfældet eneansvarlig for A's nuværende tilstand, således at der kun kunne være tale om at yde erstatning for forværrelse af forud bestående lidelse. Efter det nu oplyste kunne det efter direktoratets mening – selvom der bestod diagnostisk tvivl om arten af den omhandlede lidelse – næppe udelukkes, at ulykkestilfældet havde været væsentligt medvirkende faktor i den nu bestående invaliditet, og såfremt rådet måtte mene, at tvivlen burde komme A til gode, ville direktoratet mene, at invaliditetsgraden rent skønsmæssigt kunne fastsættes til 40 pct. I sit møde den 7. september 1965 havde Ulykkesforsikrings-Rådet på grundlag af det nu tilvejebragte materiale herefter afsagt følgende kendelse:

»Ulykkesforsikrings-Rådet skønner efter de nu foreliggende oplysninger, at invaliditeten som følge af ulykkestilfældet må ansættes til 40 pct.«

Den 19. november 1965 meddelte Direktoratet for Ulykkesforsikringen A, at der tilkom ham en yderligere invaliditetserstatning på 12.353 kr., beregnet efter den nu fastsatte invaliditetsgrad.

Det forsikringsselskab, hvori A's private ulykkesforsikring var tegnet, udbetalte i konsekvens af Ulykkesforsikrings-Rådets seneste afgørelse et yderligere erstatningsbeløb på 2.500 kr., således at der ialt var ydet erstatning efter en invaliditetsprocent på 40. Selskabet gjorde samtidig opmærksom på, at uenighed i anledning af et erstatningsspørgsmål af lægelig karakter ifølge forsikringsbetingelserne skulle afgøres ved voldgift. Advokaten erklærede sig overfor forsikringsselska-

bet enig i at lade erstatningsspørgsmålet afgøre ved voldgift, og professor, dr. med. Mogens Fog påtog sig herefter hvervet som selskabets voldgiftsmand, mens advokaten og A udpegede overlæge, dr. med. Knud Hermann.

I en erklæring af 4. marts 1966 refererede voldgiftsmændene, hvad der fremgik af journalen fra Odder Sygehus samt dr. Ingerslevs erklæring. I erklæringen hedder det efter:

»De af dr. Ingerslev beskrevne forud for ulykkestilfældet bestående symptomer er ikke bekræftet fra anden side:

1) A's læge, dr. Vejby Christensen, har den 15. november 1963 overfor (A's nuværende advokat) udtalt, at A kun har konsulteret sin læge få gange for bagateller og aldrig angivet at have lidt af hovedpine. Dr. Vejby Christensen har kendt A siden ca. 1947.

2) A's arbejdsgiver . . . har den 18. februar 1964 udtalt, at han ikke har forsømt sit arbejde på grund af sygdom, og at han har været i besiddelse af en betydelig arbejdskraft og helt igennem udført sit arbejde tilfredsstillende indtil færdselsulykken i juli 1957.

3) . . . udtaler sig begge i april 1957 samstemmende om A's store arbejdskapacitet, faglige og menneskelige kvalifikationer og repræsentative fremtræden.

4) I sin erklæring af 9. juni 1958 til Direktoratet for Ulykkesforsikringen anfører dr. Ingerslev, at han har talt med A's kone, som angiver, at han altid har været overoptimistisk, altid stærkt talende og udadvendt; hun synes ikke, at han i disse henseender har forandret sig efter hovedtraumet; derimod er han blevet betydeligt koncentrationssvækket. Sygehistorien er imidlertid ikke ved denne samtale søgt nærmere uddybet, specielt ikke med henblik på muligt forud bestående symptomer.

Spørgsmålet, om der har foreligget en forringet helbredstilstand før ulykken, er således ikke entydigt oplyst i sagen.

Formodningen herom kommer alene til orde i dr. Ingerslevs udtalelser, mens de ikke bekræftes, men snarere modsiges af en række ovenfor anførte udtalelser.

Det må erindres, at dr. Ingerslevs første udspørgen af tilskadekomne fandt sted på et tidspunkt, da A var psykisk kendeligt reduceret.

Selvom oplysningerne imidlertid er korrekte, er de omtalte symptomer af så vag og almen karakter, at de ikke tillader at diagnosticere nogen bestemt forud bestående sygdom og således heller ikke nogen hjerne-lidelse præget af psykiatiske og neurologiske symptomer. Da det samtidig er dokumenteret, at A's arbejdsevne var normal forud for ulykken, må vi med rimelighed anse ulykkestilfældet den 15. juli 1957 for eneansvarligt for invaliditeten.

Vi må herefter skønne, at den af ulykken forårsagede invaliditet bør ansættes til 85 pct.«

Efter at advokaten i skrivelse af 7. marts 1966 under henvisning til voldgiftskendelsen vedrørende den private ulykkesforsikring havde anmodet Ulykkesforsikrings-Rådet om genoptagelse af sagen, meddelte rådet den 1. april 1966, at den i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, nævnte frist for genoptagelse var udløbet, samt at det nu fremkomne iøvrigt ikke gav rådet anledning til en ændret be-dømmelse af sagen.

I anledning af klagen til mig udtalte Ulykkesforsikrings-Rådet, at sagen efter modtagelsen af advokatens skrivelse af 7. marts 1966 påny blev forhandlet i et møde i rådet den 29. marts 1966. Rådet konstaterede her, at der ikke i overlægernes voldgiftskendelse forelå noget, der ikke havde været rådet bekendt ved dets behandling af sagen den 7. september 1965, hvor invaliditeten blev fastsat til 40 pct.

Iøvrigt var den i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, fastsatte 5 års frist for revision af invaliditetserstatningen udløbet, og en egentlig genoptagelse af invaliditetsspørgsmålet kunne herefter ifølge Ulykkesforsikrings-Rådet ikke ske, og rådet henviste herved også til sin skrivelse af 28. august 1964, hvori det meddeltes, at fristen udløb den 8. september 1964.

Som det fremgår af kendelsen af 7. september 1965 har Ulykkesforsikrings-Rådet ligesom direktoratet ikke fundet det berettiget at bortse fra dr. Ingerslevs oplysninger i erklæringerne af 9. juni 1958 og 31. august 1960 om forud bestående symptomer, og rådet har ikke kunnet tiltræde overlæge Voldbys konklusion, hvorefter A's tilstand alene må opfattes som en følge af ulykkestilfældet, men har anset det for overvejende sandsynligt, at

en del af invaliditeten må tilskrives andre forhold end ulykkestilfældet.

Endvidere bemærkede Ulykkesforsikrings-Rådet i skrivelse af 6. februar 1968, at det er af den opfattelse, at regelen i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, om, at genoptagelse ikke kan finde sted, når der er forløbet 5 år efter rentens første fastsættelse, er ufravigelig, bortset fra den udtrykkelige bestemmelse om fristforlængelse i samme stykke. Denne opfattelse støttes ifølge rådet af bestemmelsens tilblivelseshistorie. Indtil den nugældende regel blev indført i 1959, gik regelen ud på, at forandringer i renten ikke kunne finde sted, når der var forløbet 5 år efter rentens første fastsættelse. Denne regel blev efter Højesterets dom af 24. marts 1955 (UfR 1955 side 462) forstået således, at revisionsafgørelsen skulle være truffet inden udløbet af 5 års fristen. Denne forståelse af regelen fandtes imidlertid uhensigtsmæssig, og ved lovændringen i 1959 fastsattes det, at sagen blot skulle være genoptaget til revision inden fristens udløb.

For så vidt det var anført, at 5 års fristen i den foreliggende sag ikke kunne begynde at løbe fra et tidligere tidspunkt end 29. august 1962, idet A først på dette tidspunkt blev bekendt med, at ulykkesforsikringen lagde til grund, at der forelå en forud bestående lidelse, bemærkede rådet, at ulykkesforsikringsorganernes invaliditetsbedømmelse alene går ud på at fastsætte invaliditeten som følge af det aktuelle ulykkestilfælde, og at dette klart fremgår af kendelserne. Fastsættelsen af invaliditetsgraden sker ifølge rådet i talrige tilfælde under hensyn til forud bestående lidelser hos den forsikrede, uden at dette fremhæves udtrykkeligt, og nogen retsvirkning for fristberegningen el. lign. kan der efter rådets mening ikke med rimelighed lægges heri.

Rådet bemærkede endvidere, at 5 års fristen i § 34, stk. 4, iøvrigt er motiveret i ønsket om indenfor denne frist at kunne ændre invaliditetsgraden under hensyn til indtrufne ændringer i de omstændigheder, der har været bestemmende for den oprindelige invaliditetsfastsættelse, ikke i den forsikredes proceduremuligheder.

Endelig fremhævede Ulykkesforsikrings-Rådet, at A den 29. august 1962 som anført er blevet gjort udtrykkelig bekendt med, at invaliditeten var fastsat under hensyn til forud bestående lidelse, og han har således haft mulighed for – og også udnyttet denne mulighed – at få sagen genoptaget inden 5 års fristens udløb, og i skrivelse af 26. august 1964 meddelte rådet, at fristen ville udløbe den 8. september 1964.

Et af sagens hovedspørgsmål var, om A's nuværende invaliditet alene skyldes ulykkestilfældet i 1957, eller om der forud for dette havde foreligget en lidelse, der helt eller delvis havde forårsaget invaliditeten. For så vidt besvarelsen af dette spørgsmål krævede en særlig lægelig sagkundskab, måtte jeg undlade selvstændigt at tage stilling dertil.

I ulykkesforsikringslovens § 1 B opstilles der den formodningsregel, at en påvist forringelse af erhvervsevnen, hvis det er usikkert, om den skyldes et ulykkestilfælde, skal anses som hidført ved ulykkestilfældet, medmindre der er overvejende sandsynlighed for, at dette ikke er tilfældet.

Efter de i sagen foreliggende lægeerklæringer måtte jeg i hvert fald anse det som tvivlsomt, om der havde været rimelig grund til at antage, at A's invaliditet ikke helt igennem skyldtes ulykkestilfældet i 1957.

Det andet hovedspørgsmål i sagen, således som den forelå til bedømmelse, var imidlertid genoptagelsesmuligheden. Efter ordlyden og det om tilblivelsen af ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, foreliggende fandt jeg ikke at kunne kritisere den af Ulykkesforsikrings-Rådet hævdede fortolkning af genoptagelsesbestemmelsen, ligesom jeg ikke fandt at kunne kritisere det af rådet anførte vedrørende anvendelsen af 5 års fristen i det foreliggende tilfælde.

Jeg tilføjede, at den endelige afgørelse af fortolkningsspørgsmålet henhører under domstolene.

38. *Anbringelse af andre kategorier af indsatte i de sikkerhedsforvaredes afsnit i Forvaringsanstalten og Særfængslet i Horsens. (J. nr. 601/67).*

A, der var idømt sikkerhedsforvaring, klagede over en af Direktoratet for Fængselvæsenet truffet afgørelse vedrørende spørgsmålet om anbringelse af andre kategorier af indsatte i de sikkerhedsforvaredes afsnit i Forvaringsanstalten og Særfængslet i Horsens. Han ønskede navnlig oplyst, med hvilken lovhjælp de sikkerhedsforvarede anbringes sammen med andre kategorier af indsatte.

I den nævnte skrivelse udtalte direktoratet, at det af plads- eller behandlingsmæssige grunde i enkelte tilfælde er sket, at sikkerhedsforvarede, som har været indforstået hermed, er blevet anbragt i en afdeling, der er bestemt for andre indsatte. Af de samme grunde forekommer det endvidere, at særfængselsfanger og forvarede anbringes i sikkerhedsforvaringsafdelingen. Direktoratet tilføjede, at det havde meddelt overlægen, at denne afdeling så vidt muligt bør forbeholdes de sikkerhedsforvarede, men at det ikke mente at burde modsætte sig, at enkelte andre anbringes i afdelingen, når pladsforholdene, behandlingsmæssige hensyn eller andre særlige grunde taler derfor. Endelig bemærkede direktoratet, at der ikke herved skete nogen ændring i de regler, der gælder for behandlingen af sikkerhedsforvarede.

Overlægen redegjorde i anledning af klagen nærmere for de behandlingsmæssige og pladsmæssige hensyn, der har ført til, at der er anbragt andre kategorier af indsatte end sikkerhedsforvarede i anstaltsafsnittet 4. etage øst, afdeling B, og at nogle sikkerhedsforvarede er anbragt i andre afdelinger.

I denne forbindelse fremhævede overlægen, at det fra anstaltens side findes uholdbart og uden fornøden reel betydning i dag at søge at fastholde en skarp, men kunstig adskillelse mellem en »ren« sikkerhedsforvaringsafdeling og anstaltens øvrige afdelinger. Sådan som sikkerhedsforvaringsinstitutionen har udviklet sig med et stedse dalende antal sikkerhedsforvarede, er der efter overlægens opfattelse ikke længere nogen rimelig begrundelse for at opretholde en afdeling udelukkende for sikkerhedsforvarede.

Justitsministeriet oplyste, at Direktoratet for Fængselvæsenet den 20. september 1966 meddelte overlægen, at det var betænkelig ved at give en generel bemyndigelse til, at

sikkerhedsforvarede blev anbragt i afdelinger, der er bestemt for andre indsatte, men at det intet havde at indvende mod, at sikkerhedsforvarede, som selv ønsker det, bliver anbragt i en afdeling, der er bestemt for andre indsatte, såfremt det af behandlingsmæssige grunde anses for ønskeligt. Endvidere meddelte direktoratet den 15. september 1967 overlægen, at det ikke mente at burde modsætte sig, at enkelte andre (forvarede eller særfængselsfanger) anbringes i de sikkerhedsforvaredes afdeling, når særlige forhold gør det nødvendigt.

Dernæst henviste ministeriet til, at sikkerhedsforvaring ifølge straffelovens § 67 udstås i særlig anstalt eller anstaltsafdeling. Denne bestemmelse må efter ministeriets opfattelse antages principalt at tage sigte på at hindre, at de sikkerhedsforvarede anbringes på en almindelig fængselsafdeling sammen med personer, der udstår almindelig fængselsstraf. Denne antagelse har sammenhæng med regelen i § 67, 2. pkt., hvorefter de sikkerhedsforvarede tillægges en privilegeret retsstilling i forhold til almindelige fængselsfanger, idet de skal behandles på samme måde som indsatte i arbejdsrum med den begrænsning, der følger af den fornødne hensyntagen til de sikkerhedsforvaredes større farlighed.

Justitsministeriet var mest tilbøjelig til at mene, at bestemmelsen i straffelovens § 67, 1. pkt., ikke er til hinder for opretholdelse af en anstaltsafdeling fælles for de tre omtalte kategorier af indsatte, når de sikkerhedsforvarede stadig, som tilfældet er, behandles under iagttagelse af reglerne i straffelovens § 67, 2. pkt. I denne forbindelse henviste ministeriet til forarbejderne til den nævnte straffelovsbestemmelse.

Iøvrigt var det Justitsministeriets opfattelse, at fortolkningen af § 67 og andre tilsvarende bestemmelser ikke bør ske uden hensyntagen til de særlige praktiske anstaltsmæssige problemer, der – som i dette tilfælde – er en følge af, at den pågældende retsfølges anvendelse synes at nærme sig bortfald. Ministeriet mente heller ikke, at der bør bortses fra, at erfaringen har vist, at de sikkerhedsforvarede med hensyn til behandling mest hensigtsmæssigt kan ligestilles med forvarede efter straffelovens § 70.

Selv om man måtte mene, at kravet i § 67 om, at sikkerhedsforvaring udstås i en særlig anstalt eller anstaltsafdeling, er videregående end angivet foran, kan bestemmelsen dog efter Justitsministeriets opfattelse i hvert fald ikke antages at være til hinder for, at der i sikkerhedsforvaringsafdelingen anbringes enkelte personer, der ikke er dømt til sikkerhedsforvaring, når blot de sikkerhedsforvarede udgør den overvejende del af afdelingens belæg. Afdelingen mister ikke herved sin karakter af en særlig afdeling for sikkerhedsforvarede.

Justitsministeriet meddelte herefter påny overlægen, at der i sikkerhedsforvaringsafdelingen indtil videre kun må anbringes enkelte andre end sikkerhedsforvarede og kun i det omfang, en sådan anbringelse findes nødvendig, navnlig af pladsmæssige grunde. På daværende tidspunkt var der i afdelingen kun 3 personer foruden de 7 sikkerhedsforvarede.

Endelig tilføjede ministeriet, at spørgsmålet

om ændring af lovreglerne vedrørende særforanstaltninger overfor psykisk afvigende lovovertrædere og recidivister var forelagt Straffelovrådet, at Justitsministeriet var i gang med at indsamle materiale vedrørende en række domme til sikkerhedsforvaring, og at dette materiale agtedes fremsendt til rådet, eventuelt med anmodning om en forlods behandling af spørgsmålet om ophævelse af sikkerhedsforvaring som selvstændig retsfølge ved siden af forvaring.

Efter det således oplyste udtalte jeg, at jeg ikke fandt at kunne kritisere den af Justitsministeriet antagne opfattelse, hvorefter det ikke kan anses for stridende mod straffelovens § 67, at enkelte andre end sikkerhedsforvarede anbringes i sikkerhedsforvaringsafdelingen, når sådan anbringelse findes nødvendig, navnlig af pladsmæssige grunde.

39. *Det ville have været ønskeligt, om Ankenævnet for Invalideforsikringsretten havde besvaret en anmodning om personligt møde. (J. nr. 1046/67).*

A klagede over, at Ankenævnet for Invalideforsikringsretten havde tiltrådt Invalideforsikringsrettens afslag på hendes ansøgning om højeste pension. Hun klagede i denne forbindelse tillige over varigheden af sagsbehandlingen og over, at ankenævnet havde sendt hende svar på en skrivelse, der vedrørte hendes moders sag.

Endelig klagede A over, at hendes anmodning om en personlig samtale med formanden for ankenævnet ikke var blevet besvaret.

Af de foreliggende oplysninger fremgik det, at ankenævnet den 11. april 1967 modtog A's anke af Invalideforsikringsrettens kendelse, og samme dag modtoges sagens akter fra Invalideforsikringsretten. Den 23. og 25. maj 1967 var A på nævnets kontor, hvor hun havde lejlighed til at se sagens akter og drøfte sagen med kontorchefen.

Ankenævnet anmodede den 29. maj 1967 Revalideringscentret for Hjørring og Ålborg Amter om centrets akter, som modtoges den 6. juni 1967.

I skrivelse af 14. juli 1967 anmodede A om en samtale med nævnets formand og indkaldelse til nævnet for at afgive forklaring. Efter

at sagen havde været genstand for kontormæssig behandling, blev den berammet til foretagelse i nævnsmøde, hvilket fandt sted den 11. august 1967, og den 29. s. m. afsendtes nævnets kendelse.

Vedrørende klagen over, at ankenævnet havde tiltrådt Invalideforsikringsrettens kendelse, udtalte nævnet, at A's helbredstilstand ikke gav grundlag for at antage, at hun varigt var erhvervsudygtig i ethvert erhverv eller kun havde ubetydelig erhvervsevne i behold.

Med hensyn til sagens tidsmæssige behandling henviste ankenævnet til de foretagne ekspeditioner og oplyste, at A's sag var blevet behandlet forlods.

Ankenævnet oplyste videre, at det i en skrivelse til A's moder havde beklaget, at en forveksling havde fundet sted, således at A modtog en skrivelse i sin moders sag. Nævnet fremhævede i denne forbindelse, at det havde foretaget en fornyet gennemgang af sagens akter, og at der ved afgørelsen af A's sag ikke var sket nogen forveksling med akter fra hendes moders sag, hvilket var meddelt A.

Endelig udtalte ankenævnet i anledning af

A's klage over ikke at have modtaget svar på sin anmodning om et personligt møde, at denne anmodning blev betragtet som et indlæg i sagen og fremlagt på det møde, hvor sagen blev afgjort. Under hensyn til at A kort forinden havde været på nævnets kontor, hvor hun dels havde gennemset sagens akter, dels havde talt med nævnets kontorchef, fandt man ikke grund til at indkalde hende til en yderligere samtale.

Efter det således oplyste udtalte jeg, at jeg ville finde det ønskeligt, om ankenæv-

net havde besvaret A's anmodning om et personligt møde, idet anmodningen var fremsat efter hendes henvendelse på nævnets kontor.

Ankenævnets afgørelse, hvorefter der ikke tillagdes A højeste pension, og varigheden af nævnets sagsbehandling gav mig ikke anledning til at udtale kritik.

Da ankenævnet overfor A's moder havde beklaget den skete fejlekspektion, fandt jeg ikke anledning til at foretage yderligere vedrørende denne del af klagen.

40. Boligtilsynsråds forbud mod anvendelse af ejendom. (J. nr. 1028/66).

En advokat klagede for sin klient A over, at Boligtilsynsrådet for Østre Landsretskreds den 17. maj 1966 havde tiltrådt en af Københavns Boligkommission truffet afgørelse, hvorefter der fra 1. juni 1968 i medfør af § 12 i lov nr. 185 af 5. juni 1959 om boligtilsyn var meddelt forbud mod benyttelse af A's ejendom i København.

Advokaten gjorde gældende, at afgørelsen var truffet på urigtigt grundlag, idet Boligkommissionen havde anvendt reglerne i bygge-loven for staden København som vejledende ved anvendelsen af boligtilsynslovens §§ 9 og 10. Han henviste i denne forbindelse til, at bygge-loven ifølge dens § 2, stk. 1, 2. pkt., kun finder anvendelse på de ved dens ikrafttræden bestående bebyggelser, når dens enkelte bestemmelser indeholder udtrykkelig hjemmel herfor, og at bygge-lovens regler ikke kan benyttes som vejledende, medmindre en bygning er væsentlig ringere end bygninger, der opfylder bestemmelserne i bygge-lovgivningen. Denne opfattelse støttede han på bestemmelsen i boligtilsynslovens § 13, stk. 3. Advokaten anførte dernæst, at der ikke foreligger en byplan (saneringsplan) for kvarteret, og at det derfor synes særdeles urimeligt, at der nedlægges forbud mod benyttelse, hvilket formentlig ville betyde, at ejendommen kom til at stå tom i længere tid.

Dernæst klagede advokaten over, at der ikke i medfør af boligtilsynslovens § 10, 2. pkt., var udfærdiget nærmere vejledende bestemmelser om, hvorledes Boligkommissionen og Boligtilsynsrådet skal udøve skønnet over

brandfaren i henhold til boligtilsynslovens § 10.

Det fremgik af det foreliggende, at Københavns Boligkommission den 18. maj 1965 meddelte A, at det ved kommissionens undersøgelse var fundet godtgjort, at ejendommen ikke opfylder kravene i boligtilsynslovens § 8, jfr. §§ 9 og 10, således at ejendommen ved sin indretning og ved sin tilstand frembyder fare for sundhedstilstanden for de personer, for hvem den tjener som opholdssted, ligesom de personer, der opholder sig i ejendommen, udsættes for særlig fare i brandtilfælde.

Boligkommissionen forbød herefter i henhold til boligtilsynslovens § 12, at ejendommen anvendes til ophold for mennesker efter 1. juni 1967, idet den bemærkede, at den i lovens § 13 nævnte adgang for ejeren til at fremsætte ombygningsforslag ikke kommer til anvendelse, da ejendommen ligger indenfor et område, for hvilket en saneringsplan er under udarbejdelse, jfr. lovens § 14, hvilket antagelig ville medføre, at ejendommen fjernes.

Med hensyn til de forefundne mangler ved ejendommen henviste Boligkommissionen til en den 26. marts 1965 udarbejdet ejendomsbeskrivelse, hvoraf det fremgik, at ejendommen, der er beliggende i 2. grundkreds, er opført i 1873 og består af et forhus i 5 etager med kælder og kvist og af et baghus indeholdende 3 etager, kælder og kvist. I beskrivelsen pegedes bl. a. på, at forhuset har en højde af ca. 15,7 m, hvilket med den eksisterende gadebredde, ca. 12,5 m, er ca. 3,2 m for højt, jfr. bygge-lovens § 52, stk. 2. Afstanden mel-

lem forhuset og baghuset, der kun er ca. 5,5 m, afviger fra byggelovens krav, idet afstanden ifølge byggelovens § 53 skulle være ca. 15,7 m. På tilsvarende måde redegjordes for bygningens afstand til naboskel, udnyttelsesgrad m. v., idet der foretoges en sammenligning med byggelovens krav. Endvidere omtales i ejendomsbeskrivelsens afsnit »Grund og bebyggelse«, at det frie gårdareal har en samlet størrelse på ca. 162,6 m² inklusive ca. 13 m² gård-wc og cykelskurbebyggelse. De smalle gårdarealer måtte ifølge Boligkommissionens opfattelse anses for uegnede som opholdsarealer. Dernæst måtte redning af beboere fra baghusets sydøstlige ensidige lejligheder anses for meget vanskelig på grund af adgangsforholdene til og størrelsen af gården, hvorfor den bageste del af gården er uden betydning som brandsikringsareal.

Om ejendommens anvendelse og indretning oplystes, at ca. halvdelen af kælderen og hele stueetagen i forhuset anvendes til erhverv, mens de øvrige etager i forhuset og hele baghuset anvendes til beboelse. Forhuset indeholder ialt 4 butikker og 20 beboelseslejligheder, mens baghuset indeholder 16 beboelseslejligheder. Boligkommissionen anførte, at lejlighedernes indretning, herunder adgang for lys og luft samt trappeadgang, ikke er forsvarlig, og at forholdene på flere punkter er i strid med boligtilsynslovens §§ 9 og 10 og byggelovens §§ 54 og 55 om opholds- og arbejdsrum og beboelseslejligheder.

Særlig bemærkedes om forhuset, at tagetagens to midterste lejligheder er delvis ensidige og således uden mulighed for gennemluftning, at køkkener og opholdsrum har en størrelse, der er betydelig ringere end foreskrevet i byggelovens § 55, stk. 4, og at køkkenerne i tagetagen kun er forsynet med et tagvindue på ca. 35 × 40 cm, hvilket i tilfælde af brand kan hindre redningsarbejde.

I baghuset er alle lejlighederne ensidige og således uden mulighed for gennemluftning. Ligeledes er køkkenerne, opholdsrummene og kamrene mindre end foreskrevet i byggeloven.

Vedrørende installationer var det oplyst, at der ingen wc-installation findes i lejlighederne, og at beboerne i de 36 lejligheder er henvist til de 4 wc-er i gården.

Boligkommissionen fandt dernæst ikke adgangs- og trappeforholdene forsvarlige og bemærkede, at de på væsentlige punkter ikke opfylder bestemmelserne i bygningsvedtæg-

tens § 13 om adgang fra gade til gård og § 51 om trapper i beboelsesbygninger. Forhusets to trapper udmunder begge i porten og står således i åben forbindelse med denne, hvortil kommer, at portvæggene er beklædt med ca. 115 cm højt træpanel, hvilke forhold er i strid med bygningsvedtægtens § 13, stk. 4.

Om forhusets trapper bemærkedes, at der fra hver lejlighed kun er adgang til een trappe af træ, idet bygningen er et ombygget korridor-hus, hvor fællesgangen er opretholdt i tagetagen, men inddraget i de øvrige etager. Efter bygningsvedtægten skal hver lejlighed i bygninger med 4 etager og derover have direkte adgang til to trapper af træ eller til een brandfri trappe, uden at det er nødvendigt at passere fællesgang eller andet lejermål. Der pegedes endvidere på, at de to trapper kun er adskilt fra kælderen ved et træbjælkelag og således ikke i overensstemmelse med bygningsvedtægtens § 51, stk. 20, har brandfri etageadskillelse.

Baghuset er ifølge beskrivelsen forsynet med to trapper af træ, der i samtlige etager i husets tværretning er forbundet med en fællesgang, hvilket er i strid med bygningsvedtægtens § 51, stk. 15, som foreskriver, at trapperne adskilles ved en mindst 1-sten tyk mur uden åbninger. Også andre forhold vedrørende trapperne i baghuset er i strid med bygningsvedtægtens bestemmelser.

Endelig anførtes det, at bebyggelsen er opført af grundmur med bærende skillevægge af bindingsværk, at vedligeholdelsestilstanden må karakteriseres som dårlig, og at der i såvel forhusets som baghusets nordlige ydermur forekommer sætninger og revnedannelser.

Advokaten påklagede Boligkommissionens afgørelse til Boligtilsynsrådet, idet han anførte, at han fandt Boligkommissionens redogørelse misvisende. Han henviste herved til, at der i de senere år er anvendt mere end 25 pct. af ejendommens lejeindtægt til udvendig vedligeholdelse.

Boligtilsynsrådet anmodede om en udtalelse fra Københavns Boligkommission, der meddelte, at kommissionen ved karakterisering af en ejendoms vedligeholdelsestilstand anvender 4 klassifikationer: god, mindre god, dårlig og slet. Undersøgelser af den ældste og dårligste del af bygningsmassen, som omfatter ca. 1.765.000 m² etageareal, viste, at 66 pct. var godt vedligeholdt, 22 mindre godt vedligeholdt, 10 pct. dårligt vedligeholdt og 2

pct. slet vedligeholdet. Boligkommissionen tilføjede, at den uanset det oplyste om udgifterne til vedligeholdelse måtte fastholde, at ejendommen var dårligt vedligeholdet, men at det iøvrigt ikke var ejendommens vedligeholdelsestilstand, der havde været afgørende for den afsagte kendelse, men andre af de i ejendomsbeskrivelsen omtalte mangler ved ejendommen. Boligkommissionen måtte derfor fastholde det nedlagte forbud.

Foranlediget heraf gav advokaten Boligtilsynsrådet en redegørelse for vedligeholdelsesudgifterne på ejendommen i årene 1960-64, hvoraf det fremgik, at A i denne periode havde anvendt ca. 40.000 kr. til vedligeholdelse og i gennemsnit pr. år havde anvendt et beløb af samme størrelse som ejendommens nettooverskud.

Han anførte endvidere, at Københavns Kommunes Boligudvalg både i 1963 og i 1964 havde godkendt lejligheder i ejendommen til ægtepar, i eet tilfælde et ægtepar med et barn under 18 år.

For så vidt Boligkommissionen i sin ejendomsbeskrivelse i en lang række tilfælde havde peget på, at ejendommen ikke var i overensstemmelse med forskellige bestemmelser i byggeloven og bygningsvedtægten, anførte advokaten, at byggeloven ifølge § 2, stk. 1, pkt. 2., kun finder anvendelse på de ved dens ikrafttræden bestående bebyggelser, når de enkelte bestemmelser indeholder udtrykkelig hjemmel herfor. Ingen af de i ejendomsbeskrivelsen nævnte bestemmelser indeholder sådan hjemmel, og han fandt det derfor ganske urimeligt at henvise til mangler i byggelovens forstand. Han fandt det ligeledes urimeligt at henvise til bygningsvedtægten, da formålet med denne er at afgive forskrifter til lovens opfyldelse, det vil sige for ejendomme, der er omfattet af loven.

Det havde været mere rimeligt at tage udgangspunkt i selve boligtilsynsloven, specielt dennes §§ 8 og 9, hvorved advokaten bemærkede, at det ved udøvelse af skønnet i henhold til § 9 navnlig skal tages i betragtning, om de pågældende boliger eller opholdsrum væsentligt afviger fra et eller flere af de krav, der er opstillet i bestemmelsen under punkterne a-g. Han bemærkede herved, at ejendomsbeskrivelsen ikke udtaler sig om de i § 8 litra a omhandlede krav, og at der vedrørende § 8 b om fyldestgørende adgang for dagslys intet udtales af særlig relevant be-

tydning. Med hensyn til pkt. c om forsvarlig adgang for luftfornylse i almindelighed gennem et eller flere vinduer direkte til det fri bemærkede advokaten, at der intet var til hinder herfor. Endelig fandt han ikke, at beskrivelsen havde godtgjort, at ejendommen ikke opfyldte de krav, der i henhold til § 9 g må stilles til de sanitære installationer.

Advokaten tilføjede, at A havde indhentet tilbud på udbedring af ydermuren til forhuset mod gården, hvorefter de omhandlede sætninger og revnedannelser ville kunne udbedres.

Heroverfor udtalte Københavns Boligkommission, at bygningsbeskrivelsen har til formål på bred basis at bringe en redegørelse for sådanne afvigelser fra gældende bygge- og sundhedslovgivning, som efter de i boligtilsynslovens §§ 9 og 10 stillede krav må anses for væsentlige af hensyn til beboernes sundhed og sikkerhed i brandtilfælde. Boligkommissionen udtalte dernæst, at byggelovgivningen, der stammer fra 1939, kun har betydning for kommissionen som vejledning, idet den er en kodificering af de minimumskrav, som udfra sundheds-, brandmæssige, byggetekniske og andre hensyn må stilles til et hus, for at det på forsvarlig måde kan tjene som opholdssted for mennesker. Denne vejledning indgår som et nødvendigt led i kommissionens overvejelser, inden afgørelse træffes i henhold til boligtilsynslovens bestemmelser, men den har ikke en selvstændig forbindende karakter. Beskrivelsen danner sammen med en nøje gennemgang af huset på stedet det grundlag, på hvilket kommissionen træffer sin beslutning, og kendelsen efter lovens § 12 er udtryk for den betydning, kommissionen tillagde de konstaterede afvigelser fra gældende bygge- og sundhedslovgivning. Efter Boligkommissionens opfattelse var ejendommen behæftet med så mange og så afgørende mangler i sundheds- og brandmæssig henseende, at det ville være uforsvarligt, at den fortsat anvendtes til ophold for mennesker.

Advokaten svarede, at det måtte være rimeligt, at der blev taget hensyn til alle bestemmelserne i byggeloven, herunder også § 2, ifølge hvilken loven kun finder anvendelse på nybebyggelse samt ombebyggelse eller tilbygning til bestående bebyggelse. Han spurgte samtidig Boligtilsynsrådet, om en saneringsplan for området var godkendt, vedtaget eller under udarbejdelse, og såfremt dette var til-

fældet, ønskede han oplyst, hvorledes en forbedring af bygningen måtte påregnes at ville komme i strid med saneringsplanen.

Boligkommissionen meddelte, at den kunne henholde sig til sin tidligere skrivelse, idet den bemærkede, at kommissionen havde truffet sin afgørelse om nedlæggelse af forbud mod ejendommen i henhold til boligtilsynsloven og ikke byggeloven. Boligkommissionen oplyste, at der for den karré, hvori ejendommen er beliggende, var en saneringsplan under udarbejdelse, og at enhver forbedring af ejendommen ville komme i strid med planen, da denne antagelig ville medføre, at A's ejendom blev nedrevet.

Efter at Boligtilsynsrådet havde foretaget en besigtigelse af ejendommen, meddelte rådet den 17. maj 1966, at det havde besluttet at stadfæste det af Boligkommissionen nedlagte forbud, dog således, at forbudets ikrafttræden blev udskudt til 1. juni 1968, idet rådet var enig med Boligkommissionen i, at ejendommen frembød sådan fare som omhandlet i boligtilsynslovens § 3, jfr. §§ 9 og 10.

Herefter spurgte advokaten Boligtilsynsrådet, om der i medfør af boligtilsynslovens § 10 af Boligministeriet var udfærdiget nærmere vejledende bestemmelser om, hvilke forhold der skal tages i betragtning ved skønnet over, om en bygning udsætter de personer, der opholder sig i den, for særlig fare i brandtilfælde, samt hvorvidt der forelå en vedtaget saneringsplan for hele det omhandlede kvarter.

Boligtilsynsrådet forelagde det sidstnævnte spørgsmål for Københavns Boligkommission, der henholdt sig til en fra Direktoratet for Stadens faste Ejendomme indhentet udtalelse, hvori det oplystes, at et af afdelingsarkitekt Troels Smith udarbejdet skitseforslag til saneringsplan går ud på total sanering af karreen, således at arealet foreslås udlagt til parkområde efter fjernelse af den gamle bebyggelse. Direktoratet havde forelagt sagen for magistratens 4. afdeling med anmodning om byplanmæssig behandling, men sagen var endnu ikke færdigbehandlet i byplanafdelingen.

Boligtilsynsrådet oplyste, at der ikke var udarbejdet bestemmelser i henhold til boligtilsynslovens § 10.

Overfor mig udtalte Boligtilsynsrådet, at dets afgørelse af 17. maj 1966 var truffet ef-

ter en besigtigelse af ejendommen. Afgørelsen hvilede på en samlet bedømmelse af de faktiske forhold, som forelå vedrørende ejendommen, og rådet var enig med Boligkommissionen i, at ejendommen frembød sådan fare som omhandlet i boligtilsynslovens § 8, jfr. §§ 9 og 10.

Ifølge lovens § 9 vil der ved skønnet over, hvorvidt benyttelsen af boliger og opholdsrum er forbundet med sundhedsfare, navnlig være at tage i betragtning, om de pågældende boliger eller opholdsrum væsentligt afviger fra et eller flere af nogle nærmere angivne mindstekrav. Sådan afvigelse var i det foreliggende tilfælde i vidt omfang fundet at være til stede med hensyn til punkt b: fyldestgørende adgang for dagslys, endvidere med hensyn til punkt c: forsvarlig adgang for luftfornyelse, forsåvidt angår de ensidige lejligheder i baghuset. Herudover var der navnlig lagt vægt på de helt utilfredsstillende toiletforhold, jfr. punkt g.

Med hensyn til »særlig fare i brandtilfælde«, jfr. § 10, var det navnlig taget i betragtning, at de to trapper såvel i forhuset som i baghuset i brandtilfælde måtte betragtes som enetrupper, idet de to trapper i forhuset i den beboede tagetage er forbundet med en fællesgang og de to trapper i baghuset står i åben forbindelse med hinanden i samtlige etager, hvortil for de østvendte lejligheder i baghuset kommer de ringe muligheder for iværksættelse af redningsforanstaltninger.

Rådets afgørelse var således truffet i henhold til boligtilsynslovens regler. Ved bedømmelsen af, om der foreligger sundhedsfare eller særlig brandfare, er det efter disse bestemmelser ikke i sig selv afgørende, at ejendommen på et eller flere punkter ikke er i overensstemmelse med de forskrifter, der opstilles i den gældende byggelovgivnings bestemmelser, og rådet tillægger da heller ikke de fra disse bestemmelser foreliggende afvigelser betydning, medmindre forholdene er af en så alvorlig karakter, at der efter rådets skøn foreligger sundhedsfare eller særlig brandfare. Udøvelsen af dette skøn, herunder hvad der ligger i de i § 9 nærmere angivne krav, må ske på baggrund af den opfattelse, der i nutiden råder med hensyn til, hvilke fordringer i sundheds- og brandmæssig henseende der må stilles til boliger og opholdsrum. Det er derfor rimeligt og rigtigt, at Boligkommissionen i beskrivelsen af ejendom-

men har gjort opmærksom på afvigelser fra de nu gældende bestemmelser; disse har i den nævnte forstand vejledende betydning. Dette standpunkt har fundet udtryk i betænkning nr. 187/1957 om boligtilsyn og sanering, bind 1, side 117, spalte 2. Om de sundheds- og brandmæssige krav i boligtilsynsloven henviser rådet til betænkningen side 80-85 og om betydningen af et samlet skøn over forholdene til side 93.

Videre udtalte Boligtilsynsrådet, at den påberåbte bestemmelse i boligtilsynslovens § 13, stk. 3, næppe havde betydning for det rejste spørgsmål. Den angår det tilfælde, at en ejer, efter at forbud som følge af sundhedsfare eller særlig brandfare er nedlagt, fremsætter forslag til forbedringer af forholdene. Selvom sådanne forbedringer kunne opnås ved forslagens gennemførelse, kan boligtilsynet nægte godkendelse af forslaget, hvis bygningen dog ville vedblive at være væsentlig ringere end bygninger med boliger og opholdsrum, som opfylder bestemmelserne i den i kommunen til enhver tid gældende bygningslovgivning. Om begrundelsen for denne bestemmelse henviser rådet til bemærkningerne til bestemmelsen i Boligministeriets lovforslag (FT 1958/59, till. A, sp. 1834) og forannævnte betænkning bind 2, side 22-23 (til § 12).

Boligtilsynsrådet tilføjede, at det samtidig med sagen vedrørende A's ejendom behandlede en række sager vedrørende andre ejendomme i samme karré.

Om forholdet til den under udarbejdelse værende saneringsplan for den pågældende karré henviser rådet til boligtilsynslovens § 14, stk. 1 og 2, og til, at det udskød forbudets ikrafttræden til den 1. juni 1968.

Med hensyn til spørgsmålet om udfærdigelse af en vejledning i henhold til lovens § 10, 2. pkt., henviser rådet til betænkningen bind 2, side 19, spalte 2 (til § 9), hvor det udtaltes, at erfaringsmaterialet ikke fandtes at være tilstrækkeligt, men at vejledende bestemmelser burde udfærdiges, efterhånden som den brandmæssige sagkundskab anser dette for muligt. Rådet havde i skrivelse af 28. juni 1966 til Boligministeriet rejst spørgs-

mål om udarbejdelse af sådanne bestemmelser.

Boligministeriet oplyste, at det ikke hidtil havde benyttet sin adgang til i medfør af boligtilsynslovens § 10, 2. pkt., at udfærdige vejledende bestemmelser. Boligministeriet havde imidlertid i anledning af Boligtilsynsrådets skrivelse af 28. juni 1966 haft en foreløbig drøftelse med to af rådets sagkyndige medlemmer samt rådets sekretær og havde fundet det hensigtsmæssigt, at eventuelle retningslinier udarbejdedes på grundlag af de erfaringer, der er indvundet ved Boligtilsynsrådets sagsbehandling. Ministeriet havde derfor, uden at tage stilling til, om sådanne vejledende bestemmelser bør udfærdiges, ved skrivelse af 13. december 1966 anmodet Boligtilsynsrådet om efter forudgående forhandling med Boligtilsynsrådet for Vestre Landsretskreds at fremkomme med et forslag til vejledende bestemmelser i henhold til boligtilsynslovens § 10.

Efter det således foreliggende måtte det lægges til grund, at Boligtilsynsrådet, der havde foretaget besigtigelse af ejendommen, havde truffet sin afgørelse ud fra en samlet bedømmelse af de faktiske forhold, og jeg fandt herefter ikke at kunne kritisere, at rådet, som det også er forudsat i betænkning nr. 187 om boligtilsyn og sanering, bind 1, side 117, spalte 2, til støtte for udøvelsen af skønnet over, om manglerne ved ejendommen forårsager sundheds- og brandfare, havde draget sammenligninger med bestemmelserne i byggelovgivningen og bygningsvedtægten.

Jeg fandt dernæst ikke at kunne kritisere det skøn, der lå til grund for det af Københavns Boligkommission nedlagte og af Boligtilsynsrådet stadfæstede forbud.

Da Boligtilsynsrådet havde rejst spørgsmålet om udarbejdelse af vejledende regler i henhold til boligtilsynslovens § 10, 2. pkt., og Boligministeriet havde anmodet Boligtilsynsrådet om at fremkomme med forslag hertil, fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre vedrørende dette forhold.

41. Udlevering af fotografier til fanger. (J. nr. 423/67).

A, der var indsat i statsfængsel, klagede over en af Direktoratet for Fængselsvæsenet truffet afgørelse, hvorefter han ikke måtte få udleveret to fotografier af hans tidligere hustru. Afgørelsen var begrundet med, at fotografierne ikke skønnedes egnede til udlevering under ophold i statsfængsel.

Det fremgik af sagen, at A i en skrivelse af 24. november 1967 til Direktoratet for Fængselsvæsenet anførte bl. a. følgende:

»Jeg har fået tilsendt to fotos af min tidligere hustru, som det er blevet nægtet mig at få udleveret, med den begrundelse at de er fundet uegnede. Jeg forstår ikke denne begrundelse, da man næsten daglig i de aviser, fængslet lader indsatte læse, ser ret provokerende nøgenfotos, for ikke at tale om Ekstra-bladet. Jeg kan oplyse, at min hustru optræder topløs, men på ingen måde uanstændig eller provokerende.«

Foranlediget af denne klage blev A fremstillet for den daværende fængselsinspektør, som meddelte, at han, i betragtning af at fotografiet omfattede andre end A's hustru, måtte holde fast ved, at billedet – af hensyn til den fremmede – ikke kunne udleveres. Det bemærkes herved, at det ene af de to billeder foruden A's hustru viser en anden – fuldt påklædt – kvinde. A ønskede herefter sagen indbragt for direktoratet, der traf den foran nævnte afgørelse.

I anledning af klagen til mig udtalte den nuværende inspektør for statsfængslet, at han ganske kunne tilslutte sig de tidligere anførte betragtninger, hvorefter de omhandlede fotografier er uegnede til udlevering. Det måtte efter inspektørens opfattelse være en forudsætning for udlevering af fotos selv af nærmeste pårørende, at de pågældende er påklædt i det mindste svarende til, hvad der kræves for normal færdsel blandt andre samfundsborgere.

Direktoratet for Fængselsvæsenet udtalte overfor mig, at det ikke havde ment at burde ændre den trufne afgørelse, og tilføjede, at det havde besluttet at tage spørgsmålet om udlevering af billeder m. v. til de indsatte op til overvejelse, og at spørgsmålet ville blive drøftet på et anstaltsledermøde i efteråret 1967.

Under hensyn til, at der var givet to forskellige begrundelser for afgørelsen, anmo-

dede jeg direktoratet om en supplerende udtalelse. Vedrørende den af den tidligere inspektør givne begrundelse henledte jeg opmærksomheden på, at den fremmede kvinde kun er med på et af de to billeder. Såfremt afgørelsen imidlertid var begrundet med den i den nuværende fængselsinspektørs udtalelse anførte regel, bad jeg oplyst, hvilke hensyn der ligger bag denne regel. Jeg henledte i denne forbindelse opmærksomheden på det af A anførte, hvorefter fangerne bl. a. i dagspressen har lejlighed til at se »ofte ret provokerende nøgenfotos«.

Direktoratet forelagde påny sagen for den nuværende fængselsinspektør, der udtalte, at det er rigtigt, at de indsatte bl. a. i en vis del af dagspressen har lejlighed til at se nøgenfotos. Dette er en følge af, at fængslet ikke udøver nogen censur, hverken med hensyn til hvilke dagblade der kan læses i fængslet, eller ved beskæring af aviserne.

Inspektøren anførte endvidere, at hvis A som følge af en henstilling fra ombudsmanden og derefter følgende påbud fra direktoratet fik udleveret de omhandlede fotos, kunne det befrygtes, at andre indsatte under besøg uden høre-kontrol ville presse deres kvindelige pårørende til at indsende fotos af sig selv i afklædt tilstand. Det kunne efter inspektørens opfattelse endvidere befrygtes, at sådanne fotos ville blive en eftertragtet handelsvare blandt de indsatte. Der ville dernæst blive tale om at udøve et ret vanskeligt og for fængselsmyndighederne ubehageligt skøn over, hvilken grad af afklædthed der kan tolereres.

Det var således ikke på grund af nogen konkret vurdering af de pågældende fotografiers større eller mindre anstødelighed, men af hensyn til konsekvenserne, at inspektøren fortsat måtte nære betænkelighed ved, at A's anmodning blev imødekommet.

Det var iøvrigt inspektørens bestemte indtryk, at det ikke for A var af afgørende menneskelig eller følelsesmæssig betydning, at fotografierne blev udleveret; anmodningen var efter inspektørens opfattelse et led i A's ønske om en omfattende lempelse af praksis ved fængslet, hvilke bestræbelser blev udfoldet ved næsten ugentlige fremstillinger, hvorunder rejstes en række spørgsmål om større friheder for de indsatte. I denne forbindelse anførte inspektøren, at A allerede havde be-

budet rejsning af en sag om de indsattes ret til køb af pornografisk litteratur.

Direktoratet for Fængselsvæsenet besluttede herefter at tage spørgsmålet om udlevering af billeder m. v. til de indsatte op til overvejelse og foranledige spørgsmålet drøftet på et anstaltsledermøde. Efter mødet oplyste direktoratet, at det fremgik af anstaltsledernes oplysninger, at det rejste spørgsmål er uden nævneværdig praktisk betydning. Der fremkom ikke på mødet oplysning om, at spørgsmålet havde været fremme i andre tilfælde end A's.

Det var iøvrigt den almindelige opfattelse blandt anstaltslederne, at der som regel ville knytte sig betænkeligheder til udlevering af sådanne billeder. Der blev i denne forbindelse navnlig fremhævet følgende to hensyn:

For det første pegedes der på hensynet til den fotograferede, der, selvom han eller hun var klar over billedets udlevering og eventuelt selv havde sendt det, i praksis aldrig ville have mulighed for at forudse, hvordan billedet kunne anvendes i et fængselsmiljø. Det blev dog på den anden side fremhævet, at det kunne være tvivlsomt, om anstalterne burde søge at varetage dette hensyn til den fotograferede.

For det andet blev der – i hovedsagen på linie med fængselsinspektørens foran refererede erklæring – peget på de anstaltsmæssige hensyn, der taler mod udlevering af fotografier som de omtalte. Herunder fremhævedes navnlig risikoen for, at billederne blev gjort til genstand for omsætning i anstalten og de uheldige følger heraf.

Efter direktoratets opfattelse, som der blev

givet udtryk for på mødet, og hvortil der syntes at være almindelig tilslutning, måtte udgangspunktet være, at fotografier af pårørende, selvom disse er helt eller delvis afklædte, kan udleveres til den pågældende. Direktoratet forudsætter herved, at den fotograferede selv havde fremsendt billedet til udlevering, eller at det på anden måde var klarlagt, at den pågældende var indforstået med udleveringen. Udleveringen må imidlertid efter direktoratets opfattelse nægtes, hvis der er betydelig risiko for misbrug af billedet, navnlig i forbindelse med omsætning af dette i anstalten, og en sådan risiko må jævnligt antages at foreligge. Med hensyn til skønnet herover bør der efter direktoratets opfattelse tilkomme den enkelte anstaltsleder en betydelig frihed.

Ud fra de retningslinier, der således havde fundet udtryk på anstaltsledermødet, skønnede fængselsinspektøren, at der i det foreliggende tilfælde var nærliggende fare for misbrug af de omhandlede fotografier, og at afslaget derfor burde opretholdes.

Direktoratet for Fængselsvæsenet fandt ikke grundlag for at tilsidesætte dette skøn.

Jeg udtalte herefter, at jeg fandt at kunne tage de af direktoratet opstillede retningslinier vedrørende udlevering af billeder til efterretning.

Efter det foreliggende fandt jeg dernæst ikke tilstrækkeligt grundlag for at kritisere det skøn, der lå til grund for den af fængselsinspektøren truffne og af direktoratet tiltrådte afgørelse i denne sag.

42. En af Vejdirektoratet stillet betingelse for en udstykningstilladelse gav ikke grundlag for kritik. Sagsbehandlingen i Vejdirektoratet kritiseret. (J. nr. 138/67).

A klagede over en af Thisted Amtsråd truffet og af Ministeriet for offentlige Arbejder (Vejdirektoratet) tiltrådt afgørelse, hvorefter tilladelse til udstykning af en parcel af hans ejendom kun ville blive givet på betingelse af, at der på ejendommen blev tinglyst en erklæring om forbud mod bebyggelse m. v.

Endvidere klagede han over den tid, der var medgået til sagens behandling.

I klageskrivelsen var det anført, at amtsrådets afgørelse var baseret på, at udstykningen var uønsket efter egnsplanlægningen,

hvilket efter A's opfattelse ikke er en opgave, der varetages af Vejdirektoratet, og at der væsentligst var lagt vægt på, at en privat markvej i nordskellet ikke var farbar, hvilket skyldes, at amtsvejvæsenet havde anlagt en tværvej fra den gamle landevej til den nye hovedlandevej Thisted-Oddesund.

Det fremgik af sagen, at Thisted Amtsråd den 15. juni 1962 afslog et af en landinspektør indgivet andragende om udstykning af parcellen enten med adgang ad en eksisterende markoverkørsel til landevejen eller ad

en eksisterende privat fællesvej til marker og landbrugsejendomme med tilslutning til landevejen. Afslaget var motiveret med, at landevejen var indstillet adgangsbegrænset i medfør af vejbestyrelseslovens § 35, samt at sommerhusbebyggelse det pågældende sted måtte anses for uønsket.

I skrivelse af 18. juni 1962 præciserede landinspektøren overfor amtsrådet, at parcellen ikke skulle bebygges, men alene henligge i sin daværende tilstand. Efter at amtsrådet i 1964 i medfør af vejbestyrelseslovens § 35 havde gennemført adgangsbegrænsning for bl. a. den her berørte del af hovedlandevejen, således at der var tilladt adgang ad den private fællesvej til visse landbrugsejendomme og marker, herunder den omhandlede parcel, forelagde amtsrådet udstykningsspørgsmålet for Vejdirektoratet.

Vejdirektoratet meddelte, at det, såfremt der i forbindelse med udstykningen blev tinglyst en deklaration på parcellen om, at arealet ikke måtte bebygges eller anvendes til andet erhvervmæssigt formål end landbrug eller skovbrug og med amtsrådet og ministeriet som påtaleberettigede, ikke mente, at der i vejbestyrelseslovens § 35 var hjemmel til at modsætte sig den ønskede udstykning, idet den efter deklarationens mulige anvendelse af parcellen ikke forudsatte anden adgang end angivet i bestemmelserne om adgangsforholdene til hovedlandevejen.

Thisted Amtsråd meddelte herefter A, at udstyknings sagen ville blive fremmet på betingelse af, at den omhandlede deklaration tinglystes på den frastykkede parcel.

A påklagede amtsrådets afgørelse til Vejdirektoratet, idet han nu anførte, at han ønskede at bebygge parcellen med et sommerhus med adgang til landevejen ad den bestående private fællesvej i ejendommens nordskel. Han gjorde samtidig gældende, at amtsrådet ikke havde adkomst til at gøre sit samtykke til udstykningen betinget af lysningen af den omhandlede deklaration.

Vejdirektoratet svarede, at amtsrådet i medfør af vejbestyrelseslovens § 34, stk. 2, havde hjemmel til at nægte tilladelse til udstykning af den omhandlede parcel såvel med adgang ad den private fællesvej i parcellens nordskel som med adgang ad markoverkørselen, såfremt færdselsmæssige hensyn talte herfor. Vejdirektoratet var dernæst enig med amtsrådet i dets vurdering af den færdsels-

mæssige risiko ved en imødekommelse af andragendet og lagde herved bl. a. vægt på, at den private fællesvej langs nordskellet af A's ejendom i praksis ikke benyttes og ikke kan benyttes som adgangsvej til ejendommen og naboejendommen. Yderligere meddelte Vejdirektoratet, at det var oplyst, at udstykningsandragendet ville være blevet søgt hindret ved forbud i henhold til landsbygge lovens § 5, stk. 2, såfremt de vej mæssige hensyn ikke i sig selv havde kunnet begrunde en nægtelse af at imødekomme andragendet. Under henvisning til, at amtsrådet i vejlovgivningen havde hjemmel til at afslå udstykningsandragendet og dermed tillige til at gøre sit samtykke til udstykningen betinget af den omtalte deklaration, fandt Vejdirektoratet ikke grundlag for at foretage videre i sagen.

Overfor mig udtalte Vejdirektoratet, at dets stilling i sagen først og fremmest var begrundet med, at direktoratet var enig med amtsrådet i dets vurdering af den færdselsmæssige risiko ved sommerhusbebyggelse det pågældende sted med adgang til den adgangs begrænsede hovedlandevejsstrækning ad den private fællesvej til flere landbrugsejendomme samt flere marker.

Vedrørende A's bemærkning om, at amtsvevjvæsenet havde gjort markvejen ufarbar, anførte Vejdirektoratet, at Thisted Amts Vejinspektør havde bekræftet, at det som anført af A i sin tid ved anlægget af forbindelsesvejen mellem den gamle landevej og den nye hovedlandevej havde afbrudt markoverkørselen. Begrundelsen var imidlertid, at der ikke på det pågældende tidspunkt var interesse for retablering af forbindelsen. Den yderste strækning af den private fællesvej var udlagt til kartoffelmark, idet ejerne af markloderne benyttede andre adgange til lodderne. Vejdirektoratet tilføjede, at amtsrådet ikke havde noget at indvende mod etablering af eventuel forbindelse mellem den private fællesvej og tværvejen, under forudsætning af at den nuværende anvendelse af lodderne opretholdes.

Jeg udtalte, at den af Vejdirektoratet truffne afgørelse havde fornøden hjemmel i den ovennævnte bestemmelse i vejbestyrelseslovens § 34, stk. 2, og at afgørelsen, herunder de stillede vilkår, ikke sås at være motiveret i usaglige hensyn.

Vedrørende sagsbehandlingen oplyste Vejdirektoratet, at det den 24. september 1964 modtog udstykningsandragendet, og at dette af vedkommende fuldmægtig blev overgivet til en ingeniør med henblik på en udtalelse. Den 13. maj 1965 videresendte ingeniøren sagen til chefen for den pågældende tekniske afdeling (afdelingsingeniøren), der den 17. s. m. sendte sagen tilbage til ingeniøren med henblik på indhentelse af yderligere oplysninger. Ingeniøren afgav den 18. s. m. oplysningerne til afdelingsingeniøren, der den 10. juli 1965 videresendte sagen til vedkommende kontorchef. Sagen havde i tiden 10. juli 1965–15. januar 1966 beroet hos fuldmægtig og kontorchef.

Den 19. januar 1966 afgav Vejdirektoratet en udtalelse til amtsrådet, der den 25. februar 1966 meddelte landinspektøren, at udstykningsagen ville blive fremmet på betingelse af, at den omhandlede deklaration tinglystes på den frastykkede parcel.

A indgav den 19. marts 1966 en klage til Vejdirektoratet over amtsrådets afgørelse, og Vejdirektoratet anmodede i den anledning amtsrådet om en udtalelse, der modtoges den 27. april 1966. Sagen overgik derefter til en ingeniør, der den 22. juni 1966 foranledigede afholdt en fornyet besigtigelse af ejendommen. A havde allerede den 13. maj 1966 erindret Vejdirektoratet om sagen, og erindringsskrivelsen var overgivet til den ingeniør, der behandlede sagen. Den 24. juni 1966 overgik sagen til afdelingsingeniøren, hos hvem den beroede til 5. januar 1967, da den på grund af afdelingsingeniørens sygdom gik til behandling hos en sekretær til forlods besvarelse af A's fornyede erindringsskrivelse af 16. december 1966.

I skrivelse af 10. januar 1967 meddelte Vejdirektoratet A, at svar ville foreligge i løbet af ca. 3 uger, og den 20. januar 1967 sendtes sagen underhånden til udtalelse hos Vejdirektoratets konsulent i Boligministeriet, der afgav en udtalelse af 25. s. m. Vejdirektoratet traf afgørelse i sagen den 1. februar 1967.

Vejdirektoratet udtalte overfor mig, at udstykningsagen beroede hos ingeniør i tiden september 1964–13. maj 1965 med henblik på besigtigelse på stedet i tilslutning til andre sager i amtet. Besigtigelsen fandt sted i efteråret 1964, men på grund af ufuldstændige oplysninger om parcellens beliggenhed måtte

der foretages en ny besigtigelse, der fandt sted i foråret 1965.

Videre oplyste Vejdirektoratet, at afdelingsingeniøren i en del af perioden 18. maj–10. juli 1965 var sygemeldt, og at sagen fra 10. juli 1965 til 15. januar 1966 havde beroet på principielle overvejelser om fastlæggelse af retningslinier for behandlingen af flere verserende ensartede sager om udstykning af parceller til beplantning, rekreative formål m. v.

I tiden 24. juni 1966–5. januar 1967 havde sagen dernæst beroet hos afdelingsingeniøren, der i det pågældende tidsrum havde gentagne sygdomsperioder. Under afdelingsingeniørens fravær varetoges sagerne af ældste ingeniør indenfor området, der imidlertid på grund af betydelig arbejdsbyrde som følge af mangel på ingeniørmedhjælp ikke – sideløbende med varetagelsen af sit eget arbejdsområde – havde haft mulighed for i fuldt omfang også at varetage ekspeditionen af afdelingsingeniørens område.

En anden årsag til den langsomme forretningssgang var personalemangel. Selv bortset herfra var Vejdirektoratet imidlertid opmærksom på, at der til behandlingen af denne art sager i det hele hengår en betydelig tid. Dette hænger dels sammen med, at sagerne, der ofte har betydelig interesse for de enkelte implicerede, indeholder både juridiske og tekniske problemer, hvilket medfører besigtigelser og forhandlinger med lokale myndigheder. Endvidere er området ret nyt, således at der ofte er betydelige konsekvenser forbundet med de enkelte afgørelser. Det er hyppigt nødvendigt at forelægge sagerne for ministeren personlig, ligesom denne modtager mange henvendelser om disse sager. Bl. a. i anledning af den foreliggende sag havde Vejdirektoratet derfor taget den interne forretningssgang op til revision med henblik på reduktion af ekspeditionstiden.

Vedrørende klagesagen udtalte Vejdirektoratet, at A's erindringsskrivelse af 13. maj 1966 ved en fejltagelse ikke var blevet besvaret.

Vejdirektoratet oplyste, at det på baggrund af sagen havde søgt at effektivisere sit erindringssystem, der beklageligvis havde svigtet i A's sag.

Uanset det af Vejdirektoratet anførte om afdelingsingeniørens sygdom, personalemangel og de stedfundne principielle over-

vejelser måtte jeg finde, at der var medgået for lang tid til behandlingen af både udstykningssagen og klagesagen.

Jeg fandt det dernæst beklageligt, at Vejdirektoratet ved en fejltagelse ikke besvarede A's erindringskrivelse af 13. maj 1966.

Da Vejdirektoratet havde oplyst, at det havde søgt at effektivisere sit erindrings-system og havde taget den interne forretningsgang op til revision med henblik på reduktion af ekspeditionstiden, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre vedrørende dette klagepunkt.

- 43.** *Ikke fundet grundlag for at kritisere, at Arbejdsdirektoratet og Arbejdsministeriet havde krævet den af en arbejdsløshedskasse vedtagne dagpengesats forhøjet. (J. nr. 976/67).*

Centralorganisationen for Telefonstanden i Danmark klagede over, at Arbejdsministeriet havde tiltrådt en af Arbejdsdirektoratet truffet afgørelse, hvorefter den af Telefonstandens Arbejdsløshedskasse for året 1967/68 vedtagne dagpengesats på 15 kr. skulle forhøjes. Centralorganisationen gjorde herved gældende, at organisationen havde vedtaget en privat overbygningsordning, således at der til arbejdsløshedskassens medlemmer ville blive udbetalt 25 kr. pr. afkontrolleret arbejdsløshedsdag udover den anførte understøttelse på 15 kr. pr. dag, og organisationen mente dermed at have opfyldt de krav, som stilles til arbejdsløshedsunderstøttelsers størrelse i ILO-konvention nr. 102 af 1952 om minimumsnormer for social tryghed.

Endvidere anførte organisationen, at bestemmelsen i § 12, stk. 7, i loven om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (lovbekendtgørelse nr. 53 af 28. februar 1967, i det følgende kaldt arbejdsløshedsloven) hjemler en organisation ret til at vælge en dagpengesats, der er lavere end 10 pct. under minimumsbeløbet, samt at det vel i § 12, stk. 8, er bestemt, at arbejdsdirektøren i visse tilfælde *kan* fordre dagpengene forhøjet, men ikke, at han *skal* gøre dette.

Alt i alt mente organisationen, at der i arbejdsløshedsloven er åbnet adgang for en arbejdsløshedskasse til at vælge en af de i loven angivne lavere dagpengesatser, og at denne ret ikke bør kunne beskæres administrativt.

Det var oplyst, at Telefonstandens Arbejdsløshedskasse i skrivelse af 21. marts 1967 meddelte Arbejdsdirektoratet, at kassen havde vedtaget fra 1. april 1967 at indføre arbejdsløshedslovens mindste dagpengesats på 15 kr.,

idet kassen samtidig gav direktoratet oplysning om den af Centralorganisationen vedtagne private overbygningsordning, der var obligatorisk for alle kassens medlemmer.

Arbejdsdirektoratet svarede, at den af kassen foreslåede ordning efter direktoratets opfattelse i hvert fald ikke i den foreliggende form kunne siges at opfylde de i ILO-konventionen stillede krav om mindstenormer for social tryghed ved arbejdsløshedsunderstøttelse, hvorfor direktoratet i medfør af arbejdsløshedslovens § 12, stk. 8, anmodede kassen om at forhøje dagpengesatsen i henhold til lovens § 13, stk. 1, til mindst 35 kr.

Arbejdsløshedskassen indankede denne afgørelse for Arbejdsministeriet, idet kassen bl. a. klagede over, at direktoratet ikke havde anført, i hvilke henseender den af kassen foreslåede ordning afveg fra konventionens krav.

Arbejdsdirektoratet udtalte i anledning af klagen bl. a., at direktoratet fortsat var af den opfattelse, at en overbygning på den offentlige arbejdsløshedsforsikring i den form, som var foreslået af kassen, ikke kunne anses for at opfylde de i ILO-konventionen stillede krav om mindstenormer for social tryghed ved arbejdsløshedsunderstøttelse, idet staten ved en sådan ordning ikke skønnedes at være i stand til at garantere, at de den i henhold til konventionen påhvilende forpligtelser til enhver tid ville være opfyldt, da der ikke var sikkerhed for, at arbejdsløshedskassen, f. eks. under en pludseligt voksende ledighed, kunne magte den fornødne finansiering.

Det var direktoratets principielle opfattelse, at det er den i henhold til lovgivningen etablerede arbejdsløshedsforsikring, der må opfylde de i konventionen opstillede mindstekrav til den sociale tryghed. Såfremt den private

overbygning skulle kunne indgå som led i denne tryghedsordning, syntes det i alle tilfælde at måtte kræves, at en sådan privat ekstraforsikring måtte være godkendt af Forsikringsrådet og henlagt under dettes kontrol.

Arbejdsministeriet meddelte herefter, at bestemmelsen i arbejdsløshedsloven om, at dagpengene ikke kan fastsættes lavere end 15 kr., må betragtes som modificeret ved lovens § 12, stk. 8, i det omfang konventioner, som Danmark har tiltrådt, indeholder krav om højere arbejdsløshedsunderstøttelse end det nævnte minimumsbeløb. Endvidere var Arbejdsministeriet enig med Arbejdsdirektoratet i, at den private overbygning, efter hvilken der ydes ledige medlemmer 25 kr. pr. afkontrolleret dag, ikke på det foreliggende grundlag ville kunne tages i betragtning ved vurderingen af, om kassens medlemmer får arbejdsløshedsunderstøttelse af den størrelse, som er foreskrevet i ILO-konventionen. Ministeriet henviste herved til, at den private overbygning ikke efter det oplyste står under offentlige myndigheders tilsyn eller administreres af arbejdsgivere og arbejdere i fællesskab i overensstemmelse med foreskrevne normer, jfr. konventionens art. 6, litra a. Arbejdsministeriet kunne herefter tiltræde Arbejdsdirektoratets afgørelse om, at dagpengesatsen for året 1967/68 skulle forhøjes.

I anledning af Centralorganisationens klage til mig henholdt Arbejdsministeriet sig til den trufne afgørelse. Med hensyn til organisationens bemærkning om, at adgangen i arbejdsløshedslovens § 12, stk. 8, for arbejdsdirektøren til at fordrer dagpengesatsen forhøjet er fakultativ, udtalte ministeriet, at det måtte anse dette spørgsmål for at være uden betydning for afgørelsen af sager som den foreliggende.

Ifølge arbejdsløshedslovens § 12, stk. 3, fastsættes dagpengesatsens størrelse af arbejdsløshedskassen for tiden 1. april–31. marts, og ifølge stk. 4 kan dagpengene ikke fastsættes lavere end 15 kr. og ikke højere end 50 kr., hvilke beløb dog reguleres efter nærmere i bestemmelsen fastsatte regler.

I § 12, stk. 8, er det dernæst bestemt, at arbejdsdirektøren kan fordrer, at der sker forhøjelse af dagpenge, som, uden at dette er begrundet i lønniveauet indenfor kassens område eller de under dette hørende faggrupper, af kassen er fastsat lavere end

maksimumsbeløbet og tillige lavere end fastsat i internationale konventioner tiltrådt af Danmark.

Denne bestemmelse blev indsat i arbejdsløshedsloven ved lov nr. 40 af 22. februar 1967, og ifølge bemærkningerne til lovforslaget skete det under hensyn til, at Danmark ved sin tilslutning til ILO-konventionen om minimumsnormer for social tryghed havde forpligtet sig til at opfylde visse krav med hensyn til arbejdsløshedsunderstøttelsens størrelse.

Det fremgår af afsnit IV i konventionen, at enhver medlemsstat, for hvilken dette afsnit af konventionen er i kraft, skal sikre de af konventionens bestemmelser omfattede personer arbejdsløshedsunderstøttelse i overensstemmelse med konventionens regler, samt at hjælpen, hvor retten tilkommer grupper af arbejdstagere, skal udgøre en periodisk ydelse, der beregnes efter bestemmelserne i konventionens art. 65 eller 66, jfr. art. 67. I disse bestemmelser er der givet nærmere regler for mindstestørrelsen af sådanne periodiske ydelser, og det er på grundlag af disse regler, Arbejdsdirektoratet har beregnet, at dagpengesatsen for medlemmerne af Telefonstandens Arbejdsløshedskasse i året 1967/68 bør være mindst 35 kr.

Endelig hedder det i konventionens art. 6:

»Ved gennemførelsen af afsnittene . . . , IV, . . . i nærværende konvention kan en medlemsstat tage hensyn til den beskyttelse, der ydes gennem en forsikring, der – skønt den ikke er gjort obligatorisk ved nationale love eller administrative forskrifter for de pågældende personer –

a) står under de offentlige myndigheders tilsyn eller administreres af arbejdsgivere og arbejdere i fællesskab i overensstemmelse med foreskrevne normer;

b) omfatter en væsentlig del af de personer, hvis arbejdsfortjeneste ikke overstiger en mandlig faglært arbejders; og

c) i forbindelse med eventuelle andre former for beskyttelse opfylder de relative bestemmelser i konventionen.«

Jeg udtalte, at jeg ikke fandt at kunne kritisere Arbejdsdirektoratets og Arbejdsministeriets opfattelse, hvorefter den af

Centralorganisationen etablerede private overbygningsordning ikke kunne tages i betragtning ved vurderingen af, om medlemmerne af Telefonstandens Arbejdsløshedskasse fik arbejdsløhedsunderstøttelse af den størrelse, som er foreskrevet i ILO-konventionen. Jeg bemærkede herved, at ordningen ifølge de foreliggende oplysninger ikke opfyldte de krav, som stilles, for

at der kan tages hensyn til en sådan ordning, jfr. konventionens art. 6, litra a.

Herefter fandt jeg heller ikke grundlag for at kritisere, at Arbejdsdirektoratet og Arbejdsministeriet i medfør af bestemmelsen i arbejdsløhedslovens § 12, stk. 8, havde krævet den af arbejdsløhedskassen for året 1967/68 vedtagne dagpengesats på 15 kr. væsentlig forhøjet.

44. Spørgsmålet om kontorchef Vagn Jensens vederlag som chef for Byggeadministrationen for de højere Læreanstalter. (J. nr. 689/67).

Den 18. april 1968 tilskrev jeg fhv. kontorchef Vagn Jensen således. Jeg gjorde samtidig Folketingets Ombudsmandsudvalg bekendt med min skrivelse:

»I skrivelse af 4. september 1967 klagede De over, at Deres lønforhold som chef for Byggeadministrationen for de højere Læreanstalter endnu ikke var bragt i orden.

I den anledning har jeg modtaget udtalelser af 15. og 19. september og 11. og 20. oktober 1967 samt 16. januar 1968 fra Undervisningsministeriet. Endvidere har jeg modtaget en udtalelse af 19. december 1967 fra Økonomiministeriet.

Sagens baggrund

Administrationsudvalget af 1960 foreslog i sin betænkning af 3. februar 1962 vedrørende Undervisningsministeriet, at der i tilknytning til ministeriets universitetskontor indtil videre blev oprettet en selvstændig byggeadministration, der i samarbejde med de enkelte institutioner skulle lede det meget betydelige byggeri, der var under gennemførelse eller var planlagt for de højere læreanstalter.

Fra 1. april 1963 blev De, der var chef for 1. kontor i Undervisningsministeriets 2. departement, fritaget for ledelsen af dette kontor for i stedet at overtage ledelsen af den nye byggeadministration. Det var forudsat, at oprettelsen af Byggeadministrationen var en midlertidig ordning, der skulle fungere, indtil universiteternes og de højere læreanstalters administrative forhold kunne endeligt fastlægges på grundlag af arbejdet i Universitetsadministrationsudvalget.

Undervisningsministeriet fremsendte den

29. juli 1963 til Finansudvalget ansøgning om tilslutning til oprettelse af Byggeadministrationen og i denne anledning om på forventet efterbevilling ved lov om tillægsbevilling for finansåret 1963/64 at måtte disponere over 290.000 kr. Det udtaltes i ansøgningen, at der på kontoen Vederlag en gang for alle var opført bl. a. funktionsvederlag til administrationschefen. Dette tænkes udredet med 6000 kr. årlig + tillæg. I denne forbindelse anførtes det, at det ikke var hensigtsmæssigt at optage beløbet som et egentligt bestillingstillæg, da det drejede sig om en midlertidig administration.

I skrivelse af 30. august 1963 frafaldt daværende undervisningsminister K. Helveg Petersen imidlertid ansøgningen for så vidt angik det omhandlede vederlag, idet det anførtes, at spørgsmålet om et sådant vederlag ville blive søgt forelagt for Lønningsrådet. Om årsagen til, at ansøgningen blev frafaldet henvises til Undervisningsministeriets nedenfor refererede udtalelse.

Finansudvalget tiltrådte den 4. september 1963 ansøgningen, dog bortset fra vederlaget.

Herefter blev sagen ifølge Undervisningsministeriets oplysninger til mig noteret til fremtagelse den 1. oktober 1963 med henblik på genoptagelse, når Folketinget atter var inde og Lønningsrådet kunne samles.

Når sagen ikke blev forelagt Lønningsrådet, skyldtes det ifølge ministeriet, at de forhold kom frem, som foranledigede, at ministeriet ved skrivelse af 26. oktober 1963 anmodede præsidenten for Østre Landsret om at udpege en landsdommer til at lede et tjenstligt forhør over Dem. Ministeriet mente ikke at kunne rejse en sag om et særligt vederlag

overfor bevillingsmyndighederne og Løn-ningsrådet, samtidig med at man begærede tjenstligt forhør afholdt, og spørgsmålet om vederlag blev derfor stillet i bero.

Efter at landsdommer K. Kirchheiner, der forestod det tjenstlige forhør, i februar 1964 havde afgivet sin beretning vedrørende for-høret, foranledigede Undervisningsministeriet, at oplysninger om forhold af skattemæssig karakter, der var fremkommet i beretningen, blev overgivet til skattemyndighederne til vi-dere undersøgelse. I en skrivelse til Dem af 17. juni 1964 udtalte ministeriet, at en samlet bedømmelse af Deres forhold i og udenfor tjenesten måtte hvile såvel på vedkommende myndigheders undersøgelse af Deres skatte-mæssige forhold som på landsdommerens be- retning, og at den derfor ikke kunne foretages på daværende tidspunkt. Sagen om vederlag til Dem blev herefter fortsat stillet i bero.

Den 8. marts 1965 afleverede De til da-værende undervisningsminister K. B. Ander-sens underskrift en af en medarbejder i Byg-gedadministrationen parafetret skrivelse til Fi-nansministeriet med forslag om en midlerti-dig vederlæggelse af administrationens leder. Det anførtes heri bl. a., at De, siden De på-tog Dem hvervet med etablering og ledelse af den midlertidige byggeadministration, havde påbegyndt afviklingen af forskellige ekstrahverv, som havde medført indtægter på omkring 18.000 kr. årlig. Det fremhævedes dernæst, at der i de forløbne år havde hvilet en ekstraordinært omfattende belastning og et ekstraordinært ansvar på Dem, at Deres lønnings- og arbejdsforhold var væsentligt ringere end Deres medarbejders, at De der-for havde måttet påtage Dem aftenarbejde i ikke under 3-4 timers dagligt gennemsnit, og at De var mellem 1 og 2 år bagud med Deres sommerferie.

Under henvisning hertil indstillede Bygge-administrationen, at De, indtil stillingen som administrationens leder kunne normeres, med virkning fra 1. april 1963 blev vederlagt med et honorar på ialt 18.000 kr. årlig + sæd-vanligt tillæg. Denne henvendelse blev ikke fremsendt til Finansministeriet, men den 3. juni 1965 resolverede undervisningsministe-ren, at der af kontoen Vederlag en gang for alle for 1964/65 kunne udbetales Dem et be-løb på 10.000 kr. Beløbet anvistes Dem den 4. s. m. »for merarbejde med en række om-fattende byggesager m. m.«.

I en til undervisningsministeren afleveret skrivelse af 21. december 1965 henstillede De, at Deres aflønning kom til at stå i et rime-ligt forhold til Deres medarbejders løn og til Deres ansvar, men at normering af Deres stilling iøvrigt stilledes i bero på Universitets-administrationsudvalgets betænkning. Den 18. februar 1966 indstillede Byggeadministra-tionen til Undervisningsministeriet, at der for finansåret 1965/66 blev anvist Dem et veder-lag en gang for alle på 10.000 kr. I indstil-lingen fremhævedes det, at De - »hvis løn-ningsforhold fortsat er uafklarede« - i det forløbne år havde haft omfattende belastning udenfor arbejdstiden, herunder med tilrette-læggelse af Odense-konkurrencen, forhand-linger og afslutning af overenskomster ved-rørende Odense-arealerne, køb eller leje af Rådmandsgade m. m. Da det havde vist sig, at skattesagen ikke kunne forventes afsluttet foreløbig, fandt Undervisningsministeriet det under hensyn til den lange tid, der var for-løbet, påkrævet, at Deres forhold i og uden-for tjenesten nu blev optaget til bedømmelse på grundlag af det ved det tjenstlige forhør oplyste.

Henvendelserne vedrørende Deres vederlag blev derfor sammen med landsdommer Kirch-heiners rapport i februar 1966 drøftet ved et møde mellem finansministeren, økonomimini-steren, justitsministeren og undervisnings-ministeren og siden på et møde i regeringen den 1. marts 1966. Den 4. marts 1966 blev der anvist Dem et vederlag en gang for alle på 10.000 kr. vedrørende finansåret 1965/66, og i skrivelse af 9. marts 1966 traf undervis-ningsministeren afgørelse vedrørende discipli-nærsagen, idet det udtaltes, at en bedømmelse af Deres forhold på grundlag af det under skattesagen oplyste afventede denne sags af-slutning. I forbindelse med denne afgørelse tilkendegav undervisningsministeren Dem, at man inden en rimelig tid ville vende tilbage til Deres lønningsforhold.

I et møde den 8. juni 1966 foreholdt under-visningsministeren Dem et tjenstligt forhold, og det er oplyst, at undervisningsministeren derefter under samtalen meddelte, at spørgs-målet om Deres personlige tillæg som leder af Byggeadministrationen på ministerens for-anledning var sat i bero på nærmere afkla-ring af Deres fremtidige stilling.

Ved kongelig resolution af 18. juli 1966 blev det pålagt landsdommer Henrik Urne i

henhold til retsplejelovens § 21 at beklæde retten under en undersøgelse, der ansås for påkrævet til at søge klarlagt de nærmere omstændigheder vedrørende de forhold, der lå til grund for undervisningsminister K. B. Andersens kritik af Deres tjenstlige forhold.

I skrivelse af 31. august 1966 anmodede Juristforbundet og Ministerialforeningen om at blive indkaldt til en drøftelse med Undervisningsministeriet af spørgsmålet om den lønmæssige placering af stillingen som leder af Byggeadministrationen. Da ministeren havde tilkendegivet Dem, at spørgsmålet var sat i bero, og da sagen for undersøgelsesretten var indledt, lod ministeriet denne anmodning bero.

Byggeadministrationen indstillede den 31. marts 1967 til ministeriet, at der for finansåret 1966/67 blev anvist Dem 20.000 kr. af kontoen Vederlag en gang for alle. Som begrundelse henvises til arbejde med gennemførelsen af en række ejendomskøb i Odense og København, hvorved der alene var sparet mere end en kvart million i skødesalær.

Under henvisning til, at der for hvert af de to foregående finansår var anvist et vederlag på 10.000 kr., resolverede ministeren den 3. maj 1967, at der for finansåret 1966/67 kunne anvises Dem det samme beløb, dog reguleret i overensstemmelse med stigningen i tillægget til de på finansloven opførte honorarer, således at der ialt ville kunne anvises 12.000 kr.

Ved en samtale med undervisningsministeren den 16. august 1967 anmodede Ministerialforeningens formand om, at spørgsmålet om Deres aflønningsforhold måtte blive taget op til behandling, idet den for undersøgelsesretten verserende sag stadig syntes at trække i langdrag. Ministeren gjorde heroverfor gældende, at han fortsat måtte finde det rigtigst at vente med at tage spørgsmålet op, til undersøgelsesretten havde afsluttet sit arbejde.

Kommissionsdomstolen afgav sin beretning om den foretagne undersøgelse den 27. november 1967. Kommissionsdomstolen rettede kritik mod Dem på to punkter, mens den på to andre punkter ikke fandt at der forelå tjenesteforseelelser fra Deres side. På grundlag af denne beretning besluttede regeringen i et møde den 5. december 1967, at De skulle afskediges fra 31. december 1967 at regne, og De blev fritaget for tjeneste fra og med den 6. december 1967.

Efter afskedigelsen har Undervisningsministeriet ved skrivelse af 12. januar 1968 anvist Dem et beløb på 9.500 kr. som vederlag en gang for alle i henhold til lønnings- og pensionslovens § 42, stk. 2, for tidsrummet 1. april-31. december 1967. Ministeriet har i denne forbindelse bemærket, at beløbet er beregnet i forhold til det Dem for finansåret 1966/67 anviste vederlag på 12.000 kr., dog forhøjet under hensyn til den skete prisudvikling.

I skrivelse af 19. januar 1968 til Undervisningsministeriet har De nærmere redegjort for Deres i den forløbne del af finansåret udførte ekstraarbejde udover kontortiden og Deres tjenstlige pligter. Under henvisning hertil har De indstillet, at det anviste beløb forhøjes til 18.000 kr. Denne henvendelse er endnu ikke besvaret.

Undervisningsministeriets og Økonomiministeriets udtalelser

Undervisningsministeriet har overfor mig udtalt, at det ikke har ment at kunne søge spørgsmålet om Deres normering eller lønforhold taget op til endelig løsning, så længe de mod Dem rejste sager henstod uafsluttede. En af Dem fremsat påstand om, at forhalingen skyldes en målbevidst sabotage fra departementschef Ejler Mogensen, har ministeriet afvist som fuldstændig grundløs. Ministeriet har tilføjet, at behandlingen af Deres lønmæssige forhold er foretaget af ministeren sammen med ministeriets embedsmænd, og at departementschefen ikke på noget tidspunkt har tilstræbt en usaglig udskydelse af sagens løsning.

På et spørgsmål fra mig har ministeriet dernæst udtalt, at den fulgte fremgangsmåde – at lønningsagen blev stillet i bero, og at der år for år er tillagt Dem vederlag en gang for alle – må forstås således, at ministeriet ganske vist ikke har ment at burde rejse sag om et fast vederlag til Dem, før de rejste disciplinærsager var afsluttet, men at det har ønsket år for år at yde Dem et vederlag for bestridelsen af hvervet som chef for den midlertidige byggeadministration. Ministeriet har iøvrigt bemærket, at vederlaget på 10.000 kr., der blev ydet den 4. juni 1965, svarede til omtrent det dobbelte af forskellen mellem slutlønnen for en kontorchef og begyndelseslønnen for en afdelingschef.

Vedrørende aflønning af medarbejderne i

Byggeadministrationen har Undervisningsministeriet udtalt, at det forhold, at De var ansat som tjenestemand, mens en række af Deres medarbejdere var ansat i henhold til de mellem Økonomiministeriet og vedkommende akademikerorganisation indgåede overenskomster om ansættelse i statens tjeneste, medførte, at den skævhed, der eksisterer mellem lønningsvilkårene for overenskomstansatte og for tjenestemænd, herunder tjenestemænd i 26. lønklasse, også her gjorde sig gældende.

Hvad særlig angår den af medarbejderne, der havde den største anciennitet, og om hvem det var oplyst, at han oppebar en højere løn end De, har ministeriet udtalt, at den pågældende, der var fuldmægtig i Boligministeriet, i 1961 blev stillet til rådighed for Byggeudvalget vedrørende opførelsen af Danmarks tekniske Højskole i Lundtofte. Til erstatning for mistede indtægter udover hans lønning som tjenestemand fik han tillagt et vederlag på 15.000 kr. årlig + tillæg, dog ikke den særlige forhøjelse af grundbeløbet. Den pågældende er ifølge Undervisningsministeriet i realiteten ikke medarbejder i Byggeadministrationen, men indtager en selvstændig stilling som sekretariatschef for Planlægningsudvalget for Danmarks tekniske Højskole og som formand for dettes byggeudvalg. Fra 1. oktober 1965 er hans lønningsvilkår et vederlag svarende til lønnen i 26. lønklasse samt et honorar på 7.800 kr. med sædvanlige procenttillæg.

Undervisningsministeriet har iøvrigt udarbejdet en oversigt over de pr. 1. august 1967 udbetalte lønninger til personalet ved Byggeadministrationen. Til de 5 heltidsansatte jurister udgjorde den månedlige løn inklusive kvalifikationstillæg efter lønnings- og pensionsloven (nr. 1, 2 og 4) eller 8. times vederlaget efter juristoverenskomsten (nr. 3 og 5) henholdsvis 6.093,34 kr., 5.901,76 kr., 4.727,25 kr., 5.935,32 kr. og 5.864,20 kr. Deres udbetalte løn udgjorde for samme måned 5.017,18 kr.

Ministeriet har i denne forbindelse bemærket, at den omtalte skævhed i aflønningen i forskelligt omfang er udlignet eller formindsket gennem indtægtsgivende bihverv til tjenestemændene, herunder Dem.

På mit spørgsmål om årsagen til, at ministeriet den 30. august 1963 fandt det nødvendigt at søge ansøgningen om vederlaget på

6.000 kr. årlig + tillæg forelagt Lønningsrådet, når dette oprindeligt ikke var anset for nødvendigt, har ministeriet udtalt, at det var efter aftale med Finansudvalgets formand, at ansøgningen om funktionsvederlag til administrationschefen blev frafaldet, idet tiltrædelse af ansøgningen iøvrigt derefter kunne forventes. Frafaldelsen af vederlaget må ifølge ministeriet ses på baggrund af den nogle måneder forinden afsluttede tjenstlige undersøgelse mod Dem (Hvidt-undersøgelsen) og som udslag af den opfattelse, der havde dannet sig efter ansøgningens forelæggelse for Finansudvalget: at det ville være vanskeligt at opnå bred tilslutning til løsning af vederlagsspørgsmålet, før der var faldet mere ro om Dem og de i den tjenstlige undersøgelse indeholdte bevillingsproblemer.

Efter det passerede følte ministeriet sig tilskyndet til at søge det særlige spørgsmål om funktionsvederlaget forelagt for Lønningsrådet, inden man påny kunne sende ansøgning herom til Finansudvalget, men forelæggelsen blev som nævnt stillet i bero.

De beløb, der senere er tillagt Dem af kontoen Vederlag en gang for alle, er ydet i henhold til lønnings- og pensionslovens § 42, stk. 2, som ikke forudsætter forelæggelse for Lønningsrådet, for at man kan disponere over de på denne konto optagne bevillinger.

Ministeriets udtalelse vedrørende dette forhold er tiltrådt af forhenværende undervisningsminister K. Helveg Petersen.

Økonomiministeriet, som jeg har forelagt sagen for, har udtalt, at den omstændighed, at der indledes en disciplinærundersøgelse mod en tjenestemand, ikke bør medføre, at man undlader at yde tjenestemanden vederlag for varetagelse af et særligt hverv, som den pågældende bestrider også mens disciplinærsagen verserer, og som der efter sædvanligt fulgte retningslinier ydes vederlag for udover tjenestemandslønnen. Såfremt der ikke er etableret en vederlagsordning for det særlige hverv, eller såfremt en permanent vederlagsordning under hensyn til hvervets karakter ikke skal etableres, bør rejsning af disciplinærsag mod den tjenestemand, der varetager hvervet og fortsætter hermed under sagen, efter Økonomiministeriets opfattelse heller ikke føre til, at vederlagsspørgsmålet stilles i bero på udfaldet af disciplinærsagen, med den virkning, at der ikke udbetales vederlag mens sagen verserer.

Økonomiministeriet har i denne forbindelse tilføjet, at vederlag til tjenestemænd udover tjenestemandslønnen for varetagelse af særlige hverv i statens tjeneste kan ydes under forskellige former. Såfremt der er tale om virksomhed, der falder udenfor tjenestemandens egentlige tjenestegerning, vil vederlæggelsen kunne ske i form af et fast honorar, der bevilges på hvert års finanslov, jfr. lønnings- og pensionslovens § 41, stk. 1 og 2. Sådanne honorarer kan efter praksis også ydes for arbejde, der må betragtes som led i det med vedkommende tjenestemandsstilling forbundne arbejde, når der påføres tjenestemanden et merarbejde af permanent karakter og af et sådant omfang, at der findes at burde ydes særligt vederlag herfor. Forslag til honorarer optages kun på forslag til finanslov efter en herom indhentet udtalelse fra Lønningsrådet.

Er der tale om midlertidige hverv – hvadenten de må betragtes som faldende indenfor eller udenfor den egentlige tjenestegerning – eller om merarbejde af midlertidig karakter eller om merarbejde, hvis fremtidige omfang er usikkert, vil vederlæggelse kunne ske i form af vederlag en gang for alle, jfr. lønnings- og pensionslovens § 42, stk. 2. Efter denne bestemmelse kan der til afholdelse af sådanne vederlag til tjenestemænd for arbejde af særlig art eller under ganske særlige forhold stilles beløb til rådighed ved finanslovsbevilning. Disse vederlag fastsættes indenfor den bevilling, som er til rådighed, jfr. § 29 i Finansministeriets cirkulære nr. 124 af 11. juni 1965 om finanslovsforslag efter rammebevilning, af den enkelte styrelse efter dennes skøn over arbejdets karakter og omfang samt andre i betragtning kommende relevante momenter. Vederlagene kan, når det midlertidige hverv eller merarbejde strækker sig over længere tid, ydes periodevis eller, når forholdene måtte tale derfor og styrelsen skønner det hensigtsmæssigt, som honorarlignende vederlag.

Endelig har Økonomiministeriet oplyst, at Lønnings- og Pensionsdepartementet i juli 1963 gav udtryk for, at vederlag udover tjenestemandslønnen for varetagelse af hvervet som leder af Undervisningsministeriets midlertidige Byggeadministration for de højere Lærestalter burde ydes som vederlag en gang for alle.

Herudover har Økonomiministeriet ikke haft bemærkninger at gøre til sagen.

Efter de foreliggende oplysninger har det ved oprettelsen af Byggeadministrationen været tanken, at De udover Deres løn som kontorchef skulle oppebære et funktionsvederlag som administrationschef. Man ønskede ikke at optage vederlaget på finansloven som et egentligt bestillingstillæg, der af Byggeadministrationen betragtedes som midlertidigt, og Undervisningsministeriet søgte derfor den 29. juli 1963 i overensstemmelse med Lønnings- og Pensionsdepartementets opfattelse om Finansudvalgets godkendelse af, at funktionsvederlaget blev ydet over kontoen Vederlag en gang for alle med 6.000 kr. årligt + tillæg, et beløb der dengang androg ca. 15.000 kr. årlig.

Det forhold, at Undervisningsministeriet den 30. august 1963 overfor Finansudvalget frafaldt ansøgningen om vederlag, kan efter det oplyste ikke give mig anledning til kritik, allerede fordi ministeriet påtænkte at forelægge spørgsmålet for Lønningsrådet, så snart dette samledes i begyndelsen af oktober 1963.

Jeg finder derimod at måtte karakterisere det som en fejl, at Undervisningsministeriet, fordi der var indledt disciplinærundersøgelse mod Dem i oktober 1963, fortsat lod vederlagsspørgsmålet bero, med den virkning, at dette spørgsmål ikke blev forelagt Lønningsrådet og de bevilgende myndigheder, således at det endnu ikke var endeligt afklaret, da De blev afskediget i december 1967. Det bemærkes herved, at det vel kunne anses for rimeligt begrundet, om ministeriet havde ladet lønningssagen bero en kortere tid, indtil man havde et overblik over de forhold, der lå til grund for den tjenstlige undersøgelse. I hvert fald efter 17. juni 1964, da ministeriet meddelte, at den endelige stillingtagen til resultatet af den tjenstlige undersøgelse måtte afvente den indledte undersøgelse af Deres skattemæssige forhold, må ministeriet imidlertid have haft et grundlag for at bedømme de tjenstlige forhold, der var omhandlet i undersøgelsen, hvorved bemærkes, at det måtte henstå som usikkert, hvornår den skattemæssige undersøgelse kunne afsluttes. Hertil kom, at De på daværende tidspunkt havde fungeret godt et år som chef for Byggeadministrationen, og at »vederlag en gang

for alle« normalt betales bagud for vedkommende periode.

I finansårene 1964/65, 1965/66, 1966/67 og 1967/68 indtil Deres afskedigelse har ministeriet ydet Dem vederlag en gang for alle med årlige beløb, og disse vederlagsbeløb har ifølge ministeriets udtalelse været tænkt som vederlag for bestridelse af hvervet som chef for Byggeadministrationen. De har imidlertid fået den opfattelse, at vederlaget blev ydet for særligt arbejde udover Deres pligter som administrationens leder.

Alt i alt har jeg fundet at burde henstille til Undervisningsministeriet at tage spørgsmålet om ydelse af vederlag til Dem som chef for Byggeadministrationen i tiden 1. april 1963 til udgangen af december 1967 op til fornyet overvejelse. Jeg har herved lagt vægt på, at det årlige vederlag, som ministeriet i skrivelsen af 29. juli 1963 til Finansministeriet havde foreslået at yde Dem, i hvert fald overstiger det vederlag en gang for alle, der er udbetalt Dem i hvert af de ovennævnte finansår, og at der efter det oplyste ikke er udbetalt Dem noget vederlag for finansåret 1963/64. I ministeriets overvejelser bør formentlig tilige indgå en bedømmelse af forholdet

mellem Deres løn som Byggeadministrationens leder og den løn, de andre tjenstemandsansatte jurister i Byggeadministrationen oppebar, ligesom der antagelig ved bedømmelsen af, om De har oppebåret et rimeligt vederlag, bør tages hensyn til det vederlag, der er fastsat for Deres efterfølger i stillingen som leder af Byggeadministrationen.

Jeg har samtidig hermed gjort Undervisningsministeriet samt ministeren for kulturelle anliggender K. Helveg Petersen, der var undervisningsminister fra 7. september 1961 til 26. september 1964, og forhenværende undervisningsminister K. B. Andersen, der var undervisningsminister fra 26. september 1964 til 2. februar 1968, bekendt med min opfattelse.«

Undervisningsministeriet søgte den 22. maj 1968 om Finansudvalgets tilslutning til, at der for tiden 1. april 1963-31. december 1967 blev ydet fhv. kontorchef Vagn Jensen et vederlag på i alt 98.135 kr. for ledelse af Byggeadministrationen for de højere Læreanstalter. Beløbet udgør 6.000 kr. årlig + sædvanlige tillæg.

Ministeriets indstilling blev tiltrådt af Finansudvalget den 28. maj 1968.

SAGREGISTER

til folketingets ombudsmands beretninger for årene 1955—67.

(Citeringsmåde: 56.131 betyder beretningen for året 1956, s. 131)

- Administration,*
af prøveløsladts formue, 58.229.
af ydelse i h. t. forsorgsloven, 58.58.
- Administrative bestemmelser, se Love og —.*
- Advarsel* inden afskedigelse, 57.164, jfr. 59.17.
- Advokatbistand* til møde i ministerium. 62.39.
- Afgift,*
af bomuldsbindegarn, 56.82.
for polititilsyn, 56.70.
fritagelse for — af brugt motorkøretøj, 66.61.
- Afhøring,*
af børn i brandsag, 61.128, jfr. 66.15.
af børn i sædelighedssag, 56.131.
af nabo, 64.72.
af patienter, 60.167.
i bidragssager, 57.206.
i færdselssager, 61.152, jfr. 62.15 og 63.14.
i tyverisag, 64.76.
pr. telefon, 56.199.
tilsigelser til —, 57.206; 61.124.
uden iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, 57.157;
58.222, 229; 59.167.
varighed af —, 63.56.
- Aflysning* af tinglyst tilskudsdeklaration, 58.192.
- Afsenderadresse,*
på breve fra fanger, 55.102.
på politiets tilsigelser, 61.124.
- Afskedigelse,*
advarsel inden —, 57.164, jfr. 59.17.
af skoleinspektør med ventepenge, 60.95, jfr.
61.20.
af tobaksælgere på private øresundsbåde, 60.87.
formalitetfejls ved — af kontraktansat, 60.83.
formalitetfejls ved — af tjenestemand, 57.164,
jfr. 59.17.
formulering af erklæring afgivet efter —, 55.92.
tilbud til afskediget kontraktansat officer om
civil beskæftigelse, 55.18.
varsel, 56.182.
se også *Tjenestefritagelse.*
- Afsoning,*
af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.
af bøde, 60.60; 62.35.
af bødeforvandlingsstraf af hæfte eller hæfte-
straf forud for — af fængselsstraf m. v., 56.122.
af straf i h. t. straffelovstillægget af 1945, 55.29.
affattelsen af tilsigelser til —, 67.37.
afhentet trods Justitsministeriets tilsagn om
udsættelse af —, 59.147.
tilsigelse til — ved anbefalet brev, 66.46.
- Afstemning* i h. t. menighedsrådslovens § 42, stk. 1,
65.116, jfr. 66.16.
- Afvandingskommissioner,* ankeregler, 59.203.
- Aktier,* udelukkelse fra børsnotering, 55.73.
- Aktindsigt,*
fangers — i klagesager, 62.68.
for tilskadekomnes advokat i erstatningssag,
57.194.
i antidumpingtoldsag, 62.39.
i h. t. monopollovens § 17, stk. 2, 61.115.
i h. t. ulykkesforsikringslovens § 9, 57.193.
i invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.
udtrykket »inden for strafferetsplejen« i parts-
offentlighedslovens § 11, 67.44, 81.
vedr. doktordisputats, 66.25.
værnepligtiges — vedr. indberetninger om tje-
nesteforseelser, 67.81.
- Ambassade,* bistand fra en —, 61.56.
- Amtterne,*
forelæggelse for Justitsministeriet af sager om
fri proces mod amt, 55.55.
overholdelse af begrundelsespligten i forsorgs-
lovens § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.
udnævnelse af »tillidsmand«, 58.58, jfr. 59.19.
- Amtsråd,* behandling af udstykningssag, 63.36.

Amtstue,

inddrivelse af amtstueskatter, 66.83.
 påtegning på skøde, 56.151.
 reduktion af amtstueskatter, 56.151.
 skyldneres påvisningsret ved udpantning for
 amtstueskatter, 57.150, jfr. 58.35.

Anerkendt trossamfund, Islam Danmark, 61.84.

Anholdelse,

adgang til omklædning ved -, 56.137.
 af beruset restaurationsgæst, 65.71.
 omsorg for en anholdts cykel, 62.85.
 polititjenestemandes fejlagtige meddelelse om -,
 57.95.
 se også *Politi*.

Anke,

anke i stedet for ny begæring om invalidepen-
 sion, 61.154; 62.85.
 ankeberettiget i h. t. naturfredningslovens § 19,
 61.51.
 ankefrist i h. t. ulykkesforsikringsloven, 56.179.
 ankemulighed i h. t. landvindings- og grund-
 forbedringslovene, 59.203.
 anketilladelse til prøvelse af husdyrvoldgiftssag
 ved overvoldgiftsret, 55.21.
 formulering af ankemeddelelser i straffesager,
 62.34.
 genoptagelse trods undladelse af -, 65.155.
 i h. t. byplanlovens § 26, 66.48.
 omgåelse af -, 61.48.
 vedr. afgørelse truffet af et automobilvurde-
 ringsnævn, 59.135.
 vedr. afgørelse truffet af Forsikringsrådet,
 61.125.

Ankevejledning,

i h. t. militær retsplejelovs § 62, 56.159.
 m. h. t. Arbejdsdirektoratets afgørelser, 61.170,
 jfr. 62.16.
 m. h. t. Arbejdsmålnævnets afgørelser, 56.91.
 m. h. t. inddragelse af førerbevis på grund af
 manglende ædruelighed, 57.102.
 m. h. t. opgivelse af strafforfølgning, 55.99,
 jfr. 56.17.
 m. h. t. statskattelovens § 24, 61.72.
 sygeforsikringslovens § 42, stk. 5, 64.125, jfr.
 65.19.
 udvalg m. h. t. -, 64.125, jfr. 65.19.
 ved afslag på erstatning i h. t. ulykkesforsik-
 ringsloven, 56.49, jfr. 57.23; 58.40, jfr. 59.18.
 ved forbud mod udstykning, 63.36.
 ved præmieforhøjelser for den lovpligtige ulyk-
 kesforsikring, 61.172, jfr. 62.18.

ved nægtelse af førerbevis til erhvervsmæssig
 personbefordring, 57.209.
 ved nægtelse af udlevering af i bevaring tagne
 effekter, 56.150; 58.222.

Anmeldelse, se Politi.

Anmeldere, se Politi.

*Anordning, en ved lov ophævet - opretholdt ved
 bekendtgørelse, 56.31.*

Ansættelseskontrakt, fejl i -, 63.75.

Antidumpingtold, se Told.

*Apotekerfondens krav iflg. ulykkesforsikringslovens
 § 42, stk. 2, 62.47, jfr. 64.13.*

Apotekere,

gebyr for særlig indpakning ved forsendelser,
 57.205.
 rabat til læger, 60.178.

Apotekerlovens § 34, administrationen af -, 67.58.

*Approbatation, sogneråds anbefaling ikke nødvendig
 for en udstyknings -, 65.114.*

*Arbejderbeskyttelse, hotel- og restaurationsvirksom-
 hed, 56.164.*

Arbejdsdirektoratet,

behandling af sag vedr. understøttelse og med-
 lemskab af arbejdsløshedskasse, 58.48, jfr.
 60.30.
 ekspeditionsform, 56.122.
 forhøjelse af arbejdsløshedskasses dagpenge-
 sats, 67.105.
 henvisning til vedtægtsbestemmelser, 62.25.
 slettelse af arbejdsløshedskasse p. g. a. kontin-
 gentrestance, 67.56.
 underretning om ankemulighed, 61.170, jfr.
 62.16.

*Arbejdsdirektøren, formandskab i Arbejdsmålnævnet,
 57.90.*

*Arbejdsløshedskasser, se Arbejdsdirektoratet og Arbejds-
 målnævnet.*

*Arbejdsløshedsunderstøttelse, se Arbejdsdirektoratet og
 Arbejdsmålnævnet.*

Arbejdsmålnævnet,

behandling af andragende om statsanerken-
 delse af arbejdsløshedskasse, 60.105.
 understøttelse som forsørger nægtet uanset bi-
 dragspligt overfor det offentlige til frasepa-
 reret hustru, 56.76.

Arbejdstilsyn,
dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31,
61.117.
indberetning om ulykkestilfælde, 58.63, jfr.
59.19.

Arrestanter, se Fængselsforhold.

Arresthusophold,
lægetilkaldelse under -, 62.31.
udgifterne ved civile værnepligtiges -, 58.60.

Arveafgiftsloven, ajourføring af enkelte bestemmelser i -, 57.199, jfr. 63.13.

Attest i medfør af husdyrvoldgiftslovens § 9, 55.21.

Automobilvurderingsnævn, ikke anke af afgørelse truffet af -, 59.135.

Autoradiolicens, se Danmarks radio.

Autorisation,
af elektroinstallatører, 57.159.
af gas- og vandmestre, 58.168.
af laboratorier til undersøgelse af foder- og
gødningsstoffer, 58.237, jfr. 61.18.

Autorisationsordning,
vedr. eksport af avlsdyr, 59.137; 64.16.
vedr. eksport af kartofler, 58.230; 59.133, jfr.
60.33 og 61.19.
vedr. eksport af ost, 56.33.

Avlsdyreksport, 64.16.

*Banktilsynets virksomhed m. h. t. Københavns
Kreditbank, 58.85.*

*Beboerrepræsentanter, valg af - i de sociale bolig-
foretagender, 59.113, jfr. 60.32.*

Befordringsgodtgørelse ved benyttelse af egen vogn,
55.43.

Begravelse, takst for - af udensognsboende, 58.68.

Begravelseshjælp,
bidragydende medlems ret til - gennem syge-
kassen, 56.72.
ikke udbetaling af genkøbsværdien ved udtræ-
den af sygekassen, 56.72.

Begrundelse,
begrundelsespligten i lov om offentlig forsorg
§ 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.
de særlige patentkommissioner har ikke pligt til
at begrunde deres afgørelser, 60.189.
manglende -, 63.77; 64.62.

specifikation af ekspropriationserstatning,
65.24.
urigtig -, 55.86; 58.48; 63.23; 64.107.
utilstrækkelig -, 56.218; 58.48; 65.36.
- ved Arbejdsdirektoratets afgørelser, 62.25.
vedr. afvisning af indsigelser mod byplanved-
tægtsforslag, 67.25.

Behandlingstid,
amter, 56.125; 58.158, 211; 62.89.
amtsligningsinspektorer, 55.96; 58.179, 194.
Ankenævnet for Invalideforsikringsretten,
65.31, 129.
Boligministeriet, 65.97.
Direktoratet for Folkeskolen og Seminarierne,
66.51.
Direktoratet for Statshospitalerne, 64.129.
Direktoratet for Sygekassevæsenet, 56.133;
59.201; 61.22.
Direktoratet for Ulykkesforsikringen, 57.137;
60.51; 62.83; 63.34, 79.
Fabrikinspektør, 61.117.
flyvevåbnet, 56.69.
Forsvarsministeriet, 55.75; 57.234.
Forsikringsrådet, 60.38.
Fredningsplanudvalg, 64.92.
Handelsministeriet, 57.119.
Invalideforsikringsretten, 57.184; 59.74, 201;
60.80, 104, 126; 61.23, 33, 115; 64.78;
65.129; 67.23.
Justitsministeriet, 61.50.
kammeradvokaten, 55.75; 57.136.
kommunalbestyrelse, 67.67.
Københavns Overpræsidium, 56.144, 156.
Københavns Skattevæsen, 63.42.
Landbrugsministeriet, 64.16; 65.55.
Landsskatteretten, 55.69; 56.173; 57.57, jfr.
59.17 og 63.13; 57.188; 58.73, 216, 241;
59.47; 60.47, 111, 187; 61.27; 63.100; 64.62;
65.143; 66.79.
ledende landinspektør, 59.127.
Luftfartsdirektoratet, 65.39.
Matrikeldirektoratet, 58.154, jfr. 62.14.
Ministeriet for Grønland, 62.70.
Ministeriet for offentlige arbejder, 57.233;
63.103.
politiet, 56.126, 190; 57.220; 58.158; 61.24,
42; 62.30; 66.30.
rektorer, 57.207.
Skattedepartementet, 58.221; 63.38, 100.
skatteråd, 57.178; 60.78; 61.44; 62.37.
Socialministeriet, 57.175; 59.34.
Statens Jordlovsudvalg, 58.46, jfr. 59.18;
59.190, jfr. 60.34.

- Statens Ligningsdirektorat, 56.90; 57.213; 58.219, 241; 59.29; 61.27; 62.99; 63.65, 100. Statens Åndssvageforsorg, 61.180, jfr. 62.19. Statskontrollen med Mejeriprodukter og Æg m. m., 56.33. Sundhedsstyrelsen, 56.215. Undervisningsministeriet, 55.96; 58.189; 60.54; 63.62. Vejdirektoratet, 67.102. se tillige *Sagsbehandling*.
- Bemandingsloven*, se *Bemandingsnævnets dispensationspraksis*.
- Bemandingsnævnets dispensationspraksis*, 65.100.
- Benådning*, telefonisk afslag på andragende om –, 67.37.
- Berostillelse af sager*, se *Sagsbehandling*.
- Beskæftigelsesforanstaltninger*, pligt til at overtage arbejde ved –, 58.48.
- Beslaglæggelse*, forelæggelse for retten, 57.251, 254; 58.115, 222. forsejling af beslaglagte dokumenter, 57.250. fortegnelse over det beslaglagte, 57.246; 58.222. første gennemsyn af papirer, 60.160. retskendelse til –, 60.160.
- Bestillingstillæg*, se *Løn*.
- Besøgstilladelse*, se *Fængselsforhold*.
- Bevaring*, bevaringstagelse i henhold til toldlovens § 192, 62.103, jfr. 65.18; 66.27. tilbageholdelse af aktiver efter konfiskations-sags afslutning, 55.27. tilbagelevering af i – tagne effekter, 56.150; 58.115, 222; 62.30, 32.
- Bibeskæftigelse*, se *Tjenestemænd*.
- Bidragssager*, se *Underholdsbidrag*.
- Billighedsgodtgørelse* vedr. tilsidesat forkøbsret, 66.56.
- Bindende tilsagn*, reparation af kirkespir, 55.81. uddannelse af kystofficerer, 61.137. ventetillæg til folkepension, 63.94.
- Biografteaterbevilling*, inddragelse af –, 58.161.
- Bisidder* ved møde for Invalideforsikringsretten, 65.125.
- Bistand*, gebyr ved – fra udenrigstjenesten, 62.21.
- Blanketter*, formulering af skattevæsens tilsigelsesblanketter, 59.185; 64.61.
- Blechingberg-sagen*, 59.76.
- Blinklys*, afmærkning af køretøj med gule –, 66.88.
- Boligstøttelovgivning*, gebyrbegunstigelse i h. t. –, 57.35. godkendelse af foreløbig lejeforhøjelse, 63.97. mindrebemidlethed i h. t. boligstøtteloven af 1955, 60.78.
- Boligtilsyn*, forbud i h. t. boligtilsynslovens § 12, 7.96.
- Bortlodning*, spørgsmål om – var offentlig, 58.227. se tillige *Lotteri*.
- Bortlovning* af tjenestemandstilling, 63.44, jfr. 64.14.
- Brevveksling*, censur af observands –, 59.31. forvarede – med beskikket forsvarer, 61.171, jfr. 62.17. varetægtsfangers –, 65.33. se tillige *Fængselsforhold*.
- Byggetilladelse*, fejl ved meddelelse af –, 64.123, jfr. 66.16; 67.67. undladelse af at søge dispensation ved meddelelse af –, 65.98.
- Bygningsreglement*, dispensation fra –'s højdebestemmelser, 66.23.
- Bygningsvedtægt*, fremlæggelse af forslag til –, 65.36, jfr. 67.16.
- Byplaner*, dispensation fra byplanvedtægt, 66.48. erstatning i h. t. byplanlovens § 15 a, 67.74. forbud i h. t. byplanlovens § 9, 65.36; 67.30. kollegiebyggeri i strid med –, 66.97. pligt til at udfærdige –, 62.52. udstykningsplan i h. t. byplanvedtægt, 67.25. se tillige *Dispositionsplaner*.
- Byplannævnet*, formandsposten i –, 64.116.
- Byreguleringsloven*, betydningen af »sammenlægges« i –'s § 8, stk. 1, 65.66. byggeri i yderzone, 66.74, jfr. 67.17. tilsidesættelse af –'s §§ 8 og 9, 65.52.
- Byudviklingsudvalg*, fritagelse for medlemshverv i –, 58.197.

- Bøder,**
afsoning af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.
afsoning af bøde, 60.60; 62.35.
- Bødeforvandlingsstraf,** se *Afsoning*.
- Børn,**
afhøring af -, 56.131; 61.128, jfr. 66.15;
64.76.
anbringelse af - på Sundholm, 60.131.
- Børsnotering** af aktier, 55.73.
- Båndlæggelse,**
af ulykkesforsikringserstatning til efterladte,
58.150.
tilbagekaldelse af konfirmation på båndlæggelsesbestemmelse, 58.251.
- Censur,**
af forvarede brevveksling, 61.171, jfr. 62.17.
af observands brevveksling, 59.31.
af skoleblade, 58.165.
- Chokbehandling,** se *Samtykke*.
- Civile værnepligtige,**
begyndelsestidspunktet for eftertjeneste, 58.61.
nægtelse af friheder for -, 57.72.
ordensreglement for -, 57.69.
skabseftersyn hos -, 57.186.
udgifterne ved -'s ophold i arresthus, 58.60.
- Civilforsvarskorpset,**
aktindsigt vedr. værnepligtiges tjenesteforsee-
ser, 67.81.
overførsel fra - til civilt statsarbejde, 64.87.
- Dagpenge,** se *Sygekasseforhold* og *Ulykkesforsikring*.
- Danmarks Nationalbank,**
adgangsformening til -, 58.255; 59.202.
Finansministeriets foliokonto i -, 55.64.
godtgørelse af beskadigede eller bortkomne
pengesedler, 57.146.
- Danmarks Radio,**
autoradiolicens, 61.122, jfr. 62.14 og 65.18.
honorering af og frist for antagelse af hørespil,
57.142.
oplysninger fra licenskontoret, 59.28.
radiomedarbejderes bibeskæftigelse, 59.140.
udbetaling af forfatterhonorarer, 66.33, jfr.
67.16.
udsendelse af underholdningsfilm i fjernsyn,
58.218.
valgudsendelse ved folkeafstemning, 63.15.
- Danske statsbaner,**
erstatning for ulemper ved muldoplæg, 65.93.
erstatningsansvar for bortkommet kuffert,
65.77.
generaldirektørens udtalelser om pressen,
61.74.
håndhævelse af rygeforbud i statsbanernes
omnibusser, 55.55.
kontrakt om kiosksalg m. v. på -'s færger, 65.69.
mødetidskontrol ved Halsskov-Knudshoved-
ruten, 58.214.
lønoplysninger til skattevæsenet, 61.94.
overtagelse af rutebilruter, 57.74.
personligt tillæg til kontorassistenter af 2. grad,
60.145.
takstnedsættelser, 58.198.
udelukkelse af styrmand fra at fungere som
skibsfører, 58.248.
- Delegation,**
ulovhjemlet - af beføjelser, 56.162.
ved indsættelse af underudvalg, 55.117.
- Den kgl. Ballet,** 58.199.
- Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,**
henstilling vedr. -'s organisation, 55.173.
regler om erhvervelse af doktorgraden ved -,
55.143.
tavshedspligt m. h. t. forhandlinger i under-
visningsråd og afdelinger, 55.173.
Wamberg-sagen m. v., 55.105, jfr. 56.18.
- Den særlige Klagerets** kompetence overfor dommer-
fuldmægtige, 56.155.
- Det særlige Bygningssyn,** departementschef i Un-
dervisningsministeriet medlem af -, 59.130.
- Diger,**
opførelse af -, 56.37.
skade på -, 57.215.
- Direktøren for Ulykkesforsikringen,** formandskab i
Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196, jfr. 58.31.
- Disciplinærsager,** se *Tjenestemandssager*.
- Disciplinærstraf,** varetægtsfangers udelukkelse fra
kirkegang, 65.147, jfr. 66.17.
- Diskrimination,** se *Forskelsbehandling*.
- Dispensation,**
byggetilladelse forudsatte -, 65.98; 67.67.
for at kunne indstille sig for 4. gang til prøven
som kørelærer, 62.74.
fra aldersbetingelsen i førerbevisbekendtgørel-
sens § 28, 61.85.
fra bekg. om udførsel af avlsvæg, 64.16.
fra bygningsreglementets højdebestemmelser,
66.23.

- fra byplanvedtægt, 66.48.
 i h. t. bemandingslovens § 40, 65.100.
 i h. t. byreguleringslovens § 17, stk. 3, 65.52.
- Dispositionsplaner*,
 anvendelse af -, 62.52.
 fravigelse fra -, 56.142.
 se tillige *Byplaner*.
- Disputatser*, 55.143; 58.133; 66.25.
- Dommerfuldmægtige*,
 afhentning af udlagte effekter, 57.135.
 Den særlige Klagerets kompetence overfor -,
 56.155.
 lodtrækning, 57.121.
 ombudsmandens kompetence overfor -, 56.10;
 57.15; 58.9.
- Domstolsprøvelse*, se *Ankevejledning*, *Beslaglæggelse*,
Besøgstilladelse, *Frihedsberøvelse*, *Førerbeviser* og
Sindssyge.
- Droit moral*, se *Forfatter- og kunstnerret*.
- Drosker*,
 etablering af holdeplads for -, 58.242, jfr.
 59.21.
 forbud mod hyresøgning fra holdeplads,
 58.208.
 meddelelse af droskebevilling, 57.169, jfr.
 58.36.
- Dyrplageri*, politiets besigtigelse i anledning af
 anmeldelse om -, 56.169; 66.30.
- Efterretningstjeneste*, Politiets, 55.93.
- Eftertjeneste*, begyndelsestidspunktet for civile
 værnepligtiges -, 58.60.
- Egen drift*,
 afskedigelse af tjenestemand, 56.40.
 amtsråds sagsbehandling, 63.36.
 ankereglerne i landvindings- og grundforbed-
 ringsloven, 59.203.
 arbejdsdirektørens formandskab i Arbejdsnæv-
 nets to afdelinger, 57.90.
 arveafgiftsloven, 57.199, jfr. 63.13.
 behandlingstid i Invalideforsikringsretten,
 64.78.
 beregning af afsoningstid, 56.122.
 besættelse af stillinger uden opslag, 57.198.
 byggetilladelse uden fornøden dispensation,
 65.98; 67.67.
 fangers adgang til at købe forskellige love,
 61.174.
 fejl i eksamensopgaver, 63.29, 30, jfr. 65.19.
 feriebonsystemet, 55.51.
 formanden for Byplannævnet, 64.116.
 formanden for Elektricitetsrådet, 63.29.
 formanden for Ulykkesforsikrings-Rådet,
 56.196.
 formuleringen af § 4, stk. 3, i bekg. nr. 58/1958,
 59.22, jfr. 60.31.
 formuleringen af Ligningsdirektoratets skri-
 velse til skatterådene, 65.145.
 forretningsordnen for Ankenævnet vedr. Vare-
 forsynings-sager, 55.102.
 forretningsordnen for Invalideforsikringsret-
 ten, 55.93, jfr. 60.25.
 fristen i vurderingslovens § 41, 64.115.
 iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, ved afhøring af
 sigtede, 59.167.
 indberetningspligt for statsrepræsentanterne i
 SAS, 61.156.
 indlæggelse på kommunalt sindssygehospital,
 67.78.
 instruks for kloakmestre i strid med ny lov,
 65.121.
 instruks vedr. hjælp fra Invalideforsikrings-
 fonden, 55.93, jfr. 60.25.
 løntilbageholdelse til skat, 63.92; 64.64, 108,
 117; 67.87.
 modregning i løn for ægtefællens skatte-
 restance, 66.63.
 optagelsen af testosteron propionat i den dan-
 ske farmakopé, 59.69.
 politiets behandling af anmeldelse, 64.68.
 politiets udtalelser til pressen, 60.65.
 P. O. Pedersen kollegiet i Gladsaxe, 66.97.
 rpl. § 807, stk. 3, overholdelse af -, 64.72.
 samkvemsret i henh. til myndighedslovens § 27,
 62.62.
 skattevæsens behandling af sag om underholds-
 bidrag, 65.130.
 skattevæsens tilsigelsesblanket, 64.61.
 skriftlig besvarelse af ansøgninger, 63.39.
 sogneråds behandling af udstyknings-sag,
 65.114.
 sogneråds tilsidesættelse af byreguleringsloven,
 65.52.
 sogneråds udflugt betalt af firma, 65.159.
 Statens Åndssvageforsorgs køb af ejendom,
 61.180, jfr. 62.19.
 tilskadekommen værnepligtig, 56.184.
 tjenestemand, trusel om afsked, 63.89.
 underretning om verserende straffesag, 61.148.
 underskrifters læselighed, 57.186; 59.201.
 vagtarrestanters læsning, 63.95, jfr. 64.14.
 varetægtsfangers deltagelse i kirkegang, 65.147,
 jfr. 66.17.

- varighed af politiafhøring, 63.56.
vederlagsfri retshjælp i h. t. rpl. § 135, 59.183, jfr. 60.33.
vilkårsforhandling, vejledning om enkepensionsreglerne, 64.79.
- Ejendomsskatter*, ejendomsskyldpromillen ved kommunesammenlægning, 66.22.
se også *Amstue*.
- Eksamensopgaver*, fejl i –, 63.29, 30, jfr. 65.19.
- Ekspeditionsfejl*, se *Sagsbehandling*.
- Ekspeditionsform*,
i De særlige Patentkommissioner, 60.189.
i Invalideforsikringsretten, 60.126; 61.33.
i Kongeriget Danmarks Hypotekbank m. h. t. notering af transporter, 60.121.
i Københavns Overpræsidium m. h. t. klager over bidragsfastsættelse, 56.197.
i Landsskatteretten m. h. t. vurderingssager, 61.27.
i Matrikeldirektoratet, 58.154, jfr. 62.14.
i Naturfredningsrådet, 63.31, jfr. 64.14.
i Overfredningsnævnet, 61.77.
i Statens Ligningsdirektorat, m. h. t. skatteefterbetalingsager, 58.219.
m. h. t. vurderingssager, 61.27.
vedr. sager, der af arbejdsløhedskasserne forelægges Arbejdsdirektoratet og Arbejdsnævnet, 56.122.
vedr. sager om dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, stk. 1, 61.117.
vedr. ægteskabs- og bidragsager, 59.122.
se også *Sagsbehandling*.
- Ekspeditionstid*, se *Behandlingstid*.
- Eksport*, se *Autorisationsordning*.
- Ekspropriation*,
af areal til militære formål, 57.234.
af ejendom ved vejudvidelse, 55.87.
af jord til målepunkt, 55.24.
erstatning for privat vej, 66.72.
erstatning for ulempe ved muldoplæg, 65.93.
planer om – til hinder for sommerhusbyggeri, 66.31.
specifikation af erstatning, 57.134; 65.24.
- Elektricitetsrådet*,
formandsposten i –, 58.178; 63.29.
offentliggørelse af –'s forretningsorden, 58.178, jfr. 59.20.
pålæg til installatør 62.87.
- Elektroinstallatør*, se *Autorisation*.
- Enkepension* i tilfælde af skilsmisse, 56.186.
- Erklæring*,
fra overlæger om en ansøgers kvalifikationer, 65.150.
undladelse af at indhente –, 56.48; 56.77.
- Erklæringers meddelelse* (lov af 2.2.1866),
erklæringer til Direktoratet for Fængselsvæsenet, 62.68.
erklæringer til ombudsmanden, 56.132.
fremsendelsespåtegninger, 55.23.
invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.
referater, 55.23.
- Erstatning*,
for ulempe ved muldoplæg, 65.93.
i h. t. byplanlovens § 15 a, 67.74.
i h. t. naturfredningslovens § 22, 61.77.
i h. t. ulykkesforsikringsloven for tab af forsørger, 56.149; 58.150.
renter af – for tilskadekomst, 56.157.
statsbanernes ansvar for bortkommet kuffert, 65.77.
vedr. kontrakt om kiosksalg m. v. på statsbanernes færger, 65.69.
se tillige *Ekspropriation*.
- Euforiserende stoffer*, ordination af –, 67.65.
- Fanger*, se *Fængselsforhold*.
- Fangetidsgodtgørelse*, 63.71, jfr. 64.14; 65.155.
- Farmakopékommisionen*, optagelsen af testosteronpropionat i den danske farmakopé, 59.69.
- Ferie*, godtgørelse for bortfaldet –, 66.78, jfr. 67.18.
- Feriebonsystemet*, 55.51.
- Feriepenge* for arbejdstid i Grønland, 56.182.
- Film*, forevisning af forbudt – i foreninger, 67.44.
- Findeløn*, se *Politi*.
- Fingeraftryk*,
politiets fjernelse af – efter tiltalefrafald og frifindelse, 57.157.
politiets optagelse af – af sigtede, 57.157.
- Fiskeauktionsmester*, bopælskrav for –, 67.50.
- Fjernsynet*, se *Danmarks Radio*.
- Flyverelever*, manglende underretning til – om evt. afbrydelse af uddannelse, 56.69.
- FN-tjeneste*, tvungen – i udlandet, 66.64.
- Fogedforretning*, berømmelse og underretning om foretagelse af –, 57.135.

Folkeafstemning, se *Danmarks Radio*.

Folkepension,

amtets forpligtelser i henh. til invalide- og folkepensionslovens § 25, stk. 2, 62.89.
beregning af lomme penge til folkepensionist på alderdomshjem, 62.76, jfr. 63.14.
bopælsbetingelser, 63.98.
fradrag ved beregning af -, 64.128, jfr. 65.21.
indtægtsbestemt - til tjenestemænd, der som følge af strafbar handling afskediges uden pension, 58.188, jfr. 59.20 og 60.31.
konkret skøn over begyndelsestidspunkt for pensionens udbetaling, 65.22.
offentlighed vedr. afgørelser i henh. til invalide- og folkepensionslovens § 25, stk. 2, 62.89.
tilbageholdelse i - til dækning af skatte-
restance, 64.108.
under ophold i udlandet, 66.58.
ventetillæg, 63.94.

Folkeskolen,

afskedigelse af skoleinspektør med ventepenge, 60.95, jfr. 61.20.
læreres undervisning i religion og kristendoms-
kundskab, 59.177.

Folketingets ombudsmand,

loven om -, 56.9; 57.9; 58.9; 59.9; 60.7.
instruks for -, 55.9; 61.7.
klage til - har ikke opsættende virkning, 55.87.
-s kompetence overfor:
amtsskolekonsulent, 60.95.
bygningskonsulent for præstegårde, 57.221.
Danmarks Nationalbank, 57.146.
dommerfuldmægtige, 56.10; 57.15; 58.9.
Finansudvalget, 62.14.
folketingsudvalg, 61.75; 67.45.
fredningsnævn, 61.98.
kommunalbestyrelse, 66.97.
kommuner, 56.9; 57.9; 58.10; 60.7.
Landbrugets Afsætningsudvalg, 65.55.
præst i egenskab af menighedsrådsmedlem,
57.221.
statsanerkendte skolehjem, 57.164.
statsrepræsentanterne i SAS, 61.156.
udvalg nedsat af ministerium, 60.75.
vurderingskommissioner i h. t. byregulerings-
lovens § 14, stk. 2, 67.74.

Folketingsvalg, anmeldelse af partier, 67.45.

Forbud,

i h. t. boligtilsynslovens § 12, 67.96.
i h. t. byplanlovens § 9, 65.36; 67.30.

i h. t. landsbyggelovens § 5, stk. 2, 65.135.
undladelse af at kræve rygeforbud i bus over-
holdt, 55.55.
se også *Påbud*.

Fordeling af offentlige midler, 62.77; 65.55; 66.33,
jfr. 67.16.

Fordelingsloven, fangetidsgodtgørelse i h. t. lov
242/1960, 63.71, jfr. 64.14; 65.155.

Foreninger, forevisning af forbudt film i -, 67.44.

Forfatter- og kunstnerret, Droit moral udvalgets sag-
kundskab, 59.59.

Forfatterhonorarer, udbetaling af - fra Danmarks
Radio, 66.33, jfr. 67.16.

Forfremmelsesbedømmelser, se *Militærforhold*.

Forholdsattester, se *Militærforhold*.

Forkøbsret,

til kutter tilsidesat, 66.56.
se også *Statens Jordlovsudvalg*.

Fornaavn,

indførelse af - i ministerialbogen, 58.234.
navnet Eg som -, 65.126.

Forretningsordener,

Ankenævnet vedr. Vareforsyningsager, 55.102,
jfr. 56.18.
Arbejdsnævnet, 56.92, jfr. 57.24.
Elektricitetsrådet, 58.178, jfr. 59.20.
Invalideforsikringsretten, 55.93, jfr. 60.25.
Udvalg under Handelsministeriet, 62.84.
Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.

Forsegling, se *Beslaglæggelse*.

Forsikringsrådet,

anke af en afgørelse truffet af -, 61.125.
anvendelsen af udtrædelsesgodtgørelser, 66.45.

Forskelsbehandling,

aflønning i Grønland, 61.101.
af strafafsonere, 55.29.
disciplinære reaktioner overfor plejepersonale,
59.56.
forbud mod udstykning, 65.135.
forevisning af forbudt film i foreninger, 67.44.
handelen med lægemidler, 67.58.
læreres undervisning i religion og kristendoms-
kundskab, 59.177.
over for dybfrostbranchen, 65.55.
postvæsenets krav om ekstrabetaling for omde-
ling af visse blade, 59.162.
ved ansættelse af værdien af fribolig, 59.46.
ved dispensation fra strandbyggelinie, 61.98.
ved fastsættelse af invaliditetsgrad, 55.89.

ved radioens valgudsendelser, 63.15.
ved statstilskud til krigsramte kirker, 55.81.
ved udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse,
61.125.

Forsorg,

administration af ydelse i h. t. forsorgsloven,
58.58.
begrøndelsespligt i forsorgslovens § 50, stk. 3,
57.63, jfr. 58.33.
hjælp til værnepligtige, 57.65, 66.19.
politiets bistand i h. t. forsorgslovens § 44,
stk. 1, 59.156.
udnævnelse af »tillidsmand«, 58.58; jfr. 59.10.

Forsvarer,

indkaldelse af – til retsmøde, 61.123.
underretning til forvaringsanstalt om beskik-
kelse af –, 61.171, jfr. 62.17.

Forsvarets Bygningstjeneste, behandling af sag om
indkøb af skumslukningsaggregater, 56.52.

Fortovsbidrag, pålæggelse af –, 65.133.

Forvaring,

anbringelsen af sikkerhedsforvarede, 67.94.
antallet af lægestillinger ved forvaringsanstal-
ten i Horsens, 57.177.
forvarede brevveksling med beskikket for-
svarer, 61.171, jfr. 62.17.
forvarede sygekasseforhold, 58.80.
indberetningspligt ved hensættelse i isolations-
celle, 58.80.
kropsvisitering af forvarede, 67.85.
speciallægeundersøgelse af forvaret, 66.21.
underretning om tilsynsværgebeskikkelse,
56.190.
ventetid ved indsættelse i –, 56.93.
se også *Fængselsforhold*.

Foreldremyndighed, 56.209, jfr. 57.26; 62.62.

Fotokopiers anvendelse, 56.200; 62.83.

Fotos,

politiets fjernelse af – efter tiltalefrafald og
frifindelse, 57.157.
politiets optagelse af – af sigtede, 57.157.

Fredning, se *Naturfredning* og *Strandbyggelinier*.

Fredningsnævn, se *Folketingets ombudsmand*, *Natur-
fredning* og *Strandbyggelinier*.

Fri proces,

ansøgning om – mod amt forelægges for Ju-
stitsministeriet, 55.55.
henstilling om –, 55.22; 56.161, 209; 57.256;
58.230, 237; 59.17, 116; 61.166.

retshjælp i h. t. rpl. § 135, 59.183, jfr. 60.33.
urigtig begrundelse for henlæggelse af ansøg-
ning om –, 55.86.

Fribolig, forskelsbehandling ved ansættelse af
værdien af –, 59.46.

Frihedsberøvelse, 5-dages fristen i rpl. § 469, stk. 2,
58.235; 65.34.

Frimærker, trykvarianter eller makulatur, 59.37.

Frister,

1-års fristen i § 16, stk. 2, i lov om børns rets-
stilling, 67.69.
for 2. behandling af kommunes budget, 58.82.
for antagelse af hørespil, 57.144.
for anvendelse af retsmidlerne i inddrivelses-
loven af 7. maj 1937, 58.146.
for skønmæssig forhøjelse af skatteansættelser,
57.240; 58.179.
for udlevering af administrativt inddragne
førerbeviser, 57.102, jfr. 58.33.
5-dages fristen i rpl. § 469, stk. 2, 58.235; 65.34.
5-års fristen i ulykkesforsikringslovens § 34, stk.
4, og § 37, 56.179.
14-dages fristen i husdyrvoldgiftslovens § 8,
stk. 1, pkt. 1, 55.21.
overskridelse af fristen i statshusmandslovens
§ 8, stk. 5, 55.76.
overskridelse af fristen i statsskattelovens § 30,
stk. 5, 57.131; 58.241; 60.117.
overskridelse af fristen i vurderingslovens § 41,
64.115.
10-dages fristen i tinglysningenslovens § 16, stk.
4, 67.54.

Funktionær,

aflønning af – i Grønland, 61.101.
behandling af klage over –, 60.83.

Fængselsforhold,

administration af prøveløsladts formue, 58.229.
afsenderadresse på breve, 55.102.
anskaffelse af eget radioapparat, 59.176.
anvendelse af håndjern overfor arresteranter,
57.195.
badeforhold, 59.183.
begunstigelse ved afsoning af straf i h. t.
straffelovstillægget af 1945, 55.29.
begæring om fremstilling, 59.184.
besvarelse af henvendelse fra nu løsladt fange,
65.124.
besøg af privat antaget advokat, 57.30.
besøg hos fanges familie, 63.33.
besøgstilladelse m. h. t. varetægtsfanger,
56.114; 61.150.

breve til varetægtsfanger, 65.33.
 brevpapir og kuvert må ikke forsynes med
 mærke, 58.39.
 ekstraforplejning på sygeafd., 56.139.
 fangers adgang til at bære ringe, 65.79.
 fangers adgang til at holde fugle, 66.41.
 fangers adgang til at købe forskellige love,
 61.174.
 fangers adgang til at købe tandpasta med fluor,
 67.41.
 fangers aktindsigt, 62.68.
 fangers deltagelse i gudstjeneste, 57.176.
 fanges beskæftigelse med recidivstatistik, 56.91.
 frankering af varetægtsfanges breve, 63.19.
 fremstilling for ortopædisk specialist, 59.160.
 fængselsfunktionærs leverancer til fængslets
 butik, 58.76.
 grupperådgivers tavshedspligt, 66.43, jfr. 67.16.
 hjemsendelse af manuskript, 60.199, jfr. 61.21.
 hviletid i et statsfængsel, 60.183.
 hæftefanges adgang til at skrive til dagblade,
 59.44.
 indkaldelse til særfængsel, 62.45.
 indstilling til svendeproeve, 57.233.
 kaffeindkøb, 57.73.
 kollektive henvendelser, 63.70.
 køb af pulverkaffe, 60.42.
 lommepege til mentalobservander, 67.41.
 lægetilkaldelse i arresthus, 62.31.
 magtanvendelse over for indsat, 65.32.
 meddelelse om tilbageholdelse af brev, 60.40.
 tryksag indlagt i fangers breve af fængslet,
 55.102; 58.39.
 udlevering af fotografier til fanger, 67.101.
 udlevering af reglement, 57.200; 58.225.
 valgretsudøvelse, 62.23.
 varetægtsfangers kirkegang, 65.147, jfr. 66.17.
 se også *Forvaring*.

Færdselsager,

behandlingsstid, 56.175; 61.24.
 forelæggelse for sigtede af anmeldelse for færdselsforseelse, 57.172.
 motorkørsel på stranden, 66.70.
 oplæsning af forklaring og forevisning af rids,
 61.152, jfr. 62.15 og 63.14.

Færger,

mødetidskontrol ved -, 58.214.
 undersøgelse ved sammenstød af 2 automobiler
 på en -, 59.75.

Føjetilladelse, behandling af ansøgning om -,
 56.218; 58.63.

Førerbevis,

dispensation fra aldersbetingelsen i førerbevis-
 bekendtgørelsens § 28, 61.85.
 erhvervsmæssig personbefordring, 57.209.
 inddragelse af fradømt -, 58.226.
 nægtelse af - med ret til erhvervsmæssig
 personbefordring indbringes for retten på
 begæring af anklagemyndigheden, 59.22,
 jfr. 60.31.
 procesmåden ved prøvelse af ædrueligheds-
 spørgsmål, 57.102, jfr. 58.33.
 rutinetimer ved fornyelse af -, 59.24.
 udlevering af administrativt inddraget -,
 56.192.
 vilkår ved udlevering af - inddraget på
 grund af manglende ædruelighed, 57.102,
 jfr. 58.33.

Gas- og vandmestre, se *Autorisation*.

Gaver, undervisningsassistents modtagelse af ciga-
 retter fra studerende, 55.150.

Gebyr,

begunstigelse i h. t. boligstøttelovgivningen,
 57.35.
 for navnebevilling, 57.210.
 ved bistand fra udenrigstjenesten, 62.21.

Genindsættelse, forkyndelse af resolution om -
 efter prøvetidens udløb, 59.25.

Giro, se *Postvæsenet*.

Gl. Bakkehus-sagen, 59.56.

Goodwill,

beskatning af - ved salg af ejendom med virk-
 somhed, 58.73.
 betaling for - ved overtagelse af bilruter,
 57.74.
 ved overdragelse af biografteaterbevillinger,
 58.161.

Gravfred,

flytning af lig, 60.184, jfr. 65.16 og 67.15.
 flytning af urne, 66.76.

Grundforbedringsloven, manglende ankemulighed,
 59.203.

Grundloven,

lighedsgrundsætningen i § 70, 59.177.
 religionsfrihed i § 67, 61.84.

Grundstigningsskyld, fritagelse for - i h. t. lov
 265/1950, 57.180.

Grundværdiansættelse, revision af - ved 10. alm.
 vurdering, 58.173.

Grønland,

aflønning af funktionær i -, 61.101.
 afregning efter hjemkomst, 62.70.
 feriepenge for arbejdstid i -, 56.182.
 formulering af ansættelsesskrivelse, 63.20.
 udgifter ved hjemrejse fra -, 59.155; 61.132.

Habilitet,

arbejdsdirektøren, 57.90.
 Boligministeriets - i byplansager i forbindelse med statsbyggeri, 62.52.
 departementschef i Undervisningsministeriet medlem af Det særlige Bygningssyn, 59.130.
 direktøren for ulykkesforsikringen, 56.196.
 direktøren for Københavns Vandforsyning, 60.102.
 formanden for Byplannævnet, 64.116.
 formanden for Elektricitetsrådet, 58.178; 63.29.
 formanden for Landsnævnet for omnibus- og fragtmandskørsel, 64.93.
 politifuldmægtigs -, 63.61.
 ved andragende om fri proces mod amt, 55.55.
 ved bedømmelse af videnskabeligt arbejde, 55.119, 144, 159, 161; 58.116.
 vedr. det i h. t. loven om forbrugsbegrænsende foranstaltninger nedsatte nævn, 56.82.

Habilitetsregler,

for skyldrådsmedlemmer, 57.63, jfr. 58.33.
 for universitetslærere, 58.144.
 for lægerne i Direktoratet for Ulykkesforsikringen, 59.49.

*Halskov-Knudshoved-ruten, se Danske Statsbaner.**Handelsskoletilsynet, 57.109.**Hastesager, se Sagsbehandling.**Havneareal, strandbyggelinie, 61.77, 98.**Henlæggelse af sager, se Sagsbehandling.**Hittegods, se Politi.**Hjemmeværnet, klager over afslag på optagelse i -, 59.66, jfr. 60.31.**Hjemsendelse, se Militærforhold.**Hjemsendelsespenge, se Militærforhold.**Holdeplads, se Drosker.**Honorarlønnede stillinger, besættelsen af opslæde -, 57.123; 60.115.**Hovedrevisorater, se Revisionsdepartementer.**Hundeloven,*

aflivningsret i anledning af tidligere ejers manglende betaling af hundeafgift, 57.93.
 pålæg i h. t. - s § 13, stk. 2, 58.176.

*Hunderegistre, oplysninger fra -, 59.27.**Husdyrvoldgift, anketilladelse i medfør af husdyrvoldgiftslovens § 9, 55.21.**Husundersøgelse udenfor strafferetsplejen, 57.186.**Hædersgave, overførelse af - til enke, 67.84.**Hørespil, se Danmarks Radio.**Høring,*

andragende til skatteråd om lempelse i ligningen, 59.63.
 mangelfuld -, 63.38.
 oversendelse i stedet for -, 56.124.
 undladelse af -, 55.121; 56.51; 57.131, 138; 58.56, 161, 241; 64.93.
 unødvendig -, 58.211.
 ved dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, stk. 1, 61.117.
 ved dispensation fra overfredningsnævnskendelse, 61.51.

*Håndjern, anvendelse af - overfor arrester, 57.195.**Igangsættningstilladelser, praksis ved udstedelse af -, 67.30.**Ikke-juridisk personale, ekspedition i statslånsag, 56.213.**Indberetningspligt,*

forvaringsanstaltens - om hensættelse i isolationscelle, 58.80.
 statsrepræsentanterne i SAS, 61.156.

*Inkompetence, se Kompetence.**Indkøbstilladelse, behandling af ansøgning om -, 55.50.**Indlemmelse, se Kommuner.**Instansfølge, se Kompetence.**Intertemporale spørgsmål,*

beregning af bevillingstilsagnskursen ved dollarpræmiering, 55.50.
 forhøjelse af fradrag for naturalydelse til tjenestemænd, 60.44.
 kontrollovens § 8 C, 59.168.
 kontrollovens § 8 D, 59.170.
 pålæggelse af omsætningsafgift, 63.65.
 tilbagevirkende kraft for bestillingstillæg, 62.100.

*Invalide- og folkepension, se henholdsvis Folkepension eller Invalidepension.**Invalideforsikringsretten, bisidder ved møde for -, 65.125.*

Invalidepension,

aktindsigt i invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.
 anke i stedet for ny begæring, 61.154; 62.85.
 indtægtsberegning ved ydelse af -, 55.26;
 64.128, jfr. 65.21.
 konkret skøn over begyndelsestidspunkt for pensionens udbetaling, 65.22.
 rejsehjælp, 55.26.
 under ophold i udlandet, 66.58.

Invaliditetserstatning,

tidspunktet for fastsættelsen af -, 57.106.
 udbetaling af - til tilskadekommen militær værnepligtig, 59.116, jfr. 60.32.

Islam Danmark, se Anerkendte trossamfund.

Jernbaneerstatningskommissionen, renter af tilskadekomsterstatning, 56.157.

Journalisering, se Sagsbehandling.

Kartofleleksportører, se Autorisationsordning.

Kgl. Teater, se Den kgl. Ballet.

Kirkegang, varetægtsfangers deltagelse i -, 65.147, jfr. 66.17.

Kirkelige afgifter, se Skat.

Kirker, stilling i forhold til krigsforsikringen, 55.81.

Kloakmestre, instruks for - i strid med ny lov, 65.121.

Kommuner,

byggetilladelse forudsatte dispensation, 65.98; 67.67.
 deltagelse i udflugt betalt af privat firma, 65.159.
 ejendomsskyldpromillen ved kommunesammenlægning, 66.22.
 foreneligheden af kommunale tjenester og hverv, 66.68, jfr. 67.17.
 fravigelse fra dispositionsplan, 56.142.
 indlemmelse af -, 62.63.
 modregning i løn for ægtefællens skatte-
 restance, 66.63.
 ombudsmandstilsyn med -, 56.9; 57.9; 58.10; 59.9; 60.7.
 pligt til at udfærdige byplaner, 62.52.
 underskrifters læselighed, 62.35.

Kompetence,

administrativ ankeinstans' - i forhold til 1. instans, 58.48.
 byggetilladelse, 64.123, jfr. 66.16.
 Den særlige Klagerets - overfor dommerfuldmægtige, 56.155.

dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, stk. 1, 61.117.

dispensation til overskridelse af udnyttelsesgrad, 67.67.

forsikringsselskabers - m. h. t. nedsættelse af dagpenge, 60.150.

forstanders - til at opsigte en funktionær, 57.164, jfr. 59.17.

fredningsnævns adgang til at dispensere fra overfredningsnævnskendelse, 61.51.

fritagelse for at aflægge den almindelige filosofiske prøve, 61.47.

Handelsministeriets - overfor Forsikringsrådet, 61.125.

Handelsministeriets - overfor Monopoltilsynet, 61.104.

Indenrigsministeriets - overfor sundhedskommission, 66.92.

kontorchefs -, 60.55.

nævnformands -, 62.95.

Overfredningsnævnets adgang til at tilbagekalde en dispensation, 61.51.

Overfredningsnævnets adgang til at dispensere fra egen kendelse, 61.51.

programsekretærs -, 57.142.

Toldvæsenets Prøvesamling og Fakturakontrols - i tarifieringspørgsmål, 62.27.

vedr. klager i forbindelse med folketingsvalg, 67.45.

se også *Folketingets ombudsmand.*

Koncession til fremstilling af sukker, 61.87.

Kondemnering af ejendom, 55.103.

Konfirmation, se Båndlæggelse.

Konfiskation,

tilbageholdelse af aktiver efter konfiskations-
 sags afslutning, 55.27.

udlevering af konfiskerede varer, 61.176, jfr. 62.18.

Konkurrencebegrænsning i h. t. monopolloven, 61.104.

Konsulent for særundervisningen, indstilling og ud-
 nævnelse af en -, 59.149, jfr. 61.19.

Kontrakt, fortolkning af - om kiosksalg m. v. på
 statsbanernes færges, 65.69.

Kontrolloven, se Skat.

Kreditbanken, Banktilsynets virksomhed m. h. t.
 -, 58.85.

Krigsskade, nægtelse af tilskud til dækning af -
 på kirke, 55.81.

Kristendomskundskab, se Folkeskolen.

Kvarter, spm. om tjenestemandens bolig kunne betragtes som -, 55.33.

Kvægaulsassistenter, 56.25.

Kørelærerprøve, eksamination af kørelæreraspirant, 62.74.

Laboratorier, se Autorisation.

Landbohøjskolen, se Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Lander-sagen, 58.199.

Landsskatteretten,

berostillelse af sager, 60.47, 111; 64.62; 65.143.
formulering af kendelse, 66.87.

klager over skønsmæssige ansættelser, 57.57,
jfr. 59.17 og 63.13; 57.240; 64.62.

manglende iagttagelse af:

forretningsordenens § 4, stk. 2, 57.131.

forretningsordenens § 7, stk. 6, 56.77, jfr. 57.24.

forretningsordenens § 13, stk. 1, 64.62.

lov 108/1938, § 8, stk. 2, 55.69.

organisation m. v., 55.69; 57.57, jfr. 59.17 og
63.13; 61.27.

personligt møde for -, 57.57, jfr. 59.17.

sagsbehandlings varighed, 55.69; 56.173;
57.57, jfr. 59.17 og 63.13; 57.188; 58.73,
216, 241; 59.47; 60.47, 111, 187; 61.27;
63.100; 64.62; 65.143; 66.79.

udtalelse i kendelsespræmisses, 58.73.

Landvindingsloven,

foreløbig tinglysning af landvindingsbidrag,
58.43, jfr. 65.16.

manglende ankemulighed, 59.203.

Lejeforhøjelse, se Boligstøttelovgivning.

Licens, se Danmarks Radio.

Licitation vedr. statshospital, 66.39.

*Lig, flytning af -, 60.184, jfr. 65.16 og 67.15;
66.76; 67.39.*

Lighedsgrundsætning,

grundlovens § 70, 59.177.

ved administration af eksportordning, 64.16.
ved dispensationer, 64.103.

ved fastsættelse af lodstakster, 64.95, jfr. 66.15.

ved fordeling af offentlige midler, 62.77; 65.55.
ved radioens valgudsendelser, 63.15.

Lodstakster, forhøjelse af -, 64.95, jfr. 66.15.

Lommepenge, se Folkepension og Mentalobservation.

Lotteri,

beskatning af udenlandske lotterigevinster,
61.44.

bortlodders spil på usolgte numre, 57.121.

Love og administrative bestemmelser, henstillinger om ændring m. v. af:

arbejderboliger på landet, lovbekg. 125/1955
§ 28, stk. 2 (hjemmel til delegation), 56.162.

apotekervæsenets pensionsforhold bekg. 35/
1959, 62.47, jfr. 64.13.

arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring
m. v., lovbekg. 43/1952 § 35, stk. 2 (arbejds-
direktørens stilling), 57.90.

arveafgiftsloven, 57.199, jfr. 63.13.

bopælskravet i § 1 i lov 451/1939 om salg af
fersk fisk m. v. ved offentlig auktion, 67.50.

byplanlovens § 8, stk. 2, 2. pkt. (forlængelse af
byplanforslags bindende virkning), 67.30.

fangers adgang til at bære ringe, 65.79.

FN-tjeneste i udlandet (folketingsbeslutning af
30/4 1964), 66.64.

folkeforsikringslovens § 20, stk. 5 (begravelses-
hjælp), 56.72.

foreneligheden af kommunale tjenester og
hverv (cirk. 10/1956), 66.68, jfr. 67.17.

førerbeviser, bekg. 58/1958:

§ 4, stk. 3 (indbringelsen for retten), 59.22,
jfr. 60.31.

§ 28 (aldersbetingelsen), 61.85.

habilitetsregler for skyldrådsmedlemmer, bekg.
49/1923, 57.63, jfr. 58.33.

indregistrering af varemotorkøretøjer på sorte
nummerplader, bekg. 243/1954, 56.195.

industrifrugt (lov 168/1962 og bekg. 246/1964),
66.85.

invalide- og folkepensionsloven:

§ 1 (bopæl), 63.98.

§ 5 (indtægtsberegning), 64.128.

§ 18, stk. 3, jfr. § 5, stk. 7 (lommepenge til
folkepensionister på alderdomshjem),
62.76, jfr. 63.14.

købstadkommunallovens § 21, stk. 1 (frist
for 2. behandling af budget), 58.82.

landsskatteretslovens § 8, stk. 2 (voteringen),
55.69.

landvindings- og grundforbedringsloven
(manglende ankemulighed), 59.203.

lukkelovens § 4 c (kiosker ved færgeløjer),
65.138.

motorkøretøjer, bekg. 192/1932 (skriftlige
mangelsattester), 56.147; 57.109.

partsoffentlighedslovens § 11 (udtrykket »inden
for strafferetsplejen«), 67.81.

pensionskasselovens § 9, stk. 3 (anvendelse af udtrædelsesgodtgørelser), 67.33.

psykopatfængsel, anordning nr. 289/1935 § 40, 58.225.

regler om erhvervelse af doktorgraden ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, 55.143.

skolevæsenets styrelse og tilsyn lov nr. 200/1949 (indstilling og udnævnelse af konsulenter for særundervisningen), 59.149, jfr. 61.19.

statshusmandsloven, lovebekg. 11/1956, § 48, stk. 2 (hjemmel til delegation), 56.162.

sygeforsikringslovens § 52 (betingelserne for lønarbejderdagpenge), 62.36, jfr. 63.14.

tilsigelser til afhøring hos politiet, 66.82.

tilsyn med udførsel af kød m. m., lov 245/1908 om -, § 1, stk. 3 (bemyndigelsens omfang), 56.206, jfr. 57.26.

tinglysningenslovens § 16, stk. 4 (10-dages fristen), 67.54.

tjenestefrihed for at afgive vidneforklaring, 67.77.

ulykkesforsikringsloven:

§ 11, stk. 1 (direktørens stilling), 56.196, jfr. 58.31.

§ 25, stk. 2 (nedsættelse af dagpenge), 60.150. underretning om verserende straffesag, cirkulære af 15. november 1932, 61.148.

valg af beboerrepræsentanter i de sociale boligforetagender, lov 356/1958 om boligbyggeri, § 104, stk. 3, 59.113, jfr. 60.32.

værnepligtige, cirk. 89/1954 om hjælp til -, 57.65.

Lovhjemmel,

administrative bestemmelser vedr. fritagelse for at erlægge kirkelige afgifter, 57.256.

afgift for polititilsyn, 56.70.

afivning af hunde (hundelovens § 8), 57.93.

aktindsigt i invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.

anerkendelse af trossamfund kræver ikke -, 61.84.

Apotekerfondens krav i henh. til ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, 62.47, jfr. 64.13.

autorisationsordning vedr. eksport af kartofler, 58.230; 59.133, jfr. 60.33 og 61.19.

autorisationsordning vedr. eksport af ost, 56.33. bankgaranti som betingelse for autorisation til udførsel af avlsvæg, 59.137.

bekg. 375/1950, afsnit E, pkt. 2 a (afgiftspligtig grundstigning), 57.180.

bekg. 270/1956 om udførsel af flæskevarer, 56.206, jfr. 57.26.

droit moral (forfatterlovens § 9, stk. 4), 59.59. fangers aktindsigt (lov af 2. februar 1866), 62.68.

finansministerens beføjelse til at overtrække ministeriets foliokonto, 55.64.

FN-tjeneste i udlandet (folketsingsbeslutning af 30/4 1964), 66.64.

forbud mod salg af industrifrugt (lov 168/1962 og bekg. 246/1964), 66.85.

forsikringsselskabernes kompetence til at nedsætte dagpenge, 60.150.

fradrag ved beregning af invalide- og folkepension, 64.128, jfr. 65.21.

generel forhøjelse af ejendomsvurdering, 57.128.

Indenrigsministeriets ordensreglement af 18. juli 1949 for civile værnepligtige, 57.71.

indlemmelse af kommuner (landkommunallovens § 39, stk. 2), 62.63.

instruks for kloakmestre i strid med ny lov, 65.121.

kioskerne ved Storebæltsoverfarterne (lukkelovens § 4 c), 65.138.

lodstaksters fastsættelse, 64.95, jfr. 66.15.

lovhjemmel på finans- og tillægsbevillingslove, 55.57.

Monopoltilsynets undersøgelse af optikbranchens forhold, 61.104.

motorafgifternes anvendelse, 55.57.

nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m. m. (§ 5 i lov 374/1962), 65.80.

omlægning af betalingsterminer for statskat (§ 12, stk. 5, i lov 458/1939), 59.67.

Oprævning af skoleafgifter, 56.201, jfr. 57.26 og 59.16.

oprykning fra fuldmægtig til ekspeditionssekretær (lønningslovens § 84), 61.166, jfr. 64.13.

overførelse til en udligningskasse af krav om begravelseshjælp, 56.72.

politibekg. af 15. maj 1954 om midlertidige forbud, 59.52.

postvæsenets fastsættelse af særlige vilkår for at overtage omdelingen af blade (postlovens § 1 h og § 15 VIII d), 59.162.

pålæg fra Elektricitetsrådet til installatør, 62.87.

pålæggelse af fortovsbidrag, 65.133.

renter af ekstra skattebeløb (bekg. 126/1962), 66.54.

sankvemsret i henh. til myndighedslovens § 27, 56.209, jfr. 57.26; 62.62.

skattevalg (§ 27, stk. 6, i lov 110/1910), 55.80.

toldfritagelse (toldtariffens kap. 84, bestemmelse 5), 62.93.

udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadekomne militære værnepligtige (§ 24, stk. 2, i lovebek. 486/1948), 59.116, jfr. 60.32.
valg af beboerrepræsentanter i de sociale boligforetagender (§ 104, stk. 3, i lov 356/1958), 59.113, jfr. 60.32.

Lukkelov,

behandlingen af ansøgninger i h. t. § 4 f, 60.86.
dispensation fra lukketidsbestemmelserne, 55.19.
kioskerne ved Storebæltsoverfarterne (§ 4 c), 65.138.

Lægekonsultation i Kompedallejren, 57.72.

Læger,

apotekerrabat til -, 60.178.
beslaglæggelse af journaler, 60.173.
erklæring om en ansøgers kvalifikationer, 65.150.
forhaling af lægeerklæring, 57.184.
lægeerklæring forinden afgørelse af dagpenge-spørgsmålet, 56.48.
ordination af euforiserende stoffer, 67.65.
straffesag mod -, 60.154.
Sundhedsstyrelsens vejledning, 59.69.

Løfte om tjenestemandstilling, 63.44, jfr. 64.14.

Løn,

aflønnning af funktionær i Grønland, 61.101.
aflønnning af lorantekniker, 63.75.
beregning af - for forskudt arbejdstid, 56.128.
lønoplysninger fra statsbanerne til skattevæsenet, 61.94.
opgivelse af funktionærs - til skattevæsenet, 55.26.
personligt tillæg til kontorassistenter af 2. grad, 60.145; 62.92; 64.85.
tilbagebetaling af -, 63.20.
tilbagevirkende kraft for bestillingstillæg, 62.100.

Lønarbejderdagpenge, se *Sygekasseforhold*.

Løntilbageholdelse,

bidrag, 57.203; 58.146.
skat, 59.104; 63.92; 64.64, 108, 117; 67.87.

Lån,

hos trediemand, 59.87.
hos underordnede, 57.126.

Magtanvendelse, overfor indsat i sikringscelle, 65.32.

Mangelsattester, se *Motorsagkyndige*.

Manglende besvarelse,

af ansøgning, 55.111; 56.133; 57.137; 58.38, 63, 246; 59.41, 132; 61.23,33.
af erindringsskrivelse, 56.173; 57.175,219, 228, 233; 58.63, 159, 216, 221; 59.25, 167; 61.115; 63.36, 62, 63; 65.97; 66.51; 67.102.
af skrivelse, 56.119; 57.161, 212, jfr. 61.18; 58.154, 177; 59.49, 56; 60.81; 61.24; 62.89; 63.77; 65.39, 124; 67.42,95.

Manglende erindring, se *Sagsbehandling*.

Manglende underretning,

af anmelder, 55.99; 56.212, jfr. 61.18; 63.22.
af klager, 55.63; 56.124; 57.94, 131, 179.
om afgørelse, 57.138, 147; 58.189.
om berostillelse, 60.111; 62.38; 63.100; 67.38.
om nedsættelse af kommission, 55.120.
om oversendelse af sag, 55.91.
om sagsbehandlingen, 55.75; 56.177, 211; 57.119, 193, 205, 219; 58.179; 59.34; 60.105; 62.97; 63.36.
om tilsynsværge, 56.190.
om tjenstlig indberetning, 57.229.
om tvangsindlæggelse, 57.190.

Matrikeldirektoratet,

afslag på udstykningsandragende, 63.85, jfr. 65.19.
ekspedition af sammenlægningssag, 64.89.
ekspeditionsformen i -, 58.154, jfr. 62.14.

Meddelelse til pressen,

berigtigelse af urigtig -, 55.54.
fået beklagelig form, 57.96.
kommentar vedr. verserende straffesag, 57.73; 59.35; 60.65; 64.119.
krænkelse af tavshedspligt, 61.174, jfr. 62.18.
om afgørelse, før denne var adressaten i hænde, 55.121; 61.174.
oplysning til redaktør om ældre indbrud, 59.193.
uklar -, 55.85.

Medicin,

apoteksforbeholdt -, 67.58.
livsvigtig -, 60.154.
Sundhedsstyrelsens vejledning, 59.69.

Menighedsråds sagsomkostninger ved injuriersøgsmål, 66.28.

Menighedsrådsloven, afstemningsreglen i -'s § 42, stk. 1, 65.116, jfr. 66.16.

Mentalobservation,

anbringelsessted og ventetid, 67.79.

censur af observands brevveksling, 59.31.
lommepege til mentalobservander, 67.41.

Milfeldt-sagen, 64.129; 65.150.

Militærforhold,

afbrydelse af værnepligtiges uddannelse i flyvevåbnet, 56.69.
aktindsigt vedr. værnepligtiges tjenesteforseelser, 67.81.
ankevejledning i h. t. militær retsplejelov § 62, 56.159.
behandling af tilskadekommen værnepligtig, 56.184.
beregning af værnepligtstid, 67.35.
berigtigelse af urigtige meddelelser til pressen, 55.54.
bygningstjenestens indkøb af skumslukningsaggregater, 56.52.
bytning af lagner, håndklæder og skjorter, 66.66.
»cafeteriaordning«, 65.158, jfr. 66.18.
eftersyn af værnepligtiges private ejendele, 67.53.
ekspropriation til militære formål, 57.234.
forfremmelsesbedømmelser, 61.137.
forholdsattesters formulering:
Flyverkommandoen: 55.97, jfr. 60.26.
Søværnet: 57.201, jfr. 60.26.
hjemsendelse:
af math i flyvevåbnet, 55.97.
af officerselever, 55.54.
fra militærtjeneste, 61.174.
hjemsendelsespenge:
manglende forbehold ved udbetaling af –, 56.159.
tilbagesendelse af –, 58.182.
hjælp til værnepligtige; 57.65; 66.19.
indkvarteringsforholdene på nogle kaserner, 66.67; 67.52, 53.
istandsættelse af arrest, 65.158.
kantineforhold, 67.52, 53.
kystofficerers uddannelse, 61.137.
munderingsoptællinger på stillepladsen, 65.154, jfr. 66.17.
psykiatrisk undersøgelse af værnepligtige varetægtsarrestanter, 58.172.
skriftligt svar på ansøgning, 62.38.
talsmandsordning for værnepligtige befalingsmænd, 65.158, jfr. 66.18.
tilbud til afskediget kontraktansat officer om civil beskæftigelse, 55.18.
tvungen FN-tjeneste i udlandet, 66.64.
tyveri af motorcykel, 61.40.
udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadekommen værnepligtig, 59.116, jfr. 60.32.

vagtarrestanters læsning, 63.95, jfr. 64.14.
værneting for militær straffesag, 66.52.

Mindrebedmæthed, se *Boligstøttelovgivning*.

Ministerialbog, indførelse af fornavn i –, 58.234.

Misvisende erklæring,

fra landbrugsministeriet, 64.89.
fra politiet, 55.27.
fra Retslægerådet, 61.36.
fra skyldråd, 57.191.
fra statsbanerne, 57.89.

Modstridende afgørelser, 55.31, 91.

Monopolloven,

omfatter ikke danske virksomheders eksportforhold, 56.33.
undersøgelse i h. t. –'s §§ 11 og 12, 61.104.

Monopoltilsynet,

Handelsministeriets kompetence overfor –, 61.104.
indkaldelser til møde i –, 57.154.
undersøgelse af optikbranchens forhold, 61.104.

Motorafgifter, hjemmelen for regeringens dispositioner over –, 55.57.

Motor kørsel på stranden, 66.70.

Motorregistre, oplysninger fra –, 59.27.

Motorsagkyndige,

indregistrering trods mangler, 55.91.
syn af hyrevogn, 57.141.
udstedelse af mangelsattest, 56.147, jfr. 57.24; 57.109.

Myndighedsmisbrug, anklagemyndighedens stilling til begæring om straffesag i h. t. rpl. § 726, stk. 3, 2. pkt., 57.148.

Naturfredning,

afvejelse af hensyn ved –, 61.77.
ankeberettiget i h. t. naturfredningslovens § 19, 61.51.
dispensation fra strandbyggelinie, 55.31; 61.98.
fredningsnævns adgang til at dispensere fra overfredningsnævnskendelse, 61.51.
Overfredningsnævnets adgang til at dispensere fra egen kendelse, 61.51.
Naturfredningsrådets ekspeditionsform, 63.31, jfr. 64.14.

Navnebevillinger,

adgangen til at antage hustrus pigenavn, 66.26.

- gebyr for -, 57.210.
 underretning om -, 59.41.
- Navngivning*, navnet Eg som fornavn, 65.126.
- Notat*, se *Sagsbehandling*.
- Notits* til sideordnede myndigheder af indstilling om bevilling, 56.68.
- Næringsregistre*, oplysninger fra -, 59.27.
- Nævn*,
 lovligheden af, at del af et - træffer afgørelse, 63.31, jfr. 64.14.
 medlems adgang til nævns dagsordner og hans udelukkelse fra møderne, 62.95.
- Offentlige midler*, se *Lighedsgrundsætning*.
- Offentliggørelse af*:
 cirkulærskrivelse om behandling af ejerskiftesager, 58.157.
 forretningsordenen for:
 Ankenævnet vedr. Vareforsynings-sager, 55.102, jfr. 56.18.
 Arbejdsnævnet, 56.92, jfr. 57.24.
 Elektricitetsrådet, 58.178, jfr. 59.20.
 Invalideforsikringsretten, 55.93, jfr. 60.25.
 Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.
 forslag til bygningsvedtægt, 65.36, jfr. 67.16.
 instruks om ydelse af de i folkeforsikringslovens § 60, stk. 1 a, nævnte hjælpemidler, 55.93, jfr. 60.25.
 Monopoltilsynets undersøgelse af optikbranchens forhold, 61.104.
 politivedtægten for København, 59.146, jfr. 64.13 og 67.15.
 regulativ ang. Boligtilsynsrådets og Sundhedsstyrelsens virksomhed, 55.75.
- Offentlighed* vedr. afgørelser i henh. til invalide- og folkepensionsloven, 62.89.
 se tillige *Aktindsigt*.
- Omsætningsafgift*,
 betalingstidspunktet for -, 64.102.
 fritagelse for - af brugt motorkøretøj, 66.61.
 godtgørelse af - vedr. vandtårn, 65.144.
 på varer, der ikke var toldbehandlet inden lovens ikrafttræden, 63.65.
 tilbagebetaling af -, 63.23.
- Omtaksation*, beskikkelse af landinspektør til ledelse af -, 57.212, jfr. 61.18.
- Omtarfering*, se *Told*.
- Oplysningspligt*, se *Skat*.
- Oprykning* fra fuldmægtig til ekspeditionssekretær, 61.166, jfr. 64.13.
- Opslag*,
 af tjenestemandstillinger, 56.21; 57.123, 198, jfr. 61.18.
 af honorarlønnede stillinger, 60.115.
- Opsættende virkning*,
 vedr. husdyrvoldgiftslovens § 9, 55.21.
 vedr. klage til ombudsmanden, 55.87.
- Optagelse* i statsskoles realafdeling, 65.111.
- Optikbranchen*, Monopoltilsynets undersøgelse af -'s forhold, 61.104.
- Optræden*,
 polititjenestemand - , 56.167; 57.157.
 omnibuschauffør - , 55.55.
- Opføringsforanstaltning*, se *Beskæftigelsesforanstaltning*.
- Ordblindhed*, diagnosticering af -, 65.81.
- Organisationer*,
 -'s repræsentation i udvalg, 65.120.
 -'s repræsentation ved forhandlinger med regeringen, 65.99.
- Overtræk* på Finansministeriets foliokonto i Danmarks Nationalbank, 55.64.
- Pantefoged*, se *Skat*.
- Partier*, anmeldelse af - til folketingsvalg, 67.45.
- Partsoffentlighed*, se *Aktindsigt*.
- Pas*,
 oplysninger til private om, hvorvidt en person har fået udstedt -, 59.159.
 pligt til fremvisning af -, 56.167.
- Patentkommissioner*, sagsbehandlingen i de særlige -, 60.189.
- Pengesedler*, se *Danmarks Nationalbank*.
- Pensionskasser*.
 anvendelsen af udtrædelsesgodtgørelser, 66.45; 67.33.
 dispensation m. h. t. bestyrelsens sammensætning, 56.86.
 overførelse af privat pensionsforsikring som betingelse for optagelse i -, 56.134.
 udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse, 56.86; 61.125.
- Politi*,
 administrativ inddragelse af førerbevis (mangelende ædruelighed), 57.102.
 affattelsen af tilsigelser til afsoning, 67.37.
 afgift ved bortlodninger, 58.227.

- afhøring af:
 børn, 56.131; 61.128, jfr. 66.15; 64.76.
 nabo, 64.72.
 patienter, 60.167.
- afregning ved udpantning, 62.20.
- afsenderadresse på tilsigelser, 61.943.
- afsoning af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.
- anholdelse af:
 beruset restaurationsgæst, 65.71.
 boderestanter, 60.60; 62.35.
 skatterestanter, 59.185.
- anmeldelser mod førere af motorkøretøjer for færdselsforseelser, 57.172.
- anmelders:
 anonymitet, 64.68.
 fortid, 61.39.
- beføjelser ved afspærring af privat vej, 58.76, jfr. 60.31.
- behandling af:
 andragende, 60.116.
 besøgstilladelser, 61.150.
 dyrplagerianmeldelse, 56.169; 66.30.
 eftersøgnings sag, 57.196.
 færdselssager, 56.175; 58.213; 61.24, 152, jfr. 62.15 og 63.14.
 indstilling om ankeafkald, 57.162.
 prøveudskrivningssag, 61.42.
 straffesag mod læger, 60.154.
- beretning om ransgning, 64.66.
- bevaringstagelse i henhold til toldlovens § 192, 62.103, jfr. 65.18.
- diskretion ved afhøring af nabo, 64.72.
- domfældts indsættelse til afsoning, 59.147.
- efterretningstjeneste, 55.93.
- etablering af holdepladser for drosker, 58.242, jfr. 59.21.
- fejl ved anholdelse, 57.95.
- findeløn, 56.195, 204; 64.114.
- fjernelse af udpantede effekter, 62.20.
- forelæggelse af voldssag for statsadvokaten. 57.214.
- henvendelse på en bidragspligtigs bopæl, 57.206.
- hittegods, 64.114.
- iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, ved afhøring af sigtede, 57.157; 58.222, 229; 59.167; 64.72.
- inddrivelse af bøder, 59.157; 60.60.
- indkaldelse af forsvarer til retsmøde, 61.123.
- indsættelse til afsoning af bøder, 60.60; 62.35.
- lukkede tilsigelser, 66.82.
- løsladelse af beruset person, 65.71.
- meddelelse:
 af pålæg i h. t. hundelovens § 13, stk. 2, 58.176.
- til pressen om verserende straffesag, 57.73; 59.35; 60.65; 64.119.
- medvirken ved:
 tildeling af droskebevillinger, 57.169, jfr. 58.36.
 tvangsinlæggelse af sindssyg, 57.190.
- modtagelse af betaling fra anholdt restaurationsgæst, 65.71.
- omsorg for anholdts cykel, 62.85.
- opkrævning af hundeafgift, 57.93.
- oplysninger:
 i h. t. lov om offentlig forsorg § 44, stk. 1, 59.156.
 til private om, hvorvidt en person har fået udstedt pas, 59.159.
 til udenforstående om et ældre indbrud, 59.193.
- optagelse af fotos, fingeraftryk m. v. af sigtede, 57.157.
- overladelse af tilsigelser til andre myndigheder, 59.185.
- placering af færdselstavler på stranden, 66.70.
- renter af beløb, der var taget i bevaring, 55.27.
- rutinetimer ved fornyelse af førerbevis, 59.24.
- rækkefølgen af efterforskningsskridt, 60.166.
- tilbagelevering af i bevaring tagne effekter, 58.115; 62.30, 32.
- tilsigelse af vidner i domsmandssag, 61.178.
- tilsigelse til afsoning ved anbefalet brev, 66.46.
- tilskadekomst i tjenesten, 60.200.
- tilsyn med prøveløsladts overholdelse af et vilkår for løsladelsen, 59.195.
- udbetaling af vidnegodtgørelse, 60.42.
- udlevering af feriemærkebog, 64.119.
- underretning:
 af anmeldere og sigtede, 55.99, jfr. 56.17; 56.126, 212; 61.30, jfr. 63.13; 61.39; 62.32; 63.22.
 om verserende straffesag, 61.148.
- undersøgelse af en pølsevogn, 60.39.
- varighed af afhøring, 63.56.
- Politibekendtgørelser,*
 hjemmelen for udstedelse af midlertidige -, 59.52.
 uvedkommende hensyn ved udstedelse af -, 63.24.
- Politilovene,* politiets adgang til at udstede midlertidige bekg.er, 59.52.
- Politirapport,*
 affattelse af -, 55.93; 56.153, jfr. 57.25; 56.187, 199, 204; 57.145, 196; 58.222, 229; 59.167; 60.169, 172.

- bemærkning i – om rpl. § 807, stk. 3, 64.72.
oplæsning og vedståelse af –, 67.72.
optagelse af – forud for påbud i h. t. politi-
vedtægten, 57.188.
rekonstruktion af bortkommet –, 59.33.
tidspunktet for optagelse af –, 56.111, 200.
- Politisager*, værneting ved –, 57.29.
- Polititilsyn*, hjemmelen for opkrævning af betaling
for –, 56.70.
- Polititjenestemænd*,
sager mod – for myndighedsmisbrug, 57.148.
tiltale mod –, 58.213, jfr. 59.21.
- Politiundersøgelse*,
berettigelsen af – foranlediget af:
forvaringsanstalt, 57.197.
revisionsdepartement, 57.96.
berettigelsen af – mod læger, 60.158.
- Politivedtægt*,
offentliggørelse af –, 59.146, jfr. 64.13 og 67.15.
påbud i h. t. –, 57.188.
- P. O. Pedersen kollegiet*, opførelsen af –, 66.97.
- Portotaksten* for distriktsblade, 65.141.
- Postvæsenet*,
betaling af omsætningsafgift ved giro, 64.102.
dækning af ekstraudgifter ved omdeling af et
blad, 59.162.
erstatning for forsinkelse, 64.111.
forhøjelse af portotaksten for distriktsblade,
65.141.
posttjenestemænds rådighed over frimærke-
beholdninger, 59.37.
- Praksis*, ændring af administrativ –, 67.28.
- Pressen*,
dementi af udtalelser i –, 58.85.
pressemøder, 64.119.
udtalelse om –, 61.74.
se tillige *Meddelelse til pressen*.
- Privat arbejde* for overordnet i tjenestetiden, 55.33.
- Privat fællesvej*, afspærring af –, 58.76, jfr. 60.31.
- Præstegårde*, ejendomsretten til –, 57.221.
- Prøveløsladelse*,
administration af formue ved –, 58.229.
tidspunktet for afgørelse om – af sikkerheds-
forvarede, 57.170.
vejledning m. h. t. reglerne om –, 57.211.
vilkår for –, 59.195.
- Psykiatrisk undersøgelse* af værnepligtige varetægts-
arrestanter, 58.172.
- Påbud*,
om ikke at rette henvendelse til Danmarks
Nationalbank, 58.255; 59.202.
optagelse af rapport forud for meddelelse af –
i h. t. politivedtægt, 57.188.
se også *Forbud*.
- Påvisningsret*, skyldneres – ved udpantning for
amtstueskatter, 57.150, jfr. 58.35.
- Pålæg*, se *Lovhjemmel*.
- Radiolicens*, se *Danmarks Radio*.
- Ransagning*,
beretning om –, 57.246; 64.66.
eftersyn af garderobeskab er –, 60.125.
formkrav til samtykke til –, 62.32.
henstilling om indskærpelse af formforskrifterne
vedr. –, 57.243, jfr. 58.37.
tilkaldelse af vidner ved –, 57.245, 249, 252,
255; 58.66, 222; 60.165; 62.32; 64.66.
tilkendegivelse af øjemedet med –, 57.246, 250,
253.
- Realskole*, optagelse i –, 65.111.
- Redningsskibet »Vestkysten«*, tilsyn med fyr m. m.
i Thyborøn Kanal, 58.195.
- Referat*, se *Sagsbehandling*.
- Rekurs*, se *Anke*.
- Religion*, se *Folkeskolen*.
- Religionsfrihed* indebærer ikke ret til anerkendelse
som trossamfund, 61.84.
- Renter*,
af beløb, der var taget i bevaring af politiet,
55.27.
af ekstra skattebeløb (1 pct. mdl.), 66.54.
af erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven,
58.45.
af tilskadekomsterstatning, 56.157.
- Retsbogsudskrifter*, fremsendelse af – til et vidne,
forinden dette afhøres i retten, 56.104.
- Retshjælp*, se *Fri proces*.
- Retslægerådet*,
akter bortkommet under cirkulation, 59.62.
misvisende erklæring, 61.36.
- Retsplejelovens* § 726, stk. 3, 2. pkt., se *Myndig-
hedsmisbrug*.
- Retsplejelovens* § 807, stk. 3, se *Afhøring*.

Revisionsdepartementer,

- 2. revisionsdepartements behandling af en sag, 57.96.
- revisionen af Danmarks Radios regnskaber, 66.33, jfr. 67.16.

*Rutebiler, se Goodwill.**Rygeforbud, se Danske Statsbaner.**Røgobservationer ved klage over røgulemper, 57.62.**Sagsbehandling,*

- advokatbistand til møde i et ministerium, 62.39.
- afskedigelse af funktionær, 57.164, jfr. 59.17.
- akter bortkommet, 59.62; 61.27.
- andragende:
 - om fritagelse for at aflægge den alm. filosofiske prøve, 61.47.
 - om omlægning af betalingsterminer, 59.67.
 - til skatteråd vedr. ligningen, 59.63.
- anke i stedet for ny begæring om invalidepension, 61.154; 62.85.
- anmodning om drøftelse af en sag, 61.75.
- begrundelsespligt, 60.189; 63.77; 67.25.
- berostillelse af sager, 57.179; 58.219; 59.26; 60.47, 111; 61.27; 62.97; 63.100; 64.62; 65.143; 66.31; 67.38.
- fejlekspeditioner i skilsmisseg, 67.19.
- fotokopiers anvendelse, 56.200; 62.83.
- hastesagers mærkning, 57.196.
- henlæggelse:
 - af uekspederet sag, 57.213; 58.38; 61.42; 63.34; 67.42.
 - uden underretning, 56.124; 57.94.
- intern kompetencefordeling, 61.101.
- kommunale myndigheders adgang til at udtale sig, 60.55; 66.48.
- kontrol med sagerne rettidige ekspedition, 57.175; 58.189; 60.94; 61.27.
- mangelfuld vejledning i ægteskabssag, 67.22.
- mangelfuldt oplyst før afgørelsen, 57.62; 58.73; 61.22.
- manglende erindring, 55.96; 61.42; 63.27.
- manglende iagttagelse af regelen i lov om offentlig forsorg § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.
- manglende journalisering, 59.198, jfr. 60.34; 61.27; 64.92.
- manglende notat i journalen om, hvorvidt en skrivelse er besvaret, 59.159.
- manglende notat om forhandlinger eller samtale, 57.119; 58.216; 59.47; 60.47, 187; 61.132; 63.39.
- misvisende erklæring, 61.36.

- referat af rejseinspektørs undersøgelse, 59.74.
- referat bør indeholde bemærkning om, hvorfra oplysningerne stammer, 57.231.
- rekonstruktion af bortkommet sag, 59.29, 33; 61.42.
- resolution om genindsættelse forlagt, 59.25.
- skattevæsens behandling af sag om underholdsbidrag, 65.130.
- skriftligt svar, 62.38; 63.39; 64.110.
- specifikation af ekspropriationserstatning, 65.24.
- tavshedspligt, 61.174, jfr. 62.18.
- tilbageholdelse af oplysninger overfor anden myndighed, 57.88.
- tilsagn om udsættelse med afsoning ikke påført sagen, 59.147.
- trykfejl i eksamensopgaver, 63.29, 30, jfr. 65.19.
- udateret notat og påtegning, 57.191.
- udbetaling af løn, 61.132.
- udlån af akter, 62.83.
- underretning om afgørelse, 61.77.
- underretning om oversendelse til anden myndighed, 55.91, 107.
- urigtig citering i afgørelse, 64.108.
- se også *Behandlingstid, Høring, Manglende besvarelse og Manglende underretning.*

Samkvemsret,

- forældremyndigheden er hos trediemand, 56.209, jfr. 57.26.
- forældremyndigheden udøves af trediemand, 62.62.
- vejledning under vilkårsforhandlinger, 57.118; 67.22.

Samtykke,

- formkrav til – til ransagning, 62.32.
- til chokbehandling og lobotomering af sindssyge, 57.39, jfr. 58.32.

*SAS, indberetningspligt for statsrepræsentanterne i –, 61.156.**Separations- og skilsmisseg,*

- affattelse af vilkårene i skilsmissebevillinger, 55.56, jfr. 57.23.
- behandling af –, 59.122; 60.35, 36; 67.19.
- enkepensionsreglerne, 56.186; 64.79.
- fastsatte eller aftalte vilkår, 55.56, jfr. 57.23.
- fremskaffelse af medskyldserklæring fra trediemanden, 67.19.
- fuldstændigt protokollat, 57.118.
- manglende erklæring fra fremmed statsborger om anerkendelse af dansk bevilling, 56.125.
- skilsmissebevilling uden mægling og vilkårsforhandling, 56.114; 59.132, jfr. 64.13.

- underholdsbidrag til børn, 57.174.
vejledning m. h. t. aftaler om samkvensret, 57.118; 67.22.
se også *Underholdsbidrag*.
- Sigtede*,
afhøring i færdselssager, 61.152, jfr. 62.15 og 63.14.
forelæggelse for – af anmeldelse om færdselsforseelse, 57.172.
indkaldelse til retsmøde, 60.159, 173.
udenretlige afhøringer af –, 57.157; 58.222, 229.
underretning om verserende straffesag, 61.148.
underretning om endelig opgivelse af forfølgning, 61.30, jfr. 63.13; 62.32.
- Sikkerhedsforanstaltninger*, ændringer i eller ophævelse af – truffet i medfør af § 38, stk. 2, i straffeloven af 1866, 55.17; 56.16; 57.23.
- Sikkerhedsforvaring*, se *Forvaring*.
- Sindssyge*,
domstolsprøvelse af tvangsindlæggelse af –, 56.192, jfr. 58.30; 58.235; 65.35.
ekspeditionstiden for beskikkelse af tilsynsværge for tvangsindlagte –, 57.190; 58.40.
forespørgsel vedr. tilsynsværge ved tvangsindlæggelse af –, 58.191.
indlæggelse på Sct. Hans Hospital, 67.78.
samtykke til chokbehandling og lobotomering af –, 57.39, jfr. 58.32.
tilsynsværger for –, tvangsindlagt før 1938, 57.127, jfr. 58.34.
tvangsindlæggelse af –, beregningen af 5-dages fristen i retsplejelovens § 469, stk. 2, 65.34.
vold mod –, 55.79.
- Skat*,
administrative bestemmelser vedrørende fritagelse for kirkelige afgifter, 57.256.
afsoning af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.
befordringsfradrag for invalider, 66.87.
beregning af skattebøder i h. t. kontrolloven, 60.119.
fristen i statsskattelovens § 30, stk. 5, 57.131; 58.241; 60.117.
henlæggelse til investeringsfond, 67.28.
inddrivelse af amtstueskatter, 66.83.
inddrivelse af – i forbindelse med udbetaling af erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven, 57.137.
kørselsregnskaber, 66.79, jfr. 67.18.
Landsskatterettens ændring af en skatteansættelse, 57.240.
- løntilbageholdelse til dækning af skat, 63.92; 64.64, 108, 117; 65.44; 67.87.
modregning i løn for ægtefællens skatterestance, 66.63.
modregning til inddrivelse af –, 64.117; 65.44.
nedslag for renteindtægter m. m., 65.80.
omlægning af betalingsterminer for statskat, 59.67.
oplysningspligt i h. t. kontrollovens § 8, 59.168, 170; 61.94.
renter af ekstra skattebeløb, 66.54.
skattevalg, 55.80.
skatteydere adgang til at rette formelle fejl, 67.28.
skødets fordeling af købesummen ikke bindende for skattevæsenet, 58.73.
skønsmæssig forhøjelse af skatteansættelse, 57.240; 58.179.
tilbagebetaling af –, 56.151; 57.213, 256.
tilsigelser til skatterestanter, 59.185; 64.61.
udenlandsk lotterigevinst, 61.44.
udpantningsgebyrer, 65.44.
underholdsbidrag, 65.130.
undladelse af tiltale i h. t. kontrollovens § 13, 61.72.
urigtig opgivelse af funktionærs løn, 55.26.
- Skatteråd*,
afgørelse i strid med Landsskatterettens kendelse, 60.64.
andragende om lempelse i ligningen, 59.63.
ekspedition af sager, 57.131, 178, 183; 58.241; 59.198, jfr. 60.34; 60.78; 62.37; 63.77.
manglende grundelse, 63.77.
skatteydere krav på at afgive forklaring for det samlede –, 60.117.
underretning til skatteyderes repræsentanter, 58.191.
- Skattevalg*, se *Skat*.
- Skibsfører*, styrmand udelukket fra at fungere som – ved statsbanernes færger, 58.248.
- Skoleafgift*, hjemmelen for – for udenbys elever i højere kommunale skoler, 56.201, jfr. 57.26 og 59.16.
- Skoleblade*, se *Censur*.
- Skoleforbund*, inddragelse af hidtidige stillinger, 60.95, jfr. 61.20.
- Skolelægestilling*, fremgangsmåden ved besættelsen af –, 57.123.
- Skumslukningsaggregater*, indkøb af –, 56.52.

Skyldråd,

besigtigelse af ejendomme, 57.191.
 generel forhøjelse af ejendomsværdien, 57.128.
 medlemmernes habilitet, 57.63, jfr. 58.33.

Skøn,

ikke-udøvelse af pligtmæssigt -, 58.68, 150.
 konkret - i invalide- og folkepensionssager,
 65.22.
 sagkyndigt -, 59.59.
 teknisk -, 55.87.
 urimeligt -, 60.60; 61.54; 62.35; 63.43; 64.103,
 111, 129.

Sociale boligforetagender, valg af beboerrepræsen-
 tanter i -, 59.113, jfr. 60.32.

Sommerhusbebyggelse,

forbud mod udstykning til -, 65.135.
 i strid med ekspropriationsplaner, 66.31.

Sparebeviser, indløsning af beskadigede -, 62.22.

Stagiaires-overenskomst, administration af -, 57.138.

Statens erstatningsansvar,

Rpl. § 1018c og § 1018g, stk. 2, 55.93.
 ved digebrud, 57.215.
 ved fejlagtig anholdelse, 57.95.
 ved færdselsbegrænsning som følge af militært
 øvelsesområde, 57.230.
 ved havneanlæg, 56.37.
 ved undladelse af at tilbageholde underholds-
 bidrag, 57.203.
 ved undladelse af at udsæde attest i h. t. hus-
 dyrsvoldgiftslovens § 9, 55.21.

Statens Jordlovsudvalg,

ekspedition af sammenlægningssag, 64.89.
 fordeling af tillægsgjord, 55.76; 57.231, jfr. 60.26.
 forkøbsret til landejendomme, 55.76; 57.31,
 jfr. 59.16.
 manglende underretning om berostillelse af
 sag, 62.97.
 udarbejdelse af referat, 59.190.
 udarbejdelse af refusionsopgørelser, 58.46, jfr.
 59.18; 59.190.
 udlægning af skatter m. v., 59.190, jfr. 60.34.

Statens Ligningsdirektorat, formuleringen af skrivel-
 ser til skatterådene om ændring i ansættelser,
 65.145.

Statens Skibstilsyns dispensationspraksis, 65.100.

Statens Andssvageforsorgs køb af en ejendom,
 61.180, jfr. 62.19.

Statsbanerne, se *Danske Statsbaner.*

Statslån til boligbyggeri,

gebyrbegünstigelse ved -, 57.35.
 medregning af arkitekthonorar i anskaffelses-
 summen ved beregning af -, 56.213.
 omfanget af kommunegaranti for -, 56.79.

Statsradiofonien, se *Danmarks Radio.*

Statsskole, optagelse i -'s realafdeling, 65.111.

Stemmegaffel-sagen, 65.81.

Stempelfrihed ved salg af statslånhuse, 57.35.

Stempelpapirhandel, bestyrelse af - under forhand-
 lerens fraværelse, 58.255.

Straffesager,

afhøring i tyverisag, 64.76.
 formulering af ankemeddelelser, 62.34.
 magtanvendelse over for indsat i sikringscelle,
 65.32.
 mod læger, 60.154.
 tilsigelse af vidner i domsmandssag, 61.178.
 udtalelser om skyldspørgsmålet, 57.73; 59.35.
 underretning om verserende straffesag, 61.148,
 jfr. 65.18.
 se også *Meddelelser til pressen.*

Strandbyggelinier,

dispensation i h. t. naturfredningslovens § 25,
 stk. 1, 61.77,98.
 ved havnearealer, 61.77,98.

Sukker, se *Koncession.*

Sundhedscertifikater ved eksport af spisekartofler,
 55.63.

Sundhedskommissioner, Indenrigsministeriets
 kompetence over for -, 66.92.

Sundhedsstyrelsen,

administrationen af apotekerlovens § 34, 67.58.
 iværksættelse af politiundersøgelse mod læger,
 60.158.
 ordination af euforiserende stoffer, 67.65.
 vejledningspligt overfor en læges patient, 59.69.

Sundhedsvedtægter,

affattelse af - for landkommuner, 55.103.
 forholdet mellem - og vandforsyningsloven,
 66.92.

Sundholm, anbringelse af børn på -, 60.131.

»*Sveriges pengene*«, se *Fordeling af offentlige midler.*

Sygekasseforhold,

begravelseshjælp, 56.72.
 betingelser for lønarbejderdagpenge, 62.36,
 jfr. 63.14.
 forvarets overførelse til ydende medlemskab,
 58.80.

- Særfængsel*, se *Fængselsforhold*.
- Søfartsbog*, tilbagelevering af en i bevaring taget -, 58.115.
- Sønæringsbevis*, praksis m. h. t. dispensation til søofficerer af reserven fra reglerne om -, 56.188, jfr. 57.25.
- Søværnet*, personligt tillæg til kontorassistent af 2. grad 62.92; 64.85.
- Takstnedsættelser*, se *Danske Statsbaner*.
- Tavshedspligt*, 55.125, 173; 61.174, jfr. 62.18; 66.43, jfr. 67.16.
- Telefonisk politiafhøring*, 56.199.
- Tilbagebetaling af told*, se *Told*.
- Tilbageholdelse*, af hjemsendelsespenge, 58.182. politiets - af værdipapirer til dækning af skat, 55.27.
- Tilbagelevering*, af i bevaring tagne effekter, 58.115; 62.30, 32. af konfiskerede varer, 61.176, jfr. 62.18. af materiale, der frivilligt er afleveret til politiet, 56.150.
- Tilbagevirkende kraft*, portoforhøjelse med -, 65.141.
- Tilhold*, se *Forbud og Påbud*.
- Tillidsmand* for evnesvag, ikke-umyndiggjort person, 58.58, jfr. 59.19.
- Tillægsjord*, se *Statens Jordlovsudvalg*.
- Tilsigelse*, af vidner i domsmandssag, 61.178. affattelsen af - til afsoning, 67.37. i værnepligtssager, 61.124. skriftlig - til afhøring i bidragssager, 57.206 til afsoning ved anbefalet brev, 66.46. til politiafhøring, 66.82. til skatterestanter, 59.185. se tillige *Vidner*.
- Tilskudsdeklaration*, aflysning af -, 58.192.
- »*Tilstødende grunde*«, fortolkning af udtrykket -, 65.133.
- Tilsyn* med overholdelse af prøveløsladelsesvilkår, 59.195.
- Tilsynet med Handelsskoleundervisningen*, 57.109.
- Tilsynsværger*, ekspeditionstiden for beskikkelse af - for tvangsindlagte sindssyge, 57.190; 58.40. forespørgsel til personer, der tvangsindlægges, om ønske m. h. t. -, 58.191.
- for internerede i h. t. straffeloven af 1866, § 38, stk. 2, 55.17; 56.16; 57.23, 127. for tvangsindlagte sindssyge før 1938, 57.127, jfr. 58.34. se tillige *forvaring*
- Tiltale*, mod læger, 60.174. undladelse af - mod polititjenestemand, 58.213, jfr. 59.21.
- Tiltalefrafald*, 60.179.
- Tinglysning*, ekspeditionsfristen i tinglysningslovens § 16, stk. 4, 67.54. foreløbig - af landvindingsbidrag, 58.43, jfr. 65.16.
- Tjenestebolig*, indflytning i og indretning af -, 55.40. leje ikke fastsat for -, 55.39. manglende finanslovshjemmel til oprettelse af -, 55.35.
- Tjenesteforseelser*, se *Tjenestemandssager*.
- Tjenestefritagelse*, advarsel inden -, 56.132. af cheffingeniør, 56.40.
- Tjenestemandsafskedigelse*, afskedigelse af diplomat efter straffesag, 59.76. afskedigelse af læge efter tjenstlig undersøgelse, 58.128. afskedigelse af officer efter straffesag, 59.125. afskedigelse med pension af cheffingeniør, 56.40. afskedigelse med ventepenge af skoleinspektør, 60.95, jfr. 61.20.
- Tjenestemandskommissionen af 1965*, repræsentation i -, 66.60.
- Tjenestemandssager*, afgørelse uden tjenstligt forhør, 59.76. afskrift af afgørelse vedrørende disciplinærsag, 58.186. brug af offentlige midler til egen fordel, 55.35. brug af underordnet personale i egen interesse, 55.40, 41. forelæggelse af indberetning om - for vedkommende tjenestemand, 57.229; 59.125. indberetning om officers optræden under en straffesag, 59.125. indgivelse af afskedsansøgning i forbindelse med disciplinærsag, 58.183. indsendelse af notits efter tjenstligt forhør, 56.177. klages overgang til behandling som disciplinærsag, 65.150.

plejepersonale givet lussinger, 59.56.
 påtale uden disciplinærundersøgelse, 63.73.
 slægtnings forklaring til brug for en disciplinær-
 sag, 58.128.
 udlevering af notat vedrørende tjenestefor-
 seelser, 62.51.
 underretning om afgørelsen, 63.63.
 undervisningsassistents modtagelse af cigaretter
 af studerende, 55.150.
 urigtig fremstilling i rapport, 55.93.
 vold mod sindssygepatient, 55.79.

Tjenestemandstillinger,

besættelse af – uden opslag, 57.198, jfr. 61.18.
 bortlovning af –, 63.44, jfr. 64.14.
 inddragelse af stillinger ved indgåelse af skole-
 forbund, 60.95, jfr. 61.20.
 indstilling og udnævnelse af konsulenter for
 særundervisningen, 59.149, jfr. 61.19.
 oprykning fra fuldmægtig til ekspeditions-
 sekretær, 61.166, jfr. 64.13.
 prøvetid ved ansættelse i højere stillinger,
 56.40.
 udnævnelse af overtoldinspektør, 65.47.
 urimeligt ikke at ansætte overlæge, 64.129.
 ændringer i tjenesteforretningers omfang og
 beskaffenhed, 58.195.

Tjenestemænd,

folkepension til –, der som følge af strafbar
 handling afskediges uden pension, 58.188,
 jfr. 59.20 og 60.31.
 forhøjelse af fradrag for naturalydelse ul –
 60.44.
 funktionsvederlag til byggeadministrationschef,
 67.107.
 genindtrædelse efter at have været udenfor
 nummer, 58.183.
 godtgørelse for bortfaldet ferie, 66.78, jfr. 67.18.
 indtægtsgivende bibeskæftigelse udenfor stats-
 tjenesten, 59.140; 60.181; 67.38.
 ligeløn for –, 56.140.
 officersselevers ansættelse som tjenestemænd,
 55.54.
 posttjenestemænds rådighed over frimærkebe-
 holdninger, 59.37.
 tidspunkt for ansættelse, 56.128.
 tilbagevirkende kraft for bestillingstillæg,
 62.100.
 tjenestefrihed for at afgive vidneforklaring,
 67.77.
 trusel om afsked, 63.89.
 underretning om verserende straffesag, 61.148.
 ytringsfrihed, 61.56, 74.

Told,

anmodning om drøftelse af toldsag, 61.75.
 antidumpingtold, 62.39.
 kompetence i tarifieringsspørgsmål, 62.27.
 tilbagebetaling af – ved:
 fejl tarifiering, 62.27, 28.
 fejl værdiansættelse, 60.114.
 udførsel af importerede kunstgenstande,
 64.108.
 undladelse af at forevise bevilling, 61.54;
 63.43.
 undladelse af EFTA toldbehandling, 63.43.
 ændring af praksis, 62.72.
 toldfritagelse i henh. til toldtariffens kap. 84,
 bestemmelse 5, 62.93; 64.81.

Toldvæsenet,

bevaringstagelse i henhold til toldlovens § 192,
 62.103, jfr. 65.18; 66.27.
 formulering af afslag, 63.23.
 krav om afskedigelse af tre tobaksælgere på
 private øresundsbaade, 60.87.
 modtagelse af bøder, 64.70.

Trossamfund, se Anerkendt trossamfund.

*Tvangsindlæggelse, domstolsprøvelse ved – af
 sindssyge, 56.192; 58.30, 235; 65.35.
 se tillige Sindssyge.*

Tøjhusmuseet, 55.33.

Udenrigstjenesten,

gebyr ved bistand fra –, 62.21.
 se tillige *Blechingberg-sagen*.

*Udgiftsoverskridelse ved præstegårdsreparation,
 57.221.*

Udlån af akter, se Sagsbehandling.

Udpantning,

afregning og fjernelse af effekter ved –, 62.20.
 opkrævning af gebyrer for –, 65.44.
 skyldneres påvisningsret ved – for amtstue-
 skatter, 57.150, jfr. 58.35.

*Udstykning, 57.31, 231, jfr. 60.26; 63.85, jfr. 65.19;
 65.52, 66, 114, 135; 66.44; 67.102.*

*Udtalelsers form, 55.92; 57.102, 118; 59.35; 61.74,
 104; 65.114.*

*Udtrædelsesgodtgørelse i h. t. folkeforsikringsloven,
 56.72.
 se tillige Pensionskasser.*

Udvalg,

repræsentation i –, 65.120; 66.60.
 sammensætning af arbejds –, 65.81.

Ufyldstgørende besvarelse, 55.89, 92; 57.138, 234; 59.22, 24, 37, 140; 64.129.

Ugyldighedsvirkning ved kompetencemangel, 61.51.

Ukorrekt handlemåde,

polititjenestemand's betaling af bøde for en anden, 55.23.
ved rekvirering og flytning af videnskabeligt apparat m. v., 55.152. 156, 159.

Ulykkesforsikring,

anmeldelsesfristen ved erhvervs sygdomme, 63.79.

Apotekerfondens krav i medf. af ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, 62.47, jfr. 64.13.
arbejdsgiveres anmeldelsespligt, 66.86.

båndlæggelse af enke-erstatninger, 58.150.

efterladte-erstatning til militærflyvers forældre, 56.149.

forrentning af kapitaliserede invaliditetserstatninger, 58.45.

forsikringsselskabernes kompetence til at ned-sætte dagpenge, 60.150.

genoptagelse af sag, 56.179; 67.88.

tidspunktet for afgørelsen af invaliditetsspørgsmål, 57.106.

underretning om ankemulighed ved præmieforhøjelse, 61.172, jfr. 62.18.

underretning til tilskadekomne om ankereglerne, 56.49, jfr. 57.23; 58.40, jfr. 59.18.

årsagsforbindelse mellem et ulykkestilfælde og en senere lidelse, 60.200; 67.88.

se tillige *Føjetilladelse* og *Lægeerklæring*.

Ulykkesforsikrings-Rådet, formandsposten i -, 56.196, jfr. 58.31.

Underholdningsfilm, se *Danmarks Radio*.

Underholdsbidrag,

afhøring i bidragssager, 57.206.

aftaler om - til børn, 57.174; 67.69.

for sen ophævelse af bidragspligt, 56.216.

fristbestemmelsen i § 21 i lov nr. 133 af 7. maj 1937 ved inddrivelse af -, 58.146.

fristbestemmelsen i § 16, stk. 2, i loven om børns retsstilling, 67.69.

fritagelse for en af flere bidragspligtige for at svare -, 56.161, jfr. 57.25 og 58.30.

indsigelser mod bidragsdokuments gyldighed, 60.91; 67.69.

ratihabitation af ældre bidragsdokument, 60.91.

sagsbehandling ved fastsættelse af -, 58.158, 211, 246; 59. 122; 60.36.

sagsbehandling ved inddrivelse af -, 56. 156,

197; 57.147, 219; 58.146, 156; 60.192; 63.60.

statsmyndigheds tilbageholdelse af -, 57.203.
underholdsbidrag til fraskilt kvinde, der samlever med en mand, 58.145, jfr. 59.19; 62.91.

underretning til bidragsberettiget vedr. løn-tilbageholdelsesdekret, 63.60.

Underhåndsbrevpapir, ministres benyttelse af -, 60.94, jfr. 61.19.

Underretning,

om beskikkelse af forsvarer i prøveudskrivningssag, 61.191, jfr. 62.17.

om gebyr ved bistand fra udenrigstjenesten, 62.21.

om navnebevilling, 59.41.

om verserende straffesag, 61.148.

overordnede myndigheders afgørelser meddeles direkte den, hvem afgørelsen vedrører, 56.122.

til anmeldere og sigtede om opgivelse af forfølgning af straffesager, 55.99, jfr. 56.17; 56.126, 212; 61.30, jfr. 63.13; 61.39; 62.32; 63.22.

til bidragsberettiget vedr. løn tilbageholdelsesdekret, 63.60.

til klagere om afslutning af en iværksat undersøgelse, 55.63.

til skatteyderes repræsentanter om skatterådsafgørelser, 58.191.

til varetægtsfanger om nægtet udlevering af breve, 65.33.

ved dispensation fra strandbyggelinie, 61.98.

Underskrift på sundhedscertifikater vedr. spisekartofler, 55.63.

Underskrifters læselighed, 57.186; 59.201; 62.35.

Underudvalg, se *Deklaration*.

Undervisning, se *Folkeskolen*.

Undladelse af at indhente erklæring, se *Høring*.

Urigtig begrundelse, se *Begrundelse*.

Urigtig meddelelse, 55.86.

Urneflytning, Kirkeministeriets praksis, 66.76.

Uvedkommende hensyn,

ved administration af lukkeloven, 55.19.

ved afgørelse af fredningssag, 61.77.

ved autorisation af laboratorier, 58.237, jfr. 61.18.

ved bedømmelsen af videnskabelige afhandlinger m. v., 55.107, 111, 117, 119, 129, 144, 161.

- ved behandlingen af udstykningsandragende, 65.66.
- ved fastsættelse af takst for begravelse af uden-sognsboende, 58.68.
- ved indstilling af fange til svendeprøve, 57.233.
- ved meddelelse af biografbevilling, 58.161.
- ved meddelelse af droskebevilling, 57.169, jfr. 58.36.
- ved tildeling af arbejder for kommuner, 65.159.
- ved udnævnelse af overtoldinspektør, 65.47.
- ved udnævnelse af sysselmand, 63.44.
- ved udstedelse af politibekendtgørelse, 63.24.
- ved undersøgelse af en politianmeldelse, 56.169.
- Vagn Jensen-sagen*, 67.107.
- Valgagitation*,
i radio og fjernsyn, 63.15.
ministres benyttelse af brevpapir til -, 60.94.
- Valgretsudøvelse*, se *Fængselsforhold*.
- Wamberg-sagen m. v.*, 55.105, jfr. 56.18.
- Vandforsyningsloven*, forholdet mellem sundhedsvedtægter og -, 66.92.
- Vandtårne*, godtgørelse af omsætningsafgift vedr. -, 65.144.
- Varetægtsfanger*, se *Fængselsforhold*.
- Varsel* ved indkaldelse til forhandling i h. t. monopollovens § 11, 57.154.
- Veje*,
erstatning ved ekspropriation af private -, 66.72.
politiet kan ikke afslå andragende om afspærring af privat fællesvej, 58.76, jfr. 60.31.
vejadgang ved udstykning, 63.85, jfr. 65.19; 66.44.
- Vejfond*,
besvarelsen af andragender om tilskud fra -'en 59.41.
»Vejmillionerne«, 55.57.
- Vejledning*,
om enkepensionsreglerne ved vilkårsforhandling, 64.79.
til husejere om adgangen til fritagelse for at svare grundstigningsskyld, 57.180.
til motorførere, hvis førerbevis er inddraget administrativt på grund af manglende ædruelighed, 57.102.
til motorførere, som er blevet nægtet førerbevis med ret til erhvervsmæssig personbefordring, 57.209.
- til tilskadekomne om ankereglerne i ulykkesforsikringsloven, 58.40, jfr. 59.18.
- Ventepenge*, se *Tjenestemandsafskedigelse*.
- Ventetid*, se *Forvaring*.
- Vidner*,
formulering af vidneindkaldelser i straffesager, 55.78, jfr. 56.16.
tilkaldelse af - ved ransagning, 57.243, 249, 252, 255; 58.66, 222; 60.165; 62.32; 64.66.
tilsigelse af - i domsmandssager, 61.178.
tjenestefrihed for at afgive vidneforklaring, 67.77.
udbetaling af vidnegodtgørelse ved møde hos politiet, 60.42.
- Vildfarelse*, faktisk - hos forvaltningsorgan, 58.197.
- Vitaminpræparater*, handelen med -, 67.58.
- Volfair-metoden*, 65.81.
- Vurdering af fast ejendom*,
generel forhøjelse af et vurderingsråds ansættelser, 57.128, jfr. 58.35.
overskridelse af fristen i vurderingslovens § 41, 64.115.
årsomvurderinger, 59.127.
- Vurderingsnævn for motorkøretøjer*, 59.135.
- Værnepligtige*, se *Militærforhold*.
- Værnepligtsnævnet*,
forretningsorden for -, 61.174, jfr. 62.18.
medlemmernes tavshedspligt, 61.174, jfr. 62.18.
- Værneting*
for militær straffesag, 66.52.
ved tiltale i politisag, 57.29.
- Værtshusgæld*, anholdelse for -, 65.71.
- Yderzone*, opførelse af gartneri i -, 66.74, jfr. 67.17.
- Ytringsfrihed*,
folkeskolelæreres - m. h. t. religiøs særopfattelse, 59.177.
udtalelser til pressen vedr. videnskabelige spørgsmål, 55.113, 123, 125, 144.
tjenestemænds udtalelser til pressen om verserende sager, 57.102.
tjenestemænds -, 61.56, 74.
- Ægtepagt*, godkendelse (samt tinglysning) af - efter ægtefælles død, 56.127.
- Ægteskabssager*, se *Separations- og skilsmisssager* samt *Underholdsbidrag*.